

# A. VAN ISEGHEM



ALLE VERZEKERINGEN

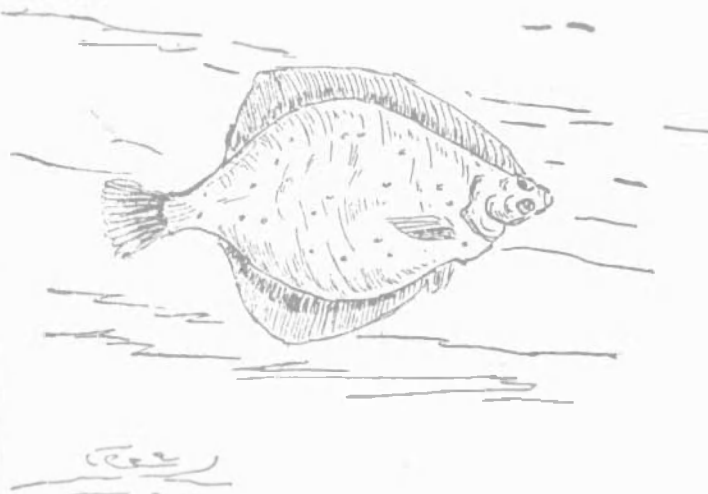
HYPOTHEKEN

STOCKHOLMSTRAAT 47 a  
8400 OOSTENDE

Tel. 70 35 73

redactie : DE PLATE  
c/o O.VILAIN  
Rogierlaan 38 - bus 11  
8400 OOSTENDE

Tijdschrift



1980

DEEL I

## de Plate

verschijnt 8 maal per jaar

Plaatsingen op korte termijn  
bij



**Kantoor Oostende:** Wapenplein 8  
8400 Oostende

geven U :

- ★ voordelige rente
- ★ vrijstelling van roerende voorheffing (tot 15.000 fr. intrest)
- ★ onmiddellijk volledig opvraagbaar
- ★ ongevalleuverzekering

Een vriendelijk onthaal en een persoonlijke service  
zullen U te beurt vallen.

**Privé parking voor cliënten**

Elke dag open van 8.30 tot 12.30 uur  
en van 14 tot 17.30 uur  
Op zaterdag van 8.30 tot 12 uur

Ook onze agenten in de stad staan steeds tot uw dienst.

D E P L A T E  
(!)(!)(!)(!)(!)(!)(!)

Tijdschrift van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE", v.z.w.

Hoofdredacteur : O. VILAIN  
Rogierlaan 38, bus 11  
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen ondertekende bijdragen.

9e jaargang nr. 1, januari 1980

---

JANUARI ACTIVITEIT

---

Het bestuur van de OOSTENDSE HEEMKUNDIGE KRING "DE PLATE" heeft de eer en het genoegen zijn leden uit te nodigen op de jaarlijkse Algemene vergadering die doorgaat op :

donderdag 31 januari 1979 om 20 uur stipt

in de conferentiezaal van de V.V.F. Afdeling Oostende, Dr. L. Colenstraat 6 Oostende

Programma

20 uur : toespraak door de heer A. VAN ISEGHEM, voorzitter en hulde aan de overleden leden.  
Jaarverslag 1979 door de heer J.B. DREESEN, secretaris.  
Financieel verslag door de heer G. VERMEERSCH, penningmeester.  
Rondvraag.

20.30 uur De OOSTENDSE VISSERSTOET, diavoorstelling door de heer Kamiel DIRCKX en de heer Louis VANDECASTEELE.  
De heer K. DIRCKX, de bewerker en de ziel van de voor enkele jaren opgerichte vissersstoet die tweejaarlijks uitgaat op de Vuurtorenwijk, toont commentarieert vanavond de mooie dia-reeks van deze stoet die gerealiseerd werd door de heer Louis VANDECASTEELE, bestuurslid van TER CEURE.

21.00 uur VEILING VAN DE PLATE, in dit nummer is een lijst van de te veilen stukken gevoegd, onder leiding van de heer O. VILAIN, ondervoorzitter.

Wij rekenen stellig op uw aanwezigheid. Daar de veiling uitsluitend aan de leden is voorbehouden, zal het nodige gedaan worden opdat leden en niet-leden, die zich in orde willen stellen met hun lidmaats hapsbijdrage 1980, dit aan de ingang kunnen doen.

J.B.D.

---

1980 - JAARPROGRAMMA DE PLATE

---

donderdag 31 januari 1980 om 20 uur  
- Algemene ledenvergadering  
- De OOSTENDSE VISSERSSTOET, diareeks met commentaar door de heren Kamiel DIRCKX en Louis VANDECASTEELE.

- Veiling van DE PLATE, onder leiding van de heer O. VILAIN, onder-  
voorzitter.

- donderdag 28 februari 1980 om 20u30  
OOSTENDSE KAPEPS, voordracht door de heer Walter DEBROCK, voorzitter  
van de MARINE ACADEMIE.
- donderdag 27 maart 1980 om 20u30  
12 JAAR OOSTENDSE REVUE, voordracht met film, door de heren Herman  
MOERMAN en Gerard DANGREAU.
- zaterdag 05 april 1980 om 11u30  
Opening van de tentoonstelling, KUNSTHANDWERK, van en door vrouwen.
- donderdag 24 april 1980 om 20u30  
ENSOR EN DE DOOD, voordracht met dia's door de heer Frank EDEBAU,  
stadsconservator-archivaris.
- donderdag 29 mei 1980 om 20u30  
EEN OOSTENDENAAR, JAN DE CLERCK, voordracht met dia's door de heer  
Norbert HOSTIJN.
- zondag 08 juni 1980 om 09u00  
STUDIEREIS naar de bossen van het BRUGSE VRIJE onder leiding van J.B.  
DREESEN.
- donderdag 25 september 1980 om 20u30  
NOODGELD VAN OOSTENDE, voordracht met dia's door de heer Walter MAJOR.
- donderdag 30 oktober 1980 om 20u30  
HET ONTSTAAN VAN DE VLAAMSE KUSTVLAKTE, voordracht met documentatie  
materiaal door de heer Maurits COORNAERT.
- donderdag 27 november 1980 om 20u30  
OOSTENDE EN DE BELGISCHE ONAFHANKELIJKHEID, voordracht met dia's door  
de heer Daniel FARASYN.
- zaterdag 13 december 1980 om 19u30  
OOSTENDSE KLEINKUNSTAVOND met medewerking van de groep VOEKESJUUS  
voorafgegaan door het jaarlijks souper.
- donderdag 18 december 1980, om 20u30.  
DE VISSERSOPSTAND TE OOSTENDE in 1887, voordracht door de heer Jef  
VAN LAGENHOVE.

J.B.D.

---

#### Tentoonstelling in het Heemmuseum DE PLATE

##### De zaagmolens van SAS-SLIJKENS

Met behulp van het dokumentatiemateriaal dat de heer Ferdinand Gevaert tijdens  
zijn voordracht op 27 september gebruikte, werd in ons Heemmuseum een tentoon-  
stelling georganiseerd. Deze buitengewone interessante verzameling plannen en  
tekeningen van een weinig gekend onderwerp uit de Oostendse geschiedenis is  
gedurende een tweetal maanden te bezichtigen op de zaterdagvoormiddag tussen  
10 en 12 uur.

J.P.D.

---

##### Vroegere nummers van "De Plate"

Wij bezitten nog enkele oude exemplaren van de "De Plate". Wie soms een of meer  
nummers wil bekomen ter aanvulling van zijn verzameling, kan deze verkrijgen  
tegen de prijs van 25,- fr. per exemplaar in het Heemkundig Museum (iedere  
zaterdagvoormiddag tussen 10 en 12 uur.)

G.V.

80/2

Het is de bedoeling in deze en volgende bijdragen een eerste reeks gegevens nevens de VROEGE BEROEPSFOTOGRAFIE te Oostende te groeperen. Het feitenmateriaal dat volgt vonden we terug door systematisch onderzoek der verzameling van onze Heemkring enerzijds en door onderzoek (meestal steekproef-onderzoek) in de dagbladencollectie van de Stadsbibliotheek Oostende.

Onze gegevens zijn dus verre van volledig en daardoor is het zeker niet mogelijk nu al een synthese van dit onderwerp te bieden. Het is dan ook de bedoeling dat onze leden, die over méér gegevens mochten beschikken, zelf de pen ter hand nemen en hun bijdrage leveren aan deze artikelenreeks.

XXXXXXXXXXXXXXXXXX

We zullen hier niet ingaan op de vroege Belgische fotografie-geschiedenis in 't algemeen. Wat dat betreft verwijzen we graag naar

- C. MAGELHAES & L. ROOSENS, De fotokunst in België 1839-1940, Deurne-Antwerpen (STERCKSHOF), 1970
- J. COPPENS, De eerste stappen van de fotografie in België, in "Antiek", december 1972, p. 394 e.v.

Ook Guillaume MICHIELS wijdde in zijn "Wereld der Brugse mensen" (1978) een kapitaal hoofdstuk aan de fotografie in België en Brugge in 't bijzonder.

Nauwgezet onderzoek in de Oostendse gazette "La Feuille d'Ostende" van 1862 en vroeger bracht ons bij dat er géén publiciteit van fotografen in te vinden is. Daardoor zouden we kunnen veronderstellen dat er toen nog geen fotografen te Oostende werkzaam waren.

In Daniël FARASYN's studie over de Zeedijk (Jubileumnummer "De Plate"), leerden we echter het tegenovergestelde.

Anderzijds vonden we in "La Feuille d'Ostende" van 12 augustus 1858 nog reclame van een portretschilder(es ?) CORNILLE genaamd en woonachtig (of logerende ?) Kapellestraat 55. Hij (of zij) maakte "Portraits à l'aquarelle en 2 séances. Ressemblance garantie.

Miniatures sur ivoire. Spécialité de portraits d'enfants. Portraits et fantaisies pour albums". Duidelijk iemand die het beroep van professioneel portrettist uitoefende, een beroep dat met de opkomst der fotografie snel verdween.

Ziehier dan de voorlopige lijst van te Oostende werkzame fotografen :

1. Jean-François ASAERT

(°Antwerpen, 13 april 1875 - + Oostende, 29 juni 1933)

Lid van de "Cercle Catholique", van de "Société de St. Vincent de Paul" en van de "Confrérie du Sacré-Coeur".

F. ASAERT was gehuwd met Jeanne PIERLOOT, vandaar dat hij zijn foto's signeerde "ASAERT-PIERLOOT".

F. ASAERT had zijn atelier eerst in de Kerkstraat, zoals blijkt uit volgende dagbladannonce :

PHOTOGRAPHIE ARTISTIQUE  
F. ASAERT-PIERLOOT  
RUE DE L'EGLISE  
A COTE DE L'HOTEL DE VILLE-OSTENDE  
AGRANDISSEMENTS-REPRODUCTION  
PRIX MODERES  
LES CLICHES SONT CONSERVES

Later was hij in de Ooststraat 33 gevestigd :

PHOTO ASAERT-PIERLOOT  
33 RUE D'EST-OSTENDE  
LIFT-ASCENSEUR

- "De Plate" bezit van hem een foto "Modelyachtclub Oostende - October 1909".
- Tijdens een heemkundige tentoonstelling in de school te Leffinge (zomer 1978) was zijn "Katholieke Fanfare. Leffinghe 1910" te zien.
- van ASAERT-PIERLOOT noteerde ik verder ooit eens een "inhuldiging van het Vaandel der Vereenigde Stadswerklieden - Zondag 7 april 1912".

Zoals alle fotografen van die tijd beschikte ASAERT-PIERLOOT over een heel arsenaal geschilderde atelierdecors. Eén daarvan stelde een naar links wegdraaiende statietrap met een smeedijzeren leuning in art-nouveaustijl voor.

2. E. BAUWENS

"Photographie du Sénat et de la Chambre des Représentants".  
Haachtse Steenweg, 97 Brussel &  
Kapellestraat, 66 te Oostende

Zijn bedrijf werd verder gezet door Em. CLUYTENS,  
Witte Nonnenstraat, 53, Oostende.

Van BAUWENS-CLUYTENS bezit "De Plate" een "Dolle Hans",  
episode uit het gelijknamig toneelstuk, zoals opgevoerd door de Hendrik Consciencevrienden (1919-1920).

3. G. BURVENICH

Had zijn atelier in de Rogierlaan, 63.

"De Plate" bezit van hem 4 foto's die de activiteiten van de Brugervacht weergeven. Deze opnamen werden gemaakt op het erf van hun "hoofdkwartier" in de Wellingtonstraat.

Plaat 144 in Yvonne VYNCKE's "Oostende in oude prentkaarten" is een reproductie van een dezer opnamen.

Verder bezit onze heemkring BURVENICH-opnamen van de ingestorte watertoren, 1899.

4. Em. CLUYTENS

cf. onder nr. 2.

5. DANIELS

DANIELS-DUBAR

cf. E. DUBAR & DANIELS

Norbert HOSTYN

(vervolgt)

---

VLIEGTUIGONGELUK TE STENE

---

Als gevolg op de vraag in het nr. 12 van de vorige jaargang van "De Plate" deelde ons medelid Mw. Fremaut ons mede dat zij met haar familie praktisch oorgetuige zijn geweest van het ongeval.

Inderdaad het was potdichte mist dien namiddag van 16 november 1937 toen zij tussen half drie en drie uur met de familie naar het kerkhof in de Stuiverstraat ging.

Men hoorde een dof geronk in de lucht, plots een ontploffing en daarna niets meer. Het vliegtuig was tegen de schoorsteen van de steenbakkerij die zich in de onmiddellijke nabijheid van het vliegveld bevond, terechtgekomen.

J N K

Wanneer men de ouderen hoort vertellen over de 'GOEDE OUDE TIJD', valt het vaak op dat die tijd niet steeds voor iedereen zó goed was als men het ons wil voor- spiegelen ....

De belevenissen van mijn schoonmoeder mogen dan ook een ander beeld brengen van die tijd ....

Als kind liep mijn schoonmoeder school in de Sint-Sebastiaanstraat in de ARMEN- SCHOOL (gelegen op de plaats waar thans het Religieus Museum gevestigd is). De meer begoede families stuurden hun kind(eren) naar de betaalde school, gekend als de FRANSE SCHOOL. Deze school lag eveneens in de Sint-Sebastiaanstraat.

Het schoollopen in de Armenschool bezorgde menig kind een minderwaardigheidskom- pleks en weinigen durfden bekennen dat zij dáár school liepen.

Zó ook de oudere zuster van mijn schoonmoeder die tegenover haar vriendinnen die niet naar dezelfde school gingen, beweerde dat zij naar de Franse school ging !

Op zekeren dag vernam zij dat haar vriendinnen besloten hadden haar te volgen om te zien of zij de waarheid sprak ....

Op die bewuste namiddag trok zij haar mooiste hoedje aan en wandelde vastberaden VOORBIJ de Armenschool en stapte zelfzeker de Franse school binnen ... om zich achter een deur te verbergen tot haar vriendinnen voorbij waren. Sedertdien keken haar vriendinnen meer dan ooit naar haar op. Gelukkig kwamen zij nooit achter de waarheid !

In die tijd verlieten veel kinderen op twaalfjarige leeftijd de school om te gaan werken !

Zó ook mijn schoonmoeder die op korte tijd drie verschillende 'jobs' had.

Haar eerste ervaring deed ze op in "DE WULLE KOESSE", een textielfabriekje gele- gen in de François Musinstraat (waar thans een depot van de brouwerij Jupiler ge- vestigd is).

De juiste benaming van deze fabriek 'zou' THE WOOLHOUSE zijn geweest. In dat fa- briekje maakte men allerhande wollen dameskledij.

Het werk van mijn schoonmoeder bestond er in kluwen wol over grote wielen te span- nen die de wol dan op spoelen brachten.

Vandaar trok zij, rond de jaren 1930, naar de Adolf Buylstraat om te gaan werken bij de fotograaf DEBROCK. Deze fotograaf was er nog na de Tweede Wereldoorlog.

Zij werkte in de donkere kamer om films te 'developperen' zoals dat toen heette. Nu spreekt men van 'ontwikkelen' ...

Gelot dit werk zeer slecht was voor haar ogen, werd opnieuw uitgekeken naar een ander werk ...

Aldus belandde zij als "ouvreuse" in de Cinéma PALACE, bij Mevrouw KERKVOORDE, waar zij het langst en het liefst werkzaam is geweest tot dat zij huwde ...

Zij die menen dat de jeugd thans bij het beëindigen van hun studies, in feite nog 'kinderen' zijn, kunnen dan maar best beseffen hoe hard het leven van sommige kinderen was in die 'Goeie Ouwe tijd' !

A. VAN CAILLIE

---

Het Heemkundig Museum

Is open iedere zaterdagochtend van 10 tot 12 u. Leden hebben gratis toegang op vertoon van hun lidkaart

't KANONHOTEL

In "LANGS DE OOSTENDSE KATEIEN" van Confrater Omer Vilain lezen we een der weinige stukjes die over het Kanonhotel werden gepubliceerd. (p. 87)

Dat dit "oostends monument" (?) aanleiding gaf tot het dichten van een lied moet ons zeker niet verwonderen en we zouden er niet van verschieten moest het gemaakt zijn geworden ter gelegenheid van een oostendse revue uit de jaren dertig : er is immers spraak van het nieuwe Badpaleis dat gebouwd werd in 1933.

Hierna de tekst zoals we ze vonden op een getypt blaadje van rond 1935.

't CANONHOTEL

1

't Was in den tijd toen Ons Heer de wereld schiep,  
Aarde en water en nog veel ander stof,  
Miek hij in Oostende een machtig groot gebouw,  
En zette het niet verre van den hof.  
't Stond daar met al zijn groot geweld,  
Wel zestig kamers alles saam geteld.  
En zoowel man als mammezel )  
En zoowel vrouw als jonggezel ) bis  
Riepen leve het Canonhotel. )

2

En toen Adam trouwde met zijn Eva lief,  
Wou hij feesten wel 14 dagen lang,  
En hij zocht een plaatsje, goed en wel gekend,  
Waar hij zou houden muziek en gezang,  
En zie, verdraaid, dat was nu juist van pas,  
Dat het Canonhotel daar voor handen was,  
En Adam riep, m'n beste vrouw )  
Naar het Canonhotel algauw ) bis  
Daar is de feeste van mijnen trouw )

3

En wat later regende het toch zoo fel,  
't Was een straffe die God over d'aarde zond,  
En niets anders zag men nog in 't wereldruim,  
Dan Noe's arke die dreef in 't rond,  
En de regen stopte niet, en 't zou aan 't zinken gaan,  
Toen Noe's arke opeens bleef stille staan.  
En Noe riep en zei wel, wel )  
Dat is verdraaid nu nog al fel. ) bis  
We zitten boven op 't Canonhotel. )

4

En nu staat het daar, sinds lang reeds leeg en grijs,  
Al de meubels hadden ze nu reeds vandoen,  
Om tooien van 't oostendsche Badpaleis,  
Moesten z'er alles uit naar toe doen,  
't Blijft toch de roem en eer van onze stad,  
'k Heb het hier bewezen en elkeen weet dat,  
En zoowel man als mammezel )  
En zoowel vrouw als jonggezel, ) bis  
Roepen leve het Canonhotel. )

En dit alles op de zangwijze van "Toen onze vader Adam nog een jongman was."

Jef Klausing



Villa Doris, Zeedijk 117, Middelkerke

---

Op 20 augustus j.l. nam de minister van de Nederlandse Gemeenschap, mevrouw Rika De Backer, de beslissing om Villa Doris op de voorontwerplijst te plaatsen van voor bescherming vatbare monumenten.

Deze unieke villa is een ontwerp van de Brusselse architecten Albert en Alexis Dumont en dateert van 1898/1899. Deze beide architecten (vader en zoon) hebben rond de eeuwwisseling veel goed werk uitgevoerd aan onze kust. Bovendien gebouwen hebben ze ook op het vlak van stedenbouw goede realisaties geleverd (vooral in De Panne).

De voorgevel is volledig in blauwe hardsteen opgetrokken, uiterst verfijnd in neorococostijl. Het bovenste gedeelte van de gevel verwijst eerder naar een neo-renaïssancestijl.

De gevelvlakken zijn sierlijk bewerkt met spiegels, cartouches met zeemotieven, sluitstenen en waterlijsten.

De opbouw van de villa is voorts van het klassieke type dat men vroeger veel aantrof aan onze kust. Boven het kelderverdiep (vooral voor het personeel) heeft men aan de voorzijde een ruim terras met prachtige veelkleurige faiënce. Door het aanbrengen van een struikmotief op de faiënce heeft men de indruk dat de ruimte van het terras geen hoeken heeft (zie foto).

Het is een uitzonderlijk geval dat een eigenaar van een villa op de zeedijk (hier mej. Alice Bara) zelf een bescherming heeft aangevraagd. Mej. Alice Bara komt reeds van vóór 1914 naar Middelkerke op vakantie. Zij heeft de evolutie van onze kust volledig meegemaakt en ook moeten aanvaarden dat haar villa nu verdrongen zit tussen twee appartementsgebouwen. De eigenares ziet deze bescherming door de overheid als een overwinning op de druk van de promotors en tevens als een verrijking van ons cultureel erfgoed.

Natuurlijk kan men zich afvragen of het wel zinvol is (zelfs al bezit het gebouw een cultuur-historische waarde) in zulke slechte stedenbouwkundige omstandigheden over te gaan tot een bescherming. Sommige mensen zien deze villa nog steeds als een storend element, omdat de bouwhoogte niet gelijk is met die van de appartementsgebouwen daar rond ...

Persoonlijk sta ik als lid van de Provinciale Commissie voor Monumenten en Landschappen van onze Provincie volledig achter deze bescherming. Ten eerste omdat ze door de eigenares zelf aangevraagd werd, maar vooral omdat het gebouw een visueel bewijs is van wat de toeristische evolutie was aan onze kust. Het gebouw is een prachtig voorbeeld van de eerste fase, het toerisme van een elite. Vanaf 1955 krijgt men de tweede fase, de periode van het zogezegde "sociaal" toerisme. Daar men de tweede fase heeft uitgebouwd op dezelfde plaats van de eerste fase moesten bijna alle vroegere villa's geloven aan een onbegrensde vernielzucht.

Bij het bestuderen van de Zeedijk te Middelkerke vóór 1914, dan moet men vaststellen dat Villa Doris een van de mooiste was. Het is dan wel zeer positief dat deze villa als een van de laatste is overgebleven.

Bij de overgang van die twee fazen heeft men bij gebrek van een stedenbouwkundig beleid enorme fouten begaan en dit vooral op gebied van schaalverwarring. Daarom is Villa Doris, met zijn omgeving een zeer goed voorbeeld en zal het voor de toekomst een tastbaar bewijs zijn dat bij de uitbouw van onze kust na de Tweede Wereldoorlog geen enkel vorm van beleid is geweest.

Villa Doris  
Zeedijk 117  
Middelkerke



Terrashoek met struikmotief  
op veelkleurige faience

Sluitsteen aan terras



Deze villa afbreken en weer optrekken in Bokrijk (zoals sommige mensen voorstelden) is totaal verkeerd omdat juist die relatie dan zal wegvallen. Het geheel is een cultuurhistorisch bewijs van ons stedenbouwkundig denken (als men daarvan mag spreken) aan onze kust.

MARC DUBOIS

Assistent Hoger Architectuurinsti-  
tuur Sint-Lucas Gent.

-----  
Een dokument van het Oostendse stadsmagistraat uit 1592  
-----

In het Provinciaal Archief van Utrecht bevindt zich een kopie van een "remonstrantie van burgemeesters en schepenen van Oostende" (1), gericht aan de Staten-Generaal in april 1592.

De heren leden van het toenmalige College van Burgemeester en Schepenen verklaren dat zij tevreden zijn over het beleid van Sir Edward Norrits, gouverneur van de stad Oostende, en "bidden zeer ootmoedelyck" dat hij behouden mag worden als gouverneur van hun stad.

Zij verzoeken dat aan Elizabeth I, koningin van Engeland, zal gevraagd worden opdat het lenen van volk om te arbeiden aan de "fortificatien" nog een jaar zou doorgaan ("ten eynde haere Ma(jesteit) believe de voors(eide) weeckelycke leeninghe noch voordien tyt van een jaer te laten houden in traine ende gecontinueert, tot onderhoudinge alleenlyck van(de) zeevercken bynnen deselve stadt").

Dat hulp zou worden verleend tot het behoud van een "rijshoofd" (2), waaraan de stad veel gelegen is, wordt in het slot aangehaald :

Alsoe dapparent is te geschieden zeker groot inconvenient van een ryshoofd wech te spoelen, waerdeur de zelve stadt in groot dangier zoude moge comen te gevallen, ende alsoe U E. oyck believe met desen tegenwoordigen saisoene ende bequaemheyte van tyde om daer aen te mogen wercken (dewyle tzelve geen wyder uutstel en is admitterende), deselve stadt promptelyck te doen versien ende provideren van negen ofte thien schepen met rys, staken ende garden daer onder begrepen, elck schip van elff off twelff duysent, de staken lanck xi off xii voeten, grepe dicke voorde borste, de pointe om hooge. En op dat die naden eysch vande grooten noot met alder vlyt mochte worden te wege gebracht ende te wercke gestelt, sal U E. oyck believe heurl(ieden) Commis aldaer te belasten weeckelyck te belasten (3) aende ryswerckers de somme van sesse ponden groote.

E. SMISSAERT

- (1) Uitgegeven in de "Kronijk van het Historisch Genootschap, gevestigd te Utrecht", jg. 19, 1863 (Utrecht, 1864), blz. 158-160.
- (2) Hoofd van rijswerk tot bescherming tegen stroom of golfslag.
- (3) Lees : betalen.

Alvorens muziek kan klinken moet er uiteraard druk gestudeerd en geoefend worden. Daarom zullen we in deze bijdrage even nagaan waar de Oostendse jeugd met muzikale aspiraties in de 19e eeuw terecht kon om wat muziekkennis op te steken. En tot ca. 1850 waren de mogelijkheden verre van schitterend, want het duurde tot in 1849 eer de Oostendse Gemeenteraad kon overgaan tot het stichten van een "Ecole Gratuite de Musique". De school opende in december van dat jaar en telde 49 leerlingen.

Eén professor, de heer SAUVE, werd geacht in staat te zijn heel die jonge bende te bedwingen en ze bovendien nog enige muzikale begrippen bij te brengen. Na de Ppavacantie 1850 was het leerlingenaantal gestegen tot 68 en de aanstelling van een tweede leraar werd een noodzaak : het werd de Heer BULTINCK.

Meteen kon men de school in twee klassen splitsen : SAUVE nam Klas I voor zijn rekening (27 leerl.), BULTINCK kreeg Klas II toegewezen (41 leerl.). Er werd muziektheorie, notenleer en beginselen van de zang onderwezen, en 5 leerlingen volgden violles bij SAUVE. Van andere instrumenten was er nog geen sprake.

De school stond onder bevoegdheid van het Stadsbestuur en een Bestuurscommissie, waarvan de Heer DE DREYNE de Voorzitter was. SAUVE nam het alledaagse bestuur waar.

In 1851 had de eerste prijsuitreiking plaats. Dit gebeurde op maandag 25 augustus in het stadhuis, in aanwezigheid van het Stadsbestuur en de Bestuurscommissie van de school.

Na de klassieke speeches zongen de leerlingen enkele liederen en nadien werden de medailles en getuigschriften overhandigd.

Het leek ons nuttig hier eens de namen te geven van de eerste "lichting" muziek-schoolgangers die Oostende ooit Kende. We vonden de lijst in "La Flandre Maritime" en ze vermeldt uiteraard alleen de prijswinnaars. Wie weet vinden onze lezers er hun voorouders niet in terug !?

PRIX PARTICULIERS

COURS DE VOCALISATION

PREMIERE CLASSE - PROFESSEUR M. SAUVE

32 leerlingen - 24 deelnemers

1° PRIJS : EDOUARD CORNU

2° PRIJS : JOSEPH DE PRE

Eervolle vermeldingen :

Honoré ELLEPOUDT

Gustave DUROIS

Joseph VAN CLEEMPOEL

Charles PAVOT

Emile FRUTSAERT

Albert RYCQUAERT

DEUXIEME CLASSE - PROFESSEUR M. BULTINCK

53 leerlingen - 30 deelnemers

1° PRIJS : OSCAR THOMAS

2° PRIJS : LOUIS TYBERGHEIN

Eervolle vermeldingen :

Philippe MORAEL

Auguste ZULLEMAN

Edmond ZULLEMAN

Pierre MESTDACH

Edouard MAENHOUT

Edmond DE SMEDT

Edmond BULTINCK

PROGRES

PREMIERE CLASSE

1° PRIJS : Honoré ELLEBOUDT

2° PRIJS : Joseph DE PRE

Eervolle vermeldingen :

Jean HOWAERT

Albert RYCQUAERT

Jules MOULAERT

Célestin LEYS

Joseph VAN CLEEMPOEL

Alphonse WAELES

DEUXIEME CLASSE

1° PRIJS : Philippe MORAEI

2° PRIJS : Edouard MAENHOUT

Eervolle Vermeldingen :

Edmond BULTINCK

Alphonse VERCOUSTRE

Richard VERCOUSTRE

Alfred BOURGEOIS

Adolphe VAN DE VELDE

Ferdinand DE KEYSER

Oscar THOMAS

Er waren ook prijzen voor "Exactitude et Bonne Conduite", maar dat laten we hier achterwege.

De vioolleerlingen van SAUVE waren :

1° PRIJS : Albert RYCQUAERT

2° PRIJS : Edouard CORNU

3° PRIJS : Joseph DE PRE

4° PRIJS : Joseph VAN CLEEMPOEL

5° PRIJS : Louis Malfaison

We vonden ook het leerlingenaantal uit 1853 terug : 79.

Edouard COPNU moet een schitterende leerling geweest zijn want de stad stelde hem een studiebeurs van 200 Fr. ter beschikking om hem in staat te stellen zijn studies aan het Brusselse conservatorium verder te zetten.

Niet iedereen was het blijkbaar eens met de gang van zaken in de muziekschool : eind januari-begin februari 1855 verschenen in "La Flandre Maritime" felle maar anonieme kritieken op de school. In mei 1855 pakte dezelfde krant uit met een lange berijmde dialoog die ook weer de muziekschool en het lerarenkorps in het belachelijke wilde trekken.

PRIVE-MUZIEKONDERRICHT :

Naast de muziekschool kon men ook terecht bij privé-leraars.

In "La Feuille d'Ostende" van 3 november 1853 vonden we een annonce van Edouard DENYS :

M. EDOUARD DENYS, PROFESSEUR DE MUSIQUE ET DE VIOLON, A L'HONNEUR D'ANNONCER SON RETOUR DU CONSERVATOIRE DE BRUXELLES, OU PENDANT PLUSIEURS ANNEES D'ETUDE, IL A PU SE METTRE A MEME D'ENSEIGNER L'ART MUSICAL D'APRES LA NOUVELLE METHODE, AUSSI SIMPLE QU'ABREGEE.

IL ESPERE PAR SES SOINS ET SON EXACTITUDE MERITER LA CONFIANCE DES HABITANTS DE CETTE VILLE.

Dank zij een porseleinkaartje weten we dat men ook bij THABERT terecht kon voor muziek- en vioollessen. Op zo'n kaartje, gedrukt bij DAVELUY te Brugge lezen we immers :

THABERT VIOLONNISTE  
RUE DU LAIT BATTU N° 2  
OSTENDE  
DONNE DES LECONS DE MUSIQUE ET DE VIOLON.

Bronnen :

- La Flandre Maritime, 27 augustus 1851
- Rapport présenté par le Collège échevinal sur la situation des affaires de la Ville, in La Flandre Maritime, 8 & 12 november 1851
- Rapport sur l'administration ..., in La Feuille d'Ostende, 18 maart 1855.

Norbert HOSTYN

-----  
A.J. Flanderin, Oostends koopman  
-----

In 1972 werd door de Koninklijke Academiën van België het vijfde deel van het Nationaal Biografisch Woordenboek uitgegeven. Mijn aandacht werd gescherpt door de biografische notitie van Ch. Koninckx over Andreas Jacobus FLANDERIN (1708-1763), een welgesteld koopman en schepen van de stad Oostende, in kolommen 337-340. Flanderin stamde uit het geslacht Flanderin of Vlaenderlinck dat zeer waarschijnlijk vanaf de eerste helft der zeventiende eeuw te Oostende gevestigd was.

De familie moet één van de aanzienlijkste geweest zijn van Oostende - zij was verwant met de families de Schonamille, Bernaert, Mansvelt, van Maestricht, Carpentier en Cosyn, allen bekende namen in de achttiende-eeuwse zeevaart- en handelskringen. Vooraleer hij zich als koopman te Oostende vestigde, nam A.J. Flanderin dienst in de Oostendse, nadien in de Zweedse Oost-Indische Compagnie. In de jaren 1725-1734 voer hij uit met de schepen van de Oostendse Oost-Indische Compagnie en verbleef hij verscheidene jaren in China en Indië ; hij beheerde er de zaken van de Compagnie. In 1746 staakte hij het varen en vestigde hij zich als koopman te Oostende, waar hij een reeds bestaande familiezaak overnam. Met de winsten die hij opstreek in dienst van de Compagnie bouwde hij de familiezaak uit tot een handelshuis met internationale cliënteel. Het drukke zakenleven bracht zijn koopmanshuis tot hoge bloei in de jaren 1750. A.J. Flanderin was schepen van de stad Oostende van 1755 tot 1763.

Een uitgewerkte, uitvoerige schets van leven en werk van A.J. Flanderin gaf Ch. Koninckx uit als artikel in de "Bijdragen tot de geschiedenis", jg. 56, 1973, blz. 243-290, onder de titel : "Andreas Jacobus Flanderin, een achttiende-eeuwse middelgrote koopman".

E. SMISSAERT  
-----

#### FELICITATIES

We vernemen met genoegen dat ons lid Johan BELLAERT in 1979 met de prijs van Rome voor architectuur werd bekroond.

"De Plate" houdt er aan ons geacht lid hiervoor van harte te feliciteren. Architect Johan BELLAERT is een geboren Oostendenaar, maar woont thans te Slijpe (Middelkerke).

A. VAN ISEGHEM

Liefste Peter,

Toen ik op deze rustige Nieuwjaarsvoormiddag, de overdaad van de laatste dagen probeerde weg te werken met een fikse wandeling langs en doorheen de stad, viel het me eens te meer op hoeveel onze stad in een jaar veranderd, en om de waarheid te zeggen niet in de gunstige zin.

Het gaat heel slecht met onze allerlaatste duinenrestjes. Wat hiervan langs de Troonstraat nog overbleef, je weet wel Peter, die typische begroeiing en die enkele kleine pannen, heeft plaats moeten ruimen voor een paar mastodonten in steen, glas en aluminium. Spijtig want eigenlijk was dat nog een natuurlijk toevluchtsoord voor moeders en kinderen die het op het strand te gortig of te winderig vonden. Ook konden vele wandelaars daar nog van een heel klein stukje natuur genieten.

Maar ja, volgens opvattingen van deze tijd was het maar een vuile boel, en spelen en wandelen op een geplaveide trottoir is zoveel properder !

Aan de Oostkant van de haven, ter hoogte van het Fort Napoleon, wordt ook op een voorzichtige manier aan de duinen geslecht. Dit ten bate van een firma met een lange concessie en waarschijnlijk een even lange arm, want de gronden aldaar zijn naar ons weten nog altijd geklasseerd.

De Westkant, ter hoogte van Mariakerke en Raversijde, doet het niet beter, want bij de verbreding van de staatsbaan, in het afgelopen jaar, werd toch weer een klein metertje van de duinen afgekald.

In stad gingen weer een paar van die typische Belle-Epoquehuizen tegen de vlakke. Ten offer gevallen voor het zogenaamde appartementstoerisme. Ja, in feite waren ze toch zo mooi niet ! Nieuw, voornamelijk groter, maar niet altijd beter schijnt nu de leus te zijn. Waarschijnlijk ben ik te ouderwets, maar die oude gevels, zelfs de lelijkste lijken me toch nog altijd mooier dan de nieuwe die ze nu bouwen. Ze stralen een warmte uit die ik bij de nieuwe gebouwen niet voel. Van hen kan ik alleen zeggen dat ze eentonigheid en verveling uitstralen. Naar het schijnt kan het niet anders, want daar sedert een 15-tal jaren het toerisme in onze stad stagneert moeten we het hebben van het appartementstoerisme.

Nu zat ik, zeer toevallig, tussen de feestdagen, in een gekend Oostends café van een profijtelijk pintje te genieten, toen me bij een gesprek over koetjes en kalfjes, een even toevallige cafékennis, een rekening voorcijferde die typerend is voor deze tijd en relevant voor de toekomst van het appartementstoerisme.

Mijn gesprekspartners, Brusselaars die sedert jaren naar Oostende komen, kochten, als kinderloos echtpaar, in Raversijde op de Zeedijk een klein studiootje. Net iets voor twee. Ze komen nu geregeld om de 14 dagen naar "la côte". Met hun "diesel" kost hen dat ongeveer 450 Fr. per traject heen en weer (goedkoop als men het vergelijkt met de kosten voor een benzinewagen. Het studiootje is wel het hunne, maar jaarlijks komen er toch een 5 à 6 000 "gemeenschappelijke kosten" bij. De tweemaandelijke electriciteits- en waterrekening belooft om en bij de 1 800 Fr. Verwarming is daar niet bij gerekend. Die was oorspronkelijk gebaseerd op electriciteit en kostte 60 Fr. per uur. Ze hebben zich dan maar een paar gasconvectoren aangeschaft die zuiniger in het gebruik zijn. Daar komt uitteraard nog 2 500 Fr. belastingen op het tweede verblijf bij, terwijl ze nu al weten dat bij de herziening van het kadastraal inkomen hun droomnestje het peil van 21 000 Fr. zal bereiken, met alle gevolgen vandien. Eerstdaags komt dan nog het autowegenvignet waarvan de prijs nog moet bepaald worden. En dan, zegden mijn toevallige cafékennissen "hebben we nog niet gegeten en kon er ook nog geen pintje of een koffietje vanaf".

Verder mijmerend over deze appartementsrekening dacht ik ook aan dat steeds maar kleiner wordende strand voor onze kust, aan dat steeds maar vuiler wordende zee-water langs onze kust en dat steeds maar kleiner wordende stukje natuur van onze

kust. Onwillekeurig kwam toen een wrang beeld bij me op, dat van die spookbadsteden aan de Middellandse zee kust waar alles wat met natuur te maken had werd opgeofferd aan steen, glas en aluminium en aan de moloch van de industrie, en waar nu geen mens meer komt. Maar ja, de Middellandse Zee ligt ver van hier ! Als we van het appartementstoerisme iets willen terecht brengen gaan we het toch over een andere boeg moeten gooien en de mensen iets meer en iets beters aanbieden voor hun geld dan het nu het geval is. Daar horen eerst en vooral een ruim strand en zuiver zeewater bij, daarna veel wandel en verprijzingsgroen en een minder prijzig onthaal.

Oostende is altijd arm geweest aan bomen. Naar het schijnt waait het hier te hard en waar er veel wind is gedijt enkel maar het zeegras ! Hoe ze het in De Haan en in Knokke-Zoute, alsook in sommige delen van de Westkust klaarspeelden weet ik niet, maar daar waait het even hard en daar hebben ze bomen.

Wat me echter dwars zit is dat in het verlopen jaar weer een vijftiengigtal Oostendse bomen het moesten afleggen tegen de gebouwen.

De procedure is doorzichtig. Men plant een bouw. Toelating tot bouwen wordt gegeven op voorwaarde dat men niet aan het bomen-patrimonium raakt. De enkele wortels die in de weg van de grondvesten liggen worden niet bij dit patrimonium gerekend en bij het graven gewoon afgestoken. Een boom heeft toch wortels genoeg ! Naarmate het gebouw, zeer dicht bij de bomen, oprijst is er hier en daar wel een hinderlijke tak die dient afgekapt te worden. De boom zelf blijft echter "voorlopig" staan.

Eens dat het gebouw afgewerkt is en in gebruik wordt genomen, zijn er nieuwe klachten, ditmaal van de bewoners, omdat de bomen een massa licht van de binnenruimten onttrekken. Daar hoeft iets aan gedaan te worden. Wat dacht u, na aanvraag en toestemming kapt men er gewoon een paar bomen tussenuit. Bomen groeien echter verder en na verloop van tijd worden ook de opgeschoten achterblijvers weer hinderlijk en zo gaat het verder, de klachten en de procedure herhalen zich tot alle hinder verdwenen is.

Van de geplande stadskeruvernieuwing is er in de loop van het jaar ook niet veel in huis gekomen. Wel is het Spaans Kwartier in het verlopen jaar weer wat troosteliker geworden en werden van het Hazegras, hart en ogen uit het lichaam getrokken.

En toch staan er in de oude stad nog flink wat gebouwen die de moeite waard zijn en zijn er ook nog heel wat mooie hoekjes waar met niet teveel geld, maar veel goede wil en verbeelding aardig wat gedaan kan worden om de binnenstad levend en leefbaar te houden.

Hier stel ik me toch de vraag waarom er in en om Oostende nog verder aan hoogbouw moet gedaan worden. De Oostendse bevolking is in het laatste jaar met 2000 eenheden afgenomen. We zitten, percentsgewijs gesproken, met het hoogste aantal mensen van de derde leeftijd en een van de laagste geboortecijfers in het ganse land. In de onmiddellijke toekomst is er dan ook geen sprake van bevolkingsaan groei, integendeel. Op onze 67 km. kustlijn staan er momenteel bijna 25 000 appartementen, villa's en winkels te huur of te koop, dat is er een tje om de 2 meter 50. (1) Het is jaren geleden dat in het Westerkwartier zoveel huizen te koop stonden.

Ik krijg zo de indruk dat we voorlopig wel voort kunnen met wat we hebben. We zouden er echter beter aan doen het allemaal wat menselijker te maken en daar kunnen we aan beginnen met het allemaal wat meer in het groen te zetten. Dan zouden de vele kinderkens die nu "zoveel hoog" met treurige ogen naar druk bereden straten zitten te kijken, een kans krijgen om hun jeugd wat bij te kleuren. (2)

Dat enorme droogdok in de havengeul is eigenlijk ook geen zaak om de Oostendse haven aantrekkelijker te maken voor sneller of groter scheepsvervoer. Maar ja, misschien is het allemaal niet meer nodig nu dat Zeebrugge toch uitgebouwd wordt tot een wereldhaven ?



Liefste Peter, ik zou kunnen eindigen, zoals in alle nieuwjaarsbrieven met de belofte van heel braaf te zijn en goed te leren, maar ik doe dat liever niet, want tot nog toe leverde dat niet meer op dan een bijna verprutste stad, waarin men lustig blijft afbreken.

Uw liefhebbend Petekind,

J.B. Dreesen

- N.V.D.R. (1) Dat hoog aantal is helaas juist. Een jaar geleden waren al tussen De Panne en Middelkerke 12 000 woningen en handelshuizen te koop of te huur. Tussen Middelkerke en Knokke-Heist 4 000. Intussen zijn er nog zoveel bij leeggekomen en nieuwgebouwd.
- (2) Men kan hier komen aandraven dat de bouwbedrijven de werkloosheid helpen oplossen. Dit is echter niet waar als de gebouwen ledig blijven staan. Men doet dan beter met dezelfde bouwvakkers de oude wijken te helpen saneren.

---

#### Oostende even behandeld in Loeki Zvoniks "Duizend jaar Thomas"

---

Loeki Zvonik werd in 1935 te Gent geboren, alwaar ze Germaanse filologie studeerde. Momenteel werkzaam in het onderwijs, debuteerde ze, in 1975, met een roman "Hoe heette de hoedenmaker ?", die in 1976 werd bekroond als het Beste Literaire Debuut. Haar tweede prozawerk, "Duizend jaar Thomas" (Antwerpen-Amsterdam, Standaard Uitgeverij, 1979), speelt zich, in enkele bladzijden, heel eventjes af te Oostende (blz. 85 e.v.) : achtereenvolgens worden de vissershaven, het Klein Strand, het James Ensorhuis, de Adolf Buylstraat (Corman, Léo Ferré zingt "Comme à Ostende"), de Kaai, het Kursaal, het Wapenplein, de Albert I-promenade, tenslotte het Station beschreven, opgemerkt of gesignaleerd. Loeki Zvoniks "Duizend jaar Thomas" werd bekroond met de jaarlijkse "Yangprijs" voor 1979.

E. SMISSAERT

---

#### OOSTENDSE MEISJES EN DITO DREGGERS

---

We vonden in een handschrift van de jaren dertig de tekst van het lied over de "Oostendse meisjes", ge weet wel : "Wil je van de frisse lucht genieten, ga naar het park van Léopold".

Het handschrift moet uit de jaren dertig herkomstig zijn. Op dit handschrift staat vermeld dat dit lied "voor de eerste maal gezongen werd door Leon Kamerheere in de D r e g g e r s c l u b in 't jaar 1907".

Zijn er lezers die ons meer kunnen vertellen over

- dit lied ?
- Leon Kamerheere ?
- de Dreggersclub ?

En in verband met die "Dreggersclub" herinner ik me volgend liedje :

" En overal zijn wij bekend  
Wij maken veel plezier en leute  
En overal zijn wij bekend.  
Zo dreggen wij, zo dreggen wij, zo dreggen wij.  
Zo dreggen wij al om ter meest,  
Lang leve, leef d'Oostendse maatschappij,  
Vivat d'Oostendse Dreggers".

Kan dit lied in verband gebracht worden met de "Dreggersclub" ? Jef KLAUSING

In vorige bijdragen (april en september 1978) hadden we het over Michel T.A. VAN CUYCK (1797-1875). Deze was echter bijlange niet de enige penseelridder in zijn familie. We zagen immers al eerder dat Euphrosina BEERNAERT (zie december 1978 en januari 1979) en Edouard HAMMAN (zie "Ostendiana III") familie van hem waren. Louis ROYON, ook al een verwant komt in een der volgende bijdragen aan de beurt. (1)

Nu echter een nota over Michel's broer, enkele van zijn zonen en kleinzonen, die ook allen met het penseel omsprongen.

X X X X X X X

a) Antonius-Hypolite VAN CUYCK

---

Hij was het 8ste kind van Michaël-Antonius VAN CUYCK (1764-1843) en Joanna-Maria-Theresia KEMPE. Hij werd op 14 oktober 1805 te Oostende geboren, huwde er op 1 maart 1832 met Euphrosina-Beatrix VAN POELVOORDE (Oostende, 23 september 1808-6 februari 1895) en overleed er op 11 juni 1869.

Hij was kunstschilder en leraar tekenen en schilderen aan de locale "Ecole d'Architecture et de Dessin". (2)

A.H. VAN CUYCK was de broer van Michel-Thomas-Antonius die we zoals gezegd al eerder aan bod lieten komen en over wie we onlangs ook publiceerden in de "Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis 'Société d'Emulation' te Brugge".

Hij was wellicht de auteur van het ontwerp voor de "Almanach Grimacier" van 1858 door G. GERLIER gelithografeerd, gedrukt bij SIMONAU & TOOVEY te Brussel en uitgegeven door J. BUFFA te Brugge. Deze chromolitho werd besproken door G. MICHIELS in zijn "Wereld der Brugse Mensen", p. 17/afb. p. 67.

MICHIELS schrijft hem echter toe aan Michel-Thomas-Antonius VAN CUYCK (1797-1875), zoals blijkt op p. 657 van zijn boek.

A.H. VAN CUYCK woonde in de Weststraat 48, blijkens de "Guide pour la Ville d'Ostende" (Oostende-T. VERMEIRSCH, 1837). Hij had ook een schildersbedrijf, net als zijn broer Michel Thomas trouwens.

b) Michel-Thomas-Séraphin VAN CUYCK

---

Hij was het eerste kind van M.T.A. VAN CUYCK (1797-1875) en Maria VANDEVENNE (1800-1873). Hij werd geboren te Oostende op 4 juni 1822 en overleed te Gent op 2 januari 1890.

Hij huwde met Clémentine-Joanna VAN CUYCK (1816-1869) en met Leonida VAN SCHOONEN.

Verdere gegevens over zijn leven en werk zijn ons voorlopig niet gekend.

c) Michel-Julien VAN CUYCK

---

Hij was de zoon van Michel-Thomas-Séraphin VAN CUYCK (1822-1890) en van Clémentine VAN CUYCK (1816-1869) geboren te Oostende op 20 augustus 1861 en er overleden op 28 april 1930.

Hij huwde te Oostende op 23 mei 1885 met Rosalie-Marie DEPOORTER (1860-1938). Leraar "klein-plaaster" aan de "Ecole Industrielle" te Oostende. (3)

Woonde in de Jozef II-straat 44 en ook in de Euphrosina Beernaertstraat te Oostende.

In het 4e salon van de "Cercle Artistique d'Ostende" (Kursaal, 1910) exposeerde hij een "Interieur".

d) Edouard-Johannes VAN CUYCK

---

4e kind van Michel-Thomas-Antonius VAN CUYCK (1797-1875) en Marie VANDEVENNE, geboren te Oostende op 30 april 1828, er op 17 oktober 1854 gehuwd met Sophie-Thérèse DEHAESE (Oostende 1829-1883) en er overleden op 27 maart 1893. Leraar tekenen en schilderen aan de "Ecole Industrielle" te Oostende. (3)

e) Alphonsius-Eduardus VAN CUYCK

---

Tweede kind van Eduardus-Hohannes VAN CUYCK en Sophia DEHAESE, geboren te Oostende op 2 juni 1857 en er gestorven op 24 maart 1887. Huvde met Marie-Thérèse COLETTE uit Malmédy (1862-1908). Kunstschilder en leraar tekenen, schilderen en "groot plaaster" aan de "Ecole Industrielle" te Oostende. (3)

Nota's :

---

- (1) Een uitvoerige studie over de familie HAMMAN/ROYON/BEERNAERT/VAN CUYCK met hun aanverwanten vindt u in 't V.V.F.-streepje (Tijdschrift van de V.V.F. Oostende-Kuststreek) vanaf februari 1979.
- (2) De "Ecole d'Architecture et Dessin" heette sedert 1866-67 "Ecole Industrielle".
- (3) "L'Echo d'Ostende", 8 maart 1885.

Norbert HOSTYN

(vervolgt)

---

VOLKSE LIEDEKENS

---

Met het speciale nummer "Volkse Liedekens" van haar jaarboek heeft onze zustervereniging uit Bredene "Ter Cuere", opnieuw een hoogvogel afgeschoten, althans naar mijn mening, waar velen begerig zullen naar grijpen om oude en audiovisuele herinneringen op te halen.

Ze klinken nog na in de oren van de oudste onder ons en ook veel jongeren zijn benieuwd te vernemen wat de ouderen zingen. Goed zo.

Konfrater Richard Verbanck zocht uit, schreef de bindteksten met geheel zijn hart, deed de lay out en tikte met overtuiging het geheel uit.

Proficiat, al had ik er persoonlijk nog wat meer bij gewild : zangwijze, dichter, drukker, data en andere gegevens voor zoverre ze te vinden zijn. Met mij zullen er wel nog anderen naar hetzelfde uitgekeken hebben. Maar Dicky heeft niet willen "wetenschappelijk" te werk gaan en daarom degelijke (nuttige) gegevens over het hoofd gekeken.

Spijtig, want een hobby die op wetenschappelijke basis komt even goed uit het hart, want anders doet men er niet meer aan mee.

Jef Flausing

## DOCUMENTEN VAN ENSOR TE BRUSSEL AANGEKOCHT

333 aanwinsten bij de Koninklijke Bibliotheek te Brussel waren tijdens de maand oktober 1979 tentoongesteld en werden in detail beschreven in een overvloedig geïllustreerde catalogus, die nog bij de Koninklijke Bibliotheek Albert I (Keizerslaan 4, 1000 Brussel) verkrijgbaar is. Een verzameling brieven en autografische documenten van James Ensor behoren tot de stukken.

E. SMISSAERT

## EEN KWARTEEUW OOSTENDSE HISTORIEK

In het laatste nummer van 1979 publiceerden we een lijst van de bijzonderste evenementen van de laatste 25 jaar. Zoals we konden verwachten moesten ons enkele feiten aan 't geheugen ontsnappen. Vlug willen we er twee data aan toevoegen :

- mei 1962 : Overlijden van François DEVRIENDT, oud-gemeenteraadslid ;
- januari 1966 : Overlijden Ary Sleeks, letterkundige en mede-stichter van "De Plate". Dat Ary Sleeks, die "De Plate" boven de doopvont hield, uit onze lijst wegviel is onvergeeflijk.

O. V.

## DE JAARLIJKSE VEILING

De veiling die doorgaat op donderdag 31 januari a.s. zal dit jaar terug het verhoopte succes kennen. De lijst met de te veilen stukken zal aan alle aanwezigen uitgereikt worden. Uit die lijst hebben we althans reeds enkele zaken genoteerd :

- 15 jaargangen "NEPTUNUS"
- 32 dia's overstroming 1.2.1953
- 14 kleine en 3 grote humoristische litho's "Bains d'Ostende" (2de helft vorige eeuw)
- Dept : oudste rekening van Oostende
- 12 litho's Oostende
- Levecque : Herinneringen aan Nieuwpoort (1938)
- Wandelaer & Sur l'eau : 1936 - 1940
- Coppieters : Le Bassin de l'Yser (1920)
- Ary Sleeks : Verschillende delen uit de folklore-reeks
- V. Foutry : Merkwaardige bladzijden uit de geschiedenis van Oostende(1938)
- Huysmans : La Compagnie d'Ostende
- Le littoral belge (guide Castaigne : 1896)
- Ostende en poche (guide Conty : 1879)
- H. Thoen : De Belgische kustvlakte in de Romeinse tijd (1978).

O. V.

## INDEX "DE PLATE" 1979

De jaarlijkse index van "De Plate" zal dit jaar niet opgesteld worden door Jef KLAUSING, daar hij binnenkort naar Bangladesj vertrekt. We zijn gelukkig te kunnen mededelen dat ons bestuurslid Emiel SMISSAERT die taak heeft willen overnemen. Tot nog toe kunnen we geen datum van verschijnen vooropzetten. Wij hopen dit in het maartnummer te kunnen mededelen.

O.V.

TEKSTOVERNAMES UIT "DE PLATE" IS STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

---

De laatste  
uitgegeven boeken  
zijn **ALTIJD**  
te verkrijgen bij

**INTERNATIONALE BOEKHANDEL**  
P. V. B. A.

Adolf Buylstraat 33

8400 - Oostende Tel. 70.17.33

en in haar bijhuizen

---

D E P L A T E  
(!)(!)(!)(!)(!)(!)(!)

Tijdschrift van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE", v.z.w.

Hoofdredacteur : O. VILAIN  
Rogierlaan 38, bus 11  
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen ondertekende bijdragen.

9e jaargang nr. 2, februari 1980

-----

FEBRUARI-ACTIVITEIT

Het bestuur van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE" heeft de eer en het gencegen u uit te nodigen op de voordracht die doorgaat in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr. L. Colensstraat, 6, Oostende op :

donderdag 28 februari 1980 om 20u30

Het onderwerp : DE ADMIRALITEIT VAN OOSTENDE EN DE OOSTENDSE KAPERS.

De spreker : Walter DEBROCK

Voorzitter van de Vrije Universiteit Brussel

Buiten zijn vele andere belangstellingssferen, heeft de overigens rasechte Oostendenaar, Walter DEBROCK steeds een zeer ruime belangstelling gehad voor het maritieme verleden van Vlaanderen en van Oostende in het bijzonder. Van hem verschenen verscheidene bijdragen in diverse publicaties. Zijn bevoegdheid op maritiem gebied werd voor enkele jaren geconcentreerd toen hij in opvolging van de heer Henry DE VOS tot voorzitter van de Marine Academie werd verkozen. Hij is een vlot en onderhoudend spreker, zodat deze avond weer uitzonderlijk belooft te worden en door geen enkel maritiem-bewust Oostendenaar gemist mag worden. Zoals altijd is de toegang vrij, ook voor niet leden, en kosteloos.

J.B.D.

Tentoonstelling : KUNSTHANDWERK

Het jaar 1980 werd uitgeroepen tot het jaar van de KUNSTAMBACHTEN. Als Oostendse bijdrage aan dit jaar organiseert de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE" tijdens de Paasvacantie 1980, dit is van 29/3 tot 13/4, in het Heemmuseum "DE PLATE", 1ste verdieping van het Feest- en Cultuurpaleis een tentoonstelling

KUNSTHANDWERK.

van eigen vervaardigd brei-, haak-, naai-, spin-, en spellewerk.

De dames, leden als niet leden, die hieraan wensen deel te nemen worden vriendelijk verzocht hun naam op te geven op mijn adres

Nelly DE TAEYE-SNYKERS  
Vindictivelaan 24  
8400 OOSTENDE  
Telefoon : 709722

Nelly DE TAEYE-SNYKERS

De Stedelijke Werkgroep voor Monumenten- en Landschapszorg heeft zijn leden de lijst der beschermde monumenten, stads- en dorpszichten van de Stad Oostende overgemaakt. Waarschijnlijk wil men hen in de gelegenheid stellen een vergelijking te maken met de vorige lijst en hieruit de nodige conclusies te trekken. Opdat ook onze leden tot dezelfde conclusies zouden komen, drukken we deze lijst af.

Stad Oostende : Lijst der beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten

<u>Volgnr.</u>	<u>Datum K.B.</u>	<u>Omschrijving</u>
1	19.04.1937	Beuk om viering van de O.-L.-Vrouwekerk te Zandvoorde.
2	3.02.1946	Ingangsdeur met haar omlijsting van het huis gelegen Kerkstraat 10 te Oostende.
3	6.11.1946	Kerk van O.-L.-Vrouw-ter-Duinen te Mariakerke. Toren der oude Sint-Petrus- en Pauluskerk te Oostende (voor uitbreiding zie nr. 5).
4	23.06.1950	Oude Capucienenkerk te Oostende.
5	30.12.1960	Sint-Petrus- en Pauluskerk te Oostende.
6	28.05.1962	Oud Koninklijk Paleis gelegen Langestraat 69 te Oostende.
7	18/01.1974	Huis James Ensor gelegen Vlaanderenstraat 27 te Oostende.
8	6.07.1976	Fort Napoleon te Oostende.
9	4.11.1977	Watertoren gelegen Mercatorlaan 3 te Oostende.

Meteen ziet u dat de aangroei van beschermde gebouwen in onze stad, sedert het monumentenjaar 1975 beperkt bleef tot het strikte minimum. Dat het elders in het land niet beter is lazen we net vóór het jaareinde in een artikelenreeks die in het N.R.C.-HANDELSBLAD, een Rotterdamse krant verscheen onder de titel MONUMENTENZORG IN BELGIË. Commentaar over België in een Nederlandse krant bekijken we altijd met een tikkeltje wantrouwen, maar in dit geval staan de Belgische correspondenten van het blad, die allen begaan zijn met monumentenzorg in ons land, toch wel borg voor een objectieve voorstelling van de toestand. Deze correspondenten behandelen eens te meer de wantoestanden die in ons land in verband met de monumentenzorg heersen, hoe veel waardevoels reeds werd afgebroken, dat de meeste monumenten nog niet beschermd werden, er weinig geld wordt uitgegeven voor de monumentenzorg en hoe sommige plaatselijke overheden onder één hoedje spelen met sloopgrage zanne-mers. Het is niet doenlijk al de gegevens van deze artikels in ons tijdschrift te verwerken maar één cijfer leek ons toch zo belangrijk dat we het in zijn oorspronkelijke context weergeven. Wij citeren : ... Na jaren van blinde bouwwoede begint "het lelijkste land ter wereld" zich er langzamerhand toch bewust van te worden, dat het zo niet verder kan gaan. Vooral in Vlaanderen is de laatste drie, vier jaar heel voorzichtig een gevoel ontstaan, dat men niet oude gebouwen voor nieuwe supermarkten en parkeergarages kan blijven opofferen en dat er best eens wat meer aan monumentenzorg kan worden gedaan. Het resultaat is, dat sinds 1976 het aantal beschermde gebouwen in Vlaanderen verdubbeld is tot rond de 3000.

Van een stormachtige ontwikkeling is echter nog geen sprake, zeker niet wanneer men de situatie in België met die van Nederland vergelijkt waar op dit ogenblik 41 350 beschermde gebouwen staan geregistreerd. Daarvan neemt Amsterdam er alleen al 7 000 voor zijn rekening. Heel schril steekt hierbij wel de Belgische hoofdstad Brussel af, die nog maar net 133 beschermde gebouwen telt ... einde citaat. Toch iets om over na te denken.

J.B. DREESEN

Allereerst al een aanvulling bij G. BURVENICH (cf. De Plate 80/4). De Heer Omer VILAIN stelde ons een familiefoto ter beschikking waarop we de geportretteerden zien poseren bij een badkar, negebouwd in karton of zeildoek. Op de voorzijde van deze nep-badkar staat volgend opschrift :

PHOTOGRAPHIE GANTOISE  
BOULEVARD ROGIER 63  
G. BURVENICH  
OSTENDE

De foto waarop dit studio-attribuut voorkomt zou omstreeks 1907 gemaakt zijn.

En nu het vervolg van onze lijst :

6. DAVELUY.

Het huis DAVELUY in de Kapellestraat was een bijhuis van het in 1838 door Edouard-Alexis DAVELUY te Brugge gestichte bedrijf. Oorspronkelijk een lithografische drukkerij (denk aan die vele heerlijke porseleinkaarten !!!), werd er al spoedig een fotografisch atelier aan toegevoegd (!).

Edouard's zoon Victor DAVELUY (1846-1886) nam mettertijd de leiding van de fotografische sectie over.

Na Victor's dood op 26 juli 1886 zette zijn weduwe Marguerite HAREUX de zaak verder, tot in 1888, toen Victor's broer Edouard het roer overnam.

Van mei 1865 af vinden we publiciteit van het Atelier DAVELUY in "L'Echo d'Ostende" :

REOUVERTURE DE LA GALERIE PHOTOGRAPHIQUE DAVELUY  
RUE DE LA CHAPELLE, PRES DU PONT DE LA STATION  
A L'HONNEUR D'INFORMER LE PUBLIC QU'AFIN DE SATISFAIRE  
SA NOMBREUSE CLIENTELE IL VIENT D'ENGAGER UN OPERATEUR  
SORTANT D'UNE DES PREMIERES MAISONS DE LA CAPITALE ;  
LES SOINS AVEC LESQUELS ON EXECUTE LES PORTRAITS NE  
LAISSENT RIEN A DESIRER ET RIVALISENT AVEC CE QU'ON  
PEUT APPELER DE LA BONNE PHOTOGRAPHIE  
DEUX SECONDES DE POSE. RESSEMBLANCE ET NETTETE GARANTIES  
ON OPERE PAR TOUS LES TEMPS

Van 29 juli 1865 af vonden we andere publiciteit van DAVELUY in genoemd blad :

ETABLISSEMENT PHOTOGRAPHIQUE DE DAVELUY  
RUE DE LA CHAPELLE N° 105  
PRES DU PONT DE LA STATION. OSTENDE  
SPECIALITE POUR LES PORTRAITS CARTES  
12 FR LA DOUZAIN  
ON EST PRIE DE VENIR EXAMINER L'EXPOSITION  
DONT L'ENTREE EST LIBRE

In "L'Echo d'Ostende" van maart 1871 staan volgende reclames van DAVELUY :

ATELIER PHOTOGRAPHIQUE DE DAVELUY  
LITHOGRAPHE DU ROI  
105 RUE DE LA CHAPELLE OSTENDE  
ON OPERE TOUS LES MERCREDIS DE  
10 HEURES DU MATIN A 3 HEURES  
DE L'APRES-MIDI  
SPECIALITE CARTES VISITES, PORTRAITS  
MARIE-ANTOINETTE, ETC...



In 1878, nog steeds in "L'Echo d'Ostende" :

PHOTOGRAPHIE MAISON DAVELUY ET FILS  
105 RUE DE LA CHAPELLE 105 OSTENDE  
SPECIALITE DE PHOTOGRAPHIE PERFECTIONNEE  
AU CHARBON  
ON OPERE TOUS LES MERCREDIS  
PRIERE DE FAIRE PREVENIR LA VEILLE

En nog een laatste, nu uit "La Saison d'Ostende" van 1883 :

VICTOR DAVELUY  
PHOTOGRAPHE ARTISTIQUE  
5 PLACE SAINT JEAN 5 (MACHE AU POULES)  
BRUGES  
MEDAILLES AUX EXPOSITIONS DE LONDRES, PARIS,  
SYDNEY ET MELBOURNE.  
EXPOSITION PHOTOGRAPHIQUE PERMANENTE  
ENTREE LIBRE  
PROCEDES INSTANTANES LES PLUS NOUVEAUX  
SPECIALITE DE PORTRAITS D'ENFANTS  
PORTRAITS DE TOUS GENRES.  
INSTALLATION SPECIALE POUR LES GROUPE DE FAMILLE  
ET DE SOCIETE, POUR LES CHEVAUX ET EQUIFAGES.  
ATELIER DE REPRODUCTION ET D'AGRANDISSEMENTS.  
CMB. LES GROUPE DE HUIT A CINQUANTE  
PERSONNES SE FONT LE MATIN SEULEMENT DE HUIT  
HEURES A MIDI.  
VUES DE BRUGES, D'OSTENDE ET BLANKENBERGHE DE  
TOUTES DIMENSIONS, MONTEES ET NON MONTEES.  
ON OPERE PAR TOUS LES TEMPS DE 8 HEURES AU MATIN  
A 5 HEURES DE RELEVÉE.  
TOUS LES CLICHES SONT CONSERVES.  
ETABLISSEMENT UNIQUE EN SON GENRE  
MAISON FONDEE EN 1838.

In percentages gezien maakten de kleine portretfoto's (10,4 x 6 cm) op hard kartonsupport, verreweg het grootste deel van DAVELUY's productie uit.

Op de achterzijde van dergelijke supports staat natuurlijk de naam van de firma. Er komen ook gegevens op voor die ons toelaten een foto min of meer te dateren.

We zagen om. een foto op karton waarop achteraan volgende tekst :

MENTION HONORABLE A L'EXPOSITION  
UNIVERSELLE DE PARIS 1867  
DAVELUY & FILS, PHOTOGRAPHES  
BRUGES, OSTENDE, BLANKENBERGHE

de verdere versiering bestaat uit 2 putti met fototoestel en foto, omgeven van bloemen.

Ca. 1910 gaf DAVELUY ook enkele Oostendse prentkaarten uit (2).

#### 7. Jean DE BACKER

Geboren te Braine-le Château op 26 juli 1855.

Omstreeks 1896 te Brugge gevestigd ; had volgens G. MICHELS ook een bijhuis te Oostende in die tijd.

## 8. Evarist DE SOUTER

Geboren te Brugge op 29 augustus 1882. Overleden te Oostende op 6 mei 1978. Hij was de zoon van de Brugse fotograaf Albert DE SOUTER (1853-1927). Deze had zijn zaak in de Brugse Sint-Jorisstraat, later in de Mariastraat. Albert DE SOUTER wordt besproken in G. MICHELS' "Wereld der Brugse Mensen".

Evarist was gehuwd met Alice VAN EEGHEM.

Hij opende in 1921 een gekende fotozaak te Oostende, Groentemarkt 7. (3)

## 9. E. DUBAR & DANIELS

Ik ben er tot nu toe niet in geslaagd de nodige gegevens te vinden om te weten hoe het nu juist in elkaar zat met DUBAR & DANIELS. Misschien een kluifje voor een V.V.F.-er ???

In elk geval had E. DUBAR omstreeks 1858 een winkel in de Kapellestraat 3 te Oostende (op een latere datum in nr. 25). Hij verkocht er ondermeer prenten.

Maar omstreeks 1868 had DUBAR ook een fotografisch atelier in de Louisastraat, waar nu de YACCA en de zijvleugel van het Achtuurenhuis is ongeveer - dit althans voor zover ik dat tot nu toe kon nagaan.

Een bakstenen muur met poortje en blindvensters scheidde een koer van de straat. Boven het poortje was het opschrift "ENTREE DE L'ATELIER" aangebracht. Een houten barak op de koer fungeerde als de fotostudio. Op de buitenkant was het opschrift "PHOTOGRAPHIE E. DUBAR & DANIELS" aangebracht, duidelijk zichtbaar vanop de straat.

Het is passend hier even uit te weiden over de figuren van E. DUBAR & DANIELS. Mijn gegevens zijn nog onvolledig en ik geef ze onder voorbehoud.

E. DUBAR was voor zover ik kon nagaan op de eerste plaats een kleine drukker, uitgever van gelithografeerde prenten, Oostende-souvenirs, enz. die hij in eigen winkeltje verkocht.

Ik schreef Oostende-souvenirs : dit waren oa. opvouwbare papieren "Roses d'Oostende" en "Huîtres d'Oostende" waarop tal van kleine Oostendse vedute. Dergelijke souvenirs zijn nu erg zeldzaam. Onze heemkring bezit er enkele. U vindt zo'n "Huître d'Oostende" in opgebouwen toestand afgebeeld in het "Oostends Oesterboek" dat ik schreef in samenwerking met de Heer Raoul HALEWYCK (Oostende, 1978), op p. 3.

Op plaat 34 in het "Oesterboek" ziet u verder een fantasieaquarel, waarop zo'n "Huître d'Oostende" de doodsteek gevende aan een "Rose d'Oostende". Wellicht houdt die prettige aquarel (in bezit van onze kring) verband met het verschijnen van de nieuwe souvenir (oester) die de roos verdrong. En misschien diende die aquarel destijds wel als uitstalraam-versiering bij E. DUBAR. Is het te gedurfd te veronderstellen dat DUBAR die aquarel zelf heeft geschilderd ??? Moest een derde persoon ze geschilderd hebben, dan zou die er wellicht zijn naam onder geplaatst hebben.

Het zelfde voor die souvenirs waarvan hoger sprake : DUBAR was er de uitgever van, maar er komen geen signaturen van derden op voor.

Bijgevolg mogen we veronderstellen dat DUBAR gelijks wel enig artistiek talent had.

Maar er is meer : in vele boeken en artikels over ENSOR vinden we dat deze, alvorens lessen ging volgen aan de Brusselse Academie, raadgevingen kreeg van twee Oostendse schilders : VAN CUYCK & DUBAR. Maar niemand in het leger-tje Ensor-biografen nam ooit de moeite eens na de trekken wie deze VAN CUYCK en die DUBAR waren.

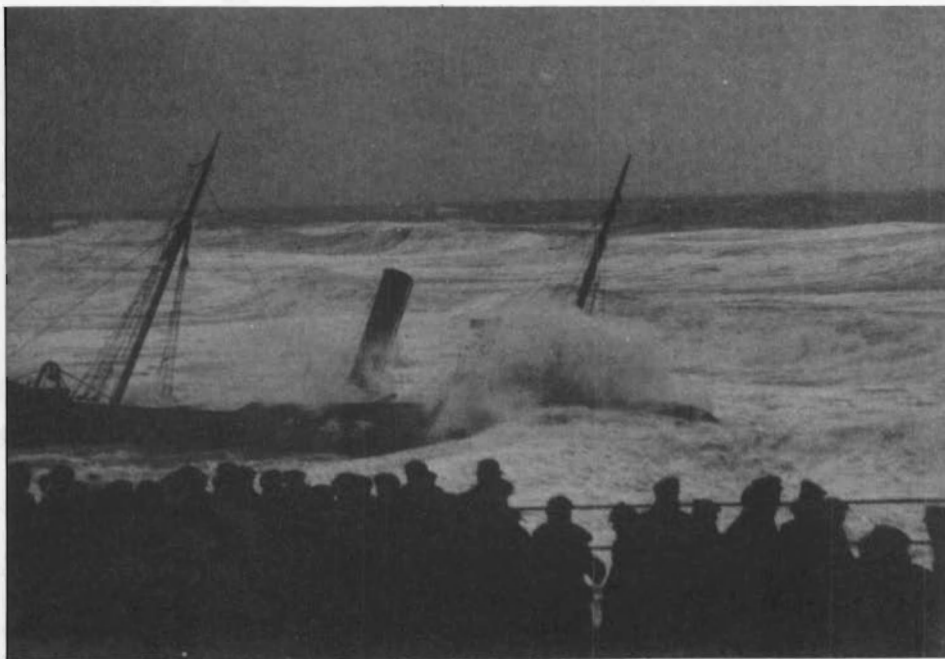
Wellicht is ENSOR's DUBAR de onze.



*Een fotokabine van Cesar  
mitkiewicz op het Kleine Strand  
(circa 1850).  
(verz. Roger Corveleijn)*



*Een foto van DEMUENYNCK:  
straatscène in de Hertstraat  
(circa 1890)  
(verz. O.V.)*



*Reportage foto van F.KRAMEYER:  
Het vergaan van de Deense  
treiler "Makrelen" (1910).  
(verz. O.V.)*

DANIELS is wellicht Joseph-Philippe DANIELS, echtgenoot van Adèle-Thérèse DUBAR (+te Oostende op 20 april 1917, 91 jaar oud).

Alhoewel ik de tijd niet had het na te trekken, waren zij voor zover ik me herinner de grootouders van architect André DANIELS, over wie ik in het januari 1977-nummer publiceerde.

J. DANIELS was ook tekenkundig begaafd : van hem kennen we een hele reeks litho's, getiteld 'OSTENDE', zichten op onze geliefde stad voorstellend. De meest gekende is nr. 8 "LE PHARE", de in 1858-59 gebouwde vuurtoren voorstellend.

Op die litho's vinden we "J. DANIELS DUBAR EDR."

In de jaren na 1900 gaf DANIELS enkele prentkaarten uit.

Norbert HOSTYN

Noten :

1. Voor een meer uitgebreid relaas over de Brugse activiteiten van het huis DAVELUY, verwijzen we naar G. MICHELS, Uit de Wereld der Brugse Mensen, p. 34-36.
2. Cf. O. VILAIN, Uitgevers van Oostendse Prentkaarten, in Ostendiana III, Oostende, 1978, p. 102.
3. Strikt genomen behoort E. DE SOUTER niet tot de Oostendse fotografen van vóór 1914, doch wij hebben hem wel bij onze reeks opgenomen, omdat hij zijn carrière toch voor 1914 begonnen was, al was het dan ook te Brugge.  
Evarist DE SOUTER was bestuurslid van de Ciné-Club Oostende. Hij werd er in 1972 gevierd ter gelegenheid van zijn 90ste verjaardag. Toen verscheen er ook een artikel over hem in "Cineo", het tijdschrift van de Oostendse Ciné-Club. Het was van de hand van Joseph GHESQUIERE (juni 1972) p. 2).

Gehoord langs de Kaai

"Ze was zo preuts als een luis op een kam".

"Wie maar een klein pensioen heeft, zou ook naar de Dop mogen gaan".

"Vroeger had men de Engelse voetbalisten in de Langestraat, nu de zesdaagse van 't Pauluspleint".

"Er was veel sport op de televisie, onder andere slunsetrekkers (=judoka's) en gatduwers (=rugbyspelers).

O.V.

Lidmaatschap "De Plate".

Wie lid wordt van "De Plate" ontvangt vanaf datum van toetreding ons tijdschrift. Voor zover er nog nummers van de lopende jaargang beschikbaar zijn, ontvangt hij ook deze nog. Indien sommige nummers uitgeput zijn kunnen de nieuwe leden ons dit niet ten kwade nemen. Het is immers geen abonnement op ons tijdschrift dat ze betaald hebben doch een lidmaatschap.

G. V.

Het departement van de Grootmaarschalk werd opgericht bij de troonsbestijging van Leopold I in 1831. Omstreeks het einde van de regering van onze eerste koning had het departement reeds een zekere uitbreiding genomen. De activiteit omvat : algemene briefwisseling : gebeurtenissen in de Belgische koninklijke familie (geboorten, eerste communie, huwelijk en overlijden) én in vreemde vorstenhuizen ; bezoeken van onze vorsten aan Belgische steden en aan vreemde landen ; bezoeken aan of doortochten in ons land van vreemde vorsten en prinsen ; ontvangsten aan het Hof ; audiënties ; problemen i.v.m. rang en voorrang ; benoemingen van hofdignitarissen en aanwerving van personeel voor het Huis des Konings. Al deze rubrieken vindt men thans nog terug in het secretariaat van de Grootmaarschalk.

Veruit het grootste deel van het fonds van de Grootmaarschalk van het Hof onder de regering van koning Leopold II (1865-1909) werd in het archief van het Koninklijk Paleis te Brussel in 1969 neergelegd. Inventaris nummer 483, uitgegeven door het Algemeen Rijksarchief (Ruisbroekstraat 2-6, 1000 Brussel) ontsluit het fonds van de Grootmaarschalken onder Leopold II. De titelbeschrijving is als volgt : VANDEWOUDE (Emile), Inventaris van het archief van de Grootmaarschalk van het Hof. Regering van Leopold II, 1865-1909. Brussel, 1977 : 29,5 x 20,5 cm ; 85 blz., met klapper (Algemeen Rijksarchief, Archief van de Koninklijke Paleizen, 2). Wij lichten uit de klapper al wat het trefwoord van de plaatsnaam "Oostende" betreft en behouden de nummering van de rubrieken en artikels, zoals deze in de inventaris van E. Vandewoude werden aangebracht :

- 22 : Brieven van Auguste Delbeke, minister van Openbare Werken, en van Ch. Lagasse de Locht (directeur van de Burgerlijke gebouwen) aan graaf John d'Oultremont (hofmaarschalk) betreffende het koninklijk paleis te Brussel en het kasteel van Laken, het koninklijk paviljoen te Oostende en de Sint-Bonifaaskapel in de abdij van Ter Kameren (Brussel). Met een brief van baron Beyens. 1907-1910. (10 stukken).
- 98 : Dood van koningin Marie-Henriette (1836-1902) : register van handtekeningen neergelegd in het koninklijk paleis te Brussel, in het gebouw van het provinciebestuur te Antwerpen en in het koninklijk paviljoen te Oostende. September 1902. (1 bundel).
- 257 : Oostende. Bezoek van de koning op 25 juli 1866. Mei-juli 1866. (7 stukken).
- 258 : Oostende. Bezoek van de vorst naar aanleiding van de inhuldiging van het nieuwe kursaalgebouw op 22 juni 1878. Mei-juni 1878. (13 stukken).
- 259 : Oostende. Aankomst van de koning, op 25 augustus 1883, voor een kort verblijf. Augustus 1883. (5 stukken).
- 260 : Oostende. Bezoek van de vorst n.a.v. de inhuldiging van het standbeeld van Leopold I, op 5 augustus 1901. Juli-augustus 1901. (1 dossier).
- 261 : Oostende. Bezoek van prins Albert en van prinses Elisabeth op 5 juli 1902. Mei-juli 1902. (1 dossier).
- 262 : Oostende. Bezoek van de vorst aan de nieuwe Sint-Pieter- en Pauluskerk en aan de nieuwe haveninrichtingen, op 4 september 1905. Juli-augustus 1905. (1 dossier).
- 305 : Doortocht te Brussel en te Oostende van Augusta-Victoria van Pruisen (1858-1921, geboren prinses van Sleeswijk-Holstein) op 14 mei 1872. Mei 1872. (5 stukken).

- 343 : Doortocht te Antwerpen en Brussel van Frederik-Willem erfprins van Duitsland, op 6 april 1884. Zijn doortocht te Antwerpen en Oostende, op 23 augustus 1884 (?). April-juni 1884. (10 stukken).
- 347 : Doortocht te Oostende van prinses Isabella, infante van Spanje, op 20 juni 1885. Juni 1885. (5 stukken).
- 353 : Verblijf te Oostende van Willem II, keizer van Duitsland, op 2 en 3 augustus 1890. Juli-augustus 1890. (1 dossier).
- 357 : Verblijf te Oostende van aartshertogin Stefanie van Oostenrijk, op 2 en 3 augustus 1895. Juli-augustus 1895. (12 stukken).
- 367 : Aankomst te Oostende, omstreeks 8-9 juli 1902, van Mozaffer-ed-Din, shah van Perzië. Juni-juli 1902. (1 dossier).
- 370 : Aankomst te Oostende op 1 augustus 1905, voor een verblijf van veertien dagen, van Mozaffer-ed-Din, shah van Perzië. Juli 1905. (2 stukken).
- 405 : Ontvangst op 28 juli 1902. in het koninklijk paviljoen te Oostende, van de bemanning van twee Japanse oorlogschepen. Juli 1902. (1 stuk).
- 406 : Kanonsalvo's geschoten tijdens het voorbijvaren voor Oostende van een eskader van de Japanse vloot op 31 juli 1902. Zonder datum. (3 stukken).
- 468 : Ontbijt en diners door de vorst aangeboden te Oostende, in het militair kamp van Beverlo of te Saint-Jean-Cap-Ferrat, September 1877-1902, 1907. (1 schrijfboek).
- 472 : Ontbijt te Oostende aangeboden n.a.v. het internationaal polotornooi, op 29 juli 1903. Juli 1903. (5 stukken).
- 474 : Raming van de mogelijkheid om genodigden te plaatsen in het paleis te Brussel, het kasteel van Laken, het paleis te Antwerpen, het paleis te Oostende, de gebouwen van het provinciaal bestuur te Gent en te Luik, en de militaire kampen van Beverlo en Brasschaat. Zonder datum. (1 stuk).
- 850 : Jacques Vanden Broecke (architect), enz., Projet d'un établissement hydrothérapique avec aquarium, salle de spectacle (genre Eden) et bains publics à édifier sur la plage Est de la Ville d'Ostende. Zonder datum. Niet-gepagineerd. Rood marokijnlederen band, op de voorzijde : "Etablissement Hydrothérapique pour Ostende". 36 x 22 cm.

E. SMISSAERT

-----  
 Maurice Boel

Onder de titel "Boel, een halve eeuw schilderkunst" greep, tijdens de eerste helft van september 1979, een belangrijke retrospectieve tentoonstelling plaats in het Casino-Kursaal te Oostende. Van de thans 67-jarige kunstenaar (geboren te Oostende in 1913) waren niet minder dan 276 werken geëxposeerd, waarvan de oudste tot het begin van de jaren dertig teruggingen. Jaak Fontier bespreekt bondig leven, ontwikkelingsgang en werken van de Meester in "De Periscoop. Onafhankelijk maandblad voor kunst en cultuur", jaargang 30, nr. 2, december 1979, op bladzijden 1 en 10 : het artikel wordt geïllustreerd met een schilderij van Maurice Boel : "Abstract", uit 1969.

In de vorige bijdrage schetsten we kort het begin van de Oostendse muziekschool en gaven we ook enkele namen van privé-leraren.

In de jaren 1855-1865 en later is er echter nog een andere muziekleraar actief te Oostende : Fr. VAN POUCKE. Aan deze man, die ook componeerde, zullen we weldra een aparte bijdrage wijden.

De muziekschool dan weer : In 1854-1855 telde ze 85 leerlingen. 14 leerlingen volgden de vioollessen en 21 werden lid van de harmonie "Euterpe" die in die tijd gesticht werd ; dank zij de jonge elementen die in de muziek-school klaargestoomd werden, kon de harmonie snel tot bloei komen.

Maar de Oostendse muziekschool, toen nog in de Sint-Franciscusstraat ondergebracht, was in de jaren 1850-1860 zéker géén hoogvliager. SAUVE bleek, ondanks de welwillende rapporten van de muziekschoolcommissie, precies toch niet te voldoen. En er waren zelfs geen leraars voor piano en blaasinstrumenten!!

#### BARWOLF

Op 22 februari 1855 werd J. BARWOLF door de Gemeenteraad tot eerste leraar (en dus ook directeur) van de school aangesteld, in opvolging van de ontslagnemende SAUVE. BARWOLF's jaarlijks loon bedroeg dat jaar 1 000 Fr., daar waar SAUVE slechts 800 Fr. ontving. Slechts 74 leerlingen schreven zich in voor de cursussen van het jaar 1855-1856, slechts 6 volgden vioolles.

Maar onder BARWOLF kwam de school vast en zeker van de grond : Ze telde al 90 leerlingen in 1865. BARWOLF, zelf een vioolvirtuoos, stond in voor de viool- & cellolessen. C. BULTINCK vervolgde zijn lessen "solfège" en in 1865 werd de klarinetvirtuoos J. VAN DER AA benoemd als leraar houtblazers. VAN DER AA was ook als componist doende : hij schreef zo ondermeer een "Marche Triomphale",

Weldra zou de school zijn beroemde leerling onder haar leerlingen gaan tellen : Edmond LAPON (1858-1901), een jongen uit het visserskwartier. Maar over hem meer in een der volgende bijdragen.

#### Bronnen :

La Feuille d'Ostende, 13 januari 1856

La Feuille d'Ostende, 15 januari 1857.

Norbert HOSTYN

(vervolgt)

#### Biografie over F. Vercnocke

Van Juliaan Haest verscheen in 1979 een boek over het leven en het werk van de dichter en schilder Ferdinand Vercnocke, geboren te Oostende op 14 december 1906. De monografie telt 164 bladzijden en is te bestellen bij het "Artiestenfonds v.z.w.", Edegemsestraat 215, 2510 Mortsel ; het boek plus een originele zeefdruk (formaat 70 x 50 cm.) naar een tekening van F. Vercnocke kost 1 000 BF. Prijs van het boek enkel : 250 BF. Betaling geschiedt bij ontvangst van het exemplaar.

E. SMISSAERT

Verplichte ziekteverzekering, artsensyndikaten van strekking X of Z, doktersstakingen, valiezenkoers voor geneesheren enz. Begrippen en situaties die in 1920 nog totaal onbekend waren.

In de twintiger jaren waren er in onze stad iets meer dan 30 artsen, 13 apothekers en 4 tandartsen die instonden voor de medische verzorging van een bevolking van bijna 45 000 mensen.

Dokters- of tandartskabinetten, officina van apothekers werden toen slechts in dringende noodgevallen bezocht. Bij de mensen bestond er een soort van elementaire preventieve geneeskunde om allerlei kleine kwalen van zich af te houden. Centrale verwarming was nog een weinig verspreide luxe. Maar de mensen namen de nodige voorzorgen om zich met de voorhanden liggende middelen tegen de gure koude te beschermen.

Kinderen b.v. kregen over dag een vel bruin papier met keersvet ingesmeerd op borst of rug geplakt met daarboven op nog een onderlijfje, een hemd : een "Baai" en een mantel. Gingen zij naar bed, dan was het warm ingeduffeld in een flanelen "slaapkapote" liefst nog overtrokken met een dikke wollen sjaal met grote sluitspelden op de rug vastgemaakt. De kilte van de lakens werd gebroken door een "warmwaterpulle" of een in de over voorverwarmde baksteen, gewikkeld in oud linnen. Praktisch ieder gezin beschikte over een rudimentaire huisapotheek, natuurlijk zonder gesofistikeerde medikamenten. Men vond er de onmisbare, teinture d'iode, eau boriquée, alcool denaturé of soms ether. Over de Hoffmandruppeltjes ging het naar de opgelegde laliebladjes tegen de brandwonden of de zelf gefabrikerde "vlindersiroop" tegen de hoest.

1920. Op de uigelaten vreugderoes en het vast geloof in een beter en gelukkiger wereld die de mensen in de novemberdagen van 1918 hadden gekend was de domper al lang gevallen. De werkeloosheid grijpt om zich heen, de prijzen stijgen ten alle kanten. Inflatie of stagflatie waren voor de massa onbekende begrippen maar toch wellicht nog meer dan nu hard realiteit.

Vermits alle prijzen stegen besloten de geneesheren van Oostende op een algemene vergadering, eind januari 1920, ook hun tarieven op het lokale vlak aan te passen.

Een gewoon bezoek ten huize van de patient of een consultatie in het dokterskabinet zou vanaf februari 1920 3 fr. kosten. Een hoog dringend bezoek of bezoek na 15 u. aangevraagd verhoogde de te betalen prijs tot 5 fr. Bij nachtbezoek, d.i. tussen 21 u. en 7 u. viel er 10 fr. te betalen. Voor alle consultaties op zon- en feestdagen uitgevoerd werden de tarieven verdubbeld. Dit waren de bij overeenkomst gesloten minimatarieven, die naar het persoonlijk goeddunken van de behandelende geneesheer vrij mochten verhoogd worden, rekening houdend met de sociale stand van de ziekte, de belangrijkheid van de verleende zorgen, de afstand tussen het kabinet van de arts en de woning van de patient en de tijdsduur aan de bezoeken gewijd.

Op hun beurt besloten de apothekers in juli 1920 hun officina te sluiten vanaf 21 u. Wie tussen 21 u. en 22 u. kwam aanbellen had 1 fr. supplement te betalen. Na 22 u. werd de rekening automatisch met 2 fr. verhoogd.

Om deze prijsstijgingen door te duwen waren er stakingen, noch sluitingen of valiezenkoers van doen. Vermits alle prijzen naar boven toe spiraalden werden deze nieuwe tarieven t'jdelijk door de bevolking aanvaard. Was de prijs van een kilo boter niet van 2 à 3 fr. naar 11,5 fr. opgeklimmen? in 1919 betaalde men het brood nog aan 0,85 fr. per kilo. Het was nu voor het wit brood 1,20 fr. geworden en voor het bruin brood 1 fr. Bij de haarkapper kostte het scheren



nu 0,35 fr. en het haarsnijden 0,70 fr.

Is het niet om "in je haar te scharten" als men de prijzen van toen met deze van nu vergelijkt ? Wat een buiteling heeft de waarde van ons Belgisch frank-ske in 60 jaren tijd toch gemaakt !

D. FARASYN

-----  
DE GILLIS DER ZEE  
-----

Veel maatschappijen uit onze stad hadden hun lijflied.  
De Verenigde Vismijnvrienden zongen van "Hoera, hoera, schep goeden moed,  
wij zijn de mannen van het zeemansbloed.

Op een gedrukt blaadje (13 x 21 cm.) vonden we het lied van de Gilles der Zee dat we hierna weergeven. Aan de spelling kunnen we zien dat het na de laatste oorlog moet geschreven zijn geweest, in de tijd dat de nieuwe spelling nog niet geheel op haar voeten stond, tenware dat het hier gaat om een "verbeterde" herdruk ?

D E G I L L E S D E R Z E E

Het leven vergt van ons een beetje verzet,  
Want het plezier, vermaak en pret  
Verdrijft de zorgen van het dagelijks bestaan  
Daarom zijn wij voldaan  
Allen heel blij, in de Maatschappij  
Stappen wij samen in rijen na rij.  
Wij zorgen voor publiciteit vol goeie zin,  
Van Oostende Koningin.

In ieder stoet, in ieder stad waar wij zijn  
Is het voor ons een waar festijn.  
't Gekletter van ons kloefjes biedt ons een kans  
Vol rythme en vol dans.  
Ons hoofd getooid, typisch heel mooi  
Met onze kledij in flinke plooi. (kledij in de tekst)  
Zo stappen wij en zingen samen voldaan  
De leus " HELP MEE HET ZAL WEL GAAN "

Refrein

Wij zijn de Gilles, al van de zee ;  
Onze belletjes rinkelen heel tevreë  
Zo met ons kloegjes stappen wij op maat  
in Corsos, stoeten, langs pleinen en straat  
Wij zijn de Gilles, lustig tevreë  
Met onze kleur'ge schatten van de zee.

Jef KLAUSING

Drukgeschiedenis kan een bijzonder waardevolle aanloop zijn tot literatuurgeschiedenis. Het artikel "De scheepschirurgijn Exquemelin en zijn boek over de filibustiers" - gepubliceerd door H. de la Fontaine Verwey in zijn verzamelde opstellen : Uit de Wereld van het Boek. Deel 2 : Drukkers, Liefhebbers en Piraten in de Zeventiende Eeuw (Amsterdam, Nico Israël, 1976, 8°, 196 blz., met talrijke illustraties, 30 gulden) - biedt het verhaal van het boek, geschreven door een authentiek zeerover, en meteen ook van het leven van deze vreemde Normandische avonturier. Exquemelin (1646-1707?) heeft de boekaniër in de literatuur geïntroduceerd : zijn boek "De Americaensche zee rovers" (1678) voorzag de Europese literatuur van een nieuwe en spoedig zeer geliefde verhaalstof : de populaire boekaniërsromans, de feuilletons, de kindertoeken waarbij zich nu ook films, hoor- en TV-spelen komen voegen. De biografie van Exquemelin en de geschiedenis van zijn geschrift vormen het onderwerp van dit vlotte en merkwaardige opstel van een meester-biblioloog en cultuurhistoricus. Terloops : in 1683 was Exquemelin tijdelijk chirurgijn aan boord van het schip "Martha en Maria" van kapitein Van Hoorn uit Oostende.

Emiel SMISSAERT

---

Enkele bibliografische kanttekeningen met wat commentaar op recente literatuur  
over de Oostendse Compagnie

---

In eigen beheer liet de Nederlander C.J.A. Jörg zijn doctoraal proefschrift uitgeven onder de veelzeggende titel : "Porselein als handelwaar". De porseleinhandel als onderdeel van de Chinahandel van de Verenigde Oostindische Compagnie, 1729-1794 (Groningen, Druk Kemper, 1978, 8°, VIII-387 blz.). De basis van deze studie was archiefonderzoek, een methode die voor het verkrijgen van historisch en kunsthistorisch feitenmateriaal onontbeerlijk is en nog te dikwijls veronachtzaamd wordt. "Met nadruk", waarschuwt C.J.A. Jörg ons, "moet echter gesteld worden dat door deze methode van onderzoek andere benaderingswijzen niet overbodig gemaakt worden, integendeel, pas in combinatie daarmee is een veelomvattend inzicht in kunsthistorische en cultuurhistorische aspecten van het verleden mogelijk". Uit Jörgs archiefonderzoek is gebleken, hoezeer de porseleinhandel als onderdeel van de totale Chinahandel beschouwd moet worden. K. Degrijse heeft de "Oostendse Chinahandel (1718-1735)" bestudeerd en gepubliceerd, eerst in : Spiegel Historiae, VIII, 1973, pp. 678-683, het jaar daarop, meer uitgediept en onder dezelfde titel, in : Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis, LII, 1974, pp. 306-347. Roland Baetens mat en vergeleek "Investering en rendement bij de Generale Indische Compagnie : de handel op Bengalen vergeleken met de Chinahandel", afgedrukt in : Album aangeboden aan Charles Verlinden etc., Gent 1975, pp. 17-42. Baetens trok volgende conclusies. De Oostendse Compagnie maakte gemiddeld 140 % netto winst op de Chinahandel, tegen slechts 10 % op de Bengaalse. Oorzaken hiervan waren de lagere onkosten van de Chinahandel, het feit dat in China meer winstgevendende artikelen (thee) te koop waren en omdat de concurrentie er minder hevig was. C.J.A. Jörg duidt een goed voorbeeld aan van de vele pamfletten en publicaties die toendertijd de verontrusting in handelskringen weerspiegelden, namelijk : J. BION, Verhandelungen, daarin ontdekt werden de rampzalige gevolgen die de Engelse en Hollanders van de oprichting van de Compagnie van Oostende te vreesen hebben (Amsterdam 1726).

E. SMISSAERT

f) Octavius-Ludovicus VAN CUYCK

---

9e kind van Eduard VAN CUYCK & Sophie DEHAESE, geboren te Oostende op 2 mei 1870 en gestorven te Liège (Tilff) op 26 september 1956.  
Was een eerste maal gehuwd met Annie HAINSTOCKY en een 2e maal met Céline SLUSE.

Was leerling aan de "Ecole Industrielle" te Oostende, waar hij in 1885 een 1e prijs "groot plaaster 4e klasse", een 2e prijs geometrie en een 2e prijs "fysica" behaalde (1)

Hij was lid van de "Cercle Artistique d'Ostende" die in 1907 gesticht werd en hij zetelde in het feestcomité van die kring.

Tijdens het 4e Salon van de "Cercle Artistique d'Ostende" (Kursaal, 1910) exposeerde hij een "Route du château-Nice", "Dreamland", "Colombes" en "As de Pique et as de coeur".

In die periode woonde hij te Oostende, Christinastraat, 50.

In 1921 penseelde hij de grote decoratieve schilderijen voor de "Biercoo" (geopend 2 oktober 1921). Het waren grootse voorstellingen van het postgebouw, het stadhuis, het Zeewezengebouw, de Sint-Petrus & Pauluskerk, een trein, een mailboot, het Maria-Hendrikapark en een allegorie op de S.E.O. (2).

Bij de afbraak van het gebouw 1975-76, kwamen ze langs een omweg tenslotte bij "De Plate" terecht. Twee van die reuzedoeken werden hersteld door ons actieve medelid Gilbert VERMEERSCH en prijken nu in ns museum (Het Postgebouw en het oude Stadhuis).

Eveneens van Octave VAN CUYCK waren de decoratieve schilderijen in de zaal van het "Achturenhuis" (Langestraat/Sint-Niklaasstraat). Deze zijn me gekend door foto's.

Het geheel is een verheerlijking van de arbeid en de industrie, een apotheose op de weldaden van het socialisme.

Volgende taferelen maakten deel uit van de versiering :

- portretten van de 2 voorzitters in ovale medaillons, omringd van festoenen en ankers
- allegorieën op de "Arbeid", de "Industrie" en de "Victorie van de Arbeid", dat alles op fonds bestaande uit bijen.
- familiegeluk en een moeder met haar kinderen spelend in een tuin
- Kinderen aan zee en Rust aan zee.
- telegrafie en posterijen
- zeewezen
- vliegwezen
- de spoorwegen
- melied
- allegorie op de Kunst.

Spijtig dat niet een paar van die zaken gered konden worden voor het Heemkundig museum.

g) Paul-Eduard-Alphonse VAN CUYCK

---

Zoon van Alphonse VAN CUYCK en Marie-Thérèse COLETTE (e), geboren te Oostende op

8 november 1882. Huwde te Liège op 14 juni 1906 met Léopoldine-Josephine JACQUEMIN (°Liège 1882 +Brussel, 1957).

Vooral werkzaam als tekenaar, tekende "CUYCK".

Hij is wellicht de auteur van de destijds zeer populaire prenten gesigneerd P. VAN CUYCK, die de brand van de oude Sint-Pieterskerk op 14 augustus 1896 voorstellen (2exemplaren bij "De Plate").

Deze prent lag en ligt nog aan de basis van vele schilderijen van het gebeuren, door talrijke amateur-schilders uit het Oostendse uitgevoerd, oa. Charles WILDT (met 1 exemplaar bij "De Plate").

De affiche "Scheepsmotoren Otto-Deutz

Valcke gebroeders-Oostende" is ook van hem.

Van deze affiche bezit onze kring één exemplaar.

Ze is gesigneerd CUYCK, en stelt de Oostendse staketsels voor met de 0.30 en de 0.23 die uitvaren.

Nota's :

(1) L'Echo d'Ostende, 8 maart 1885.

(2) O. VILAIN, Langs 't hard zand, Oostende, 1973, p. 50.

Norbert HOSTYN

-----  
Een bibliografie van Karel Jonckheere (tot 1967)

-----  
Samengesteld door specialisten als wijlen Rob. Roemans en Hilda van Assche verscheen, in 1967 bij uitgeverij HeideLand (Hasselt), de "Bibliografie van Karel Jonckheere", ingeleid door Angèle Manteau en Karel Jonckheere zelf, met een portret van deze laatste door Loe Nagels. Karel Jonckheere, geboren te Oostende in 1906, heeft steeds over een aanzienlijke werkkraft beschikt, wat tot uiting komt in een zeer rijk en gevarieerd literair oeuvre ! Deze bibliografie, van 1928 tot 1967, vormt een soort gedetailleerde inventaris van al zijn diverse geschriften : zelfstandig werk in boekvorm met Overzicht, in tijdschriften, week- en dagbladen ; vertalingen in boekvorm met Overzicht, in tijdschriften, week- en dagbladen ; onuitgegeven vertalingen : toneelspelen, luisterspelen, filmcommentaar ; eigen werk in vertaling ; liederen op tekst van Karel Jonckheere ; bloemlezingen waarin werk van Karel Jonckheere is opgenomen ; interviews met Karel Jonckheere ; ontleding van zijn dichtbundels. Ook "Over Karel Jonckheere" wordt informatie gegeven : biografische gegevens, medewerking aan radio en televisie, redaktielid van tijdschriften, varia, beknopte bibliografie. Zeven uitgesponnen registers ontsluiten het geheel : register op de tijdschriften, register op de week- en dagbladen, register op de vertaalde auteurs, register op de vertalers, register op de samenstellers van de bloemlezingen, register op de persoonsnamen, tematologisch register. Al bij al puik vakwerk, dat nog te koop is aan een schappelijke prijs ! Hopelijk kan een vervolg, van 1967 tot het einde der zeventiger jaren, binnen afzienbare tijd en even deskundig, het licht zien, bv. in een nog samen te stellen huldealbum ?

E. SMISSAERT

Het is jaren geleden, maar ik herinner het me nog alsof het gisteren was dat we daar stonden met dat "lelijk" (?) oud, misbaksel (?) van een Station aan de overzijde van het tweede handelsdok. Niemand wist wat er mede gedaan : sport-manifestaties, tentoonstellingen, congressen, wie dacht er toen aan ?

Maar ons toenmalig vooruitziend Stadsbestuur had andere plannen.

Op zekere dag en met veel tamtam werd in de lokale pers aangekondigd dat op het Stadhuis, dat toen nog ondergebracht in het Gerechtsbouw, de makette te bewonderen was van de helihaven die zou gebouwd worden op de plaats waar het Station stond. Dat zou de toekomst worden : helikopters zouden landen in het midden van de stad met tienduizenden toeristen, wat een ongekende bloei voor de stad zou betekenen.

Met veel ijver en zonder enig protest werd het Station met de grond gelijk gemaakt. En toen het zover was, kwam men tot de conclusie dat helikopters in het centrum van de stad toch te veel gerucht zouden maken. We kregen in de plaats een modern gebouwenkompleks met supermarkt. Hoera ! En toen we later toch een tentoonstellings-, congres- en sportruimte nodig hadden, werd dan maar diep in de stadszak (van iedereen) getast, een stuk duin aan de stadsgrens opgeofferd en de rest kent iedereen.

En aldus begon onze stad nog meer te gelijken op de honderden moderne en zinloze steden die de wereld "rijk" is.

ooo

Nu staan we daar met dat "monster" (?) van een Thermenkompleks. Wie komt daar nog kijken of zich laten verzorgen of logeren ? Er bestaan al plannen, maar intussen heeft de openbare mening zich al beginnen roeren.

Onlangs werd vastgesteld dat de oliesjeiks zich zouden kunnen interesseren aan onze stad als kuurstad. Zullen we een nieuwe "Belle Epoque" beleven ? Zal Oostende het Beiroet van het Westen worden, nu Beiroet niet meer Beiroet van vroeger is ? Welke ongehoorde bloei voor onze stad kan men niet voorspiegelen ? Dagelijks landen de privé jumbo-jets en Concorde van de oliesjeiks op onze verlaten luchthaven, de Mercatorjachthaven barst van de luxe-paketboot-jachten, op de paardekoersen worden ongehoorde bedragen verspeeld en van onze de speelzaaldeuren van het Kursaal stroomt het vloeibare goud over onze stad, terwijl op het podium van de kursaal de buikdanseressen en de tantam de scepter zwaaien.

Maar zal ons Thermenpaleis wel waardig genoeg zijn om al die zieke oliemagnaten te herbergen en te verzorgen ?

Geen nood, we breken het af en zetten er iets nieuws. Er zullen wel makettenbouwers te vinden zijn om iets monstermoderns te bedenken dat in de plaats kan komen. En met groot gejuich halen we het Badempaleis, die Witte Olifant zaliger gedachtenis naar beneden.

Ik durf er alles op verwedden dat, eens het zover is, men tot de vaststelling zal komen dat die sjeiks het niet ernstig menen. Wat kan men immers van mensen verwachten die voortdurend de olieprijs de hoogte in jagen ?

Men zal dan zeer gelukkig zijn dat er toch al plannen bestaan om op die plaats appartementjes te bouwen en dat iemand bereidwillig genoeg zal zijn om die grond aan voordelige prijs van de stad over te nemen.

En zo zal de geschiedenis van het oude Station zich opnieuw herhaald hebben. Oostendenaars let op uw zaak en op de uitzicht van uw stad !

Jef KLAUSINC

Naar aanleiding van de voordracht op 27 december '79 door de heer Ferdinand Gevaert over "De zaagmolens van Sas Slijkens" wou ik graag even terugkomen op het verschijnsel "paalworm". Spreker had het op deze avond verscheidene malen over de "houtworm" of "zeeworm", dit voerval met de schade die dit dier kan aanrichten aan maritieme installaties. Na de voordracht vroeg ook de heer Dreesen nadere inlichtingen over dit verschijnsel. Op dat ogenblik wilde ik niet nader ingaan op dit punt, omdat het ons te ver van het oorspronkelijk onderwerp ging afleiden. Vandaar enkele verduidelijkingen in deze nota's.

De "houtworm" of "zeeworm", meer algemeen "paalworm" genoemd, heeft geenszins uitstaan met wormen. Dit dier behoort tot het Phylum Mollusca (week- of schelpdieren). Daar de "schelp" in verhouding tot de totale lichaamslengte erg minnig is, zodat het overgrote deel van het lichaam naakt is en een wormachtig uiterlijk heeft, is de naam "paalworm" niet verwonderlijk.

Het dier boort zich door roterende bewegingen in hout, waarbij de afgeraspte houtdeeltjes als voedsel verbruikt worden. Normaal wordt het verloop van de houtvezels gevolgd, maar afwijkingen hierop komen ook voor. Daar het dier zich inboort in houten schepen (Engels : shipworm), drijfhout, enz. is het niet te verwonderen dat enkele soorten paalwormen een bijna kosmopolitische verspreiding kennen. In onze wateren komen een vijftal soorten voor, waarvan *Teredo navalis* Linné, 1758 de meest algemene is. Tropische soorten zijn occasioneel in drijfhout aangetroffen.

In de periode van de houten scheepvaart voerde de paalworm regelmatig een waar schrikbewind. Daar het dier een verlaging van de saliniteit tolereert, zijn zelfs de installaties in riviermondingen niet veilig.

In veel vulgariserende literatuur worden "recordprestaties" van de paalworm naar voren gebracht :

- Spectrum Dierenencyclopedie, 1972, Band 5, p. 1550 :  
de paalworm zou één der mede verantwoordelijken zijn voor de ondergang van de Spaanse Armada.
- Roderick Cameron, 1972, p. 79 :  
de paalworm verwoest de tempel van de Griekse god Serapis ten noorden van Napels.
- idem :  
de werf van Benicia in Californië stort in tengevolge van de paalworm (1920 + foto).
- Mary Saul, 1974, p. 142 :  
Het vlaggeschip van Francis Drake, de "Golden Hind", zinkt te Woolwich door de paalworm.
- idem, p. 161 :  
de ingenieur Sir Mark Isambard Brunel voltooit in 1843 een tunnel onder de Thames tussen Wapping en Rotherhite, nadat hij de levenswijze van de paalworm bestudeerde en zo een nieuw systeem had kunnen creëren.

Dat hier enige sensatie bij te pas komt, valt niet te betwijfelen, maar dit neemt niet weg dat de paalworm van tijd tot tijd een werkelijk ernstige plaag werd. Allerlei middelen werden dan ook aangewend om het dier te bestrijden : impregneren van hout met creosoot-olie, verven, bekleden met een mantel van koperplaten of gegalvaniseerd ijzer, baslaan met kopspijkers, enz. Bij dit laatste vormt het zeewater met het ijzer een roestlaag die het binnendringen van de paalworm belet. Ook werden buitenlandse houtsoorten geïmporteerd, o.a.

Demerara-greenhart en Marbarklak. Deze worden slechts oppervlakkig aangeboord. Dit is niet te wijten aan de hardheid van het hout, maar wel omdat deze houtsoorten chemische substanties bevatten die door de paalworm gemeden worden.

In de "Fauna van Nederland, Aflevering XII, Mollusca (I), C. Lamellibranchia", 1943, p. 410-411, vermeldt Tera Van Benthem Jutting enkele historische bronnen waarin gegevens over de paalworm voorkomen :

- P.C. Hooft (Nederlandse Historiën, 1580), meldde beschadigingen aan de dijken in Zeeland.
- In het Journal des Sçavans (1665, p. 273-275) komt een brief uit Amsterdam voor waarin over de schade door de paalworm toegebracht wordt geklaagd.
- andere bronnen vermelden ware paalwormepidemieën, o.a. in 1660, 1730, 1759, ong. 1770-1771, 1824-1827, 1858-1860.

Van Benthem Jutting schrijft ook dat in de gemeente Sint-Joosland in vroegere jaren de houtzaagmolen veel last ondervonden van de paalworm in hun vlothavens (p. 413) ; in de sluisdeuren te Kornwerderzand werden in 1934 veel paalwormgangen waargenomen (id.), enz.

Dit bewijst dat de paalworm in onze wateren een algemeen verschijnsel was. Dat hij heden ten dage van minder betekenis is, komt uit het feit dat het dier minder gelegenheid heeft om zich te vestigen : houten schepen vervangen door metalen, houten zeeweringen vervangen door stenen, enz. Waarschijnlijk is het scheppen van goede vestigingsplaatsen doorslaggevend voor het ontwikkelen van paalwormen.

Over het voorkomen van de paalworm in het Oostendse, vinden we een vermelding in Leloup & Miller, 1940, La Flore et la Faune du Bassin de Chasse d'Ostende (1937-1938) : "ce mollusque se trouve en abondance dans le bassin, où il perfore tous les ouvrages en bois, les pieux, les madriers, les cadres à huîtres. Le bois non traité par le goudron devient spongieux après six mois de séjour dans l'eau."

René VANWALLGHEM

---

#### VRAAG

---

In de laatste "Plate" van 1979 staat een prachtige samenvatting over Oostendes geschiedenis. Kan dit niet verspreid worden over de lagere scholen ? Veel leerkrachten zullen ver moeten zoeken om zoiets te vinden !!! Op het laatst van zijn artikel maakt Dhr. Dabrock terecht de opmerking over Oostendse liederen : "Wie zingt dat nog ? En hoe lang zal men het nog zingen ?" Mijn ondervinding heeft geleerd dat veel kinderen moeite hebben om in het VLAAMS te zingen (met het Engels helemaal geen probleem hoor !). Het is mij al dikwijls opgevallen dat er teksten van Vlaamse liederen verschijnen, maar zeer, zeer zelden of nooit met de MUZIEK (muzieknoten dus) erbij. Hoe kunnen jongere mensen ze dan leren ? Oudere familieleden vergeten de muziek of herinneren het zich maar vaag of willen het niet zingen : "Das van joen tied nie me snotneuze !". Zo komen die liedjes langzaam maar zeker in de vergeethoek.

R. STANDAERT

---

#### HET HEEMKUNDIG MUSEUM

Het Heemkundig Museum is open iedere zaterdagochtend van 10 tot 12 u. Leden van "De Plate" hebben gratis toegang op vertoon van hun lidkaart.

'MIROIRS D'OSTENDE'

ET 'MOULES à la CRÈME'

---

'LES MIRCIRS D'OSTENDE' is een toneelstuk van Paul Willems, dat tijdens de voorbije januarimaand op het programma stond van het "Théâtre Oblique" in Parijs.

Ik vernam van de Parijse toneelschrijver en dichter Georges Neveux dat de directeur van de schouwburg, Henri Ronse, die ook het stuk regisseerde, vermoedelijk een Oostendenaar is.

De opvoering van het stuk werd o.m. mogelijk gemaakt door de tussenkomst van Georges Neveux die niet alleen veel waardering had voor het toneelstuk "Les Miroirs d'Ostende", maar ook onze stad in zijn hart draagt.

Hij is gehuwd met de Belgische schoonzuster van de wereldvermaarde Aldous Huxley. Sommigen zullen zich herinneren dat Huxley's verhaal "My Uncle Spencer" in Oostende een aanvang neemt.

Georges Neveux bezoekt elke zomer met zijn echtgenote onze stad. Volgende uitspraken van de Parijse toneelschrijver over het Oostende van 1980 hebben me even verrast :

"On n'a jamais fini de découvrir Ostende".

"Chaque quartier d'Ostende est une ville différente et la Mer du Nord fait d'Ostende un bastion au milieu des tempêtes. Merveilleuse ville".

Ook Sibylle Bedford, de biografe en jeugdvriendin van de reeds genoemde Aldous Huxley die in Londen woont, heeft herinneringen aan Oostende : de geur van het zoute zeewater en de smaak van heerlijke, kleine mosselen.

"A smell of salt sea and wind and eating most delicious moules à la crème, tiny ones, the best I had ever tasted then".

John Gheeraert

---

DE VLIEGTUIGRAMP TE STENE

---

Onlangs heb ik de vraag gesteld in de Plate (8e jaargang, nr. 12, dec. 79) over het vliegtuigongeval ongeveer op de hoek van de huidige Dahlialaan 61. Maar op een nieuwjaarsbezoek hebben mijn eigen familieleden, oud Meibomenaars, iets verteld wat de moeite waard is :

Op een mistige namiddag in 1937 is het vliegtuig van de Duitse, adellijke familie Von Hessen (Essen ? Hessen ?) tijdens het landen tegen de schoorsteen gevlogen van een Conterdamsche steenbakkerij. Ongeveer op de huidige plaats van het gemeentehuis te Stone. De Plaatselijke smid Louis Verstraete heeft met een groot hamer gepoogd de ruiten stuk te slaan. Het vuur bellette hem dit en de veertig (?) inzittenden zijn verkoold. De familie was op reis naar Engeland om een huwelijksfeest bij te wonen. Vanwege de dikke mist zouden ze landen op het vliegveld van Stone ...

Niettemin blijft mijn eerste zegsman beweren dat het bij de U.C.B. was. Was dat misschien een ander ongeluk ?

Mondeling verteld door : Dhr. Lombrez Gr

(Ooggetuigen)

Weduwe Lombrez - Decock

Mevr. Standaert - Lombrez

U.C.B. Henrickx Georges.

R. STANDAEFT

---

TEKSTOVERRIDE UIT "DE PLATE" IS STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE



---

De laatste  
uitgegeven boeken  
zijn **ALTIJD**  
te verkrijgen bij

**INTERNATIONALE BOEKHANDEL**

**Adolf Buylstraat 33**

**8400 - Oostende Tel. 70.17.33**

**en in haar bijhuizen**

---

D E P L A T E  
(!)(!)(!)(!)(!)(!)(!)

Tijdschrift van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE", v.z.w.

Hoofdredacteur : O. VILAIN  
Rogierlaan 38, bus 11  
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen ondertekende bijdragen.

9e jaargang nr. 3, maart 1980

-----  
MAART ACTIVITEIT

Het bestuur van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE" heeft de eer en het genoegen zijn leden uit te nodigen op de voordracht met film die doorgaat op :

donderdag 27 maart 1980 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende. Dr. L. Colensstraat 6, 8400 Oostende.

Het onderwerp : 12 JAAR OOSTENDSE REVUE

De sprekers : de heren Herman MOERMAN en Gerard DANGREAU

De Oostendse Revue is in onze stad een begrip geworden. Sedert 12 jaren spannen zich de heren Gerard DANGREAU en Herman MOERMAN geholpen door een reeks vaste, benevole krachten in om de Oostendse gemeenschap het bijzonderste nieuws uit het verlopen jaar op een zeer eigen manier voor het voetlicht te brengen. Met de jaren is deze revue uitgegroeid tot wat we de Oostendse Hoogdagen zouden mogen noemen. het enige feest dat gans Oostende samenbrengt, en dat in de laatste jaren van langsom meer volk uit de provincie aantrekt. Een minder gekend aspect van de Oostendse Revue is dat door de Revue elk jaar weer het een of het ander Oostends werk op steun kan rekenen. Zo was in 1979 het Pontongesticht aan de eer.

Dat er in en om die Oostendse revueen aardig wat zaken komen kijken is te denken, en dat het anecdotisch dossier van 12 jaar inspanningen op dit terrein zeer zwaar is komen ons PETTE SJIEKE en TJEPPEN KROTTE uit de doeken doen.

Een echte Oostendse avond die door geen enkel Oostendenaar mag gemist worden. Zoals altijd is de toegang vrij en kosteloos en zijn ook niet leden hartelijk welkom.

J.B.D.

"DE PLATE" ROUWT

1980 stelde aan onze kring reeds zware eisen.

Op 6 januari 1980 ontviel ons in de ouderdom van 88 jaar, de heer Leo COPPIN. Sedert vele jaren lid van onze vereniging.

In de loop van dezelfde maand ontviel ons op een zeer onverwachte wijze Mejuffrouw Lucie CRACCO. Geboren te Roeselare op 13 maart 1934 was Lucie voorbestemd om opticien te worden. Het is ten andere in die kwaliteit dat de meeste onder onze leden haar kennen. Ze sprak namelijk op 19 oktober 1971 voor onze Kring over "DE BRIL DOOR DE EEUWEN EEN". Haar grootste belangstelling ging echter naar de

geschiedenis en daarin voornamelijk de Familiekunde en de Heemkunde. Ze was een regelmatig bezoeker van de V.V.F. Oostende, waarvan ze een van de eerste leden was en steeds aanwezig op Gouw- en Studiedagen van de Heemkunde. Februari was ons evenmin gunstig want in de eerste dagen ontvingen we het overlijdensbericht van de heer Michiel MISPELON, lid van onze Kring. Als medestichter en beheerder van de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde en hoofdredacteur van de Vlaamse Stam was de heer Michiel Mispelon sedert jaren bijzonder actief in de grote Vlaamse familie van genealogen. Hij was ten allenkante een graag geziene gast, een uitstekend en gemakkelijk spreker en een levende encyclopedie in verband met de Genealogie. Aan hem verliest de Familiekunde in Vlaanderen een van haar steunpilaren. De heer Mispelon was op 27 januari 58 jaar geworden. Op 9 februari 1980 ontviel ons de heer André WOLF, sedert vele jaren lid van onze vereniging. Aan de familie van al deze leden bied ik in naam van "DE PLATE" mijn oprechte gevoelens van deelneming aan.

A. VAN ISEGHEM.

-----  
OOSTENDSE SPROKKELINGEN  
-----

LABER

Laber, lange- of grote laber zijn woorden of uitdrukkingen in Oostende gebruikt om er een opgeschoten jongen mee aan te duiden, maar dan meestal in een pejoratieve betekenis. Roland Desnerck nam het woord in die betekenis op in zijn Oostends Woordenboek, zonder echter de oorsprong aan te halen. Na lang zoeken vonden we die oorsprong bij de heer Richard Verbanck die het woord uit de vismijntaal verklaarde. Volgens hem werd in de vismijn te Oostende, van oudsher de schelvis ingedeeld en uitgesteld volgens grootte en dan sprak men van :

1. LABERS -zeer grote schelvis
2. GROTE SCHELVIS
3. BUUKN ) schelvis van verschillende grootte, alnaargelang de maat ofwel met
4. RIKKN ) de buik of met de rug naar boven gelegd.
5. GROTE TOTTEN
6. KLEINE TOTTEN
7. LIESAATJES, een kleine soort schelvis die men met de hand mat.

Kleine totten en liesaatjes vormden de naverkoop.

EEN BRUGSE VERSCHONING

Was in Oostende de naam voor een soort witte gesteven borstlap met officierskraag die boven een gewoon hemd werd gedragen (zelfs op een flanelen hemd). Sommige personen droegen deze Brugse verschoning met drie gouden knoopjes op de borst.

POT- EN BUSTEL

Pit- en stake, hamer- en niepetange, zak- en zand zijn aan de kust welbekende uitdrukkingen die doen terugdenken aan de verplichte tewerkstelling tijdens wereldoorlog 2. Zij hielden verband met het aanleggen van verweermiddelen tegen het landen van zweefvliegtuigen en valscherspringers en het vullen van zandzakjes voor het opwerpen van borstweringen ten dienste van de bezetter. Even gebruikelijk was POT- EN BUSTEL dat te maken had met het verplichte schilderen in camouflagekleuren van versterkingen.

ACHTER BUTTER EN EIERS GAAN

Is een Oostendse uitdrukking die gebruikt werd voor en door mannen die de donderdag zogezegd naar de markt gingen.

J.E. Dreesen

Velen zullen bij het lezen van deze ongewone titel voor een bijdrage wel de bedenking maken, dit is toch te vinden in het fotoboek van Mevr. Vyncke "Oostende in oude postkaarten". Neen toch niet. Sommigen zullen duikelen in hun collectie oude postkaarten en foto's om een of meer exemplaren van het "Panorama de l'Yser" met zorg en eerbied voor de dag te halen. Niet doen. Laat ze gerust zitten tussen de beschermende micabladen van uw album of in uw solo- of schoendozen. Het "IJzerpanoram" dat van 1924 tot 1951 de rand van de Boulevard, de Stockholmstraat en de Derde Bassin versierde of ontsierde is immers niet het eerste panorama dat Oostende heeft gekend, wel het tweede.

Om de lezer in zijn zoektocht naar een wellicht zelfzame afbeelding te orienteren is het nodig hem of haar, plaats gelegenheid om de historiek te schetsen van een verdwenen en praktisch totaal vergeten gebouw dat juist dit jaar 100 jaar geleden ontstond en waarin een doek werd tentoongesteld dat toen een actueel onderwerp behandelde, onderwerp dat nu nog even actueel is.

Zij die destijds het IJzerpanorama hebben gekend of bezocht weten wat een Panorama is. Voor jongere lezers wil ik aanstippen dat dit een cirkelvormig of veelhoekig gebouw is met een diameter van om de 30 à 40 m. waarin de bezoeker van uit het centrum van het gebouw een reusachtig doek kon bewonderen dat op de ganse omtrek van het gebouw was vastgehecht en hem een "panoramatisch" zicht bezorgde van een landschap of een tafereel.

Globaal gezien hebben panorama's als curiosa in Europa een eigenaardige geschiedenis gekend. Na een bloeiperiode te hebben doorgemaakt in het tweede kwart van de 19e eeuw, deemsterden zij uit de belangstelling van het publiek weg om opnieuw, rond de jaren 1880 een ongewoon succes te kennen en wat later als aftands verouderd totaal en definitief uit het stadsbeeld te verdwijnen in de eerste helft van de 20ste eeuw.

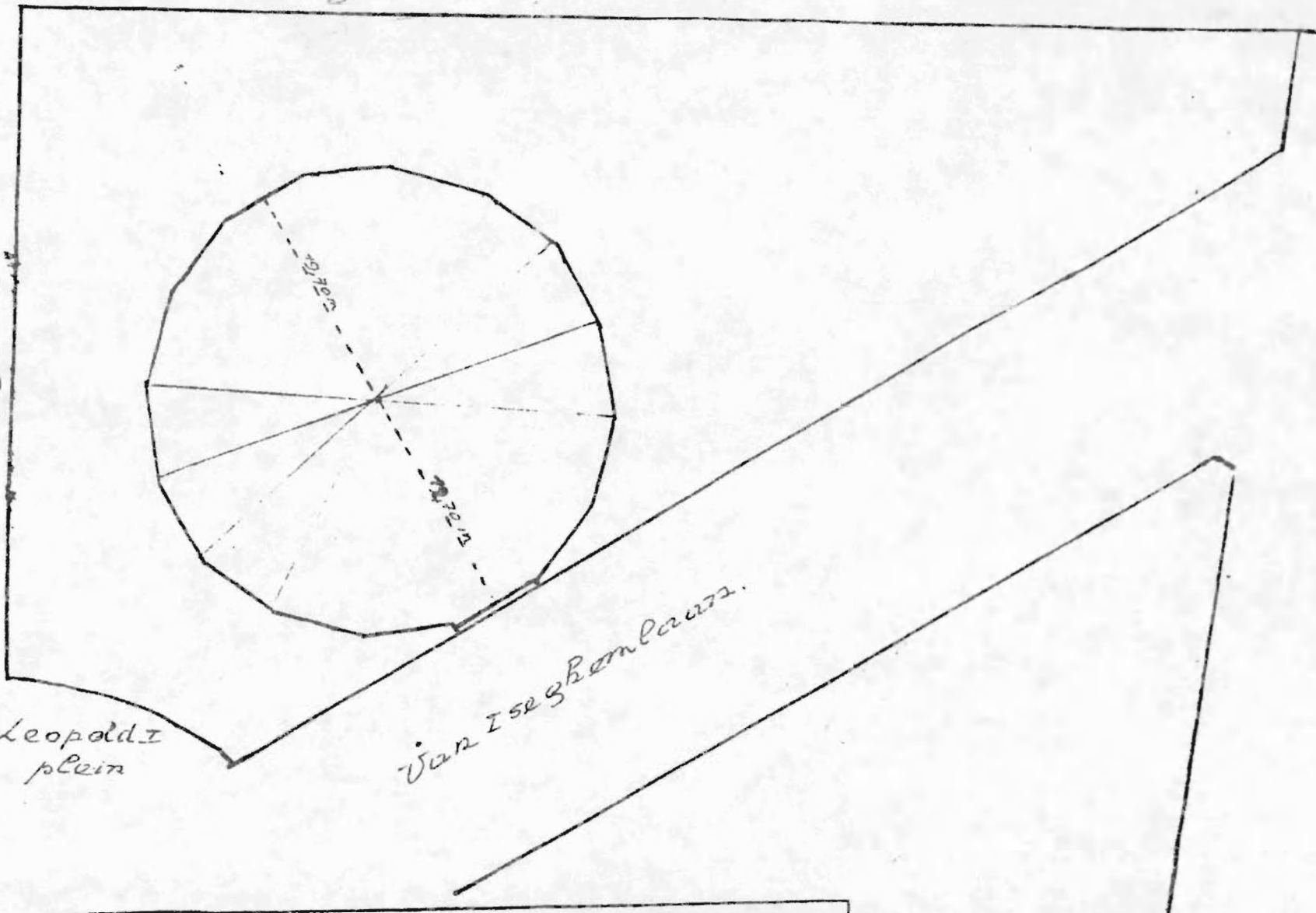
Een panorama bouwen, inrichten, uitbaten is een riskant opzet. Om een panorama voor een zo ruim mogelijk publiek aantrekkelijk te maken was het nodig dit op te trekken in een grootstad of in bekende toeristische centra, had men beroep te doen op schilders met gevestigde faam, had men ten slotte de afbeelding van tafereelen uit te kiezen die de interesse van het groot publiek konden wegdragen. Bekende maar nu totaal vergeten panoramaschilders uit de jaren 1880 waren o.m. Ch. Verlat, J. van Beers, Castellani en Léonard. Mythologische, historische en religieuze reconstructies meer nog dan berg- of stadslandschappen vielen toen in de smaak van het publiek. Vooral de uitbeelding van een actualiteit uit het wereldgebeuren of wat hiervoor doorging, zoals episodes uit de Frans-Duitse oorlog, leven en strijd in het pas ontdekte Kongo of in Zuid-Afrika, tonelen uit de Amerikaanse Far-West lokten de massa aan.

Grote gebouwen optrekken en bekende schilders aanwerven voor het kunstzinnig realistisch uitborstelen van reusachtige tafereelen kosten een bom geld. Het is een onderneming die alleen door een groep kapitaalkrachtigen kan worden aangegaan. Vermits panorama's met fenomenaal veel bijval even vóór 1880 in Londen, Liverpool, Rotterdam en Parijs waren opgericht geworden, vermits ons land toen nog genoeg ondernemingszin en initiatief bezat werden een aantal Belgische Maatschappijen opgericht met het doel panorama's in binnen- en buitenland te bouwen en te exploiteren. In Antwerpen was het het "Panorama Anversois". Te Brussel kwamen tot stand het "Panorama de Bruxelles", het "Panorama des Artistes Belges" de "S.A. des Panoramas", de "Société Générale des Panoramas" die niet alleen het Koninklijk Circus te Brussel uitbaatte maar tevens in het centrum van Parijs de bouw van een panorama beoogde.

Waarom dan ook niet een maatschappij gevormd die een panorama in Oostende zou uitbaten ? Oostende bood namelijk alle voordelen aan van een grootstad. Sinds het slopen van de vestingen, de bouw van het nieuw Kursaal was deze badplaats geroepen om

Koningstraat

4.  
Kennebergstraat



14/08

Ligging van het eerste OostenSse Panorama.

D. Farasyn

meer dan ooit het toonaangevende centrum te worden van het Belgisch kusttoerisme. Het veelvuldig en langdurig verblijf van Kong Leopold II had de stad gepromoveerd tot zomerse hoofdstad van het land en verzekerd trefpunt van de Europese "High-life". Pleziantreinen brachten toch honderden, zelfs duizenden zondagstoeristen naar het fijnzandige brede Oostendse strand. Naar schatting raamden men het aantal toeristen en dus potentiële bezoekers van een panorama op zo een 125 000. Bedenkingen, overwegingen, argumenten die men zeker niet moet verwachten ontsproten te zijn uit het brein van een of andere groep Oostendenaars. Getrouw aan een nog niet geformuleerde leuze "Toujours prêt aux bénéfices, jamais aux sacrifices" bleven zij de kat uit de boom kijken.

Het zijn ten slotte zeven wel bij kas zijnde Brusselaars die na rijp beraad besloten hun kans te wagen om in de expansieve badstad Oostende een panorama op te richten.

Op 27 april 1880 werd voor de Brusselse notaris Du Boccage de "Cie du Panorama d'Ostende" opgericht met maatschappelijke zetel te Brussel. Het kapitaal van de vennootschap werd vastgesteld op 350 000 Fr. vertegenwoordigd door 3 500 prioriteitsaandelen van elk 100 Fr. en door 3 500 oprichtersaandelen zonder nominale waarde te verdelen onder de zeven stichters. Lnt.-Generaal Sclobas nam 1 000 oprichtersaandelen voor zijn rekening, N. Tramsuroux, L. de Proft en advocaat Ed. Beeckman namen er elk 600. E. Favoux kreeg er 300. H. Knosp en J. Charlier stelden zich tevreden met elk 200 aandelen. In de maand mei ging de vennootschap over tot de verkoop van 2 000 volgestorte prioriteitsaandelen aan de uitgifteprijs van 165 Fr.

Uitgaande van het standpunt dat het panorama vooral een succes zou moeten kennen bij de vreemdelingen, had de maatschappij uitgezien naar een terrein dat in de nabijheid lag van de toeristische attractiecentra; het strand, het Kursaal en het Leopoldpark. Een passende bouwgrond, met daarenboven verzekerde meerwaarde werd gevonden tussen de Parijsstraat, nu Koningstraat, de Wenenstraat, nu Kemmelbergstraat, de Noordlaan, nu Van Iseghemlaan, en het Gemeenteplein, nu Leopold I plein. De keuze viel op een perceel van 1279 m<sup>2</sup>. gelegen in het westelijk gedeelte van dit stratenblok. De akte van aankoop werd op 30 juni 1880 verleden vóór notaris Bousson.

Voor het beschilderen van het reusachtig doek dat in het Oostendse panorama zou worden opgehangen deed de "S.A. du Panorama Ostendais" beroep op de kunstschilder Léonard, die door zijn tentoonstellingen van allegorische en humoristische taferelen te Brussel en te London reeds enig bekendheid had verworven. Deze kreeg de opdracht een onderwerp met borstel en penseel uit te beelden dat nauw verband hield met de toenmalige actualiteit nl. "De inname van Kaboel". Een inname die in 1879 niet op het actief van de Russen te noteren viel, maar wel door de Engelsen was uitgevoerd.

Aanleiding tot de Engelse interventie in de binnelandse aangelegenheden van Afganistan was de moord in de hoofdstad gepleegd op de Britse resident en zijn staf. Natuurlijk moet de oorzaak verder gezocht worden nl. in de rivaliteit tussen Engeland en Rusland om dit onherbergzaam land te benutten in het kader van hun buitenlandse politiek. Rusland zocht en zoekt altijd een uitweg naar een open ijsvrije zee, in dit geval naar de Arabische Zee. Engeland van zijn kant wenste toen van Afganistan een Brits protectoraat te maken om de Noord-West flank van het Brits-Indisch Imperium te beschermen en de Russen van de Indische Oceaan weg te houden. Eeuwenoude problemen van imperialisme en machtsstrijd met soms verschillende tegenstrevers, zoals U zelf kunt vaststellen.

Het nieuws dat Oostende door de bouw van een panorama een attractie rijker zou worden vond in de lokale pers een gunstig onthaal. In september 1880 vatte men de bouwwerken aan. Binnen een cirkel met iets meer dan 20 m. straal kwam een 16-hoekig gebouw met ijzeren gebinter op te rijzen dat op de Noordlaan uitgaf en in 1881 was afgewerkt. In dit jaar blevende toegangsdeuren evenwel dicht.

## BULLETIN DE SOUSCRIPTION

à l'émission publique de 2000 actions de priorité de 100 francs, libérées de la Société anonyme

### DU PANORAMA D'OSTENDE

---

Je soussigné.....  
demeurant à..... rue..... n°.....  
déclare souscrire à..... actions de priorité  
de la Société anonyme du PANORAMA D'OSTENDE au prix de 100 francs  
l'une, et verser à l'appui de ma souscription la somme de

.....

.....

et m'engage à faire le versement complémentaire exigible à la répartition.

Bruxelles, le ..... mai 1880.

(Signature.)

Kunstschilder Léonard had blijkbaar de "final tough" nog niet aan zijn doek weten aan te brengen. Gelukkig misschien wel, vermits een deel van het koepeldak tijdens een storm in midden oktober 1881 werd afgerukt. Neervallende balken en houten planken richtten heel wat schade aan aan de daken van naburige huizen. Een voorbijganger, de 57-jarige désiré Van Blaere, werd aan het hoofd gekwets en overleed aan zijn verwondingen.

Het doek "De inname van Kaboel" was eerst in het begin van het zomerseizoen 1882 voor de traditionele vernissage klaar. Deze ging echter niet te Oostende door, wel te Brussel.

Het is uiteindelijk slechts in 1883 dat het doek van Léonard aan de muren van het Oostends panorama werd vastgehecht. Van begin juli 1883 tot eind september 1883 kon men voor de toegangsprijs van 1 Fr. zich op dit militair tafereel vergapen. Uit de gegevens door de maatschappij aan haar aandeelhouders overgemaakt kan men opmaken dat de bouw van het Panorama 199 800 Fr. had gekost. Voor het werk van Léonard had men 130 762 Fr. neergeteld. De zaalinrichting was tot een bedrag van 7 268,75 Fr. beperkt geworden.

Hoeveel bezoekers het panorama in 1883 en daaropvolgende jaren betraden is moeilijk te achterhalen. Men mag aannemen dat dit cijfer niet in stijgende, maar wel in dalende lijn verliep. Wat in 1883 voor actualiteit kon doorgaan is mettertijd achterhaald en hopeloos verouderde geschiedenis geworden die niemand meer boeiend vindt. Men gaat trouwens naar zee om zich te ontspannen en het wereldgebeuren te vergeten. Wat er ook van zij, de uitbating van het Oostends Panorama werd geen kassucces.

Speculerend op de meerwaarde die de terreinen van het Panorama in 10 jaren tijds hadden verkregen besloten de aandeelhouders wijselijk op de algemene vergadering van 5 mei 1890 tot de voortijdige ontbinding van de vennootschap over te gaan. Meer dan een jaar verliep vooraleer lokale bladen aan de bewoners van het Westerkwartier het verlijdend nieuws konden mededelen dat het akelig, troosteloze panoramagebouw binnenkort zou worden opgedoekt.

Op 14 augustus 1891 ging in het gebouw zelf de openbare verkoping door van het te slopen gebouw en van het doek van Léonard. Voor "De inname van Kaboel" werd slechts 650 Fr. geboden. Te weinig voor de maatschappij om hier op in te gaan. Het doek werd achteraf uit terhand verkocht. De verkoopprijs ervan is mij onbekend. De verkoop van het Panorama, dat vóór 15 oktober 1891 diende afgebroken te worden, bracht slechts 7 300 Fr. op.

Kort daarop stelde notaris Berghman het vrijgekomen terrein en de aanpalende grond te koop, verdeeld in 25 percelen waren deze nu voor billabouw bestemd. Het optrekken van een reeks speelse, riante, luxueuse gevels langs de Wenenstraat, de Koningstraat, de Van Iseghemlaan en het Gemeenteplein deed al spoedig vergeten dat binnen in deze blok van 1880 tot 1891 het eerste Oostendse Panorama had gestaan. In de maalstroom van het zo wisselend wereldgebeuren ging ook alle herinnering aan het doek "De inname van Kaboel" de mist van het verleden in.

Het onderwerp van het doek dook echter in de sinistere actualiteit van 1979 onverwacht weer op. Is geschiedenis dan toch een permanente herhaling ?

Om deze bijdrage af te sluiten stel ik opnieuw de vraag : Wie kan mij een afbeelding bezorgen van het Eerste Oostendse Panorama en zo mogelijk van het eertijds daar tentoongestelde doek ? Dit zou mij en ook een toekomstig licentiaat in de geschiedenis van de R.U. Gent en alle geïnteresseerden in het Oostendse verleden heel wat genoeg doen. Bij voorbaat dank.

D. FARASYN

#### Wie heeft ?

Wie heeft na de algemene vergadering van 31 januari j.l. zich in het V.V.F.-lokaal van groene jas ("loden") vergist ? De heer Marc Boussy verzoekt de persoon die de loden met bruinkleurige i.p.v. groene binnenstof aantrok, zich met hem in verbinding te stellen. (tel. 701123).

O.V.



## Prijzen en lonen

---

Vóór de uitgave van de serie "Dokumenten voor de geschiedenis van prijzen en lonen in Vlaanderen en Brabant" (1) was België niet goed bedeeld wat de geschiedenis van prijzen en lonen betreft, - terwijl Duitsland, Engeland, Oostenrijk, Spanje, Frankrijk en Polen reeds beschikten over uitgebreide verzamelingen van prijzen en, soms, van lonen. Ons land bezit thans, voor de periode van de 13e tot de 20e eeuw, het rijkste uitgegeven bronnenmateriaal over prijzen en lonen ! ... Een uitvoerig register, gepubliceerd in deel IV (1973), is onmisbaar voor de interpretaties van de vijf boekbanden. Het naast elkaar leggen van de evolutie van de prijzen en van de lonen maakt het mogelijk lange bewegingen te onderscheiden in de verandering van de levensstandaard. Aanvullende boekdelen zijn nog op komst, maar hun publikatie wordt geremd door de ontoereikende financiële middelen van de Faculteit der Letteren van de Rijksuniversiteit te Gent. Aldus zullen meer en meer de materialen verzameld zijn die het uitwerken van een kritische geschiedenis van de levensstandaard van de massa in de beschouwde gebieden moeten mogelijk maken.

Wat in deel IV (1973) geboden wordt, is in de eerste plaats het prijsonderzoek door de regering voor 1765-1794. (2). Dit initiatief ging uit van de Financieraad, die prijzen wou inwinnen om een prijzenpolitiek te kunnen voeren vooral door tolmaatregelen. C. Vandenbroeke, die dit geheel nieuwe bronnentype heeft bewerkt, beperkte zich tot graangewassen en vlas. Deze gegevens werpen licht op de agrarische toestanden op de vooravond van de industriële omwenteling. Ze tonen de relatief grote prijsverschillen in twintig steden, w.o. Brugge, Oostende, Nieuwpoort, Veurne, Ieper en Kortrijk. Vandenbroeke heeft een nationaal gemiddelde opgemaakt en voor elke stad de afwijking ten overstaan daarvan berekend. Voor tarwe waren de duurste steden toen Gent, Nieuwpoort en Oostende. Ieper was duur voor rogge. Gemiddeld kostte rogge 60 % van de prijs voor tarwe ; prijs-schommelingen voor tarwe zijn groter dan voor rogge. Waarschijnlijk wijst zulks op een stijgende vraag naar tarwe als broodgraan. Het gebruiken van aardappelen zal wellicht roggebrood hebben verdrongen en tarwebrood aan bod hebben gebracht.

E. SMISSAERT

- (1) Dokumenten voor de geschiedenis van prijzen en lonen in Vlaanderen en Brabant. Gepubliceerd o.l.v. Charles Verlinden en medewerkers. 4 delen in 5 boekbanden in-8°. Brugge, "De Tempel", 1959- (R.U.G. Werken uitgegeven door de Faculteit der Letteren en Wijsbegeerte, afl. 125, 136, 137, 153 en 156). Nog te koop maar duur : voer voor bibliotheken ...
- (2) VANDENBROEKE (C.), Het prijsonderzoek van de regering voor de steden van de Oostenrijkse Nederlanden voor graangewassen, vlas en garen (1765-1794), blz. 1-143 ; voor Oostende, zie blz. 7-35.

---

## PRENTKAARTEN

---

De leden kunnen in het Heemkundig Museum volgende prentkaarten kopen :  
Reeks Heemkundig Museum (3 kaarten), reeks Oud Oostende (Kulturele Raad, 3 kaarten) en reeks Oostende 1965 (15 kaarten).  
Iedere reeks kost 25 Fr.

G.V.

Het Album van Mars "La Vie d'Ostende" (1896)

---

Van dat onvindbaar geworden album is een paar maanden geleden een facsimile-uitgave verschenen bij Editions Duculot, Paris-Gembloux et Atelier P. Vercken, Paris, 1979. (Prijs : 675 fr.) Het boek wordt ingeleid door de Oostendse conservator Frank Edebau in het Nederlands, het Frans, het Engels en het Duits. Door de zorgen van het Oostends stadsbestuur werden een aantal presentexemplaren aangekocht waarbij dan een los dubbel blad werd gevoegd met, in het Nederlands, een woordje vooraf van Jan Felix, schepen van toerisme, en een historisch-folkloristische bijdrage van Norbert Hostyn.

F. Edebau geeft eerst een summiere biografie van Mars en daarna een synthese van "La Belle Epoque" in Oostende.

Mars was het pseudoniem van Maurice Bonvoisin die, geboren in Verviers in 1849, eerst de wolspinnerij van zijn ouders beheerde maar later de leiding ervan aan zijn broers overliet om zich volledig aan zijn hobby, het tekenen, te wijden. Tekenend reisde hij kriskras door Europa, werkte als succesvol karikaturist mee o.a. aan "L'Illustration" en "Illustrated London News", schreef ook reportages en genoot een internationale faam. Meer dan twintig albums heeft hij gepubliceerd waaronder drie over de Belgische kust. Hij stierf op 28 maart 1912 bij Monte Carlo, na aangereden te zijn door een auto, terwijl hij aan het tekenen was.

Die Mars dus is de uitbeelder van de zorgeloze "Belle Epoque" in Oostende. Na het slopen van de wallen (1865-1868) had de ontluikende badplaats enorme ontplooiingsmogelijkheden gekregen en benuttigd : rechtekking en verbreding van de zeedijk, bouw van pralerige hotels en villa's, een koninklijk chalet (1874), een nieuwe kursaal (1875), een nieuw station (1882), een renbaan (1895). In de "Koningin der Badsteden" vond de rijke bourgeoisie de glitter en glamour van kursaal en casino, concert en theater, modeshow, wedrennen en spelen.

N. Hostyn evoceert Oostende "zoals Mars het kende". Deze schetste in het fascinerend decor van zee en strand, haven en staketsel, dijk en kaai, hoofdzakelijk de mondaine genoegens van de welgestelde badgasten in het zomers Oostende.

De "beati possidentes" die in peperdure hotels logeerden : Osborne, Wellington, Ocean, Splendid ... Daarnaast waren er de veel talrijker ééndagstoeristen die ook eens een bad kwamen nemen. En tenslotte, als pittoreske elementen, de bewoners uit het visserskwartier.

En nu het album zelf. Buiten een foto van Mars (Oostende 1883) met artiestenmuts en schetsboek (p. 4) en een gekleurde reproductie van een gravure van F. Stroobant getiteld "L'Ostende d'autrefois" (p. 13), nl. een gezicht van uit zee op de baden en de dijk, met de oude vuurtoren, het koninklijk paviljoen, twee windmolens, enz. (daterend waarschijnlijk uit 1847, cf. A. Verbouwe, Iconografie van het arr. Oostende, nrs. 525 en 531) zijn er 30 bladen met tekeningen van Mars, waarvan 7 bladen (p. 19, 27, 35, 43, 51, 59 en 67) niet gekleurd zijn. Vier bladen bevatten één grote scène (p. 3, 33, 49 en 71), de overige 3 tot 8 tafereeltjes, naast elkaar geplaatst. Sommige in médaillon of omlijst.

De gekleurde titeltekening (p. 3) suggereert een frivole parodiërende geest die in het album echter niet wezenlijk overheerst. Op een zandhoop, het strand met rollende badcabines dominerend, zit een stevig aangeklede jonge baadster met hoofddoek en wapperende haren en buitenmatig ingesnoerd middel tussen sterk geaccentueerde borsten en dijen. Aan haar linkerhand bengelt een kaal dikbuikig badertje. La femme et le pantin ! Als een ongewilde prelude op de roman van P. Louÿs uit 1898. (Al loopt het bij Mars zo'n vaart niet !)

Het volgend blad (p. 15) met een bijzonder levendige scène op het winderig staketsel (hoe ravissant die wuivende figuren !), met de grappige betwisting van

een cabine en een alleraardigst gezicht op de oude vlaggestok, openbaart ten overvloede het vakmanschap van de kunstenaar : scherpe observatie, heldere compositie, artistieke beheertheid, fijne evocatieve toets, nauwkeurig perspectief, gedempt koloriet, speelse zwier en humor.

Gratie en verfijndheid, suggestief vermogen en een rimpelloze levensblijheid spreken uit de meeste tekeningen en vormen de onweerstaanbare charme van dat platenboek. Erin bladeren is een echt festijn.

Magistraal zet Mars de dijk te pronk, die magnifieke promenade vol statige villa's en elegante wandelaars (p. 49). Hoe smaakvol die scène op het staketsel met de slanke (geflatterde) gestalte van de baardige Leopold II en zijn gezelschap en de ijverige fotografen die op eerbiedige afstand plaatjes schieten (p. 71). Beide prachtige prenten zijn respectievelijk vooraan en achteraan op de omslag van het album gereproduceerd. Wat een raffinement in dat sober tafereeltje, alweer op het staketsel (een geliefkoosd onderwerp), met een lezende dame en, wat op zij, een heer die naar voorbijvarende sloepen kijkt (p. 55).

Met intens gevoel en esthetische visie beeldt Mars de open ruimte uit, de vrije natuur met het lokkende groen en de forse adem van de wind. Wat een idyllisch plekje is de Spuikom (gezien van de huidige Vicognedijk, p. 33). Wat 'n zalig oord de duinen, om er te wandelen (p. 21) of te picknicken (p. 45). Hoe krachtig voel je de wind aan die met lange haren en wijde rokken speelt (vooral p. 15, 17 en 69) of lustig met een hoed over het strand stoëit (een springlevende anekdote, p. 47). En hoe sierlijk tekent Mars zijn dames, graag van de rugzijde gezien, met hun (soms onbarmhartige) wespetaille, hun pofmouwen, uitbundige hoed en onmisbare parasol (vooral p. 15, 35, 43).

De oudere (maar ook de jongere) Oostendenaars moeten Mars dankbaar zijn dat hij, nu verdwenen Oostendse monumenten op ongeëvenaarde wijze heeft vereeuwigd. Niet alleen de boven vermelde oude vlaggestok, buitengewoon bevallig (p. 15), maar ook, en twee keer zelfs, de beiaardtoren van het vroegere stadhuis, eerst gezien van op de Grote Markt (een verrukkelijke tekening, p. 37) en daarna van uit de Kerkstraat (p. 65) ; tenslotte de toren van het oude station, gezien van uit de Kapellestraat (p. 55), twee straatgezichten vol leven en beweging.

Er is nog veel ander Oostends te ontdekken dat de toeverpen van Mars tot leven wekt. Allereerst de kaai met de schilderachtige visserstypen en visvrouwen (p. 23, 29, 31, 45, 47, 63), het strand (o.a. garnalenvangst p. 53, pootjebaden p. 59, de ezeltjes p. 19), de dijk met koninklijke villa en (nu verdwenen) paviljoen (p. 61), het Wellingtonfort (p. 19), het Leopoldpark (p. 61), de markkraampjes (p. 17), de kapuantel en lintmuts of kaketute (p. 17, 27, 43, 55, 59, 61).

Als rasecht kunstenaar schenkt Mars ook aandacht aan het detail. Zo ontgaat hem het sportieve element uit die dagen niet, o.a. de fiets -toen nog heel duur- (p. 27 en 61), de kniebroek (p. 15, 27, 47), het fototoestel (p. 15, 17, 21, 31, 47, 71). Ook noteert hij ('n kleine verrassing !) twee Zeeuwse bezoeksters (p. 23 en 31).

In de miniatuurtekening betuigt hij eveneens zijn meesterschap. Talrijke kleine figuurtjes, over het hele werk verspreid, tintelen van leven (b.v. de waterdrager en het sloepje, p. 17).

En toch, niettegenstaande zoveel knapheid en fraaiigheid is niet alles volmaakt. De opwerping dat de visie van Mars te rozig en te zoet is, dat hij idealiseert, is niet ongegrond. Bijna overal duiken alleen glimlachende tevreden gezichten op. Louis, l'Aveugle de l'estacade (p. 23), ziet er zo verzorgd en welvarend uit dat hij de liefdadigheid, waarop, volgens het onderschrift, een beroep gedaan wordt, helemaal niet nodig heeft. Voor vissers en visvrouwen lijkt het leven wolkenloos (o.a. p. 29, 31, 39, 45, 47, 55). Het kraakzindelijk garnalenverkoopstertje (een ragfijn stukje, p. 69) ziet er uit als een mannequin.

Ook de karikaturist in Mars geniet ik minder. Zijn slachtoffers zijn vooral baders en baadsters. De heren (b.v. p. 51 en 63) "dikbuiken in galeiboevenbadpakken" (cf. K. Van Isacker, Mijn Land in de Kering, p. 154), de dames (vooral p. 25, 41, 47, 51) sarcastisch misvormd door steatopygie. De getormenteerde anatomie van sommigen doet me denken aan de Venus van Willendorf. De baadster in het medaillon op p. 47, met snoezig gezichtje en wanstaltig dijkwerk, contrasteert al te sterk met de beeldmooie achtergrond. Naar mijn smaak zijn die zgn. "déesses du bain" (p. 25) - toen allicht een hoogtepunt van erotiek - volumineuze vruchtbaarheidsgodinnen die hier, in dat fraaie geheel, detoneren. En wat de Franse onderschriften bij de tekeningen betreft, hun pigment is door de tijd bijna helemaal opgeteerd.

Tenslotte is de titel "La Vie d'Ostende" misleidend. Mars heeft op charmante en vaak beminnelijke wijze slechts een bepaald aspect van het leven in Oostende vastgelegd. Zijn standpunt is beslist eenzijdig. Want naast de uitdagende weelde was er een grimmige realiteit. In zijn inleiding wijst N. Hostyn er op dat "achter al dat volks-pittoreske verscholen ging : grijze ellende, arme kroostrijke vissersgezinnen, met tientallen samengepakt in kleine kamers van gore huizen en vale straatjes".

Mars, die zo goed als geen sociale belangstelling had, zag dat niet. Armoede trouwens verkoopt niet. Het klatergoud van de film bewijst dat afdoende. Anderzijds had onze kunstenaar met een waarachtiger titel evenveel bijval veroverd. Om te besluiten, die aanmerkingen nemen het feit niet weg dat "La Vie d'Ostende" een bewonderenswaardig getuigenis is van een stuk Oostends verleden.

G. BILLIET

---

Een brochure van Prof. R. Verdeyen uit zijn "Oostendse tijd".

---

Wij ontdekten in de serie pamfletten van en over de Vlaamse Beweging, een vrij aanzienlijke verzameling die bewaard wordt in de bibliotheek van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde (Koningstraat 18, 9000 Gent), een brochure geschreven door Dr. R. Verdeyen te Oostende op 14 januari 1909 en getiteld : "Professorale onzin". De tekst verscheen eerder in het maandschrift "Nieuw Leven", dat onder redactie stond van Adolf Herckenrath, Gust Van Hecke en R. Verdeyen. Het pamflet werd gedrukt te Oostende door Handelsdrukkerij Dhont & Co : afmetingen : 21,5 x 20,5 cm ; voor- en achterplat in rode kleur ; 16 bladzijden. René Verdeyen werd geboren te Zoutleeuw in 1883, promoveerde aan de Rijksuniversiteit te Gent tot doctor in de wijsbegeerte en letteren (afdeling : germaanse filologie) en gaf les in het Middelbaar Onderwijs te Gent, Brussel, Antwerpen, Oostende en Elsene. Op 15 december 1919 werd hij professor in de Nederlandse Taal- en Letterkunde aan de Rijksuniversiteit te Luik. Hij overleed in 1949 te Luik in de leeftijd van 66 jaar. De tekst van dit strijdschrift is zeer levendig en een hartstochtelijk pleidooi voor de Vlaamse taal en cultuur.

E. SMISSAERT

---

Het Heenkundig Museum is toegankelijk iedere zaterdagochtend van 10 tot 12 uur. Leden hebben gratis toegang op vertoon van hun lidkaart

Alvorens onze lijst verder te zetten, toch nog enkele opmerkingen.

De Heer W. VERLONJE signaleerde ons nog twee algemene werken over de Belgische fotografiegeschiedenis :

- 125 jaar fotografie (tentoonstellingscatalogus), Deurne (Sterckshof), 1965.
- La Photographie en Wallonie (tentoonstellingscatalogus), Liège (Musée de la Vie Wallone), 1980.

Uiteraard is het niet mogelijk om steeds strikt in 1914 te eindigen : enkele fotografen bleven immers nog tot lang na 1914-1918 actief. Over de fotografen van de tussenoorlogse periode, de gebroeders ANTONY in 't bijzonder, brengen we mogelijks binnen enkele jaren een nieuwe reeks artikels.

10) DEMEUNYNCK J.

Werkzaam te Oostende in het laatste decennium van de 19de eeuw. Zeker nog tot 1908 te Oostende.

Hij had zijn ateliers in de Adolf Buylstraat, 38.

Van hem kennen we tot nu toe één enkele opname, gemaakt in de Hertstraat.

Op de foto zien we o.a. het Café DUROIS. (verz. O. VILAIN).

In juni 1896 hielden de fotografen DEMEUNYNCK en LEBON een wedstrijd : terzelfder tijd namen ze door hetzelfde raam een foto van eenzelfde motief. Om ter snelst moesten ze een afdruk van de opname aan een jury kunnen voorleggen. LEBON klopte DEMEUNYNCK met een haarlengte.

11) Jules DUHAMEEUW

Geboren te Schaarbeek op 11 januari 1874.

Was gehuwd met Anna VAN DE CRUYS.

DUHAMEEUW had zijn ateliers in de Alfons Pieterslaan 83.

12) DUPONT

Een Brusselse firma die blijkbaar van 1883 af een filiaal had te Oostende, althans blijkens een annonce uit "La Saison d'Ostende" van dat jaar :

8 RUE DE FLANDRE 8  
OSTENDE  
HOTEL DE FLANDRE  
OUVERTURE LE 15 JUILLET  
PHOTOGRAPHIE DUPONT  
PHOTOGRAPHE DE LL AA RR  
LE COMTE ET LA COMTESSE  
DE FLANDRE  
67 RUE NEUVE BRUXELLES

In 1884 luidde de publiciteit in "La Saison d'Ostende" als volgt :

PHOTOGRAPHIE DUPONT  
BRUXELLES 67 RUE NEUVE 67  
SUCCURSALE A OSTENDE  
HOTEL DE FLANDRE  
RUE DE FLANDRE 8

En in 1888, nog steeds in hetzelfde blad :

PHOTOGRAPHIE DUPONT

BRUXELLES 75 RUE NEUVE 75  
OSTENDE 36 RAMPE DE FLANDRE  
PHOTOGAPHE DE LL AA RR LE  
CTE ET LA CTESSE DE FLANDRE

MEDAILLE D'OR A AMSTERDAM 1883  
MEDAILLE D'OR A NICE 1884  
ANVERS HORS CONCOURS 1885 (1)

### 13) GERUZET

Te Oostende werkzaam, omstreeks 1858. Mogelijks de eerste fotograaf te Oostende.

GERUZET werd door Daniël FARASYN vermeld in zijn uitstekende studie over de Oostendse Zeedijk, verschenen als jubileumnummer van onze Heemkring (1979) GERUZET komt er op pagina 19 ter sprake :

"... In 1858 richtten de Domeinen een houten kantoorgebouw op nagenoeg aan de huidige "Petit Nice". Tijdens de zomer 1858 zet Gêruzet er met de ministeriële toestemming dd. 1 en 29 mei 1858 en mits betaling van 100 Fr. een tent op van 8 m. bij 8 m. die hij gebruikt als expositiezaal voor schilderijen uit Brusselse collecties en als fotosalon.

Gêruzet is de eerste fotograaf die zijn atelier op de Zeedijk vestigt en door het nemen van foto's van Duitse prinses derage van de portret-foto te Oostende lanceert ...".

Persoonlijk zagen wij nog geen fotografieën van GERUZET.

We kennen echter wel een afbeelding van zijn fotosalon, en wel op het titelblad van een album "Souvenir d'Ostende", dat ook in A. VERBOUWE's "Iconografie van het arrondissement Oostende" voorkomt onder het nummer 651 :

"1858. Voorzijde van het "Pavillon Gêruzet, Photographe. Salon de Lecture". Met enkele figuren gestoerd.

Litografie. H. 0,08. B. 0,12.

Op het titelblad van het album getiteld : Souvenir d'Ostende, Bruxelles, Jules Gêruzet, Editeur, Rue de l'Ecuyer, 27, - Ostende. Pavillon sur la digue de mer près du Kursaal. - Bruxelles, Wahlen-Fierlants, Librairie de la Cour & de S.A.R. le Comte de Flandre, 104, Marché aux Herbes. - Ostende, 3, Porte de Secours, près du Jardin des Princes. - Imp. Simonau & Toovey, Bruxelles.

Dit album bevat veertien litografieën".

### 14) Jan - Antoine KETELS

KETELS was ook al van Brugse herkomst : hij woonde er omstreeks 1866 in de Kraanlei, 2. Op 15 oktober 1868 huwde hij Marie SCHOUT uit Slijpe, en kort daarna vestigde hij zich als fotograaf in de Cordouanierstraat, 63 te Brugge. Latere adressen van Ketels te Brugge waren : Leertouwerstraat, 63 (1869-1871), Rodestraat, 31 (1871- ) en Langestraat, 40. Dit alles vonden we op pagina 38 van G. MICHELS' "Wereld der Brugse Mensen".

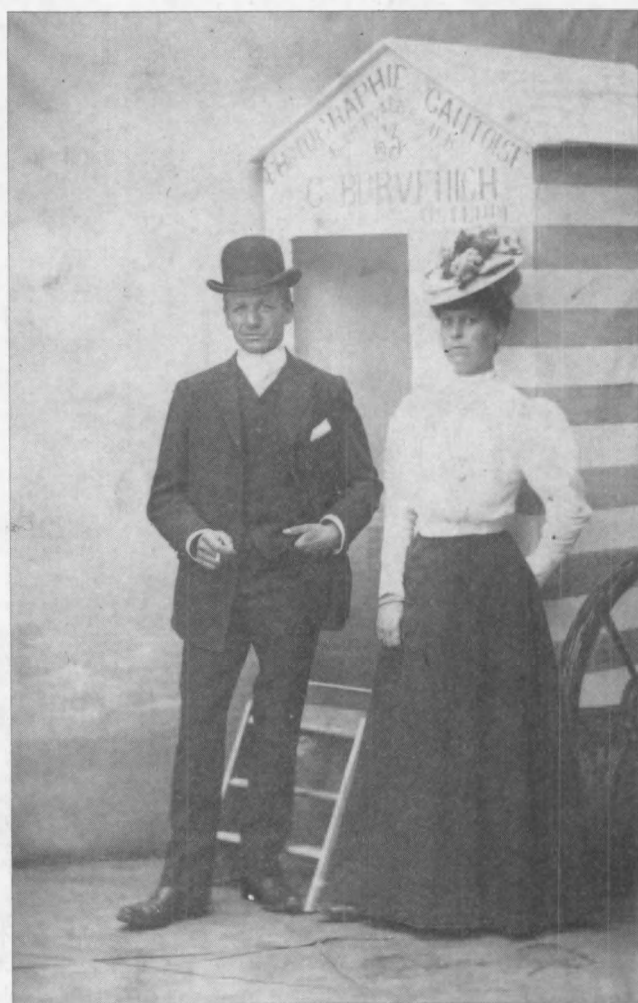
Van 1889 af was KETELS te Oostende gevestigd. Zijn ateliers waren in de Langestraat, 62)

Hij maakte, zoals zijn concurrenten, ook voornamelijk familieportretten, volgens het kooldrukprocédé.

"De Plate" bezit van KETELS volgende opnamen :

-- HE HARMONIE EUTERPE ter gelegenheid van een ontvangst ten stadhuize.

-- DE REEDERS (groepsfoto met de personen die de kostbaarheden der Sint-Pieters-



De badkar was zeer dikwijls een geliefd achtergrond decorum voor de Oostendse fotografen:

1. Le Bon: kind bij zeedecor en strandspeelgoed (circa 1905).
2. G. Burvenich: familiefoto voor badkar met zeer klein deurtje (circa 1907).
3. J. Ketels: Prinses Marie-José op het strand (uitgegeven door V.G., Brussel, 1912).

O.V.



kerk van de vlammen redden in 1896).  
-- de Fanfare van de Oostendse Burgerwacht.

15) Jules KETELS

Mogelijks een zoon van voorgaande.  
Hij had zijn ateliers in de Kapellestraat 66. Werkzaam tussen 1900-1914.  
Van hem kennen we talrijke familieportretten, zeer verzorgd van kompositie  
en van afwerking. Ook een prentkaart van Prinses Marie-José op het Strand.  
(verz. O. VILAIN)

16) Ferdinand KRAMEYER

KRAMEYER kwam zich in de jaren voor 1900 te Oostende vestigen als fotograaf.  
Zijn ateliers bevonden zich in de Langestraat, 13.

Ziehier zijn publiciteit in "Le Carillon" van december 1898 :

PHOTOGRAPHIE KRAMEYER  
RUE LONGUE 13 OSTENDE

ST. NICOLAS - NOEL - ETRENNES

A PARTIR DE CE JOUR JUSQU'AU 1 JANVIER 1899

GRANDE REDUCTION DE PRIX

PORTRAITS CARTE ALBUM

18 Fr. LA DOUZAINES AU LIEU DE 25 Fr.

PORTRAITS CARTE DE VISITE

9 Fr. LA DOUZAINES AU LIEU DE 12 Fr.

En in "La Saison d'Ostende" van 1899 :

FERD. KRAMEYER  
13 RUE LONGUE 13  
PRES DU KURSAAL  
OSTENDE

PHOTOGRAPHIE D'ART

ATELIERS SPACIEUX ET  
EXCEPTIONNELLEMENT SITUES  
MAISON OUVERTE DE  
HUIT HEURES DU MATIN  
A SEPT HEURES DU SOIR

Tot slot een reclame uit "L'Echo d'Ostende" van 1902:

PHOTOGRAPHIE KRAMEYER  
13 RUE LONGUE 13  
SAISON D'HIVER GRANDE REDUCTION  
PORTRAIT AGRANDISSEMENT AU  
PLATINO-BROMURE  
PRIX DES GRANDEURS EN CENTIMETRES :  
18 x 24 8 Fr. 50 x 60 25 Fr.  
24 x 30 12 Fr. 60 x 75 35 Fr.  
30 x 40 16 Fr. 70 x 100 60 Fr.  
40 x 50 20 Fr. 75 x 120 75 fr.

De Heer O. VILAIN toonde ons een KRAMEYER-foto uit 1910 uit zijn verzameling  
waarop we een Deense stoomtreiler zien vergaan vóór de Zeedijk, niet ver van



het Jursaal. Het is een prachtige reportagefoto, een der eerste in Oostende. U vindt een afdruk van deze foto in het vorig nummer, p. 6.

KRAMEYER leverde verder ook zijn bijdrage tot de nog prille prentkaartenindustrie. O. VILAIN vermeldt zowel ongenummerde KRAMEYER-kaarten uit 1906 (o.a. een "Tempête du 12 mars 1906") als kaarten met nummering van rond 1910 (2).

Norbert HOSTYN

(vervolgt)

nota's :

- (1) Deze "médailles d'or" slaan op onderscheidingen door de firma in kwestie behaald tijdens internationale tentoonstellingen van industrie en kunst, in navolging van de werelddtentoonstelling in 1851 te London. Ze betekenden een extra-publiciteit voor de firma. Daarom werden de behaalde medailles veel afgebeeld op de verpakking van producten. Denken we hier maar aan de etiketten op kisten van oudere sigaremerken, of op de etiketten der Martini-flessen !
- (2) O. VILAIN, Uitgevers van Oostendse Prentkaarten, in Ostendiana III, Oostende, 1978, p. 105.

---

#### Nog de vliegtuigramp te Stene

Ik herinner mij nog zeer goed deze mistige namiddag waarop het vliegtuigongeluk te Stene is gebeurd. Ik meen echter dat de aangegeven plaats in het nr. 1 van de 9e jaargang van "De Plate", namelijk "tegen de schoorsteen van de steenbakkerij die zich in de onmiddellijke nabijheid van het vliegveld bevond" zeer weinig nauwkeurig is.

Vooreerst moeten we goed weten dat het vliegveld toen op Stene lag en wel tussen de Steense Dijk, de (huidige) Zilverlaan, het kerkhof van de Stuiverstraat en de (huidige) Maurits Sabbestraat.

De steenbakkerij was gelegen op de strook die op heden ongeveer begrensd wordt door de Gistelse steenweg, de (huidige) Oude Statiestraat (die toen nog aansloot op de Guido Gezellestraat op de Konterdam) en de autosnelweg.

Ik ben een paar dagen ndian ter plaatse gaan kijken. Men mocht er natuurlijk niet dicht bij komen. Vanaf de (huidige) Oude Statiestraat kon men zien dat er opruimingswerkzaamheden bezig waren en ik schat dat de plaats ongeveer te zoeken is waar op heden de Acacialaan loopt.

De aanblik van op de (huidige) Oude Statiestraat was het klassieke beeld van een steenbakkerij : lange rijen parallel lopende lage afdakjes met er onder opgestapelde kleiblokken om te drogen en er tussen een smalspoor voor het vervoer.

R. Vancraeynest

---

#### Rouwbericht

"De Plate" verneemt met droefheid het overlijden van de heer Frans VERBANCK, in de ouderdom van 94 jaar. Hij was de vader van Richard VERBANCK, Ere-voorzitter van "Ter Cuere". De afgestorvene was gedurende 55 jaar in dienst van de Visafslag te Oostende en was een regelmatig medewerker aan ons tijdschrift. "De Plate" biedt aan de familie Verbanck en Ter Cuere haar oprechte deelneming aan.

A. VAN ISEGHEM

1. BESTUUR

---

Maakten deel uit van het bestuur op 31 december 1979 :

de heer A. VAN ISEGHEM	voorzitter
de heer O. VILAIN	ondervoorzitter
de heer J.B. DREESEN	secretaris
de heer G. VERMEERSCH	penningmeester

mevrouwen N. DE TAEYE-SNYKERS en J. VALKENBORG en de heren F. BOEHME, F. EDEBAU, L. HOLLEVOET, N. HOSTYN, J. KLAUSING, W. MAJOR en E. SMISSAERT als leden.

a. Deelname aan vergaderingen, werkgroepen en commissies.

- In de loop van het jaar werden 9 bestuursvergaderingen gehouden.
- De kring was vertegenwoordigd door minstens één lid van de raad van beheer op :
  - zes vergaderingen van de Culturele Raad Oostende, door de heer O. Vilain.
  - vier vergaderingen van de Stedelijke Commissie voor Monumenten- en Landschapszorg door de heren J.B. Dreesen en N. Hostyn.
  - twee vergaderingen van "'t Bosje" (C.R.O.) door de heer O. Vilain.
  - één vergadering van de werkgroep BUDGET (C.R.O.) door de heer O. Vilain.
- acht Bureauvergaderingen van de Culturele Raad Oostende. de heer O. Vilain werd in de loop van het jaar verkozen tot lid van dit Bureau en was aanwezig op deze vergaderingen.

b. Algemene vergaderingen.

- Een ALGEMENE LEDENVERGADERING ging door op 25 januari 1979. Er waren 110 aanwezig.
- Een ALGEMENE STATULAIRE VERGADERING ging door op 20 juni 1979. Alle effectieve leden waren aanwezig. De lidmaatschapsbijdragen werden verhoogd tot :
  - 250 fr. voor de gewone leden
  - 500 fr. voor steunende leden
  - 1 000 fr. voor de beschermende leden, en dit vanaf 1980.

c. Secretariaat.

Het secretariaat van de Kring verwerkte tijdens het jaar 282 stukken in de briefwisseling.

2. LEDEN

---

- De kring telde op het einde van het jaar 425 leden. Dit is een verhoging van 45 leden ten overstaan van 1978.
- Voor de ledenwerving en het innen van de lidmaatschapsbijdragen hebben zich voornamelijk mevrouw J. Valkenborg en de heren J.B. Dreesen, O. Vilain en G. Vermeersch ingezet.
- Necrologie

In de loop van het jaar ontvielen ons de volgende leden :  
de heer Jozef Denorme, de heer Leo Coppyn, mevrouw Devolder, mevrouw Van Steenkiste, de heer Delanghe, de heer J. Jonckheere en Polydor Verschuere

### 3. ACTIVITEITEN

#### a. Voordrachten

Er werden 9 lezingen gegeven, te weten :

I. donderdag 25 januari 1979

EEN IJSLANDVAART.

Voordracht met film door de heer Kessels. Er waren 110 aanwezigen.

II. donderdag 22 februari 1979

OOSTENDSE ORGELS.

Voordracht met film, dia's en klankweergave door de heer R. Hostyn. Er waren 72 aanwezigen.

III. donderdag 29 maart 1979

TORHOUTS AARDEWERK.

Voordracht met dia's en demonstratiemateriaal door de heer L. Cuvelier. Er waren 83 aanwezigen.

IV. donderdag 26 april 1979

VANWAAR KOMEN DE OOSTENDSE LIEDJES ?

Voordracht met dia's en klankweergave door de heer J. Klausling. Er waren 87 aanwezigen.

V. donderdag 31 mei 1979

STOETEN EN PROCESSIONS IN WESTVLAANDEREN.

Voordracht met dia's door de heer Verlonje. Er waren 77 aanwezigen.

VI. donderdag 29 september 1979

DE HISTORISCHE POLDERS VAN OOSTENDE.

Voordracht met dia's door de heer D. Farasyn. Er waren 90 aanwezigen.

VII. donderdag 18 oktober 1979

DE OOSTENDSE OESTERPUTTEN

Voordracht met dia's door de heer N. Hostyn. Er waren 68 aanwezigen.

VIII. donderdag 29 november 1979

OOSTENDE OM EN ROND HET BELEG (1583-1645)

Voordracht door de heer P. Vandewalle. Er waren 72 aanwezigen.

IX. donderdag 27 december 1979

DE COMPAGNIE DER ZAAGMOLENS VAN SAS-SLYKENS (1752)

Voordracht met documentatiemateriaal door de heer F. Gevaert. Er waren 78 aanwezigen.

#### b. Podiumoptreden

Op donderdag 27 december 1979 werd ter gelegenheid van de Sluiting van het jubileumjaar een OOSTENDSE KLEINKUNSTAVOND gebracht met de medewerking van de accordionist Johan SNOECK. Tijdens het optreden werden boerestuute met hesp geserveerd. Het gebeuren vond plaats in de lokalen van de V.V.F. Oostende. Er waren 70 aanwezigen.

#### c. Studiereis

Op zondag 10 juni 1979 ging een studiereis door, onder leiding van de heer J.B. Dreesen naar het HEUVELLAND en IEPER. Er waren 52 deelnemers.

#### d. Andere activiteiten

## I. OOSTENDSE DRIEKONINGENVIERING

De Kring organiseerde op 6 januari een OOSTENDSE DRIEKONINGENVIERING voor een vijftigtal genodigden waaronder de lokale pers. De heer Goekint trok zich bij deze gelegenheid tot CONINCK

## II. JAARLIJKSE VEILING

Op donderdag 25 januari 1979 ging onder leiding van de heer O. Vilain de jaarlijkse veiling, voorbehouden aan leden, door. Het was een Jubileumviering, niet alleen van opzet maar ook van resultaat. Er waren 110 aanwezigen en er werden 130 stukken aan de man gebracht.

## III. Overhandiging vaandels Oudstrijdersverenigingen

De kring mocht op 5 mei twee vaandels van lokale Oudstrijdersverenigingen in ontvangst nemen. Bij deze gelegenheid werd een kleine ontvangst georganiseerd, waarop een 15-tal vertegenwoordigers van de verenigingen en de kring aanwezig waren.

## IV. Gouwdag van het Westvlaams verbond voor kringen van Heemkunde

Op 12 mei was de Kring mede-organisator van deze Gouwdag in Oostende, met een officieel gedeelte op het Stadhuis, een autocarreis doorheen Groot-Oostende, de opening van een sectie Scheepsbouw in het museum en de voorstelling van de Heemkundige uitgave van boom tot schip, gevolgd door een ontvangst. Er waren gemiddeld 70 aanwezigen op deze activiteiten.

## V. Uitgave van een Jubileumnummer van het tijdschrift

Op 15 mei werd een bijzonder nummer van het tijdschrift uitgegeven, van de hand van de heer Daniel Farasyn, met als titel HISTORIEK VAN DE OOSTENDSE ZEEDIJK VOOR 1880.

## VI. Weekend van de toerist

In de maand juli verleende de Kring zijn medewerking aan het Weekend van de Toerist, een initiatief van de Stad Oostende. Gedurende gans een weekende werd het museum gratis opengesteld voor de toeristen. Zorgden voor de begeleiding van de toeristende heren G. Vermeersch en D. Van Duyvenboden.

## VII. Plechtige viering van het 25-jarig bestaan van de kring

Op zaterdag 17 november 1979 organiseerde de kring deze viering met een Academische Zitting, huldding van leden, opening van een tentoonstelling en een banket. Een volledig verslag hierover verscheen in het 12 bis/1979 nummer van het tijdschrift.

## VIII. Tentoonstelling "25 jaar OOSTENDSE ASPECTEN 1954-1979"

Van 17 november tot 26 november 1979 organiseerde de kring deze tentoonstelling in het teken van de jubileumviering. Er werden 23 Oostendse aspecten behandeld, meer dan 1 000 bezoekers bezochten de tentoonstelling. Een volledig verslag verscheen hierover in het 12 bis/1979 nummer van het tijdschrift.

## IX. Actie "Red het Bosje"

De kring verleende zijn medewerking aan deze actie bij monde van de heer O. Vilain.

#### 4. MUSEUM

##### a. Bezoekers

3331 bezoekers bezochten in het jaar 1979 het museum. Dit is ten overstaan van 1978 een vermindering van 2100 personen. Deze verlaging van het bezoekcijfer vind zijn oorzaak bij het verminderd bezoek van de leerlingen van de Oostendse scholen en de zeeklassen.

##### b. Aankopen

Door de kring werden aangekocht :

- vier mannequins
- een stel klasseermateriaal ter klassering van het archief Verenigingen.
- een elektrisch verwarmingstoestel

##### c. Veranderingen

Door de zorgen van de heer G. Vermeersch werden de volgende werken en veranderingen in het museum gerealiseerd :

- de aanmaak van een uiteenneembare houtenstelling voor gebruik in het museum
- het inkaderen van 3 kleinere affiches en twee groepen foto's
- de opmaak en inrichting van de aangekochte draaimolen voor tentoonstellingen
- de opmaak en inrichting van een nieuwe afdeling "Bouw van een houten schip" (in samenwerking met de heer Dreesen)

##### d. Aanwinsten

De hiernavermelde personen schonken de volgende voorwerpen aan de kring

- |                              |  |
|------------------------------|--|
| mevrouw COTTRIAU             | - Tweehonderd breinaelden voor visnetten   |
| de heer D.J. KLAASSEN        | - een Diploma van de Landjuweelwedstrijd 1933 naar een ontwerp van James Ensor                                   |
| de heer P. ENTE              | - een foto van de brouwerij Deswaef anno 1906  |
| mevrouw DECHERF              | - een handgeschreven tekst van 2 volksliedjes  |
| de heer L. PINCKET           | - acht foto's met betrekking tot de bouw van een Oostends vissersschip   |
| de heer CORSELLIS            | - drie foto's met betrekking tot het Kalfaten  |
| de heer R. STANDAERT         | - een partituur van "DE PLATE" mars  |
| de heer J.P. FALISE          | - een bierfles met rubberstop van de brouwerij Maes-Hautekiet  |
| de heer VANBLAERE            | - een projectiescherm  |
| de heer F. VEREECKE          | - vier borden, tassen en ondertassen gemerkt met het teken van de Sint-Jorisgilde                                |
| mevrouw DE TAEYE             | - een doosje met riem en vlag  |
| Vishandel FLORIDA            | - vijf oude jaargangen van het tijdschrift DE PLATE  |
| de OUDSTRIJDERSVERBROEDERING | - zes jaargangen van het tijdschrift DE PLATE  |
|                              | - een schilderij met schip gevat in een kader met St.-Jacobsschelpen   |
|                              | - een vlag van de Verbroedering Oud-Strijders 3de, 23ste, 33ste, en 55ste linieregiment, uit de oorlog 1940-1945 |

de heer RAU	- een schilderij van het Montgomerydok in het naïef genre
de heer LACOUR	- twee oude Oostendse revues
de heer VAN CANNEYT	- enkele specimen noodgeld uit W.O.I.
de heer ARIX	- drie mannequins
mevrouw SZYLHABEL	- een houten lijnklem van het boekbindersgenre
	- een volledig uniform van de Burgerwacht
	- een volledige "pitaleire"
	- een volledig stel dameskledij uit het begin van deze eeuw
	- een neusknijper
	- een huwelijkschrift
	- een boekje en een penning van de Burgerwacht
	- allerlei kleine gebruiksvoorwerpen uit het begin van deze eeuw
de VERBROEDERING VAN OFFICIEREN	- een vaandel van de Verbroedering van de officieren van het 3de en 23ste linieregiment van de oorlog van 40-45 en 14-18
de heer R. BORREY	- een exemplaar van het boek "Van boom tot schip"
de heer W. VERSTRAETE	- een handweegschaal
de heer DEPOORTER	- een dodenmasker van J. Paurquaet naar een ontwerp van J. Cantré
	- een fotocopie van de acte van eerste steenlegging van de Smet de Nayerbrug
mevrouw DAVID	- een schilderij voorstellende een vissersvrouw, in het naïef genre
de heer D. VAN TROOST	- een kostuum en twee vandenels van de Oude IJslandvaarders
mevrouw AMELOOT	- twee voetschrappers
de heer M. VAN DAMME	- twee ontwerpen verband houdende met de Handelsdokken
de heer LUYSS	- een ereteken van de Burgerwacht
de heer BAEYS	- tien foto's van de Oostendse Kunstkring
de heer A. FLOREE	- een fotocopie van zijn leerbrief als scheepstimmerman daterende van 1931-1935
mevrouw B. BELPAEME	- een zilveren herdenkingsschotel namens de Verenigde Vismijnvrienden
DE VRIENDEN VAN JAN DE CLERCK	- het borstbeeld en de wandkledij van de schilder Jan De Clerck

e. Zorgen voor het museum

De heren G. Vermeersch en D. Van Duyvenboden stonden in voor de uitbating. Mevrouw De Taeye en de heren J.B. Dreesen en N. Hostyn zorgden voor het instandhouden en het tot zijn recht brengen van de verzameling. Mevrouw De Taeye en de heren Dreesen, Hostyn, Van Iseghem en Vermeersch vormden de werkgroep museum.

f. Klasseren van het archief "OOSTENDSE VERENIGINGEN"

In de loop van het jaar begonnen de heren N. Hostyn en J. Klausling met het nazicht en de herklassering van het archief in verband met de Oostendse verenigingen.

## 5. PUBLICATIES

### a. Tijdschrift

Van het tijdschrift verschenen 11 nummers op de voorgegiste data in jan., feb., maart, april, mei, sept., oct., nov., en dec. Het meinumner was een jubileumnummer van de hand van de heer D. Farasyn. In december verscheen een bijkomend (12 bis) nummer met de lezingen van de Academische Zitting en een verslag van de viering van het Jubileumjaar.

### b. Andere uitgaven

In de maand mei verscheen als een uitgave van de kring het werk "Van boom tot schip" van de hand van de heer R. Borrey, een werk over de bouw van houten schepen te Oostende, omvattende 100 bladzijden en 100 tekeningen van de hand van de auteur.

### c. Aanwinsten boekenfonds.

Van onze zustervereniging Ter Ceure mochten wij het Jaarboek 1979 in ontvangst nemen.

De van mevrouw De Taeye als gift ontvangen jaargangen werden ingebonden ten bate van het Boekenfonds onder de volgende volumes :

een boekdeel jaargang 1971-72 en Jaargang 72-73

een boekdeel jaargang 1973-4

een boekdeel jaargang 1975-76 + inhoudstafel 1971-76

een boekdeel jaargang 1977 + inhoudstafel

een boekdeel jaargang 1978 + inhoudstafel

### d. Ruilabbonnementen

Werden uitgewisseld met de volgende Heemkringen :

- Ter Ceure, Bredene	Aan de Schreve, Poperinge
- Het Routland, Torhout	David Jonckhere, Aartrijke
- Iepers Kwartier, Ieper	Het Brugs Ommeland, St-Andries
- Cas Doomkerke, Oostkamp	Bächten de Kupe, Nieuwpoort
	Gemeentekrediet van België

## 6. GIFTEN

De kring mocht een geldelijke gift in ontvangst nemen van :

- de heer Jean VYVEY, Oostende

- mevrouw GRYSPEERD-MESSING, Oostende

- drukkerij "SNELDRUKCENTRUM", Oostende

De financiële instelling AN-HYP schonk ons 5 000 gedrukte kaften voor het tijdschrift.

- Fietsenhuring GINO, Oostende.

J.B. Dreesen

A. Van Iseghem

Secretaris

Voorzitter

Verslag zonder opmerkingen goedgekeurd door de Algemene Ledenvergadering op 31.1.1980

Oude nummers "De Plate"

Gooi uw Plate-tijdschrift niet weg. Schenk deze liever aan een familielid of vriend, die "De Plate" wil leren kennen. Het is wellicht een toekomstig lid.

## NAPOLEON EN OOSTENDE

Wij schrijven 1803 en Napoleon Bonaparte is Eerste Consul van Frankrijk. Opnieuw is Engeland in Oorlog met Frankrijk en haar bondgenoten. Onder deze bondgenoten tellen wij o.a. ook de Bataafse Republiek (naam der NOORDNederlandse staat in de jaren 1795-1806).

Reeds in 1790 had Napoleon de gedachte geopperd een landing uit te voeren in Engeland maar nu hij in feite de machthebber in Frankrijk was geworden neemt deze gedachte vastere vorm aan.

Teneinde deze onderneming met een zeker succes te kunnen uitvoeren, was het nodig dat Frankrijk de heerschappij ter zee zou bezitten. Zo was het ook noodzakelijk de Bataafse marine bij deze expeditie te betrekken.

De Republiek werd verplicht een aantal oorlogsschepen en transportvaartuigen te leveren en uiteindelijk was deze vloot samengesteld uit 54 schoeners, 216 kanonneerboden en 108 transportvaartuigen. Deze schepen waren bemand door Hollanders maar ook Franse soldaten zouden ingescheept worden. Het was de bedoeling van Bonaparte deze vloot te verzamelen te Vlissingen en nadien te laten overbrengen naar Boulogne en andere Franse havens. Van daaruit zou men dan de landing laten uitvoeren.

De ganse flottielje stond onder bevel van Carel Hendrik Verhuell (Doetinchem 1764 - Parijs 1845) een Nederlander die als Commissaris Generaal van de Bataafse Marine een missie naar Parijs had aanvaard. Daar kwam hij sterk onder de ban van Napoleons fascinerende persoonlijkheid, zoals deze terstond een hoge dunk kreeg van Verhuell's bekwaamheden.

Op 17 februari 1804 kreeg schout-bij-nacht Verhuell van Bonaparte het bevel om de vloot naar OOSTENDE over te brengen. In dit jaar maakte Oostende, samen met gans Vlaanderen, deel uit van de Franse Republiek. Verhuell vond het nochtans niet geraadzaam om met zo'n grote hoeveelheid schepen tegelijkertijd de tocht te maken. Daarom besloot hij de vloot in afdelingen of groepen over te brengen.

Op 24 maart 1804 ging hij met 4 schoeners en 18 kanonneerboden onder zeil. Hij wist met deze schepen de Britse blokkade, die o.a. ook op de Oostendse rede lag, te doorbreken waarna hij een tweede poging waagde. Na een hevig gevecht met een vijandelijk fregat en enkele kleinere schepen kwam hij ook nu behouden te OOSTENDE aan.

Met grotere aantallen schepen werden daarna de tochten voortgezet. Verhuell verwierf bij deze gelegenheid zo'n bekendheid, en zijn manschappen, zowel de Hollanders als de Franse, gedroegen zich zo moedig, dat Bonaparte, inmiddels Keizer geworden, hem schreef: "Gij hebt mij herinnerd dat gij van het bloed der Trompen en De Ruyter zijt". Hij werd benoemd tot Officier van het Franse Legioen van Eer en door de Bataafse Republiek bevorderd tot Vice-Admiraal. Eenmaal de ganse vloot te OOSTENDE verzameld, gaf Napoleon het bevel deze in afdelingen naar Duinkerken over te brengen. Verder moest dan doorgevaren worden naar Boulogne en nabijliggende havens.

Uiteindelijk ging de landing toch niet door. Na de slag bij Trafalgar (oktober 1805) moest Napoleon zijn landingsplannen aflassen.

Nochtans werd nogmaals bewezen dat Napoleon zeer veel waarde hechtte aan OOSTENDE als haven en vooral dan als oorlogshaven.

Het zou helaas niet de laatste maal zijn dat onze stad betrokken werd bij het oorlogsgebeuren.

Jean Pierre FALISE



## Onze Koetsiers

---

De Oostendse koetsiers kregen in het Platenummer van oktober 1979 een flinke aandacht dank zij het pittig verhaal van J.B. Dreesen. Speurend in de bijvoegsels van de gemeentebleden vond ik een lastencohier dat betrekking had op de verpachting der standplaatsen voor openbare rijtuigen. De zitting waarop dit besproken werd dateert van 25 november 1913.

Enkele artikelen haal ik er uit die het leven van de koetsiers en hun verpachters in herinnering brengen.

De verpachting gold voor een termijn van 3 jaar en eindigde op 31 december. Er werden 15 standplaatsen verpacht, verdeeld over 2 "policie-afdelingen".

Artikel 2 geeft een overzicht van deze standplaatsen. Ik neem die over ook omdat de straat- en eigennamen interessant klinken en wellicht niet altijd meer bekend zijn.

Onder de eerste afdeling vielen :

- 1) De Zeedijk (Oost) voor het gebouw van de Reddingsdienst.
- 2) De Zeedijk, voor het Hotel du Casino "waarvan 7 in reserve in de Bucharreststraat langs het Hôtel du Phare, en 3 langs den boordsteen van den Zeedijk".
- 3) De Zeedijk tussen de Oostramp van het Kursaal en de Capucienenramp "recht tegenover elken lantaarn".
- 4) De Capucienenramp tussen de Hofstraat en de Van Iseghemlaan.
- 5) De Van Iseghemlaan, voor de Schouwburg tot de Christinastraat.
- 6) De Van Iseghemlaan, langs het Oudemannenhuis, tussen de Hertstraat en de Christinastraat.
- 7) De Oostramp van het Kursaal tussen de Zeedijk en de Oostelijke ingang van het Kursaal. Daar mochten 20 rijtuigen staan.
- 8) De Westkant van de Marie Joséplaats.
- 9) De Noordkant van de Wapenplaats.
- 10) 50 (!) rijtuigen mochten plaats nemen "voor de staties van de Landingskaai en de groote Statie.

Tweede Zone :

- 1) De Westramp van het Kursaal.
- 2) De Berlijnrampe waarvan 2 voor de ingang van het Hôtel Continental, 2 op de hoek van de Berlijn- en de Koninklijkestraten, 2 op de hoek van de St. Petersburgstraat en 9 in reserve in de St. Petersburgstraat langs het Park Leopold.
- 3) De Weenenstraat "waarvan 1 op de hoek van de Zeedijk, 1 op de hoek van de Koninklijke straat, 2 rond het standbeeld van Leopold en 5 in reserve in de Varsoviestraat.
- 4) De Koersenlaan, op de hoek van de Koninginnelaan.
- 5) De la Stuerslaan, bij de ingang van het Palace Hôtel.
- 6) "Den Steenweg van Thourout", op den hoek der Koninginnelaan.

Wie herinnert zich dit nog ? ...

Elke plaats werd afzonderlijk verpacht en de pachters mochten open of gesloten rijtuigen gebruiken, bespannen met 1 of meer paarden. Er was een instelprijs van 50 frank per rijtuig. De plaats wordt toegewezen aan de meest biedende en laatste opbieder. Elk opbod moet minstens 2 (!) frank bedragen. Wanneer 50 frank niet wordt gehaald, worden de plaatsen niet toegewezen. Artikel 7 vermeldt "De pachters zijn gehouden, onder straf van verval, binnen de 48 uren na de bekendmaking van de goedkeuring van hun aanbod, ten titel van borgsom, ene som te storten gelijk aan hun vierde van den prijs van elk der plaatsen, welke hun zijn toegewezen geworden".

De jaarlijkse pachtprijs mocht in tweemaal betaald worden.

En sociaal bekeken ? Volgens artikel 11 moet de pachter, eigenaar van rijtuigen aan zijn koetsiers 3 frank per dag van 12 uren stand betalen, twintig centiem

per bijgevoegd uur. Er mocht niet meer gewerkt worden dan 15 uren ! Een politiereglement schreef ook het uniform voor. Iedere inbreuk daartegen werd beboet met 2 frank. 3 overtredingen leidden tot intrek van de vergunning. Ook mochten de pachters geen andere standplaats innemen tenzij het Schepencollege een verwisseling toeliet. De Stad mocht ook steeds nieuwe standplaatsen creëren.

Tenslotte om deel te nemen aan de aanbesteding moest je een of meer open of gesloten rijtuigen bezitten, alsmede een afspanning. Je moest ook te Oostende wonen.

Dit alles werd medeondertekend door de Gemeentesekretaris Fr. Thoné en Burge-meester Aug. Liebaert.

Ivan VAN HYFTE

— — — — —  
Aan al mijn goede vrienden van "De Plate"

Wanneer dit stukje zal verschijnen, zal ik opnieuw onder de warme hoogtezon van Azië zitten. Ik zal niet zeggen dat het met tegenzin is : ik heb dit beroep vrijwillig gekozen en zoals Molière eens zegde : wie een rol aanvaardt moet deze spelen tot het einde toe.

Een van de zware kanten in mijn vak is dat men je vrienden moet verlaten voor een min of meer lange periode, dat men niet altijd zeker is dat men ze allemaal zal terugzien of dat ze gedurende je afwezigheid van je zullen vervreemden.

Men maakt wel nieuwe en soms heel goede vrienden in het verre land die je zeker nooit meer of uiterst toevallig zult terugzien na je vertrek. Zo is het leven van een "zwatelaar" nu eenmaal.

Sedert begin 1975 zwom ik terug in de Vlaamse Zee tussen de "Platessa Costendiana", waar ik normaal thuishoor en deze koude, soms woelige wateren deden me goed. Nu ik terug naar vreemde territoriale wateren moet vertrekken, zal ik de vele soortgenoten en aanverwante families - ook in de binnenwateren - missen. En zal ik met weemoed om de maand het tijdschrift "De Plate" lezen en alle vrienden en gebeurtenissen in mijn geest, maar van verre meeleven. Met dankbaarheid zal ik allen gedenken die me bij mijn werkjes voor "De Plate" hebben bijgestaan en bijzonder hen die zo bereidwillig waren hun vrije tijd op te offeren om er enkele voort te doen. Het is een hele periode, maar ik beloof vast en zeker ze na vier jaar voort te zetten, wanneer ik de brug naar de overzeese gebieden definitief zal opgetrokken hebben.

Ik hoop jullie allemaal, we zullen wat ouder geworden zijn, in goede gezondheid terug te zien en vele nieuwe gezichten onder de leden te mogen begroeten.

Jef KLAUSING

— — — — —  
Volksstelling 1814 te Oostende

Gedurende 5 jaar onderzocht de Heer René ROTSAERT, lid van onze zustervereniging TER CUERE, de beste bronnen van het Rijksarchief te Brugge om de namen van 10 028 inwoners van Oostende te verzamelen en te klasseren per straat. Deze voor elke Oostendenaar zeer belangrijk verzameling, voorzien van een alfabetische klapper is te verkrijgen in ons Heemmuseum tegen de prijs van 300 Fr. Dit boek kan ook verkregen worden door storting van 300 Fr. + 35 Fr. portkosten op rekening van "De Plate" nr. 750-9109554-54.

J.B. DREESEN

## LIEDEREN VAN JAN VAN WULPEN

Het is onze bedoeling voor zover de plaats in ons tijdschrift het toelaat liederen van Jan VAN WULPEN te publiceren.

Deze zeer uitgebreide verzameling werd ons bezorgd, inbegrepen die liederen die vroeger reeds verschenen, door ons Bestuurslid Emiel SMISSAERT.

Deze liederen komen voor op de grote verzameling "vliegende bladen" uitgegeven door Jan VAN WULPEN. Nu is het niet altijd gemakkelijk van een uitgever of verkoper van vliegende bladen te achterhaan of alle liederen werkelijk door hem gedicht zijn geworden.

De dichter-liedzanger had wel betrekkelijk veel inspiratie, maar toch dan niet altijd voldoende om een groot vel papier vol met "nieuwe" liederen te laten drukken. De opengebleven plaatsen op het blad werden dan gevuld met liederen die dan van overal herkomstig waren en waarover de uitgever weinig zorgen maakte om de maker aan te duiden. Niet altijd zeer eerlijk, maar ja, letterdiefstal gebeurt heden nog altijd.

Daarbij was het dan nog de bedoeling van de uitgever reeds gekende liederen, naast de nieuwe, te verkopen om de kooplust wat aan te wakkeren.

Bij de publikatie van de reeks hebben wij hiermede rekening gehouden. De liederen die werkelijk door Jan VAN WULPEN gemaakt werden, zijn vermeld met "woorden van J.V.W.", zoals op het vliegend blad voorkomt.

Van de andere waarvan wij niet beslist zeker zijn of ze al dan niet door hem gemaakt werden, hebben we een vraagteken bij de naam gevoegd. Inderdaad sommige van die liederen komen ook voor op vliegende bladen van andere zangers die, notabene ook geen dichter vermeld hebben.

Tenslotte zijn er die liederen die beslist niet van J.V.W. zijn omdat de geschiedenis zich veel vroeger afspeelt ofwel omdat het lied al voorkomt op vliegende bladen van vóór de tijd van onze oostendse volkszanger.

We hopen hiermede de lezers en verzamelaars voldoende voorgelicht te hebben. Meer duidingen vraagt aandachtig opzoekingswerk door specialisten.

Jef KLAUSING

---

### DE MARCHE DER BURGERWACHT

STEMME : Le Petit Pompier  
Woorden van Jan Van Wulpen

1. Als ik des zondags door de straten  
Van 's morgens vroeg, de stad ga rond,  
De burgerwacht die schoon' soldaten  
Ziet men marcheeren fier en pront  
Ziet hun aan, op de baan  
Ziet eens hoe dat zij exerceeren,  
De trommels slaan, op stap zij gaan,  
Den generaal gaat kommandeeren.

## REFREIN

Hij rijdt te peerd, peerd, peerd,  
En is vereerd, eerd, eerd,  
Op zijne borst met 't kruis van eer,  
En zijne schoon tuniek,  
Waarmee hij staat zo chiek,  
En dan zijn peerd is gedresseerd,  
is gedresseerd.

2. Men ziet het volk al komen kijken  
Al door het blazen der trompet, ret tet,  
En d'officiëren ziet men prijken  
Want hun tuniek is toch zoo net  
Presenteer, het geweer  
De punten blinkt der bajonetten  
In 't schoon weer, wel och Heer  
Wie kan dat laten te beletten.
3. En dan het blazen der claironnen  
Die wordt gevolgd door 't schoon muziek,  
Men hoort de bas en de trombonnen  
De clarinet die speelt zoo chiek.  
De pluim op d'hoek, dat staat hun goed  
't Muziek aan 't hoofd ziet men marcheeren,  
Rap te voet, kloek van moed  
De burgerwacht ziet men floreeren.
4. En op de markt zij paradeeren  
Den zondag staan z'in grand tenue,  
'k Voel ook mijn hert daar naar begeeren  
Als ik aanzie die schoon revue  
'k Zie het peerd, daarbij het zweerd  
Waarmee de generaal komt wijzen  
Hij kommandeert, dat 't floreert  
Ieder soldaat komt hem te prijzen.

Jan VAN WULPEN

-----  
Sedert 1976 publiceer ik regelmatig artikels over minder gekende Oostendse kunstschilders in ons tijdschrift. Enkele daarvan heb ik nu meer wetenschappelijk uitgewerkt en gebundeld tot een 18 blz. dikke brochure. Deze publicatie kreeg volgende titel mee :

"Vijf vergeten Oostendse kunstschilders : Louis Serruys - Daniël Pieters - Emile Spilliaert - Camille De Bruyne - Marie Lévy".

De kostprijs werd zo laag mogelijk gehouden : 125 Fr. Ze wordt te koop gesteld aan de boekenstand van het Heemkundig Museum en is ook te verkrijgen door storting van 125 Fr. [ 35 Fr. port op rekening nr. 001-0268085-53 van

Norbert HOSTYN  
Witte Nonnenstraat, 38  
8400 OOSTENDE

met vermelding van naam, adres en als betalingsreden "5 schilders".

Norbert HOSTYN

-----  
TEKSTOVERNAMES UIT DE PLATE STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

---

De laatste  
uitgegeven boeken  
zijn **ALTIJD**  
te verkrijgen bij

**INTERNATIONALE BOEKHANDEL**

Adolf Buylstraat 33

8400 - Oostende Tel. 70.17.33

en in haar bijhuizen

---

D E P L A T E  
(!)(!)(!)(!)(!)(!)(!)

Tijdschrift van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE", v.z.w.

Hoofdredacteur : O. VILAIN  
Rogierlaan 38, bus 11  
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen ondertekende bijdragen.  
9e jaargang nr. 4, april 1980.

-----  
APRIL ACTIVITEIT  
-----

Het bestuur van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE" heeft de eer en het genoegen U uit te nodigen op de voordracht met dia's die doorgaat op :

donderdag 24 april 1980 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr. Colensstraat 6 Oostende.

Het onderwerp : ENSOR EN DE DOOD

De spreker : de heer Frank EDEBAU

Gedurende 34 jaren zorgde de heer Frank EDEBAU, Ere-Conservator van de Stad Oostende, voor het Stedelijk Kunstpatrimonium. Niet alleen heeft hij het, aanvankelijk met zeer beperkte middelen, doen groeien en bloeien, maar vooral heeft hij de vier Oostendse groten van de schilderkunst, ENSOR, PERMEKE, SPILLAERT en DE CLERCK, bij een groter publiek bekend gemaakt. Bovendien werkte hij zich in de loop van de jaren op tot een ENSORkenner van wereldformaat. In woord en geschrift heeft hij, in de voornaamste talen en zowat overal ter wereld, de diverse aspecten van ENSOR's werk toegelicht en verklaard.

Een van die aspecten was ENSOR's verhouding tot de dood, een thema dat in verschillende van zijn werken tot uiting komt. Het is over dit onderwerp dat ons de heer Edebau vanavond onderhoudt.

Een avond voor alle Oostendse kunstliefhebbers van een niveau dat uitzonderlijk is. De heer Edebau is niet alleen een knap Ensorkenner maar een even knap spreker.

De toegang is vrij en gratis, ook voor niet leden.

J.B.D.

-----  
Heemkundig Museum en tentoonstelling  
-----

Gedurende het Paasverlof is het Heemkundig Museum iedere dag geopend van 10 tot 12 uur en 15 tot 17 u. (de dinsdagen niet). Het is in dezelfde periode (29 maart tot 13 april a.s.) dat in het Heemkundig Museum de tentoonstelling "Eigen Kunsthandwerk" plaats grijpt.

Een twaalftal dames nemen aan deze tentoonstelling deel.

G.V.

Op 13 maart j.l. stelde "De Plate" in de Algemene Vergadering van de Kulturele Raad van Oostende voor om een motie te sturen aan de minister van Nederlands Kultuur i.v.m. met monumentenzorg te Oostende. De motie werd met algemeenheid van stemmen goedgekeurd.

De motie luidt :

"De Kulturele Raad van Oostende in Algemene Vergadering bijeengekomen op 13 maart 1980 stelt vast dat verschillende aanvragen tot klassering van monumenten en bescherming van landschappen tot op heden zonder gevolg zijn gebleven. Dientengevolge dringt de K.R. bij de Minister van Nederlandse Kultuur aan opdat de volgende Oostendse gebouwen en landschappen dringend zouden geklasseerd worden.

1. De Koninklijke Galerijen (langs de Albert I Promenade) ;
2. Het Station ;
3. Het Maria-Hendrikapark (het Bosje)."

---

Monumenten en landschappen.

---

Daags na de algemene vergadering van Kulturele Raad verscheen er in het "Belgisch Staatsblad" een ontwerplijst van voor klassering vatbare monumenten en landschappen. Voor Oostende bestond deze lijst uit 16 gebouwen en stadsgezichten. Dit wil niet zeggen dat ze geklasseerd werden, maar dat ze voor een periode van 9 maanden veilig gesteld zijn en voor klassering vatbaar. Ziehier deze lijst :

- woonhuis gelegen Vlaanderenstraat 17, te Oostende (monument) ;
- woonhuis gelegen Van Iseghemlaan 12 A, te Oostende (monument) ;
- kiosk gelegen op het Wapenplein, te Oostende (monument) ;
- postgebouw (met interieur) gelegen H. Serruyslaan, te Oostende (monument) ;
- woonhuis gelegen Christinastraat 67, te Oostende (monument) ;
- luifel, Kaaistraat 5, te Oostende (monument) ;
- woonhuis gelegen Van Iseghemlaan 78, te Oostende (monument) ;
- Fraaf De Smet-De-Naeyerbrug, te Oostende (monument) ;
- stapelhuis (gevels en bedakingen), te Oostende (monument) ;
- douanegebouw, te Oostende (monument) ;
- koninklijk stapelhuis (gevels en bedakingen), en 1 halportaalkraan, te Oostende (monument) ;
- koninklijke galerijen gelegen Albert I-Promenade, te Oostende (monument) ;
- ruitersstandbeeld van Leopold II, staande Albert I-Promenade, te Oostende (monument) ;
- Villa Maritza, gelegen Albert I-Promenade, te Oostende (monument) ;
- ruitersstandbeeld van Leopold I, staande Leopold I-plein, te Oostende (monument)
- koninklijke stallingen, gelegen Koninginnelaan 76, te Oostende (monument) ;

Zoals men hier kan zien komen het Station en Maria-Hendrikapark daar niet in voor, zodat de motie van Kulturele Raad zeker op tijd komt.

O.V.

17. ALP. LAGAST

In de Louisastraat 13-b gevestigd, voornamelijk als portretfotograaf. Meer gegevens wisten we voorlopig niet te bemachtigen.

Belangrijk waren ook hier de portretfoto's in klein formaat op supports in hard luxe-karton (ca. 6,5 x 10,5 cm.).

Van het fotoatelier LAGAST kennen we vele verschillende types van dergelijke kartonnen supports :

- foto's op bleekgroen karton  
opschrift : "ALP. LAGAST OSTENDE"
- ovalen portretmedaillons op okergeel karton  
opschriften : "PHOTOGRAPHIE ALP. LAGAST OSTENDE  
LES CHICHES SONT CONSERVES"

verder nog een gekroonde kouseband met initiaal L in het midden.

Het ovaal medaillon was in reliëf in het karton geperst.

- kartonsupports met achterop in rode drukinkt :  
"PHOTOGRAPHIE  
ALP. LAGAST  
RUE LOUISE  
13 B  
OSTENDE"
- idem met achterop in mauve sierletters :  
"A. LAGAST  
OSTENDE"

De decors en requisieten die op dergelijke portretfoto's van LAGAST voorkomen zijn zeer beperkt. Als decor komt een geschilderd doek waarop een marmeren Louis XVI-schouw met kandelaar op te zien is, veelvuldig voor. Een frequent gebruikt requisiet was een Louis XVI-tafel met leeuwekoppen op de hoeken en dolfijnen als poten.

18. LAGAST - HUYS

Vanaf een mij onbekend tijdstip (in of vóór 1896) gevestigd in de Vlaanderenstraat 3. Mogelijks dezelfde als 17.

- Opnamen van de afgebrande Sint-Pieterskerk in 1896.
- talrijke portretfoto's op kartonsupport (6,5 x 10,5 cm.) van diverse types :
  - okergeel karton met rode rand en op de achterkant een wapenschild met klauwende leeuw, waarboven een banderol met volgend opschrift.  
"PHOTOGRAPHIE LAGAST-HUYS  
3 RUE DE FLANDRE - OSTENDE"
  - ivoorwit karton waarop ovalen portretmedaillon  
opschrift achteraan : "LAGAST-HUYS  
OSTENDE  
3 RUE DES FLANDRES  
LES CLICHES SONT CONSERVES"





Fournitures Générales pour la Photographie

# KODAKS

Produits de la Compagnie Eastmann.

PHOTOGRAPHIE INDUSTRIELLE

TRAVAUX POUR AMATEURS

ÉMAUX

PORTRAITS VITRIFIÉS SUR ÉMAIL

Instuments de physique & scientifiques pour écoles

Scances de Projections Lumineuses  
Enseignement Scientif.

## OPTIQUE

Jumelles, Loupe-Vues, Pince-nez, Lunettes.

Encre et Colles Cartes & une boîte de cartes

Représentation pour l'Etat  
1. "Jaquet - Herbert"



Vo présente facture au montant de vingt sept francs 20<sup>cs</sup>  
Certifié sincère et véritable par le soussigné

Ostende le 11 Janvier 1900

J. Demuynck-Ragons

Pour acquit  
le 11 Janvier 1900  
M. Demuynck-Ragons

# J. Demuynck-Ragons,

OPTICIEN

Fournisseur de l'Armée et de la Marine.

44, rue d'Ouest, Ostende.

Leit de l'Administration des Travaux et Chang  
J. Demuynck-Ragons, Ostende

8 boîtes de cartes collées	4.50	10.00
1 coll. de 1 douz. 13418		.20
5 boîtes faites sur commande	3.00	15.00
Encre et Colles Cartes & une boîte de cartes		1.00
1. "Jaquet - Herbert"		1.00
Franc F.		27.20

Een sierlijke briefhoofd van de fotograaf Demuynck (1900).

(verz. R. Leroy, Oostende)



wapenschild van Oostende

- okergeel karton met ovaal portretmedaillons, waarbij het ovaal in reliëf in het karton is geperst  
verso : "LAGAST-HUYS  
OSTENDE  
RUE DE FLANDRES  
LES CLICHES SONT CONSERVES"
- zwart karton met gouden randen (10,9 x 6,8 cm.), zeer luxueus.  
verso : 3 wedstrijdpenningen en  
"LAGAST-HUYS  
OSTENDE  
3. RUE DE FLANDRES  
FOURNISSEURS BREVETES DE SA  
MAJESTE LA REINE D'ESPAGNE"
- supports met als opschrift :  
"PHOTOGRAPHIE INALTERABLE  
LAGAST-HUYS  
3. RUE DE FLANDRE  
OSTENDE  
LES CLICHES SONT CONSERVES"

(vervolgt)

Norbert HOSTYN

-----  
Onze brouwerijen en fotografen

Vanwege de heer P.A. PARMENTIER uit Oostende ontvingen wij een vriendelijk brief in het Frans opgesteld, uit dewelke wij hier enkele zinnen vertalen :

"Ik herinner mij twee Oostendse brouwerijen, die voor zover ik weet niet in "De Plate" vermeld werden :

1. Brouwerij Jean op het Hazegras

2. Brouwerij Deswaef gelegen aan het Leopold I-plein. (1)

Wat de fotografen betreft. Ik schonk destijds enkele foto's aan "De Plate" uit de periode 1950. Onder deze was er een van de heer Daveluy, door hem gesigineerd en aan zijn vriend, mijn grootoom Gustave Parmentier overgemaakt. Ik bezit nog de foto's van mijn grootouders, gemaakt rond 1890, de ene door Lagast-Huys, Vlaanderenstraat, 3 en de ander door Krameyer, Van Iseghemlaan, 83.

Wat fotograaf Demeunynck uit de Weststraat betreft, het was diens broeder die deelnam aan Internationale Raid te paard van Brussel naar Oostende in 1905. (2) Zijn paard bezweek nabij Stene wegens uitputting. Hij ontzadelde zijn paard en eindigde als 13de na de rest van de baan te voet afgelegd te hebben.

M.A. PARMENTIER

N.V.D.R. (1) Wij publiceerden de lijst van de Oostendse brouwers van vóór 1914 in "De Plate" van nov. 1973 (blz. 3).

Daar kwamen de brouwerijen Jean en Deswaef wel voor.

(2) De Raid had plaats in 1902.

O.V.

Uit de bibliografie van Oostende (2)

En onuitgegeven licentiaatsproefschrift over het Beleg van Oostende.  
Suzanne Ponjaert, The Siege of Ostend (1601-1604) in English Literatur and  
in contemporary Books and Pamphlets (R.U.G., 1883 - XI, 130 p., 19 pl.)

Van die in helder en soepel Engels geschreven dissertatie berust er in het Ostendiana-fonds van onze Stadsbibliotheek een exemplaar onder nr. P 693-1. Suzanne Ponjaert is de kleindochter en de achterkleindochter van Oostendse zeelieden en lerares aan het atheneum in Stene.

Haar werk vertoont twee delen. In A (p. 1-24), eigenlijk een inleiding, krijgen we een historisch overzicht van het beroemde Beleg in 5 punten samengevat. 1. De aanleiding tot het Beleg. 2. De Slag bij Nieuwpoort. 3. De betrekkingen met Engeland. 4. De militaire operaties. 5. Het leven van soldaten en burgers tijdens het Beleg. Hier betreft S.P. bekende paden.

Haar synthese van de krijgsverrichtingen (punt 4) bevat enkele onnauwkeurigheden. a/Dat Oostende "one of the cautionary towns" was (p. 9), dus in pand gegeven aan koningin Elisabeth, wordt door Edw. Vlietinck (Het Oude Oostende ..., p. 234) met ernstige argumenten uitdrukkelijk betwist. b/In oktober 1602 is het Beleg (begonnen op 5 juli 1601) niet twee en een half jaar oud (p. 18) maar slechts 15 maanden. c/Peter de Gieselles (p. 19) (zo geschreven bij zijn portret in het boek van Fleming) is eigenlijk Pieter van Gistelles. In zijn tekst kent Fleming alleen die vorm. En er waren betere plannetjes van het Oostends Beleg dan het gereproduceerde arme ding, eveneens overgenomen uit Fleming.

Punt 5, over het leven binnen en buiten de vesting, is wel het kleurrijkste. Eén opmerking : naar mijn smaak had S.P., die het vernietigend artikel van de onovertroffen A. Viaene over de Isabella-legende toch kende en citeert (Biekorf, 1970, p. 65-71), de onhoudbaarheid van die fabel kordater moeten onderstrepen (p. 23)

Deel B (p. 25-130), veruit het belangrijkste, handelt in drie hoofdstukken over de weerslag van het Beleg op de literatuur.

In het eerste (p. 25-32) wijst S.P. erop dat er voor dat beruchte Beleg - het indrukwekkendste in die tijd - een wijdverspreide behoefte naar nieuwsberichten bestond die bevredigd werd vooral door vlugschriften (Eng. : pamphlets, Duits : Fliegblätter), soms in dialoogvorm en boeken. Maar ook in gedichten en toneelstukken werd op dat merkwaardig Beleg gezinspeeld.

In het tweede hoofdstuk (p. 33-93) gaat S.P. nader in op de boeken en vlugschriften betreffende het Beleg. Van alle besproken boeken is er in het Ostendiana-fonds van onze stadsbibliotheek een exemplaar aanwezig.

Twee Engelse boeken komen onder de loep. Het eerste, met zijn voor de 17de e. typische langademige titel, heet : "True Historie of the memorable siege of Ostend and what passed on either side from the beginning of the siege, unto the yielding up of the Towne..." (volgt nog een lange ondertitel), by Edw. Grimeston, London, 1604. Dat oudste Engelse verslag van het Beleg, in boekvorm, is een letterlijke vertaling van het Franse : "Histoire remarquable et véritable de ce qui s'est passé par chacun jour au siège de la ville d'Ostende, de part et d'autre jusques à présent ..." Paris, chez Jérémie Perier, 1604.

Op zijn beurt gaat dat Franse werk terug op een Duits relaas, nl. "Belägerung der Statt Ostende, Journal ..." (waarvan er drie versies bestaan). Dat oudste bestaande rapport over het Beleg, in folioformaat en rijk geïllustreerd, is zelf een vertaling van een Nederlands verslag dat verloren is gegaan.

"True Historie ...", uitvoerig beschreven en vergeleken met zijn boven vermelde Franse en Duitse tegenhanger (p. 36-52), bevat details die in het veel uitgebreider werk van Fleming ontbreken.

Veel bondiger bespreekt S.P. het tweede Engelse boek : "The Commentaries of Sr Francis Vere", Cambridge, 1657, een werk dat slechts gedeeltelijk (p. 81-178) over de slag bij Nieuwpoort handelt en over het Oostend's Beleg tot aan het vertrek van Vere uit de stad (maart 1602).

Daarna worden de Nederlandse boeken ontleed. Daar ze voldoende bekend zijn laat ik hun lange titels weg.

Hendrick van Haestens, "De bloedige ... Belegeringhe der Stadt Oostende ..." Leiden, 1613. Het werk, dat beknopt wordt toegelicht, vertoont gelijkenis met het volgende.

Philippe Fleming, "Oostende, vermaerde ... Belegheringhe ..." 's-Gravenhage, 1621. Hieraan wordt terecht grote aandacht besteed (p. 55-71). Het lijvig dagboek (598 p.) wordt inderdaad beschouwd als de betrouwbaarste kroniek waarin de gebeurtenissen met treffende nauwkeurigheid, soms met pittige details, dag voor dag opgetekend worden. Fleming was immers auditeur van het garnizoen en dertien jaar lang secretaris van de gouverneurs van Oostende. Weer heel bondig is S.P. over de katholieke tegenhanger van Flemings werk, nl. : Christophe de Bonours, "Le mémorable siège d'Ostende ..." Bruxelles, 1628. Het is eveneens een omvangrijke kroniek (601 p.) met veel bijzonderheden over de Spaanse versterkingen en uitgesproken anti-Veregezind.

Vervolgens behandelt S.P. de contemporaine vlugschriften (de zgn. pamphlets). Het waren in sobere stijl gestelde relazen - voorlopers van onze moderne nieuwsbladen - gewoonlijk geschreven door anonieme reporters die hun informatie ook vonden bij kooplieden, vissers, soldaten en in privé-brieven (uit Calais, Oostende, Antwerpen, Vlissingen). In die emotioneel geladen berichten werden de feiten vaak overdreven of verdraaid. Die vlugschriften waren zo zeer in trek dat soms een tweede editie ervan nodig was.

Zes "pamphlets" werden aangehaald. Het eerste, het ruimst uiteengezet (p. 80-86), heet : "Newes from Ostend of the Oppugnation and fierce siege" (de titel is nog veel langer). Hierin worden met veel details de gebeurtenissen tot 5 augustus behandeld, wat bewijst dat er al een maand na het begin van het Beleg berichten daarover verspreid werden.

Het tweede vlugschrift - dit keer geen vertaling - verhaalt wat voorgevallen is van eind december 1601 tot begin januari 1602. Het is getiteld : "Extremities urging the Lord General sir Fra. Veare ..." en was geschreven door een voor-  
aanstaand Engels militair, een ooggetuige. De auteur verdedigt het bedrieglijk wapenbestand van 23-25 december 1601 (fake-truce) dat Francis Vere met de Spanjaarden gesloten had en dat door de tegenstanders, o.a. de Bonours, zo streng afgekeurd werd.

In een derde geschrift : "A breife reporte of ..." gaat het over de gebeurtenissen sinds 7 januari 1602 tot het einde van die maand. Het wemelt van namen en is waarschijnlijk ook een vertaling uit het Nederlands.

Een vierde getiteld : "A true discourse of ..." wijdt slechts enkele paragrafen aan het Beleg (februari 1602) : er is stilte op het Oostendse front wegens munitie bij de Spanjaarden - beide kampen worden versterkt - de aartshertog schijnt aan vallende ziekte te lijden - Veres bedrog wordt goedgepraat.

Tenslotte worden nog twee pamphlets vermeld over de Slag bij Nieuwpoort nl. : "The Bataile fought ... nere Newport (oorspronkelijk Engels) en "A true Relation of the ... Victorie neere to Newport" (een vertaling uit het Nederlands).

In hoofdstuk III (p. 94-129) komen gedichten en toneelstukken aan de beurt. De balladen vormen de brug tussen boeken en vlugschriften. Naast eenvoud en gebaltheid vertonen zij een lyrisch karakter.

Over het Beleg zelf is er maar één bekend nl. "The Cardinal's Sege of Ostend", in 22 strofen (over de evolutie van het Beleg in 1601). Verder is er een bal-lade over de Slag bij Nieuwpoort getiteld "Newes from Flaunders" (met een lange ondertitel : "A new Ballad of ..."), in 23 strofen. Het schijnt oorspronkelijk Engels te zijn en is duidelijk polemisch. De aartshertog heet er : "that bloody spanish Lord/(who)like Judas converted/his booke into a sword".

Vermeldenswaard is ook de panegyriek van Cyril Tourneur (ca. 1575-1626) ge-schreven op de dood van Francis Vere (28 augustus 1609) waarin verwezen wordt naar diens optreden in de Slag bij Nieuwpoort en tijdens het Beleg.

Dat die hardnekkige belegering een geliefkoosd onderwerp was, blijkt niet alleen uit Nederlandse en Engelse gedichten. In het Frans bestaan er een veertigtal variaties (uit 1604) op een Latijns gedicht "Prosopopoeia Ostende, Urbs loquitur", dat ook in het Grieks vertaald was. In die personificaties komt de geteisterde stad dus zelf aan het woord. Ter vergelijking reproduceert S.P. de tekst van zo'n Frans gedicht, nl. dat van een zekere Corbin, en ook het bekende "Prosopopée d'Ostende" van François de Malherbe (1555-1628) (dat laatste is door de Bonours in zijn "Mémorable Siège" opgenomen).

S.P. gelooft dat ook Shakespeare (in sonnet 2) en John Donne (ca. 1571-1631) (in satyre 3) door het fameuze Beleg geïnspireerd werden.

Ook in dialogen - tot stichting en vermaak uitgewerkt - kwam het Beleg ter sprake. Daarvan geeft S.P. een Engels en een Nederlands voorbeeld. 1. "A dialogue and complaint made upon the siedge of Oastend... 1602 ...". De kern : op aandringen van de koning van Spanje doet de oudste zoon van het huis van Savoye een vredesvoorstel dat door Prins Maurits verworpen wordt. Andere gesprekspartners zijn : de aartshertogen en de paus. Die "dialogue", samen uitgegeven met het boven vermelde (vierde) vlugschrift "A true discourse" (waarvan het Ostendiana-fonds een exemplaar bezit), was een vertaling uit het Frans en werd zelf in het Nederlands vertaald onder de titel : "'t Samenspreekinghe ende Beklach op de Belegering der Stadt Oostende".

2. In het Nederlandse voorbeeld : "Tsamen Sprekinghe" (einde 1602) discussiëren twee volksmensen over de Slag bij Nieuwpoort en over het Beleg.

Goedkoper dan boeken waren de voorstellingen van toneelstukken die, ook wegens hun actualiteitskarakter, in Engeland bijzonder populair waren. Een spiegel van die tijd is dan ook het werk van Shakespeare die sinds 1585, uitgezonderd korte Stratford-onderbrekingen, in Londen woonde waar hij informatie (o.a. in de vlugschriften) en theaters vond.

In zijn Twelfth Night (1,2) verwerkt hij een passus (nl. de wonderbare redding van een man die zicht vastklampt aan een drijvend stuk mast) uit het boven vermelde (eerste) vlugschrift "Newes from Ostend". Ook in Hamlet (V, 4, 17-66) wordt een uitgebreide allusie op het Beleg gezien.

"Atheist Tragedy" (II, 1, 28-114) van de al geciteerde Cyril Tourneur (uit 1611) bevat een trouwe beschrijving van de Spaanse aanval van 7 januari 1602.

In "The Conspiracy and Tragedy of Charles Duke of Byron" van George Chapman (1559-1634) wordt eveneens gezinspeeld op het begin van het Beleg (V, 1, 7).

In twee stukken van Thomas Dekker (ca. 1572-1632) is Oostende een spreekwoordelijk voorbeeld van iets dat moeilijk te veroveren is. Zo b.v. in "The honest Whore" : "the constance of a woman (is) harder to come by than ever was Ostend".

En in "West-ward Hoe" (1607) krijgt Marchants Wife te horen : "How long will you holde out thinke you, not so long as Ostend". Wat verder in dat stuk is er spraak van "the booke of the siedge of Ostend" wat de populariteit van die werken, zoals "True Historie" suggereert.

Ook Ben Jonson (1573-1637), de vriend van Shakespeare, gebruikt Oostende als symbool voor taai verzet. In zijn "Epicoene" (1609) heet het : "Penelope her selfe cannot hold out long, Ostend, you saw, was taken at last". En in "The Ball" van James Shirley vinden we : "Ostend was sooner taken than her fort is like to be".

Tenslotte komen nog duidelijke zinspelingen op Oostende voor in een vijftal andere stukken, waaronder drie comedies van de volksschrijvers Beaumont (1584-1616) en Fletcher (1579-1625).

Een kort besluit. Dat met veel zorg en vlijt samengesteld proefschrift van Suzanne Ponjaert bewijst overduidelijk hoe sterk onze stad in het begin van de 17de eeuw in de internationale belangstelling stond. Bovendien is het zelf een interessante kritische bibliografie over Oostende.

G. BILLIET

-----  
Wat is er nog verkrijgbaar in het Heemkundig Museum ?  
-----

Visnetbreinaalden "De Plate" 1954-1979	100 Fr.
Reeks 3 prentkaarten "Heemkundig Museum"	20 Fr.
Reeks 3 prentkaarten uitg. "Kulturele Raad" Oostende	20 Fr.
Reeks 15 prentkaarten "Oostende 1965"	20 Fr.
Borrey : Van boom tot schip (2de druk)	330 Fr.
Ostendiana II	375 Fr.
Ostendiana III	400 Fr.
R. Seys : Edw. Vlietinck	25 Fr.
N. Hostyn : Vijf vergeten Oostendse kunstschilders	125 Fr.
R. Desnerck : Oostends woordenboek (2de druk)	1 500 Fr.
G. en R. Desnerck : Vlaamse visserij : (2 delen)	2 900 Fr.
J. Klausing : Vreugde en verdriet in het visserslied	120 Fr.
O. Vilain : Langs de Oostendse kateien	195 Fr.
O. Vilain : Langs de galerijen	225 Fr.
N. Hostyn : Oostends oesterboek	350 Fr.
K. Clybouw : Geschiedenis van O.L.V. Kapel te Bredene	145 Fr.
J. Gheeraert : Vertellingen uit 't Zeepaardje	200 Fr.
J. Gheeraert : Le mariage de Zot Lowieke à Ostende	100 Fr.
R. Rotsaert : Volkstelling 1814 te Oostende	300 Fr.
Oude nummers "De Plate"	25 Fr.

G.V.

-----  
Beschouwingen omtrent Karel Jonckheeres memoires  
-----

In vijf dikke, forse boekdelen heeft Karel Jonckheere (Oostende, 1906) tot hier toe zijn herinneringsnotities aan het papier en aan het nageslacht toevertrouwd. Achtereenvolgens : "De vogels hebben het gezien" (1968), "Waar plant ik mijn ezel ?" (1974), "Mijn dochter wordt sirene" (1975), "De man met de ruiker" (1977) en "Verbannen in het vaderland" (1978), op de eerste titel na alleen uitgegeven bij Elsevier Manteau, Brussel, in de reeks "Grote Marnix Pockets". Letterkundige Gie Luyten wijdt enkele bespiegelingen en gedachten aan deze cyclus in een opstel dat de titel draagt : "Karel Jonckheeres memoires : herinneringen aan vandaag", te vinden in het tweemaandelijks tijdschrift voor literatuur en beeldende kunsten "'t Kofschip", jaargang 8, nummer 1, januari 1980, blz. 7-10 (geïllustreerd met de afdruk van een recente akwarel van Karel Jonckheere door Piet Vandenberghe).

E. SMISSAERT

1850-1860

Deze maand laten we de muziekschoolhistoriek even voor wat ze is en pogen volgende vragen te beantwoorden : waar kon de melomane Oostendenaar en toerist rond 1850-1860 naar toe om wat muziek te horen ?? En welke waren de "morceaux" die hij te horen kreeg ???

Op muzikaal vlak viel er in het midden van vorige eeuw niet zo heel veel te beleven in het nog kleine Oostende. Een vaste afspraak voor jong en oud waren natuurlijk de concerten die het muziekkorps van het 7e Linierregiment gaf. In 1855 gebeurde dat op donderdagen in de "Jardin des Princes", 's vrijdags in de "Cercle du Phare" en op maandagen in het Kursaal (gebouwd 1851-52). Veel meer was er aanvankelijk niet.

In de vijftiger jaren werd het korps gedirigeerd door de heer MEISSNER, die zelf componeerde en ook tal van arrangementen van toen populaire operamuziek schreef.

Tracht u zich eens een oogwenk de zalige Biedermeier-sfeer tijdens zo'n concert op een warme zomeravond in de "Jardin des Princes" voor de geest te halen ! Het intieme parkje dicht bij zee, de gezellige muziek vermengd met vogelgekwetter, een licht windje, het modieus getooide publiek met één oor luisterend naar de klanken met een ander oor luisterend naar een of ander gesprek. Geen auto's, vliegtuigen of brommers die de sfeer verstoren ... Wie weet hoeveel amoureuze affaires daar niet geboren zijn ! ?

In het Oostendse blad "La Flandre Maritime" vonden we enkele programma's terug. We drukken er hier enkele af. Eigenaardig om zien hoe de meeste muziek die bij onze over- en betovergrootouders geliefd was, al lang niet meer gespeeld wordt !

Bekijken we eerst even het programma van 8 juli 1850 dat om 18.30 h plaats had :

- Ouverture "La Cécile" van CLEMENT
- Air Brillant sur JERUSALEM gearrangeerd door MEISSNER
- APPOLON-walsen van LABITZKY
- Pot-pourri uit GIURAMENTO, gearrangeerd door BENDER
- JOUR D'AUTOMNE-wals van MEISSNER

Of dat van de concerten op 3 & 4 augustus 1851 in de "Jardin des Princes" :

- Ouverture ROBIN DES BOIS
- Fantasie op LE PROPHETE, arr. MEISSNER
- Pot-pourri op LA SOMNAMBULE, gearr. door BENDER
- Ouverture VAL D'ANDORE
- Pot-pourri op HAYDEE, door MEISSNER
- ABENDSTERNE van LANNER
- Ouverture EIN UHR van HAENSEL
- Fantasie op NABUCHODONOSOR, arr. MEISSNER
- Pot-pourri op SIRENE door VAN CALCK
- Ouverture LESTOCQ, arr. BERR
- Pot-pourri BELIZAIRE, door WARG
- Wals door LABITZKY

In de kranten "La Flandre Maritime" of "La Feuille d'Ostende" konden we talrijke echo's van deze concerten opvangen. In "La Feuille d'Ostende" van 11 augustus 1853 lazen we bijvoorbeeld :

"Le Jardin des Princes ne pouvait contenir dimanche dernier,  
l'immense foule accourue pour entendre le pot-pourri national

"de Mr. MEISSNER, exécuté par la musique du 7me de ligne.  
"L'oeuvre de l'habile compositeur a été vivement applaudi."

Hoger schreven wel al dat het Corps ook concerten verzorgde in het Kursaal dat in 1852 klaar kwam, en in de "Cercle du Phare" waarover onze vriend FARASYN zo levendig schreef in het jubileumnummer van "De Plate".  
In september 1855 bood de directeur van het Kursaal, de "Cercle", het Casino en de Jardin des Princes, Louis VAN DEN ABEELE MEISSNER een zilveren tabaksdoos aan uit erkentelijkheid voor het gepresterde werk (Feuille d'Ostende, 20 september 1855).

In de minder drukke maanden was het korps ook wel te horen. Nu en dan gaven ze benefietconcerten, hetzij voor henzelf (zoals op zondag 24 augustus 1851 bijvoorbeeld in de Jardin des Princes -de inkom bedroeg 1 Fr.), hetzij voor de behoeftigen van de stad.

Norbert HOSTYN

(vervolgt)

-----  
Mededeling omtrent een studie over de "Zweedse Oostindische Compagnie" (1731-1786).  
Een verdoken voortzetting van de "Oostendse Compagnie" ?  
-----

"Gelijktijdig met het verdwijnen van de Oostindische Compagnie, gevestigd in Oostende, werd in Zweden een nieuwe compagnie opgericht voor de handel met het Verre Oosten. Sommige auteurs hebben beweerd dat de Zweedse Oostindische Compagnie gevestigd in Gotenburg, een verdoken voortzetting was van de afgeschafte Oostendse Compagnie. Er is inderdaad een deelname geweest vanuit de Zuidelijke Nederlanden in de Zweedse onderneming, en zelfs aanknopend met de Compagnie van Oostende. Deze deelname deed zich voor onder de vorm van een financiële participatie. We merken een participatie op onder de vorm van aandeelhouderschap, maar ook door intekening op bodemerij-contracten en door het voorschieten van kapitaal voor de aankoop van Spaanse zilverpiasters. Deze zilvermunten waren onontbeerlijk om handel te kunnen drijven in het Verre Oosten. We noteren ook de aanwezigheid van Zuidnederlandse kapiteins aan boord van de Zweedse schepen. Het belang van deze Zuidnederlandse deelname in zijn geheel dient onderstreept, hoewel die daarom nog niet moet overdreven worden". Tot dit besluit komt Chr. Koninckx in zijn verslag over "La Compagnie suédoise des Indes orientales et les Pays-Bas autrichiens".

Esquisse succincte d'une participation "belge" à l'étranger au 18e siècle", gepubliceerd in : "Mededelingen der Zittingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen", 1978, nr. 3, blz. 295-329. Zijn doctoraat, voorgelegd in 1975 aan de Vrije Universiteit te Brussel en getiteld : "Het Eerste en Tweede Octrooi van de Zweedse Oost-Indische Compagnie (1731-1766)". Een bijdrage tot de maritieme, economische en sociale geschiedenis van Noordwest-Europa in zijn betrekkingen met het Verre Oosten", zal, in de loop van 1979, in Engelse versie gedrukt worden te Kortrijk door Uitgeverij Desmet-Huysman p.v.b.a.

De prijs is nog nader te bepalen. (1)

E. SMISSAERT

N.v.d.R. We vernemen dat dit boek inmiddels zou verschenen zijn. We houden onze leden hiervan verder op de hoogte.

O. V.



## BESPARINGEN ..... nu en vroeger !

---

De gulden zestiger jaren van steeds hoger inkomens en grotere welvaart zijn voor goed voorbij. Van af het najaar 1973 worden wij geconfronteerd met de steeds hardere realiteit van hogere petroleumrijzen, stijgende werkloosheid, voortdurende inflatie en nog zoveel factoren meer die ons doen inzien dat er een tijd aangebroken is waarin wij opnieuw zullen moeten leren onze papieren geldbriefjes meermaals om te draaien vooraleer deze te spenderen.

In de plaats van de toomloos aangewakkerde "consumptie" is in onze maatschappij een totaal verouderde term opnieuw komen opduiken nl. het woord "Besparing". Besparing vooral dan in de sector energie die de Achillespees geworden is niet alleen van onze economie maar ook van ons doodgewoon alledaags leven. In radio, T.V. en kranten wordt onze aandacht voortdurend getrokken op besparing ; "Zorg voor betere isolatie van uw woning", "Zet de thermostaat wat lager", "Rij wat minder vlug met uw auto" enz., enz.

Voor de jongeren is het woord "besparing" een nieuw, nog onbekend begrip. Voor de ouderen, die de periode '40-45 of '14-'18 hebben beleefd is dit niet het geval.

Zo'n 60 jaren geleden, om precies te zijn in 1923, werd er ook van regeringswege een besparingscampagne gevoerd. Niet via T.V. of radio want die bestonden nog niet of zaten nog in barenswenen, maar weldoor kranten. Besparingen niet op petroleumprodukten alhoewel heel wat gezinnen nog leefden in de "kinkeperiode" van onze beschaving, maar wel op tarwe, de basis van ons dagelijks brood. België had toen nog belangrijke hoeveelheden tarwe uit N.-Amerika te importeren. Omdat zo wat alle landen van West-Europa beroep deden op dit Amerikaans graan ging de prijs ervan steeds maar stijgen. En dit in een tijd dat de waarde van de Belgische munt sterk ging dalen. Daarom deed de regering via dag- en weekbladen beroep op de bevolking om zo zuinig mogelijk met dit basisprodukt van onze voeding om te springen. Ook lokale bladen namen aan deze besparingsactie deel door het inlassen van korte, volkse rijmpjes. Uit "De Zeewacht" lichten wij enkele typische verzen ter illustratie op.

Het koren uit buitenland  
vergt groot'offers van Belgenland.

---

Het brood dat hier ten kwiste gaat  
is oorzaak dat de frank afslaat.

---

Brood wegsnijten is zot  
daardoor krimpt de spaarpot

---

Gebruik het brood met verstand  
het is de redding van het land.

---

Spaarzaam zijn met het wit brood  
is België helpen uit de nood.

---

Het brood gebruikt met zuinigheid  
brengt aan ons geld standvastigheid.

---

Het land bekommt vrede en welzijn  
als wij met het brood zeer zuinig zijn.

---

Eet brood in weigernis  
dan komt er beternis.

---

Het brood is voor de mond  
maar toch niet voor de grond.

-----  
Moeders het weze uwen zeg  
kinders smijt nooit geen kruimje weg.           enz., enz.

Was het niet dat wij "komparchie" hebben met de doodgewone Sovjetmens, die de buikriem wat zal moeten aansnoeren omwille van het graanembargo ingevoerd als reactie op de Russische interventie in Afghanistan, dan hadden wij gevraagd aan een onzer lezers, die de Russische taal machtig is, om deze verzen in vertaling te sturen naar de "Pravda". Dit zou dan een Oostendse folkloristische bijdrage geworden zijn in het Russische propaganda materiaal ter bestrijding van broodverspilling.

Dit te doen ware echter onmenselijk, cynisch. Russen, zoals alle eenvoudige mensen waar ook ter wereld zijn ten slotte maar de slachtoffers van de zovele nationale en internationale manipulaties, van macht- en prestigestrijd van regeringen en regimes, van ellebogenwerk en schenenschopperij van politici die allen het zeer goed menen, vooral voor zichzelf.

Daniel FARASYN

-----  
Nog het album van Mars "La Vie d'Ostende". Een Rechtzetting.

In het vorig nummer van "De Plate" heb ik in een bespreking van "La Vie d'Ostende" van Mars een vergissing begaan. Betreffende de fraaie prent, getiteld "Slikens", op p. 33 van het album, schreef ik: "Wat een idyllisch plekje is de Spuikom (gezien van de huidige Vicognedijk, p. 33)". Een serieuze blunder want de Spuikom bestond toen nog niet.

Dat idyllisch plekje is de gewezen Mosselhoek die door de latere havenwerken werd opgeruimd. Die Mosselhoek, op een oude kaart aangeduid als "Canton des Pêcheurs" (en toen behorend tot Slijkens), lag noordwestelijk van de huidige Royal Yacht Club (in de buurt dus van de huidige Esplanadestraat) aan de toenmalige achterhaven of Kreek die zich uitstreckte van de Militaire Sluis tot die van Slijkens. Nu ligt daar het zuidelijk deel van de voorhaven.

Het sportief koppel (op de prent), zittend in het gras van de bochtige oever, kijkt naar de Mosselhoek van uit een punt zuidelijk van de Zeevaartschool aan de huidige Cockerillkaai (en niet de Vicognedijk). Het is inderdaad een fijn hoekje met lage wit-rode visserswoningen op de oostelijke oever en vreedzame vissersschuiten op het stille water. De kerktoren, rechts in de achtergrond, is die van de oude kerk van Sas-Slijkens, ook al verdwenen.

Dat ik hier mijn gezicht kan redden, dat ben ik verschuldigd aan een vriendelijke terechtwijzing van de heer Richard Verbanck, kenner bij uitstek van de historische topografie van Groot-Oostende en benijdenswaardig bezitter van een schat van boeken, kaarten en foto's. Ik dank hem hier nog eens van harte.

G. BILLIET

-----  
Index "De plate" 1979

-----  
Ons bestuurslid Daniel SMISSAERT heeft de inhoudstafel en register van jaargang VIII (1979) van ons tijdschrift "De Plate" keurig opgemaakt. Ieder die een exemplaar wenst, kan die bekomen mits overschrijving van 50 Fr. op rek. nr. 750-9109554-54 van "De Plate, v.z.w., Oostende" met vermelding "Index 1979"

Louis BOEL

---

Welhaast 70 jaar nu, is de naam BOEL een vertrouwde klank in het Oostendse kunstwereldje. Dit is uiteraard vooral te danken aan Maurice BOEL (°Oostende, 1913), die in 1979 nog zijn retrospectieve kreeg in het Oostendse Kursaal (1).

Onze bijdrage gaat over Louis BOEL (°Maastricht, 7 februari 1879 - + Oostende, 5 maart 1949), gehuwd met Espérance MOUQUE en vader van Maurice BOEL. Louis BOEL had in de Hofstraat 8 een bloeiend huisschildersbedrijf en was daarnaast een niet onverdienstelijk amateurschilder.

Louis BOEL's broer Nicolas is om heel andere redenen het vermelden waard : in de jaren 1908-1910 ontpopte hij zich als een (sturtelige) vliegtuigpionier, waarbij hij zichzelf en broer Louis in heel de stad belachelijk maakte, maar ook een serieuze financiële aderlating bezorgde (2).

In november 1908 was Louis BOEL medestichter van de "Cercle Artistique d'Ostende" in het atelier van Jan DE CLERCK.

Medestichters waren onder andere A. GERBOSCH, L. ROYON, O. CORNU, E. SPILLIAERT, M. DESFORGES, M. & O. VAN CUYCK, O. DE CLERCK, K. DEKESEL.

De kring zou tal van voordrachten en enkele salons organiseren in de jaren 1909-1914.

Uit 1908 dateert BOEL's "Kerstmis te Oostende" dat te zien is in het Heemkundig Museum te Oostende.

Een groep gelovigen, vissers vooral, 's nachts in gebed voor het "Vagevuur" aan de Peperbusse. Een stemmige getuigenis van een verloren gegaan volksgebruik.

Tijdens het 4e Salon van de "Cercle Artistique d'Ostende", in het Kursaal gehouden, toonde hij een "Ruelle des Tanneries-Namur". Verder ken ik van hem tamelijk veel werkjes (hoevegezichtjes, enz.) die eigenlijk niet boven het bedenkelijke peil van een doorsnee-zondagsschilder uitkomen.

Louis CONSTANT

---

Woonde Clementinaplein 5.

Tijdens het 4e Salon van de "Cercle Artistique d'Ostende" in het Kursaal (1910), exposeerde hij een "Moulin Flamand à Leffinghe" en een "En Famenne".

Norbert HOSTYN

nota's :

(1) zie ook : E.S., Maurice Boel, in De Plate, p. 80/27.

(2) zie over de vliegersperikelen der BOEL's de interessante bijdrage van ons bestuurslid Walter MAJOR in "Cahier voor Luchtvaartgeschiedenis" (november 1977 en februari 1978) : "De drieste droom der familie Boel".

---

Nog de vliegtuigramp te Stene in 1937

Mevr. SCHUYESMANS-COOPMAN (Berchem) liet ons een fotocopij worden van de foto van de vliegtuigramp te Stene-Conterdam in 1937, die verscheen in "Le Patriote illustré" van 27.11.1937. Onze oprechte dank hiervoor.

O. V.

## OOSTENDSE SPROKKELINGEN

### DE DOPPERSLUCHTEN

De verkeersluchten op de Verenigde Natieslaan, ter hoogte van de Oude (maar geklasseerde) Watertoren kregen in de volksmond, vanwege het nabijgelegen stempellokaal, deze bijnaam.

### BENDIG

Wordt niet alleen gebruikt om een eergierig of eigenzinnig mens aan te geven zoals Roland Desnerck in zijn Oostends Woordenboek zegt, maar is ook het woord dat gebruikt wordt om er iemand die aan de spaarzame kant is mee aan te duiden.

### KROOZEN

De intresten die jaarlijks in de S.E.O. worden uitbetaald op het bedrag dat op uw aandelenboekje voorkomt heten in de Volksmond de KROOZEN. Als antwoord op een vraag naar de oorsprong van dit woord vonden we in het Westvlaamsch Idioticon van DE BO het volgende :

KROOS-KROOIS-KROOIZEN-KROOZEEREN, intrest van geld, het aangroeien, aanwassen van geld door de intrest. Van het Franse CROIT, aanwas, vermeerdering.

Vroeger was het in Oostende zo dat de mannen meestal achter de KROOZEN gingen en de vrouwen achter de PERCENTEN.

J.B. DREESEN

---

"Literaire wandeling" met R.F. Lissens te Oostende.

---

Naar aanleiding van het verschijnen van de "Literaire gids van België, Nederland en Luxemburg", samengesteld door R. Bodart, M. Galle en G. Stuiveling voor de "Bibliothèque des Guides Bleus" van uitgeverij Hachette te Parijs, schreef de criticus en literair-historicus Prof. Dr. R.F. Lissens kanttekeningen, onder de titel : "Voor de tweede druk van de Literaire gids" in het tijdschrift "Dietsche Warande en Belfort", jg. 117, 1972, blz. 622-628. Meer bepaald nam hij Leuven, de Brusselse agglomeratie en de Westkust tot Oostende onder de loupe. Hij noteert dat Gaston Duribreux :

" (...) nog andere boeken schreef dan "talrijke vissersromans". Te Oostende speelt zich niet alleen "De verwondering" (1962) van Hugo Claus gedeeltelijk af. Claus zelf heeft er een stukje van zijn wilde jaren doorgebracht. Een van de eerste lofgalmen die ik over het wonderkind-auteur-van "De Metsiers" (1951) las, was een Frans artikel van de Frans-Belgische schrijver Henri Vandeputte (1877-1952) ; deze non-conformist met de scherpe en grillige pen wordt terloops te Brussel, en met recht, genoemd, maar woonde ook een tijd te Oostende, - de stad kocht zelfs zijn interessante bibliotheek. Lia Timmermans is metterwoon gevestigd in de Jozef II-straat, nr. 25. Godfried Bomans was er een graag geziene gast, die er kwam praten baden en eten. In de koningin der badsteden sleet Eugène van Oye (...) het grootste deel van zijn leven ; gaan sterven is hij te Gistel, waar hij in 1969 een standbeeld kreeg."

E. SMISSAERT

Op 5 augustus 1901 werd het standbeeld van Leopold I (het Peird) ingehuldigd. En zoals het in die tijd paste, werd de plechtigheid opgeluisterd met een speciaal getoonzette hymne in de "verhevenste" bewoordingen. Het is waarlijk de moeite.

EEN KONINGS LIED

Hymne voor de onthulling gedicht van het standbeeld

Z. M. LECPOLD I

binnen de Stad Oostende - 5 augusti 1901

Eructavit cor meum verbum bonum !  
dico ego opera mea Regi.

Ps. 44 2

Psallite Regi nostro, psallite.

Ps. 46, 7

Hem dien de Heer verkoor tot leider van de volken,  
die mocht der wijsheid woord in levensdaad vertolken  
door aller oogen bede als toekomstlicht betracht,  
hem, ziel van aller ziel en hert van aller herten,  
hem zingt der volken dank door aller tijden verten :  
Heil, zegen, lof en roem, van na- tot nageslacht !

Wie is hij die, zoo hooggeprezen  
en boven allen uitgelezen,  
gedreven door Gods vleugelslag,  
de volkeren geleiden mag ?

Hij die zijn vorstelijk woord, den vaderen gegeven,  
rechtschapen en getrouw, wist eerlijk na te leven,  
die in den raad niet zat der ongerechtigheid.  
De toekomst roemt zijn naam in hare zegezangen,  
zal om de schoudren hem het golvend purper hangen  
der liefde z'jnes volks, der vorstenmajesteit.

Met balsam van Uw welbehagen,  
In lengte van zijn levensdagen,  
- Uw naam, o Heere, zij geloofd ! -  
hebt Gij gezalfd zijn vorstelijk hoofd.

Des zal in steen en brons zijn edelbaeld verrijzen  
om - baken ons en gids - den weg der eer te wijzen  
ter fiere burgerdeugd. En 't grootend met de hand,  
de meesters zullen eens den kinderen verhalen,  
waarom die garven lichts zijne eerezuil omstralen,  
en zeggen : Kind, ziedaar de Geest van 't Vaderland !

Uit stamelende kindermonden  
zult, Heere, Gij zijn lof verkonden :  
in 't rozig licht der glorie baadt  
hem elke levensdageraad.

De wierook onzes danks o Heere, walme U tegen !  
Het licht van uw gelaat is op ons hoofd gezegen  
en klapwiekt als de vreugd in 't juichen onzer borst !  
Slaat open, hoog en breed, Onsterflijkeidsportalen !

Wij strooien ons gebloemt' vóór uwe tempelzalen ...  
Gewelven, heft u op ! - daar nadert onze Vorst !

(Imp.-Lith. de la Cour, G. Daveluy, Ostende)

Wat al bombast en "hoge", onbegrijpelijke woorden. De rederijkers hebben er niets aan, die waren minstens nog verstaanbaar.

Wij vragen ons terecht af hoeveel van de tientallen vrouwen, mannen en kinderen die hieraan hebben meegezongen ooit begrepen hebben wat ze zongen. Dan spreken we nog niet van de toehoorders ...

Spijtig voor het nageslacht zijn dichter en komponist niet bekend, we hadden hen gaarne een plaats gegund in de Oostendse "Onsterflijkheidsportalen".

J.H.K.

-----  
Visserstaal voor zeedieren ontleed en verklaard  
-----

In de eerste jaargang (1883) van "Natura. Maandschrift voor Natuurwetenschappen", uitgegeven door het toenmalige "Natuurwetenschappelijk Genootschap van Gent", liet de beroemde Gentse bioloog Julius Mac Leod (Oostende, 1857-Gent, 1919), op bladzijden 245 tot en met 248, een kort lijstje van volkswaarden verschijnen onder de titel : "Enige op de Belgische kust gebruikte volksnamen van lagere zeedieren". De meeste der daarin vermelde termen staan niet in de bekende Vlaamse *Idiotica* noch in het *Woordenboek der Nederlandse Taal* (W.N.T.).

Mevrouw Cecile Tavernier-Vereecken hernam - in een artikel van 1955, verschenen in "Taal en Tongval. Tijdschrift voor de studie van de Nederlandse volks- en streektaalen" - onder dezelfde titel "Enige op de Belgische kust gebruikte volksnamen van lagere zeedieren" (blz. 1-11) het lijstje van J. Mac Leod. Ten einde na te gaan in hoeverre na zeventig jaar de door Mac Leod gegeven benamingen thans nog te Oostende gebruikelijk waren, heeft één van haar studenten, de heer J. Costenoble, zelf van Oostende, aldaar een kleine mondelinge enquête gehouden. Zijn zegslieden waren vier Oostendse vissers, respectievelijk circa 35, 40, 55 en 70 jaar oud, en een Oostendse vishandelaar, circa 50 jaar, die ook enige tijd te Nieuwpoort verbleven had.

Costenoble deed navraag naar de huidige uitspraak, in het Oostends, van volgende woorden :

schaaldieren : steenkrab (NL. : strandkrab) ; slabraai (zwembrab) (NL. : porseleinkrabbetje) ; zeeluis (NL. : zeepissebed) ; steur of krabbetjesteur (NL. : krabbekesteur).

weekdieren : wullok (NL. : wulk) ; rateldutsen ; torantje ; tandetje ; nonnetje ; wiegje (NL. : witte boormossel) ; koks (NL. : eetbare hartschelp) ; teelekoks (NL. : grote strandschelp) ; saats of inktspuwer ; saatsbollen.

mosdieren : lammerstaart (NL. : harige vliespoliep) ; klavermes (NL. : bladachtig hoornwier).

stekelhuidigen : zeester ; Turksche muts (NL. : gewone zeeappel).

neteldieren : gal (NL. : kwal) ; striemel (NL. : kompaskwal) ; tette of zuiger.

vormlozen ; mosselbroei (NL. : schitterende zeevonk).

planten : lintepakken (NL. : vingerwier) ; klakker (NL. : blaaswier).

E. SMISSAERT



Het vernieuwde orgel werd op dinsdag 8 juni 1948 om 20 u. ingezegend. De plechtigheid begon met een lof opgeluisterd door de Schola Cantorum van het College die er het Ave Verum van Mozart, het Sicut Cedrus van Jules van Nuffel en het gregoriaanse Tantum Ergo liet horen. Daarom verzorgde Prof. Flor Peeters uit Mechelen een orgelrecital waarvan hier het programma volgt :

1. Preludium en fuga in Re groot (J.S. Bach)
2. Koraalvoorspel "Nun komm der Heiden Heiland" (J.S. Bach)
3. Werk van drie oud-vlaamse meesters :
  - a) Canzona (F. De Monte)
  - b) Gavotte (D. Raick)
  - c) Giga (J.B. Loeillet)
4. Derde koraal (C. Franck)
5. Koraal met variaties op "Heer Jesus heeft een hofken" (Fl. Peeters)
6. Twee werkjes van Louis Vierne - Impromptu  
- Berçeuse
7. Als finale : de toccata uit de 5de orgelsymfonie van Charles Marie Widor.

Vermelden we tot slot nog dat kort na de ingebruikneming het in de kapel begon door te regenen, juist boven de linkerkant van het orgel, en met alle gevolgen vandien. Sindsdien is het orgel niet meer geweest wat het zou moeten zijn. Vandaag de dag wordt het practisch niet meer gebruikt en blijft het ook van het nodige onderhoud verstoken.

R. HOSTYN

N.V.D.R. Robert HOSTYN's laatste bijdrage verscheen in maart 1979.

Het handelde over het orgel van de Sint-Jozefskerk.

Op het einde van deze bijdrage kondigde hij nog een vervolg aan. De archiefstukken nodig om dat slotartikel te schrijven berusten echter bij een geestelijke van genoemde parochie thuis. Ondanks veelvuldige navraag is onze medewerker er tot nu toe niet in geslaagd inzage van genoemd archief te krijgen. Daarom zet hij van deze maand af zijn artikelenreeks gewoon verder.

N.H.

---

Herdruk oude gravures

---

De Kamer voor Handel en Nijverheid van het arrondissement Oostende heeft beslist een speciale uitgave van gravures te verzorgen, die een der rijkste ogenblikken uit de Oostendse geschiedenis memoriseert : de gloriëtijd van de Oostendse Compagnie.

De gravures stellen drie authentieke achtiende eeuwse illustraties voor uit Oostends privé-bezit. Het zijn drie Oostendse havenzichten :

- Zicht van de haven van Oostende, genomen vanaf de Gouwelozekeek, bij het Fort Slykens. Gegraveerd door Masquelier in 1782 naar een schilderij van Le May.
- Tweede zicht van Oostende, genomen vanuit de zee. In 1787 gegraveerd door Masquelier naar een schilderij van Le May.
- Zicht van de haven en de stad, in 1784 gegraveerd door Daudet, naar Solvyns.

Deze gravures kunnen bekomen worden op het sekretariaat van de Kamer voor Handel en Nijverheid, Feest- en Kultuurpaleis Wapenplein Oostende. Voor de set van drie gravures : 2 000 Frs.

O.V.



Door historici en pedagogen is tot nog toe opvallend weinig aandacht besteed aan de ontwikkeling van ons technisch onderwijs. Niet alleen missen we op dit gebied algemene overzichten en regionale studies, we zijn ook zeer gebrekkig geïnformeerd over de relatie maatschappij-technisch onderwijs. Er mag toch immers verondersteld worden, dat sociaal-economische omstandigheden en typisch professionele behoeften geleid hebben tot de organisatie van diverse vormen van technisch onderwijs in ons land. Op tal van vragen i.v.m. doelstellingen en resultaten van dat technisch onderwijs is nog steeds geen afdoend antwoord gegeven. In het midden van de negentiende eeuw telde België vijf nijverheidsscholen. Ze kunnen beschouwd worden als de voorlopers van het huidige technisch onderwijs. Hun aantal steeg weldra tot 22, niet alleen wegens de economische expansie in die periode, maar ook door de steun die toen van staatsweg werd verleend aan lokale initiatieven bij de oprichting en organisatie van nijverheidsscholen. Zo kwamen in West-Vlaanderen liefst 5 instellingen tot stand, namelijk in Brugge (1853), Ieper (1865), Kortrijk (1866), Oostende (1867) en Veurne (1869). Kenmerkend voor die Westvlaamse scholen was, dat ze alle gegroeid waren uit of verbonden waren met een stedelijke academie. Na de eerste wereldtentoonstelling (Londen, 1851) was inderdaad een beweging op gang gekomen met het doel de kunst te oriënteren op de nijverheid. In de meeste academies werd deze trend gevolgd: het onderwijs in de toegepaste kunsten kreeg er uitbreiding en nieuwe vakken als lijntekenen, meetkundig tekenen en perspectieftekenen werden in het programma opgenomen. Zo ontstonden geleidelijk nieuwe afdelingen, die tenslotte als nijverheidsscholen hun eigen weg gingen. Om tot een nijverheidsschool (waar de lessen 's avonds en 's zondags gegeven werden) te worden toegelaten, moest men tenminste 12 jaar oud zijn (in sommige gevallen: 14 jaar) en moest men kunnen lezen, schrijven en rekenen. Het aantal getuigschriften dat kon uitgereikt worden, was bijzonder laag, concludeert Prof. Karel De Clerck in een artikel verschenen in "Wetenschappelijke Tijdingen" (1979, nr. 4), waaruit alle gegevens voor dit artikeltje geput werden. "Een paar cijfers mogen dat aantonen. In 1875 waren er in ons land 31 nijverheidsscholen met in totaal 7 559 leerlingen; slechts 103 daarvan behaalden in dat jaar een getuigschrift. In 1884 waren er 32 scholen met 9 648 leerlingen en slechts 337 kregen toen een getuigschrift in handen!". Over "125 jaar Stedelijke Nijverheidsschool" te Brugge verscheen in 1979 een voortreffelijk boek. De geschiedenis van de Oostendse nijverheidsschool moet nog geschreven worden, in boekvorm of als tijdschriftbijdrage. Wellicht een boeiend thema voor een bevoegd lokaal vorser?

E. SMISSAERT

---

#### Werkstaking der meiden te Oostende

---

Donderdagavond werd de kokkin van een hotel berispt omdat zij te veel aan den bottel gezeten had. De meiden trokken partij voor haar en lieten het werk steken. Zij verlieten het hotel en bleven op het voorland staan zingen en schreeuwen bij zoo ver dat de politie moest tusschenkomen om ze uit een te drijven. Men kan denken hoe de toegestroomde menigte zich vermaakte met die werkstaking fin de siècle.

(Een hoekvullingske opgetekend uit: "De Veurnaar" van 4 september 1901)

A. DAWYNDT

---

TEKSTOVERNAMES UIT DE PLATE STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE



De laatste  
uitgegeven boeken  
zijn **ALTIJD**  
te verkrijgen bij

**INTERNATIONALE BOEKHANDEL**

Adolf Buylstraat 33

8400 - Oostende Tel. 70.17.33

en in haar bijhuizen



D E P L A T E  
(!)(!)(!)(!)(!)(!)(!)

Tijdschrift van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE", v.z.w.

Hoofdredacteur : O. VILAIN  
Rogierlaan 38, bus 11  
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen ondertekende bijdragen.

9e jaargang nrs. 5-8, mei-augustus 1980

-----  
MEI ACTIVITEIT  
-----

Het bestuur van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE" heeft de eer en het genoegen u uit te nodigen op de voordracht met dia's die doorgaat op :

donderdag 29 mei 1980 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr. L. Colensstraat 6, Oostende  
met als onderwerp : EEN OOSTENDENAAR, JAN DE CLERCK

en als spreker : de heer Norbert HOSTYN

Van de vier groten van Oostende ; Ensor, Permeke, Spilliaert en Jan De Clerck was deze laatste wel het meest Oostendenaar. Niet alleen omdat hij als pseudoniem de naam "JAN VAN OOSTENDE" had aangenomen, maar voornamelijk omdat hij gedurende een gans leven verweven is geweest met Oostende en alles wat er rond en bij betrokken was. Dit komt duidelijk tot uiting in een groot deel van zijn werken. Zijn mensen zijn Oostendeaars, zijn zee en zijn schepen zijn Oostends in al hun facetten. Dat Jan De Clerck tot nog toe nog niet de internationale bekendheid kreeg van een Ensor ; Permeke of Spilliaert is in grote mate te wijten aan zijn bescheidenheid. Toch is en blijft hij een van de markante figuren uit de Oostendse kunstwereld. Over hem, zijn leven en zijn werk te Oostende spreekt vanavond ons bestuurslid de heer Norbert Hostyn.

Norbert Hostyn voorstellen is misschien wel overbodig, maar toch willen we u even in herinnering brengen dat hij promoveerde als Licenciaat in de Kunstgeschiedenis op een proefschrift over de Oostendse schilderes Euphrasine Beernaert. Voor zijn doctoraatsthesis koos hij een andere Oostendse schildersfamilie, de Musin's. Bovendien publiceerde hij een reeks bijdragen in diverse tijdschriften waarin hij het groter publiek liet kennismaken met, meestal minder gekende, Oostendse schilders. Een andere, door hem gepubliceerde reeks bijdragen, handelde over Oostendse bouwmeesters ; een unieke reeks die ook buiten Oostende weerklank vond. Momenteel werkt hij aan een gelijkaardige studie die betrekking heeft op de Oostendse foto-graven en legt hij de laatste hand aan een biografie van en over Jan De Clerck. Leden of belangstellenden die een werk van Jan De Clerck in hun bezit hebben en er meer inlichtingen over wensen zijn op deze voordracht welkom ermee.

Een unieke avond over een Oostendenaar, door een Oostendenaar die door geen enkele kunstminnende Oostendenaar mag geëist worden. Zoals altijd is de toegang vrij en kosteloos.

J.B.D.

De Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE" heeft de eer en het genoegen u uit te nodigen op deze uitstap die doorgaat op :

zondag 8 juni 1980

en die ons dit jaar naar de bossen van het BRUGSE VRIJE brengt.

Praktische schikkingen.

We starten om 9 uur stipt om over Snaaskerke, Ettelgem naar Jabbeke te trekken voor een kort tezoek aan het PERMEKEMUSEUM. Van daaruit trekken we verder voor een blik in en rond Snellegem de oudste fiskus van onze contreyen. We doen dan Zedelgem aan voor een nieuwsgierige blik op het Romaans doopvont, het evenbeeld van het wereldbekend exemplaar in de kathedraal van Winchester.

Over Veldegen, Ruddervoorde en Hertsberge gaat het dan naar het Provinciaal Domein Lippensgoed-Bulskampveld. Na een kleine wandeling doorheen dit prachtige bos steken we onze benen onder tafel in het Restaurant Bulskampveld. 's Namiddags gaat het dan over Loppem naar het Provinciaal Domein Tillegembos voor een blik op de aldaar werkende ROSMOLEN en een kleine verpozing in de oude herberg DE TRUTSELAAR. We besluiten de dag met een wandeling in het Stadspark BEISBROEK om over Varsenare, Nieuwege en Houthave terug huiswaarts te trekken waar we rond 19u30 juist op tijd voor het avondmaal toekomen.

De prijs voor deze reis bedraagt : 200 fr. per persoon te storten op postrekening

000- 0507753-55

van Jan Dreesen, Oostende

en dit voor 31 mei 1980 met de vermelding "Wens" of "Wens niet deel te nemen aan het middagmaal". De prijs voor het middagmaal bedraagt 260 fr. (dienst en BTW inbegrepen) en is ter plaatse af te rekenen. Het aantal plaatsen is beperkt tot 50.

J.B.D

DE PLATE rouwt

Het is met grote droefheid dat DE PLATE het overlijden heeft vernomen van Mevrouw POPPE, echtgenote van ons geacht medelid de heer POPPE. Mevrouw POPPE was regelmatig aanwezig op onze activiteiten. Wij bieden dan ook met alle oprechtheid onze medegevoelens aan de heer POPPE en de familie.

Anderszijds werd ons het overlijden gemeld van een gekende Oostendse figuur de heer Rober SERVAIS. Nog maar onlangs schonk de heer SERVAIS het vaandel van een Oostendse weerstandsgroepering aan onze Kring.

Aan de familie Servais bieden wij met alle oprechtheid onze medegevoelens aan.

A. VAN ISEGHEM

HET KONINGSLIED

Naar aanleiding van de bijdrage "Oostendse Liederschat" (De Plate, april 1980, p. 80-81) waarin "Het Koningslied" aan bod kwam, kunnen we de schrijver J.H.K. mededelen dat de gewraakte tekst uit de pen van de dichter Eugene VAN OYE is ontsproten, en dat Léon RINSKOPF ze op muziek zette.

We kunnen hier reeds mededelen dat L. RINSKOPF, de onvolprezen dirigent van het Kursaalorkest, weldra uitvoerig ter sprake zal komen in onze bijdragen "Oostendse Muziekgeschiedenis".

N.H.

"Fiat lux ...", Is de eerste straatverlichting te Oostende wel in 1679

aangebracht ?

---

Sinds 1973 zitten wij volop in een crisis die men in den beginne als recessie bestempelde om oudere burgers de panische schrik van de jaren 1929 niet op het lijf te jagen. Aan de basis van deze crisis ligt, zo wordt het ons toch algemeen voorgelaten, de constante forse prijsstijgingen van de petroleumprodukten.

Wij hebben de autoloze zondagen gekend, de snelheidsbeperkingen. Om aan de energiecrisis het hoofd te bieden kregen wij te horen dat wij het met 20 % minder stookolie voor verwarming zouden moeten stellen, enz., enz. En toch baden steden en dorpen en autowegen tijdens het nachtelijke duister nog altijd verder in een zee van licht. Dit tot grote verwondering van vreemdelingen die maar niet kunnen begrijpen hoe een land dat over geen noemenswaardige energiebronnen beschikt zich dergelijke luxe kan en durft te permitteren. Bezorgdheid om een veilig wegverkeer en de overtuiging dat lichtreduktie slechts minimale besparing zou opleveren schijnen de drijfveer te zijn voor het behoud van de feerie.

Onze voorouders kenden geen nachtelijk wegverkeer. Zij hadden geen benul van lumen, watt, noch ampère. Eeuwenlang hebben zij het moeten roeien met oliepit of kaars binnenshuis of met een toorts buitenshuis wanneer het al te donker was om zich op straat te wagen. In normale omstandigheden was Oostende van het ogenblik af dat zij met wallen en grachten was omsloten 's nachts een veilige stad. Bij valavond gingen de stadspoorten dicht. In een stad van amper 4 à 5 000 inwoners kende iedereen ook iedereen. Alleen was men wel op zijn hoede voor het slechtbetaalde soldatenvolkje dat te Oostende was gekazerneerd en voor vreemde bootslui die nu en dan onze haven kwamen aandoen. Toch kon men gerust wezen, want op de vestingen waren wachtposten uitgezet en patrouilles doorkruisten de voornaamste straten. Straatverlichting was dan ook tot voor een 300 jaren een overbodige luxe.

Zo wij onze, voor de stadshistoriek zo waardevolle kroniekschrijver, Bowens, mogen geloven verschenen de eerste straatlantaarnen in Oostende in 1679. Zich steunend op de gedenkschriften van de stad noteert hij onder dit jaar "Ter oorzaak van de menigte des Volks 't gone alsdan binnen Oostende was wierder er in alle de straeten van de Stad Lanteerns gehangen om 's avonds met gerustheyd te kunnen uytgaen".

Bij het lezen van het slot van deze aanhaling zullen velen wellicht de wenkbrauwen fronsen. Laat ik ze gerust stellen, het kleine Oostende was nog geen Montmartrewijk. Na het invallen van de duisternis bleven de Oostendeaars normaliter thuis. Er zijn altijd uitzonderingen. Het stadsmagistraat betoonde voor deze enkelingen een paternalistische bezorgdheid en stond erop hun veiligheid maximaal te garanderen. Dus "Fiat lux" ? Er moest straatverlichting aangebracht worden. Waarom zult U zich afvragen ? Bowens geeft hierop een antwoord, dat wellicht enige verduidelijking vereist ; "Ter oorzaak van de menigte des Volks". Deze massa volks waren nog geen zomertoeristen. Deze groep zou minimaal eerst rond 1780 komen opdrukken. Toch zou men ze onder de volksironische benaming van toeristen kunnen rangschikken wanneer men hiermede de militairen wil aanduiden die periodisch ons land en onze stad met een al te lang en weinig gewent bezoek kwamen vereren, zoals dit o.m. het geval was in '14-'18 en '40-'45. Toch was er een merkkelijk verschil. Voor zowat 300 jaren verbleven deze militairen maar voor korte tijd in onze stad. Deze militairen waren daarenboven geen vijanden maar Spaanse troepen of bondgenoten van Spanje. De 17de eeuw is zoals men weet geen periode die in onze vaderlandsche geschiedenis geboekstaafd wordt als een tijd van "vrede, peys ende welvaart", wel

integendeel. Veelal wordt deze eeuw als de "Ongelukseeuw" van onze geschiedenis gedoodverfd, en ons land tot het "slagveld van Europa" bestempeld. De Franse expansiepolitiek van Lodewijk XIV op zoek naar natuurlijke grenzen was hieraan zeker niet vreemd. Oostende kende dan ook de dubieuze eer, na de overgang van Duinkerke in Franse handen in 1662, de enige haven van de Spaanse Nederlanden te worden. Als dusdanig kreeg Oostende plots een polyvalente havenfunctie toegevoegd, zij het dan van eerder beperkte omvang. Oostende werd de Handelshaven, de passagiershaven, de vissershaven, de kapershaven van de Zuidelijke Nederlanden. In tijden van intern-Europese spanningen werd zij ook een militaire transithaven. Bij die gelegenheden zagen onze voorouders compagnieën van zoveel diverse naties in onze straten opstappen, frele Italianen, bonkige Duitsers, rijzige Engelsen, kleurrijk gerokte Schotten en gabasaneerde Spanjaarden, met of zonder het bont gewriemel van dikwijls haveloze soldatenvrouwen en soldatenkinderen.

De concentratie op Oostende van troepen die naar Engeland of naar Spanje moesten overgebracht worden was dikwijls oorzaak van allerlei moeilijkheden, wrijvingen en botsingen. Het stoere soldatenvolkje trachtte zijn angst voor het langdurig dobberen op een woelige zee te verdoezelen onder de mantel van overmoedige luidruchtigheid.

Met de troepen die uit de logge hoogboordige galjoenen aan de wal werden gezet had men minder last. Het stampen en slingeren van de schepen zat hen nog te veel in de benen. Zij waren te rustigblij weer vaste grond onder de voet te hebben en verteedden doorgaans in stilte de doorgestane zeeperikelen. Alleen wanneer zij in te grote getale werden ontscheept rezen er problemen op in het te kleine Oostende. Dit was in die jaren precies het geval. Het magistratuur achtte het nodig een straatverlichting aan te brengen "tot het prevenieren de gedeurige molestien ende dieverien".

Wij kennen hiermede grosso-modo, zonder al te veel in details te treden, de factoren die aanleiding gaven tot het aanbrengen van de eerste straatverlichting te Oostende. Toch zit er ons iets dwars, nl. het jaartal waarop die verlichting werd aangebracht.

Zoals hoger vermeld, zou naar Bowens de eerste straatverlichting in 1679 hebben gefunctioneerd. Wij kunnen natuurlijk niet meer de resolutieboeken van het Oostendse magistratuur raadplegen, want die zijn bij een toeristisch bezoek van onze Oostelijk N.A.V.O.-bondgenoten in mei 1940 in de vlammen opgegaan. Alleen resten ons nog de 17de eeuwse stadsrekeningen die op het Algemeen Rijksarchief te Brussel worden bewaard. Deze rekeningen beslaan niet een jaarlijkse kalenderperiode van december tot december, maar wel van september tot september van het daaropvolgend jaar.

Bij het napluizen van deze rekeningen stellen wij vast dat de onkosten voor het aanbrengen van straatverlichting niet alleen in 1678-1679 geboekt staan maar ook voorkomen in de rekeningen van september 1677-september 1678.

Zo wordt voor het jaar 1677-1678 2.681 P. en 6 sch. betaald "over het maecken ende leveren van diversche lanteerens diende omme bij naghte te lichten deselve gestelt soo aen den Stadthuyse als andere pub(lieke) plaetsen".

Jacques Derdein, "mre bleckslaeger" ontving 778 P. en 2 sch. parisiss "over leveringhe van differente lanteerens".

De nodige "ysere haermens" om de lantaarnen op te hangen werden geleverd door de meestersmid Anthone Ricam voor 469 P. 15 sch. par.

Laureyns Everle kreeg 348 P. en Van den Houcke 107 P. 4 sch. par. "over het schilderen van de bovenschreven lanteerens ende isere haerems".

Bouwdewyn Willems, "mre gelaesemaeker" ontving 394 P. 11 sch. "over leveringhe van glas ende hantwerck tot de lanteerens alsook refectie aen de gelaese veynsters van den stadthuyse als andersins".

Jan Sarrasyn, Michiel De Gruyter en anderen bezorgden "olie ende keerssen".

Jan Deys cum suis traden aan als "opstekers van de lanteerens deser stede". Al deze gegevens dwingen ons een rectificatie te brengen aan de tot nog toe voorgehouden datering voor het aanbrengen van de eerste straatverlichting te Oostende. Het licht scheen in de Oostendse straten voor het eerst in 1677-1678 en niet in 1679 zoals Bowens het ons heeft gemeld.

Hoeveel lantaarnen er werden opgehangen staat in de rekeningen niet vermeld. Waar zij precies werden aangebracht evenmin. Als enige zekere plaatsaanduiding staat alleen aangegeven, het stadhuis en andere publieke plaatsen.

Uit de rekeningen van 1678-1679 kunnen wij opmaken dat de verlichting gedurende 7 maanden slechts werd aangestoken en dit voor de prijs van 580 P. 16 sch. par. Verder weten wij dat Jacques Derdyn voor 217 P. 8 sch. par. "nieuwe lanteerns ende lampen" leverde en Passchier Van Isegem "lampen dienende tot stads-lanteerens" aanbracht voor 56 P. 17 sch.

In de periode september 1679-1680 werden nog 84 P. 2 sch. par. uitgegeven aan Jacques Derdeyn, "Bleckslaeger over het maeken ende repareren diversche stads-lanternen". De stadsverlichting brandde echter maar gedurende twee maanden. Hiervoor werd 148 P. 16 sch. par. betaald.

In de rekening lopend van september 1680 tot september 1681 staat kort lakonisch genoteerd dat aan Anthone Ryckham cum suis 13 P. 16 sch. par. werden uitgekeerd en dit voor "het afdoen van de lantairns".

Met de schitterende innovatie van de jaren 1677-1678 was het plots gedaan. Hiermede zat Oostende opnieuw in het nachtelijke duister gehuld en dit voor iets meer dan 100 jaar.

Dit betekent natuurlijk niet dat er tussen 1680 en 1781 niet de minste verlichting op de Oostendse straten of pleinen te bespeuren viel. In de 18e eeuw flikkerde "aen beyde de hoecken van den stadthuyse" een povere olielamp, die alleen dan nog werd aangestoken "gedeurende de wintermaenden ter daeghen sonder maneschyn". Twee olielampen op de Grote Markt dat was alles wat Oostende aan verlichting te bieden had tot 1781.

Eerst in de winter 1781-1782 werd opnieuw overgegaan tot het aanbrengen van een nu definitief blijvende straatverlichting met "lanteerns met lichtschermen". Een speciale belasting werd trouwens geheven "om te contribueren tot het verlichten van geheel de stad mits elk huysgezin daer in zoude betaelen volgens zijnen Staet en conditie".

Oostende kreeg welgeteld 56 lantaarnen, gehangen dwars boven "alle kruysstraeten".

Het invoeren van deze straatverlichting was nu niet meer ingegeven door de schrik om wanordelijkheden veroorzaakt door militairen. Straatverlichting werd in 1781 wenselijk en nodig geacht omdat Oostende het trefpunt geworden was van alle zeevarende West-Europese natiën en zijn bevolking, zijn haven- en handelsactiviteit sterk waren gestegen.

Al zat Oostende, finantieel gezien, ook in vorige eeuwen bijna steeds in de rode cijfers, een zeer lange volgehouden traditie dus, dan was het zeker niet de post, verlichting, die de oorzaak was van het chronisch deficit van de stadskas.

Het beperkt aanbrengen van lantaarnen, het aansteken van de verlichting in de allernoodzakelijke gevallen - bij nachten zonder maneschijn -, het tijdig doven van de lichten waren zoveel voorbeelden en vormen van energiebesparing die men tot ver in de 19e eeuw heeft toegepast.

Dit alles is nu volmaakt verleden tijd. Besparing is een woord dat uit het huidige taalgebruik van een consumptiemaatschappij gebannen schijnt. Fiat lux... Laat de lichten maar branden.

D. FARASYN

Het huis "Au Moulin", Kapellestraat 56, was rond de eeuwwisseling een gekende merceriewinkel. Aan de voorgevel prijkte een molentje als uithangbord (1). Trappen op kwam men in een schilleratelier met uitzicht op de "Peperbusse". Dat was het domein van Oscar CORNU, tevens eigenaar van de winkel beneden.

Oscar-Victor-Edouard CORNU werd op 26 april 1866 te Oostende geboren. Zoals gezegd was hij kleinhandelaar in merceriewaren en beoefende hij de schilderkunst als amateur.

De nog levende Oostendse kunstenaar Antoine SCHYRGENS sprak op p. 156-157 van zijn anno 1957 te Dinant gepubliceerde memoires "Le monde inconnu des artistes" over CORNU. SCHYRGENS vertelt ondermeer dat CORNU zich bitter weinig van zijn merceriewinkel aantrok en dat hij 's winters meestal te Menton verbleef.

In 1908 werd CORNU lid van de "Cercle Artistique d'Ostende" die in het atelier van Jan De CLERCK in de Edith Cavellstraat werd gesticht. Hij stelde tentoon tijdens het "2me Salon de Peintres Ostendais" door genoemde kring in april 1909 in het Kursaal ingericht. De catalogus vermeldde volgende werken van CORNU : "L'attente de la marée - De Panne", "Bateaux de Heyst à la côte", "Ferme aux environs de Blankenberge", "Bateau en réparation - Heyst" en "Dûnes côte est - Ostende". De eerste drie waren olieverven, de laatste twee aquarellen.

In het heemkundig museum "De Plate" zijn twee olieverven van CORNU te zien :  
-"Voor de Oude Vismijn te Oostende"

getekend onderaan rechts : CORNU 1932.

Een scène met visverkoopsters met hun visbennen en viskarren, voor de oude vismijn, alias "de Gierk".

-"Boten in een dok te Oostende"

getekend onderaan links : O. CORNU 1929

Bruikleen van het Museum voor Schone Kunsten van Oostende (inv. 389).

Deze werkjes stijgen niet uit boven het peil van de betere amateurschilderkunst van die dagen. Vermoedelijk mogen we die lijn voor de rest van zijn productie doortrekken.

Tot daar wat we over CORNU te weten kwamen.

Norbert HOSTYN

(1) : nog te zien op een foto afgedrukt in de brochure "Wandel en Winkel in Oostende. Kapellestraat en Witte Nonnenstraat" van O. VILAIN, destijds gratis verspreid bij de handelaars der genoemde straten.

---

John Gheeraert over Wassili Kandinsky en James Ensor

---

W. Kandinsky, een Russische schilder, bracht in de lente van 1929 een bezoek aan James Ensor te Oostende. Zijn vrouw Nina haalde dit fait-divers aan in haar memoires, verschenen te München in 1976. John Gheeraert las deze herinneringen ; tevens steunend op G. Ollinger-Zinque, Ensor : een zelfportret (Brussel, 1976), verhaalt hij, op zijn bekende, gemoedelijk wijze dit tête à tête tussen twee schildersgroten. Onder de titel : "Bezoek uit Moskou" verschenen in "Dietsche Warande en Velfort". Tijdschrift voor letterkunde en geestesleven", jaargang 124, nummer 5, juni 1979, blz. 380-382.

E. SMISSAERT



Auguste PAYEN (1801-1877)

FAYEN was van 1830 tot 1841 stadsarchitect te Brussel en was ook werkzaam in dienst van de Spoorwegen.

Hij was architect van het voormalig Zuidstation te Brussel, van stations te Leuven, Brugge, Kortrijk en Gent. Hij tekende ook de plannenvoor het eerste spoorwegstation te Oostende.

Het werd gebouwd aan de zuidzijde van het Tweede Handelsdok, daar waar nu DELHAIZE staat.

In 1880-1882 werd het vervangen door het gekende stationsgebouw, dat tot in de vijftiger jaren het stadsbeeld sierde (cf. De Plate 78/106).

Iconografie van het stationsgebouw van PAYEN :

We zijn betrekkelijk goed ingelicht over het uitzicht van dat eerste spoorwegstation, via gravures en litho's. Voor prentkaarten was het uiteraard nog te vroeg. We verwijzen de lezers naar VERBOUWE "Iconografie van het arrondissement Oostende", nrs. 446, 479, 494, 500, 505, 506, 510, 616 en 657.

André DANIELS (cf. De Plate, januari 1977)

Iconografie "Excelsia Palace" : Oiop, 57.

E. SERNEELS (cf. De Plate 78/125 en 79/206)

voornaam : Edmond ; leefde 1875-1934.

Woonde in een zelfontworpen huis aan de Hapstraat 199 te Etterbeek.

Norbert HOSTYN

---

NEOGOTIEK IN VLAANDEREN, OF HOE OOSTENDE WEER EENS DOOR DE MAND VALT

Het nummer 174 (januari-februari 1980) van het anders niet zo slechte tijdschrift "Vlaanderen" is volledig gewijd aan "Vlaamse Neogotiek in Europees Perspectief". Er wordt tamelijk diep in gegaan op het hoe en waarom van deze stroming in de 19de en vroeg-20 eeuwse bouwkunst, het geheel opgeluisterd met talrijke foto's. Nu ben ik de laatste om deze studie van een groep mensen die zich als het "Bethuni-anum" (1) voorstellen af te breken, want over de neogotiek van bij ons is toch zo bitter weinig te vinden dat elk initiatief daaromtrent meer dan welkom is. Denkend aan de **Oostendse** kerken (Petrus en Paulus, Sint-Jozef, Dominikanen ...) en aan enkele andere gebouwen in die stijl (de verdwenen villa in de Van Iseghemlaan, het Hospitaal ...) dacht ik toch 't een en 't ander over Oostende te vinden. Groot was mijn ontgoocheling : met één enkele foto van onze hoofdkerk hebben de samenstellers zich van onze badstad afgemaakt (2). Nu wil ik niet chauvinistisch zijn, maar dat kan niet. De neogotische bouwprestaties te Oostende zijn nu toch ook geen derderangswerk en verdienen van naderbij bekeken te worden. Onwetendheid ? Gebrek aan bronnenmateriaal ??? In elk geval heeft Oostende weer eens de boot gemist.

N.H.

(1) : naar DE BETHUNE, de grote promotor van de Neogotiek in ons land

(2) : bovendien geven ze de bouwdata verkeerd op : 1905-1907, terwijl de eerste steen gelegd werd in 1901 !!!

18. LE BON (deel 1)

Het zal onze lezers opgevallen zijn dat we met onze fotografen alfabetisch te werk zijn gegaan. Zo zijn we dan eindelijk aan het langverwachte kapittel over fotograaf LE BON toe. LE BON ! De Oostendse fotograaf-par-excélence uit het pré-Antonytijdperk !

We moeten al meteen ontmoedig bekennen dat we in feite bitter weinig weten over de figuur van LE BON : enkele fragmenten slechts, die samen een verre van volledig puzzlebeeld te zien geven. Genoeg om te beseffen dat LE BON een complexe figuur was, een doorzetter, een "commerçant", alleszins meer dan enkel maar fotograaf. Te weinig echter om een figuur van zijn kaliber tot haar volle recht te laten komen. Op het geheel hebben we nog geen overzicht.

Tijdens de inventarisatie der bezittingen van onze heemkring stootten we destijds op een manuscript, getekend G. LE BON (1). Daarin vonden we tot onze vreugde een korte biogrrfische nota over onze fotograaf. We hebben een sterk vermoeden dat de tekst weinig betrouwbaar is, en om te beginnen ontbreekt LE BON's geboortedatum. We krijgen ook geen gegevens over zijn afkomst.

Laten we eerst, in-extenso", onze G. LE BON aan het woord :

"Le Père LE BON débarque à Ostende en octobre 1877 ; la première personne à qui il cause est la grand-mère de l'architecte Daniels, ... ? ... rue de la Chapelle qui lui prédit la faillite comme tous les photog venus s'installer à Ostende.  
"Il s'installe dans une annexe de l'hôtel de Flandre, cadres de photos pendues à la porte cochère ; ensuite il s'installe coin rue Louise-Bv.V.Is. En 1892 il envoie un Français dans le Golfe du Mexique (Antilles Anglaises) pour la pêche des coquilles, un coin merveilleux de cet article, grands, petits, moyens, toutes variétés ; tortues de mer, la carapece polie donnant la véritable écail. Ce Français, spécialiste, ler ... ? ... dans tous les travaux nacre et coquillages.  
"En 1893 création de l'Aquarium dans les grandes caves voutées, situées sous le terrain de la photog et anciens vestiges des fortifications d'Ostende (époque de l'occupation espagnole).  
"En 1899-1900 M. Le Bon fait construire un grand magasin moderne à l'emplacement du vieil immeuble Rue de Flandre. Coquillages, souvenirs et jouets s'y débitèrent à la tonne jusqu'en 1930, date à laquelle le fils Le Bon loua tout l'immeuble à Mr. Destrooper et Cie.  
"L'atelier de photo fut également transformé deux fois de 1883 à 1930, puis loué à M. Vilain.  
"L'aquarium fut loué après la guerre 1914-1918 à la Sté. Rle. de Zoologie d'Anvers exploitée comme attraction et dépôt de poissons de mer pour la zoologie.  
"En 1930 M. Le Bon fils fit construire les magasins et habitations sur le jardin de la propriété coin rue Louise Bvd.V.I. et l'aquarium ne fut plus qu'un dépôt de poissons de mer pour Anvers, pour finir en 1945, plus d'aquarium, plus d'attraction, plus de dépôt.  
"Décès du Père LE BON à Cannes en 1923 ; en 1930 fin du Bazar de la rue de Flandre et fin des spécialistes du coquillages en 1949 au Bvd. Van Iseghem.  
"L'atelier de photo existe toujours loué à M. Vilain.  
"Tout arrive, tout va, tout passe et tout disparaît."  
"G. LE BON".

Met deze filosofische opmerking eindigde G. LE BON zijn eerder onsamenhangend relaas.

Later bedacht hij zich en voegde er gauw nog enkele zinnen aan toe :

"En 1877 une baleine vint s'échouer sur la plage est près du sémaphore, les trains amenèrent du monde de toute la Belgique et le Nord de la France", les photos du Père Le Bon s'enlevèrent comme des petits pains, ce fut sa première "grande affaire".

# OOSTENDSE FOTOGRAFEN: *LE BON*



Dit alles vraagt toch wel om enige nadere uitleg.

-Vooreerst is er in de tekst duidelijk sprake van 2 LE BON's :

vader en zoon.

In een adressenlijst van handel- en nijveraars te Oostende (1909) vonden we een Louis LE BON terug. En in eenkiezerslijst uit de twintiger jaren vonden we een Emile LE BON (°Oostende, 25 november 1883), fotograaf, woonachtig Vlaanderenstraat, 44 ; gehuwd met Rosa GUILLON.

Na enig zoekwerk vonden we dat onze Emile de zoon was van Louis LE BON en Amélie HEUNINCK.

In het boekje van LANDOY (zie verder) is er nog sprake van een F. LE BON. Ofwel is dat een drukfout, de initiaal van de tweede voornaam van Louis, ofwel sta ik nog voor een vraagteken.

-Het jaar 1877, jaar waarin LE BON sr. te Oostende startte, vinden we na 1894 terug in een publiciteitstekst van het huis (zie verder).

We keken even de Oostendse kranten van oktober-november 1877 na, maar vonden géén publiciteit van LE BON.

-Zeker is dat LE BON sr. zijn fotoateliers dra overbracht naar het terrein hoek Louisastraat-Van Iseghemlaan, daar waar nu een modern appartementsgebouw met apotheek staat. Aan de andere kant van de straat werd in de negentiger jaren de café-dancing "La Terrasse" gebouwd (Oiof. 68).

LE BON's fotoateliers waren bereikbaar over een grote koer.

Daarvan een afbeelding op p. 40 in : R. CROQUEZ, Ensor et son temps ..., Oostende (EREL), 1970.

-Bij G. MICHIELS (op. cit.) vernemen we dat LE BON anno 1888 een bijhuis opende in de Zuidzandstraat 21 te Brugge.

In 1896 werd het overgenomen door Ferdinand BUYLE. Zoals uit LE BON's publiciteit bleek, had hij ook een bijhuis te Blankenberge.

-Het aquarium kwam er niet in 1893, zoals G. LE BON beweert, maar pas een jaar later. Over deze onderneming van LE BON schreven wij jaren terug al een bijdrage in "De Plate" (2). U leest daar ondermeer dat de officiële opening op zondag 1 juli 1894 plaats had, en dat een paviljoentje op het voetpad de toegang tot het ondergrondse aquarium markeerde. Wel nu, op foto 70 in Y. VYNCKE's "Oostende in Oude Prentkaarten" kunnen we dat paviljoentje nog zien, links van het theaterportiek. En in zijn "La Vie d'Ostende" uit 1896 liet MARS een getekend binnenzicht van het aquarium afdrucken (3).

-In de Franse tekst is er sprake van de bouw ener grote bazar in de Vlaanderenstraat, anno 1899. Daarvan vonden we in "Le Carillon" van 3-4 juli 1899 een echo terug :

"Beaucoup de nos concitoyens ont admiré et admirent encore tous les jours l'élégant et vaste magasin que M. LEBON a construit à la Rue de Flandre et où l'on débite, en même temps que toutes sortes de jolis souvenirs d'Ostende, ces superbes coquilles des mers des Indes et du Mexique, des poupées ravissantes comme on n'en a jamais vues à Ostende, des ... mon Dieu, je n'en finirais pas si je devais énumérer tout ce que notre camarade Lebon a dans ses vastes magasins pour satisfaire l'acheteur le plus difficile. Allez-donc voir chez lui, vous en sortirez comme d'âne de Saint-Nicolas".

De tekst leert ons verder dat de decoratie van LE BON's bazar werd uitgevoerd door twee Italianen uit Torino : GIANOTTI & GIRAUDO die LE BON te Nice had leren kennen (4).

Deze zouden te Oostende nog andere decoratieve schilderwerken hebben uitgevoerd in die tijd : in de Société Littéraire, in het Hôtel Wellington, in de huizen van de heren SIMEON, VAN ISEGHEM, GOBIN en DIERYCKX.

(vervolgt)

Norbert HOSTYN

- zie nota's op p. 11

nota's :

- (1) : Een in 't Frans geschreven tekst op de achterzijde van 1 1/2 panoramafoto van het huis LE BON. Geschreven met balpen en naar we uit de tekst konden opmaken van na 1949.
- (2) : N. Hostyn, Een natte attractie uit 1894 : LE BON's Aquarium, in De Plate, 5, 12, december 1976, p. 13-14.
- (3) : onlangs herdrukt.
- (4) : Deze GIANOTTI is wellicht dezelfde wiens pentekeningen met Mariakerkse gezichten omstreeks 1900 gebruikt werden voor prentkaarten (cf. Omer VILAIN, Uitgevers van Oostendse prentkaarten, in Ostendiana III, 1978, p. 104). In de verzameling A.v.I berust een aquarel met een gezicht op het kerkje O.L.V. ter Duinen, getekend GIANOTTI.

---

#### OVER HET TECHNISCH ONDERWIJS TE OOSTENDE

---

In het Plate-nummer van april 1980 werpt medelid E. Smislaert een haakje naar kandidaat-vorsers naar de geschiedenis van het technisch onderwijs te Oostende. Ik ontgoochel hem wellicht wanneer ik er niet op inga. Nochtans wilde ik ook even snuffelen in het voor mij gekende en beschikbare materiaal daaromtrent. Wie Oostende denkt, denkt visserij en inderdaad, met het visserij-onderwijs is in de 19de eeuw de kous vlug af. Hoeveel weten echter dat op enkele passen van Oostende er een landbouwschool bestond ? Wellicht zijn weinig Oostendse jongeren daarvoor naar Oudenburg getrokken. Ik heb de school na 1850 nergens meer aangetroffen. Misschien zijn wel stadsgenoten naar het nabije Gistel gependeld waar op 13 december 1848 een leerwerkhuus werd opgericht. De nijverheidschool van Oostende telde in 1877 166 leerlingen, met 10 leraars en de leergangen duurden 3 jaar. Laat ik me beperken tot het visserij-onderwijs. Hierbij dient aan te stippen dat tussen 1879 tot 1884 een onderscheid gemaakt werd tussen nijverheids- en beroepsonderwijs. Het onder laatste resorteert de visserijscholen. Van de 12 opgerichte beroepsscholen voor jongens tussen 1884 en 1896, komen 3 (!) visserijscholen voor. Vergeten we niet dat het bloeiend visserijbedrijf toen al aan het kwijnen was en dat in 1887 de crisis haar hoogtepunt bereikte.

Het is de tijd van Paster Pype, aalmoezenier bij het Zeewezen. Oostende kreeg zijn school in 1888, Blankenberge in 1890 en Nieuwpoort in 1893. Tussen 1901 en 1910 waren zo eventjes 8 beroepsscholen voor visvangst opgericht geworden. Hun ligging verwondert de lezer niet : Blankenberge, Koksijde, Heist, De Panne, Nieuwpoort, Oostduinkerke en last but not least Oostende met een gemeenteschool en een vrije school. Er was een laboratorium voor onderzoek bij de laatstvernoemde school gevoegd. Op 6 juli 1906 kwam het Koninklijk Werk van de Ibis tot stand. Het was een kweekschool voor ouderloze vissers en zeelui. De exploitatie der leersloepen samen met het toevluchtsoord voor deze jonge ouderlozen werd beheerd door de samenwerkende genootschap "Ibis", gesticht op 16 mei 1908. Beurzen werden zelfs toegekend voor het opleiden der sloepjongens op de zeilschepen. De stuurman die zich inlieten met de opleiding, ontvangen een premie van 75 of 50 frank, naargelang het de grote of kleine visserij geldt en een bijkomende premie van 50 of van 25 frank, indien hun leerling het examen aflegt. De sloepjongens die de proef doorstaan hebben ontvangen behalve een getuigschrift van bekwaamheid, ook nog een premie van 50 frank en praktisch materiaal voor het bedrijf. Het "Jaarverslag der Commissie voor zeevisserij 1912", vermeldt op p. 65 dat vanaf het invoeren der studiebeurzen tot 1912 311 sloepjongens de vereiste eindproef met succes hebben afgelegd.

Nog een appendix : ik vergat bijna de "Association maritime belge" die zich tot doel stelde officieren op te leiden ter koopvaardij. De driemaster "Comte de Smet de Naeyer" was het Belgisch schoolschip dat in 1906 schipbreuk leed... Kwestie van te eindigen met een lokaal kleurtje...

Ivan Van Hyfte

Naar aanleiding van de artikelenreeks aflev. 3, van de heer Norbert Hostyn, over Oostendse fotografen heb ik in mijn verzameling "oude brieven met briefhoofd" een rekening van het jaar 1900 gevonden van J. Demuynck-Ragons, rue d'Ouest 44.

Die rekening, een prachtig stukje drukwerk op licht paarsgekleurd papier met een mooie bloem versierd, laat ons weten dat hij niet alleen fotograaf maar ook opticien en verkoper was van fototoestellen, didactisch schoolmateriaal, lichtbeelden, verrekijkers, inkten en lijm. (1)

Een rekening is een rekening, maar het uitzicht was toentertijd niet hetgeen we nu ter betaling aangeboden krijgen. Het was tevens een streling voor het oog wat de versiering ervan betreft, natuurlijk in onze tijd gezien. In de "oude tijd" was het misschien heel gewoon zoveel zorg te besteden aan de versiering van de brief, de rekening of de wisselbrief. Al was het een propagandamiddel en diende het ook ter concurrentie voor gelijkaardige firma's, voor onze tijd is het ongevoon.

Het briefhoofd, dat vaak niet alleen het bovenste gedeelte van de brief besloeg, maar ook een groot gedeelte van de linkermarge, wat blijkt uit de afbeelding, leert ons heel wat.

Sommige brieven zijn voorzien van prachtige gravures die de gevel van het firma-gebouw of een binnengezicht van de werk- of verkoopruimte voorstelden. Daarom zijn ze belangrijk aanvullend bronnenmateriaal voor de iconografie van de stad. Zo zijn er heel wat afbeeldingen van bedrijfsgebouwen bewaard gebleven, want in die tijd was het niet de gewoonte foto's in die aard te nemen. Men kan vergelijkingen maken met nog bestaande gebouwen doch de precisie der afbeeldingen kloppen niet altijd met de werkelijkheid, soms werd er op het briefhoofd wel overdreven en werden de gebouwen groter voorgesteld dan ze waren. Ik bezit ook een brief uit het jaar 1914 van J. Ouvry-Schockaert van de Rogierlaan 42-44. Het briefhoofd is in zacht paarse kleur weergegeven, waarin we bovenaan links in een ovaal, gelauwerd met de gewonnen medailles, een algemeen gezicht hebben van het bedrijf.

Op het trottoir een drukte van voetgangers en een tram in de straat. De voorgevel had het uitzicht van een groot herenhuis. De ingang was geflankeerd aan beide zijden met een uitstalraam. Op de eerste verdieping, boven de ingang bevond zich een erker met daarboven een klein balkon. Op de tweede verdieping boven de ramen werd er vermeld "Miroiterie Ostendaise". In 1918 kwam op het huis Ouvry een grote obus terecht.

We kijken boven het gebouw uit en zien dat er naast beide zijden van het centraal gelegen gedeelte twee binnenkoeren zijn waar een hele bedrijvigheid zich afspeelt. Er is ook een hoge rokende schouw afgebeeld. We kunnen merken dat de gebouwen waarschijnlijk uitgeven op de volgende straat die nu de Leon Silliaertstraat is. Die medailles zijn het bewijs van "Les plus hautes récompenses" waaronder "Médaille d'or Ostende"; van "L'exposition internationale d'Ostende"; en van "Exposition de l'industrie, commerce, travail".

De firma was ook agent of alleenvertegenwoordiger van verschillende binnen- en buitenlandse werken i.v.m. vernissen, spiegelglas, ruiten, verzekeraar tegen het breken van glas. Al wat zij verkocht, wordt in het briefhoofd bovenaan vermeld: meubelen, tapijten, linoleum, oliën, schildersgerief, enz. Aan de rechterkant van het briefhoofd in een rechthoek, is er een afbeelding van de binnenzaal die als verkoopruimte en tentoonstellingshall diende, in het midden bevindt zich een kiosk, rondom rond zijn er gaanderijen afgeschermd met balustrades. Deze ruimte werd later nog gebruikt als sporthall o.a. voor boksgala en rolskating.

ENTRÉE LIBRE PRIX FIXE

ENTRÉE LIBRE PRIX FIXE  
 d'Ameublements et Travaux de Peinture, Décor, Glaces et Vitrages  
 L'Académie, Toiles Circées; Couleurs, Vernis, Huiles  
 Glaces, Verres, Vitraux, Baguettes; Eponges, Peaux de Chamois, etc.  
 Produits Chimiques; Articles pour Peintres, Vitriers, Ebenistes, etc.  
 GRANDE MIROITERIE OSTENDAISE ET DU LITTORAL

SALLES D'EXPOSITION  
 Permanente d'Ameublements en tous styles  
 Achat, Vente, Echange et Location  
 de meubles en  
 tous genres

AGENT  
 des Verreries et des Glaceries  
 Agent général pour la Belgique  
 des Vernis - The London Varnish Works  
 Seul agent pour le Littoral des Produits METZEL  
 Assurances contre le bris des Glaces

Vue intérieure d'une Salle de Nouveaux Meubles  
 Superficie 2615 m<sup>2</sup>

# J. JOUVRY-SCHOCKAERT

TELEPHONE  
 030

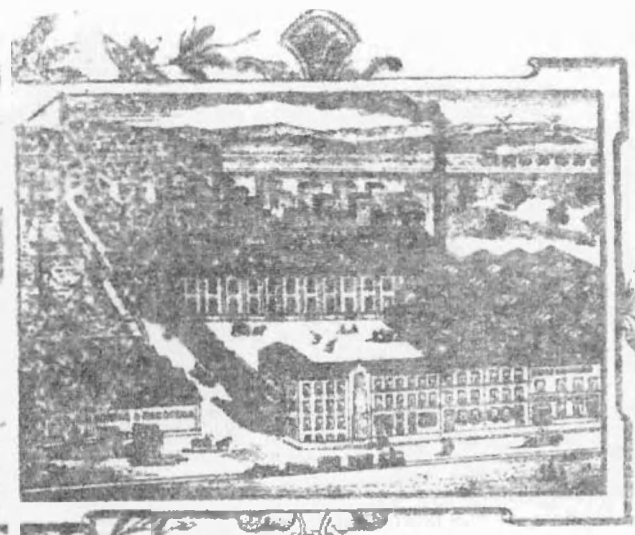


LES PLUS HAUTES  
 RECOMPENSES

Le prix est encaissé sans engagement et restitué si l'acheteur ne se présente pas dans les 24 heures et s'il n'y a pas de marchandises vendues. Les marchandises vendues sont remboursées. Les marchandises vendues sont remboursées.

Route de Rogier, 42-44 Ostende, le 18/5 19

Monsieur,



IMPORTATION DIRECTE DES BOIS DU NORD  
 ROYALSCHE HOUTHANDEL

Scienc. Raboterie & Menuiserie Mécaniques  
 Moulures en tous Genres  
 STOOM ZAGERIJ SCHAEVERIJ & SCHRIJFWERKERS  
 ALLE SLACH VAN LIJSTEN

De Buck & Deweer  
 BOULEVARD DU MIDI

Adresse Télégraphique  
 Telygraaf 0108  
 DEBUCK-OSTENDE

Midden door het briefhoofd van linksonder naar rechtsboven prijkt dan de firma-naam J. Ouvry-Schockaert. De mogelijke kale vlekken zijn opgevuld met bloemen. Ten laatste over een breedte van 7 cm in de linkermarge zijn de algemene verkoopsvoorwaarden gedrukt in het Frans en het Nederlands.

Nog uit 1914 bezit ik een copie, uit de verz. D. Farasyn, met het briefhoofd van Th. Blomme, Entreprise générale d'installations de gaz, d'éclairage et de distribution d'eau de ville, dus de loodgieter die ook te vinden was in de Rogierlaan, nr. 67, juist aan de overzijde van de straat. In linkerbovenhoek hebben we de afbeelding van de voorgevel en centraal "l'intérieur du magasin". De aanbevelingen gaan ook tot buiten de afbeelding en maken deel uit van de linkermarge. De gevel van nr. 67 is nu nog dezelfde.

Op de Boulevard du Midi bevond zich "De Buck l Deweert, inportation directe des bois du nord" ; "Noordsch houtmagazijn, stoomzagerij, schaverij l schrijnwerkerij, alle slach van lijsten".

Links bovenaan bevindt zich weer, maar gegraveerd inzwart-wit, het bedrijf, vanaf de voorzijde over de gebouwen kijkend, met een waar panorama van de omgeving. Het bedrijf heeft aan de voorzijde een mooie gevel die waarschijnlijk de burelen inhoudt. We kunnen langs beide zijden en achteraan de opslagplaatsen terugvinden, ook een binnenkoer en een hoge rokende schouw. Aan de linkerzijde bevindt zich een dok waar zeilschepen gemeerd liggen (De plaats waar nu het stadhuis staat). Aan de horizon zien we twee treinen rijden en nog verderop ontwaren we 2 windmolens. In mijn collectie heb ik nog andere prachtige briefhoofden van een drukkerij, oesterput, hotel, bank, maar de beschrijving ervan zou misschien te ver leiden. Het bedrijfsarchief waar we deze brieven nog kunnen terugvinden kan dus ook een bron zijn voor de industriële archeologie (2). Wat de drukkunst aangaat bewijzen deze briefhoofden dat er in die jaren knappe tekenaars en graveurs in dienst waren van de drukkers, om zulke verfijnde afbeeldingen, meestal in zachte kleuren, op het briefpapier af te drukken. De drukker was ook niet verlegen om zijn naam in dit prachtig stukje te vermelden.

Wanneer men verschillende brieven enrekeningvan zo'n bedrijf te samen zou brengen kan men min of meer een stukje geschiedenis van dit bedrijf samenstellen en eventueel bijdragen tot de economische geschiedenis van de stad.

Wat een oude brief ons toch nog kan vertellen. Met gewone klein en middelgrote bedrijf kan onwetend nog belangrijke historische documenten bezitten die niet zouden mogen verloren gaan.

Robert LEROY

(1) cf. "De Plate", april 1980, p. 68

(2) Literatuur : "Spiegel Historiae" 1975 ; jrg. 10 ; nrs. 1 en 3.

Euphrosine Beernaert, Eugeen Everaerts, Gustaaf Vandamme

Voor ons ligt het achtste deel van het "Nationaal Biografisch Woordenboek" (Brussel, Paleis der Academiën, 1979), uitgegeven door de drie nederlandstalige Koninklijke Academiën van België. Van de hand van Norbert HOSTYN, ons dynamisch bestuurslid en licentiaat in de kunstgeschiedenis, verschenen twee gedegen biografische notities : één over kunstschilderes Euphrosine BEERNAERT (Oostende, 1831 - Elsene, 1901) (kol. 21-28), een résumé van zijn licentiaatsproefschrift K.U. Leuven (1976), en één over architect Gustaaf VANDAMME (Gent, 1870 - Oostende, 1938) (kol. 809-811). Beide Oostendse figuren werden voordien uitgebreid behandeld in ons tijdschrift. Dr. Lammert Duning, in 1979 overleden, schreef een opmerkelijke notitie over Eugeen EVERAERTS (Oostende, 1880 - Rotterdam, 1976) (kol. 279-287), in leven bibliothecaris te Oostende (1907-1918) en te Rotterdam (1923-1945). De Oostendenaar Drs. Luc François, voorheen aspirant NFWO en thans assistent aan de R.U. Gent (Nieuwste Geschiedenis), lid van onze Heemkundige Kring, maakte een biografische bijdrage over Goswin de STASSART (Mechelen, 1780 - Brussel, 1854) (kol. 717-725). L. François bereidt een studie voor, als doctoraatsproefschrift, over de diverse vormen en evolutie van de verhouding tussen onderdaan en gezagsdrager in de jaren 1785-1835.



Algemene gegevens :

Ligging : Elisabethlaan 235 te 8400 Oostende  
Jaar van ontwerp : 1935  
Rouwjaar : 1936  
Architect : J. De Bruycker - Roeselare

---

Onlangs verscheen het boek "Uit klei gebakken" (1) waarin men een overzicht kan vinden van de baksteenarchitectuur in België tussen 1200 en 1940. Bij de afbeeldingen van goede voorbeelden tussen de twee Wereldoorlogen hebben de samenstellers gekozen o.a. voor woning Depuydt (blz. 183). Dat deze keuze niet toevallig is zal u verder wel kunnen vaststellen.

Vooraleer het gebouw te benaderen is het zeker noodzakelijk de Belgisch/Nederlandse banden weer te geven op gebied van architectuurinvloeden. Het is hoofdzakelijk een eenrichtingsverkeer geweest van Nederland naar België. (2)

Vóór de eerste wereldoorlog had men in Vlaanderen een invloed van de Nederlandse architect Perlage. Het beste voorbeeld hiervan is wel een woning die architect Huib Hoste bouwde in Assebroek in 1912.

Na de Eerste Wereldoorlog kreeg men vanuit Nederland een dubbele invloed. Vooreerst had men de "Stijlbeweging" rond figuren als Van Doesburg en Rietveld. Het herinterpreteren van de "Stijlprincipes" kan men het best terugvinden opnieuw bij Huib Hoste in de prachtige woning De Beer te Knokke van het jaar 1924. (3)

De andere pool was de Amsterdamse School die met haar expressonistische baksteenarchitectuur vooral navolging kreeg in het werk van de Gentse architect Geo Henderick.

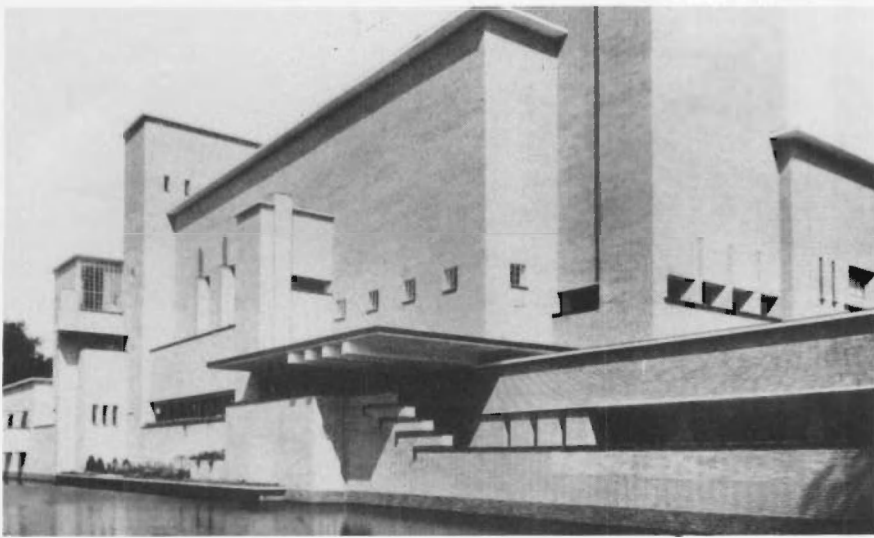
In het begin van de jaren dertig kreeg men in Vlaanderen opnieuw een verschuiving van de invloeden. Een groep architecten rond o.a. De Koninck, V. Bourgeois (ontwerper stadhuis Oostende), G. Eysselinck (ontwerper Postgebouw Oostende) kozen voor de "Internationale Stijlbeweging" met als hoofdfiguur Le Corbusier. Het was een zoeken naar een universele architectuur ter bevrijding van de mensheid. Maar toch blijft de invloed van Nederland op de Vlaamse architectuur zwaar doorwegen vooral door het werk van de Nederlandse architect W. Dudok.

Waar de "Internationale Stijlbeweging" gericht was op een zuivere vorm van het purisme en het functionalisme kreeg men bij Dudok een poëtische kubistische architectuurvorm.

De invloed van Dudok tussen de jaren 1930 en 1940 is zeer groot geweest in Vlaanderen. Woning Depuydt is een uniek voorbeeld van deze architectuurbenadering.

De ontwerper van dit gebouw is de Roeselaarse architect J. De Bruycker die samen met o.a. G. Eysselinck, L. Stijnen (ontwerper Kursaal Oostende) tot de tweede generatie van moderne architecten behoorde. Tussen 1930 en 1935 ontwierp De Bruycker reeds enkele goede gebouwen vooral in de streek rond Roeselare. (4)

Vooraleer aan het ontwerp te Oostende te beginnen trok de architect samen met dokter Depuydt naar Nederland, en meer bepaald naar Hilversum. (5)



1



2

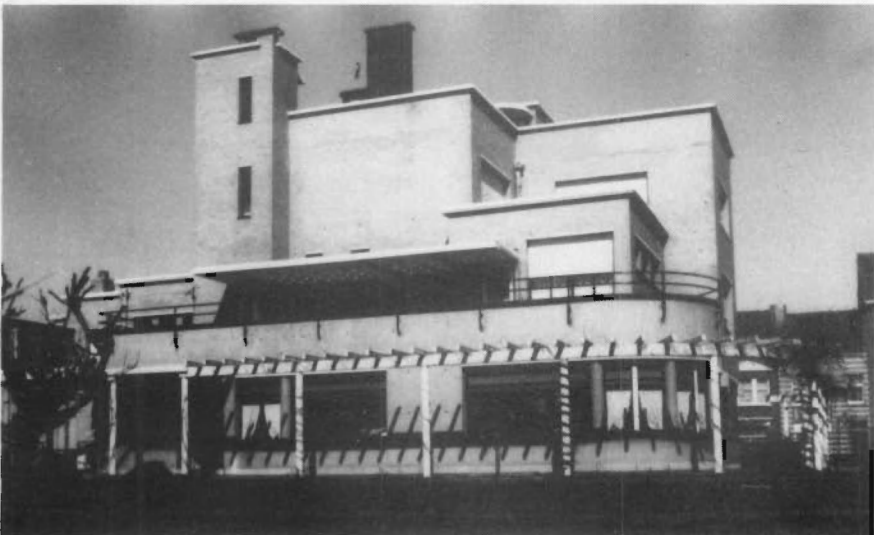
1. Stadhuis Hilversum (Nederland) 1924-1930  
architect W. Dudok
2. Stadhuis Hilversum - Toren
3. Stadhuis Heist - Toren  
architect Langeraert (Gent) 34 / 35
4. Woning Depuydt Oostende
5. Architect J. DeBruycker - Roeselare



4



3



5

Het stadhuis van Hilversum (foto 1 en 2) van architect W. Dudok (1924-1930) heeft een grote invloed gehad op het architecturaal denken van de jaren dertig. Gezien deze studiereis is het dus zeker niet toevallig dat in woning Depuydt zeer veel elementen van Dudok zijn weer te vinden.

Voor deze woning met dokterspraktijk gaf Stad Oostende een bouwvergunning op 20 september 1935. Begin 1936 begon de aannemer Th. Pauwels - G. Vereecke uit Middelkerke de ruwbouwwerken. (6)

Begin november van hetzelfde jaar kon de familie Depuydt intrek nemen in haar nieuwe woning. (5)

Het concept van het geheel voorzag een gedeelte voor de woning en een ander gedeelte voor de dokterspraktijk. De ruimte voor de dokter was noordelijk gericht en met een directe uitgang op de Elisabethlaan. Het gedeelte voor de woning is oost-zuid georiënteerd en heeft een kleine tussenruimte tussen straat en inkomdeur.

Het geheel is opgetrokken in gele bakstenen van de firma Florizoone uit Nieuwpoort. Opmerkelijk is wel het gebruik van gekleurde terra-cotta elementen (licht- en donkerbruin) aan beide inkomdeuren.

Het hoogtepunt van het gebruik van terra-cotta is zeker het interieur van de Basiliek van Koekelberg. Het eerste gedeelte van dit bouwwerk (architect Van Huffel) kwam klaar begin 1934.

Het geheel van alle gevels komt zeer harmonieus over. Na een analyse van de gevelopbouw blijkt dat het om geen toeval gaat. De gevels zijn opgebouwd met diagonaallijnen van 30°/45° en 60°. Zo is het vlak van de voorgevel het gevolg van een diagonaallijn van 30°. (7)

Het grondplan is zeer functioneel en qua ruimte zeer interessant. Men komt deze woning binnen langs een windsas ; dit element is visueel weergegeven in de gevel door gebruikt te maken van een afzonderlijk volume.

Na deze windsas komt men in een centrale binnenruimte met trap (hoogte 6.10 m.). Het noorderlicht komt binnen in deze ruimte door drie gezandstraalde vensterglazen van de Gentse glazenier Gustaaf Rigelle (1908- ). Deze kleurloze figuratieve glaspanelen harmoniëren volgens Rigelle veel beter met de functionele architectuur dan de gekleurde brandglazen van vroeger. (8)

Voor deze woning ontwierp J. De Bruycker ook enkele houten vaste meubels (zwart van kleur). In het geheel van de binneninrichting hechte hij zeer veel belang aan de juiste kleurkeuze van het schilderwerk.

Om te besluiten zou ik nog willen verwijzen naar het stadhuis van Heist (enkel de toren) van architect Langeriaert (zie foto 3) omdat hier ook zeer duidelijk de invloed van Dudok aanwezig is. Vergelijking van foto 2 en 3 geeft dit zeer goed weer.

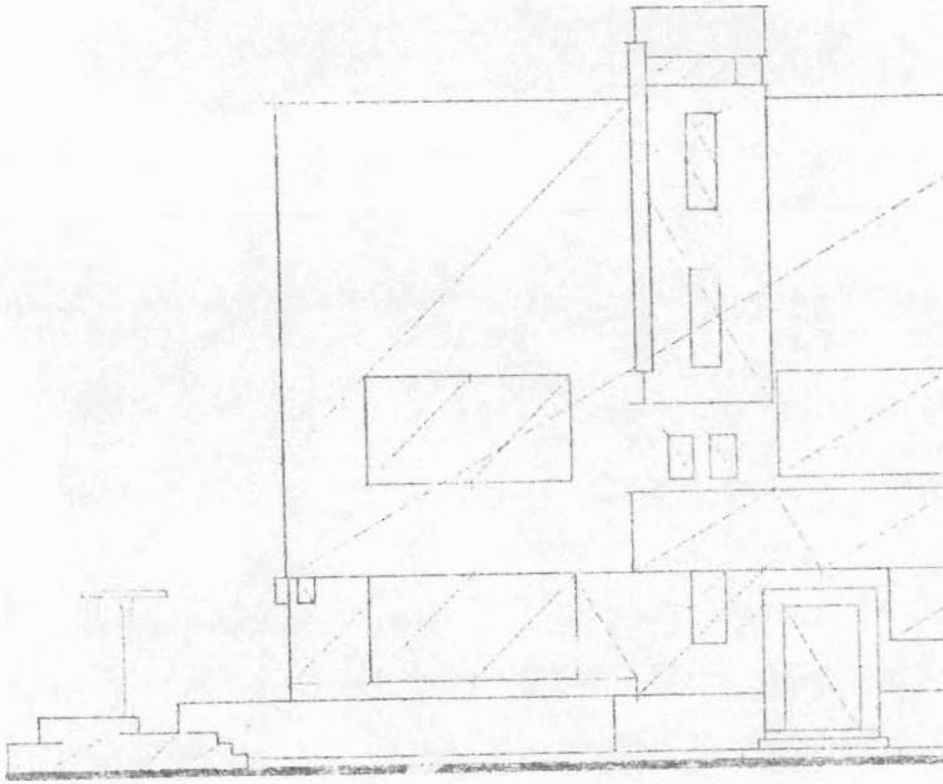
Marc DUBOIS - architect

Assistent Hoger Architectuurinstituut Sint-Lucas  
Gent

#### Nota's

- (1) Peirs, Giovanni : "Uit klei gebakken - baksteenarchitectuur van 1200 tot 1940"  
Foto's : Peter Labarque  
Uitgever Lannoo Tielt/Amsterdam.
- (2) Een meer uitgebreide tekst over de relatie Nederland/België is te vinden in  
TA/BK nr. 12 - 1971 (blz. 307/314)  
"Huib Hoste en de Nederlandse architectuur" door Geert Bekaert  
"Huib Hoste" door Marcel Smets.

-18-

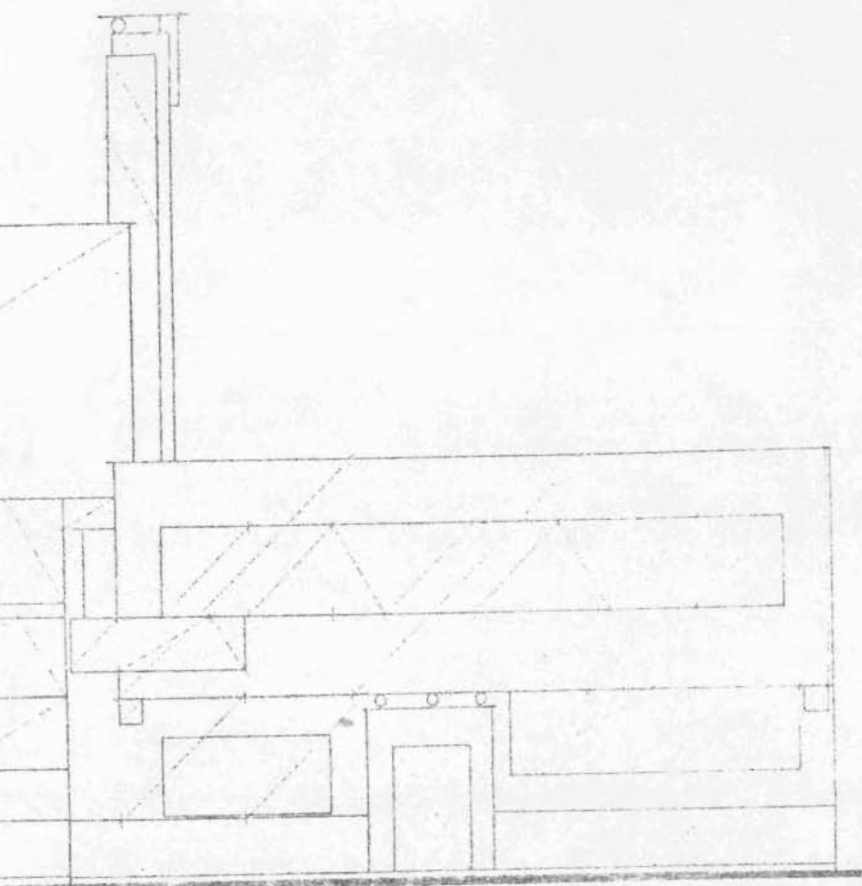


woning depuydt Costende 1935

Gemaakt naar de tekeningen  
van architect J. De Bruycker.

Architect Marc Dubois.

80/102



- (3) Smets Marcel : "Huib Hoste, voorvechter van een vernieuwde architectuur"  
Uitgave : Nationale Confederatie van het bouwbedrijf.  
Woning De Beer blz. 106/107.
- (4) Woning De Buscher-De Clercq te Roeselare.  
"Un exemple logique de l'Utilisation des qualités respectives de la brique  
et du béton".  
Bâtir nr. 21 - 1934.
- (5) Gegevens van mevrouw Depuydt.
- (6) Uit Bâtir nr. 43 - Juin 1936 blz. 744.
- (7) Gevelstudie woning Depuydt - arch. M. Dubois (niet gepubliceerd).
- (8) Uit "Van Kromme tot Rechte - Architectuur en Toegepaste Kunsten in Oost-  
Vlaanderen van 1920 tot 1940"  
Y. De Smet en N. Poulain.  
Uitgave Provinciebestuur Oost-Vlaanderen 1979.

-----  
 ARY SLEEKS - een SANS RANCUNE en een CURIOSUM ?  
 -----

Ary SLEEKS wordt in DE PLATE, waarvan hij de stichter is, niet steeds gevestigd  
zoals 't hoort. N.a.v. 25 jaar De Plate wordt hij, blz. 79/193, A. SLEECKX ge-  
noemd, terwijl hij in EEN KWARTIEUW "PETITE HISTOIRE" van OOSTENDE, blz. 79/  
257-259, schromelijk oneer wordt aangedaan.  
november 1954 : Stichting "De Plate"

Autosnelweg : vak Oostende-Stene door Minister Van Glabbeke  
ingehuldigd

° Wie de stichter van "De Plate" is, wordt NIET VERMELD. Als Minister Van Glab-  
beke wordt genoemd omdat hij dit stuk van de autosnelweg inhuldigde, dan moest  
Ary Sleeks als stichter van "De Plate" ook vernoemd worden zijn.  
In dezelfde PETITE HISTOIRE wordt Ary Sleeks' overlijden NIET VERMELD (zoveel  
overlijdens, zelfs van personen die helemaal niks met "De Plate" te maken hebben,  
wél). Maar dit blijkt een ERREUR te zijn. En dat zal wel ! Blz. 80/18 schrijft  
O.V. immers zelf dat het ONVERGEEFLIJK is dat het OVERLIJDEN ARY SLEEKS, LETTER-  
KUNDIGE EN MEDE-STICHTER van "DE PLATE" uit de lijst wegviel.

° Ik wens te benadrukken dat ARY SLEEKS de STICHTER van DE PLATE is, en allen  
die hij op de stichtingsbijeenkomst uitnodigde MEDESTICHTERS zijn. Let wel : het  
ligt zeker niet in mijn bedoeling de zovelen die zich voor "De Plate" hebben  
ingezet in de hoek te duwen !

juli 1976 : Herdenkingsplechtigheid Ary Sleeks te Walcourt (10 jaar na zijn  
teraardebestelling in wildvreemde grond) : NIET VERMELD.

Nou, niet alles kan vermeld worden. Overigens, er waren op de her-  
denkingsplechtigheid al niet meer aanwezigen dan op zijn begrafenis :  
in beide gevallen op je vingers te tellen !

Ary SLEEKS woonde te Oostende in het huis nr. 15 aan de Parijsstraat (dat hij  
testamentair schonk aan "De Plate" die, ingevolge de ontzettend hoog oplopende  
successierechten en nog andere redenen van financiële aard, in de onmogelijkheid  
verkeerde het te aanvaarden).

Is het waar dat dit huis

- ° gebouwd werd door Leopold II ? (met de centen van deszelfs doorluchtige hoog-  
heid maar vanzelfsprekend met andermans handen) ;
- ° bewoond werd door een van zijn maîtresses ? (en wie in hoogsteigenpersoon was  
dat ?) ;
- ° ondergronds verbinding had met het koninklijk domein aan de blinde overzijde van  
de straat ? (wat al te sprookjesachtig om waar te zijn, alhoewel ondergetekende  
in Oostende nog mordicus horen beweren heeft dat het zeker en vast zo geweest is !)
- ° dat Ary Sleeks er de 3de eigenaar van was ?

De oude gebouwen van het H.T.I. (vroeger beter bekend als "het Sacré-Coeur") gelegen aan de 17 Octoberstraat werden in 1976 afgebroken om plaats te maken voor een efficiënter ingericht gebouw. In de ruime kapel bevond zich een orgel, opgesteld op het doksaal, dat van benden praktisch volledig aan het oog was onttrokken door een verlaagd plafond dat ter hoogte kwam van de doksaalvloer : een gevolg van moderniseringswerken uit de jaren zestig.

Het orgel dat in de werkhuizen van Pierre Schijven & C<sup>o</sup> te Brussel gebouwd werd, was een gift van oud-leerlingen vnn het toen bij de internationale high-life bekende instituut.

In het front van het orgel staat : "Souvenir du centenaire de la Société du Sacré-Coeur. Les anciennes élèves reconnaissantes. 21.II.1900".

In het front van het breed uitgebouwde eiken meubel in een eclectische stijl stonden houten sierpijpen. Toen we in 1975 het orgel kwamen bekijken was het nagenoeg onbespeelbaar vanwege het jarenlange gebrek aan onderhoud.

Hier dan de samenstelling :

Op het eerste manuaal :

Sousbasse 16, Montre 16, Montre 8, Bourdon 16, Bourdon 8, Gamba 16, Gamba 8, Trompette 8.

Op deze registers werd het transmissiesysteem toegepast zodat er in feite slechts 4 reële spelen waren. Hier een overzicht van die spelen met hun afleidingen :

Montre 16 - Montre 8 - Prestant 4

Bourdon 16 - Bourdon 8

Gamba 16 - Gamba 8

Trompette 8

Op het tweede manuaal : slechts 5 reële spelen

Flûte Harmonique 8 - Flûte Harmonique 4 (een afgeleid spel)

Salicional 8 - Dolce 4 (afgeleid spel)

Voix Celeste 8, Doublette 2, Basson Hautbois 8

De pedaalregisters werden ontleend (transmissie) aan de spelen van het eerste manuaal : Bourdon 16, Montre 16, en Octave Basse 8.

De beide klavieren hadden een omvang van C tot g''''.

Het pedaal had 27 toetsen (C-d)

De windladen waren gemaakt volgens het unitsysteem met afleidingen in de pneumatische tractuur van de verschillende registers. Deze bouwwijze wordt niet meer toegepast omwille van het trage functioneren.

Vermelden we tot slot dat het orgel werd verworven door de kerkfabriek van St. Franciscus van Assisië (Stene) waar het wellicht nog voor het einde van het jaar zijn nieuwe bestemming zal krijgen.

Ondertussen wordt het orgel hersteld en omgebouwd door de firma LONCKE uit Kortemark-Esen. We hopen later onze lezers een vergelijkende studie van oud en nieuw orgel te kunnen bieden.

Robert HOSTYN

---

#### Erratum

---

Alleen in Utopia komen er geen tikfouten voor. In het vorig nummer van "De Plate" werd het licentiaatsproefschrift van Suzanne Ponjaert besproken voor de heer G. Billiet. Daar de titel ervan bedorven was, geven we hier de gesaneerde versie : "The Siege of Ostend (1601-1604) in English Literature and in contemporary Books and Pamphlets (R.U.G., 1973)" En niet : 1883 !

O.V.

n.a.v. een artikel over EEN ESSAY GEWIJD AAN DAAN BOENS (De Plate, blz. 79/37)

E. Smissaert vangt zijn artikel als volgt aan : "De Bestendige Deputatie van Oost-Vlaanderen gaf opdracht aan de Provinciale Kulturele Dienst een reeks te wijden aan Oostvlaamse letterkundige die om kwaliteitsredenen of soms gewoonweg om redenen van literair-historische aard minder aan bod komen en toch een ruime aandacht verdienen." - Hieruit blijkt dat E. Smissaert niet weet dat wat thans als 'Oostvlaamse Literaire Monografieën' verschijnt, een navolging is - waarover wij ons verheugen ! - van wat in West-Vlaanderen reeds volle 14 jaargangen achter de rug heeft. Inderdaad werd in 1966 gestart met de VWS-CAHIERS ('Bibliotheek van de Westvlaamse Letteren'), met als streefcijfer 100, voorzien tegen 15 december 1982. Deze cahiers zijn een uitgave van de VWS (Vereniging van Westvlaamse Schrijvers), onder de auspiciën van de Provincie.

In deze reeks werd het nr. 44 (1973), samengesteld en ingeleid door ondergetekende, gewijd aan ... DAAN BOENS. In Daens laatste werk : 'Kwatrijnen integraal' (1973), waarmee hij verzekerde van de poëzie afscheid te zullen nemen (hij was toen welgeteld 80 jaar oud !), heeft hij achteraan in het boekje een stuk uit mijn inleiding van het VWS-Cahier overgenomen (blz. 77) en tevens een van zijn kwatrijnen heeft hij daarin (blz. 10) aan mij opgedragen :

Voor Raf Seys, mijn biograaf  
 Staàn waar wij wezen moeten,  
 Op 't marktplein of in stoeten,  
 Op zand of vaste grond,  
 Maar groeien uit ons voeten.

Van mijn VWS-Cahier werd overigens, vooral van de bibliografie van en over Boens, voor de Oostvlaamse monografie 'dankbaar' gebruik gemaakt, zonder bronopgave, zelfs zonder - tenzij in de inleiding - naar het cahier te verwijzen.

In de VWS-Cahiers zijn reeds volgende Oostendse auteurs aan de beurt gekomen (de levende komen maar in aanmerking wanneer ze de leeftijd van 60 jaar bereikt hebben) : Ferdinand Vercocke, Karel Jonckheere, Ary Sleeks, Gaston Duribreux, Daans Boens, Stephanie Verzele-Madeleyn ; hoogstwaarschijnlijk wordt in de lopende jaargang XV (eind 1980) een nummer gewijd aan de al te weinig bekende doch verdienstelijke Oostendse dichter August Vanhoutte, vriend van Karel van de Woestijne (door wie hij zich ten andere liet inspireren). - In een speciale bloemlezing (met bio-bibliografie) : "De laureaten van de Westvlaamse en Interprovinciale Prijzen voor Letterkunde. 1950-1975" komt Julien van Remoortere voor, die thans boeken schrijft van 's morgens vroeg tot 's avonds laat.

Onder de tot op heden (maart 1980) 83 afzonderlijk in het volle daglicht gestelde auteurs komen figuren voor als Eugeen van Oye, voor wie Guido Gezelle het fascinerende 'Dien avond en die roze' dichtte, de Gezelle- en Rodenbachspecialist prof. dr. Frank Baur, en Edward Peeters, die - alle drie - ook een plaats zouden dienen te bekleden in een overzicht van de literatuur te Oostende. Baur (eig. Frans) en Karel Seys kozen als leerlingen aan het Oostendse atheneum gelijktijdig een gelijkaardig pseudoniem-anagram : Aran Burfs en Ary Sleeks. Maar, die Edward Peeters, reeds van gehoord ? Geboren te Berchem (Antwerpen) in 1873 en overleden te Sint-Andries (Brugge) in 1937, is hij in zijn Oostendse jaren de pionier van de opvoedkundige beweging in Vlaanderen geweest : als studiemeester aan het atheneum (aan-gesteld in 1897) stichtte hij ter stede een 'Bureau International de Documentation Educative' met 'des présidents régionaux' in 35 landen over de gehele wereld. Geen één auteur heeft de naam van de stad zoveel en zo ver verspreid ! Hoeveel boeken



(van de meest uiteenlopende genres- hij geschreven heeft is moeilijk te bepalen ; hij publiceerde overigens onder zomaar 16 verschillende pseudoniemen. Als Edward Peeters gaf hij in 1903 een werk uit : "Oostendiana. Roemrijke bladzijden uit de geschiedenis van Oostende", waarin hij, bewust of onbewust, in beide delen van de titel, ter stede navolging krijgen zou. Ook als sprookjesschrijver verwierf hij zeer grote bekendheid : wie heeft als kind Paul Kiroul niet gelezen ? De WVS-Cahiers zijn niet in de boekhandel noch perafzonderlijk nummer te verkrijgen. Een jaarabonnement (6 nrs.) kost 200 fr. - De kostprijs van de vermelde speciale bloemlezing bedraagt eveneens 200 fr. - Leden van De Plate kunnen een gratis proefnummer over Edward Peeters bevragen bij Raf Seys, 'de Rumberg', Ringlaan 1, te 8280 Koekelare.

Raf SEYS

---

#### BRUGGE EN OOSTENDE

---

Bij de presentatie van de kaart van Brugge van Geo Ebinger op 8 december 1979 hield de heer Luc SCHEPENS, Wetenschappelijk Assistent bij de Provinciale Dienst voor Cultuur, een merkwaardige toespraak. Een passus uit zijn toespraak publiceren we hier met de toestemming van de auteur.

"Het eerste panoramische zicht van Brugge is 500 jaar oud. Met andere woorden, het is ongeveer 500 jaar geleden dat Brugge voor het eerst als "schilderachtig" en schilderenswaard ervaren werd. En het lijkt mij wel merkwaardig dat deze stad, gedurende al die 500 jaar en tot op vandaag schilderenswaard is gebleven. Ik denk dat er weinig steden zijn die op een dergelijke traditie kunnen bogen.

De meeste belangrijke steden hebben immers een Haussman gekend, ook als die Leopold II heette. Ik bedoel dat de meeste steden een periode hebben gekend van urbanisatie en sanering, tijdens dewelke ganse stadskwartieren werden afgebroken om er brede rechte lanen door te trekken, afgezoomd met pompeuze neo-dit en neo-dat gebouwen die intussen reeds de plaats hebben geruimd voor de moderne columbaria waarin men de levenden thans begraaft.

Indien Brugge daaraan op de valreep is ontsnapt - ik kan maar één dergelijk project te Brugge, de doorsteek van de Boeldput naar het Zand, omwille van de aanleg van de spoorweg en het station in de jaren 1830 - dan is dit niet te wijten aan de wijsheid van zijn stelijke aedielen maar aan de armoede van zijn bevolking. Met andere woorden, de huidige rijkdom van Brugge is te danken aan haar vroegere armoede. En deze armoede was te wijten, voor een belangrijk deel althans, aan de rijkdom van enkelen.

Sinds de studie van Yvan Vanden Berghe weten wij dat Brugge, na het grote verval van zijn haven in de 16e eeuw tot op het einde van de 18e eeuw toch een vrij welstellende stad was gebleven, met heel wat - ik zou zeggen "familiale" industrie. De armoede sloeg de stad, vooral in de jaren 1830, en daar had de Belgische revolutie voor een deel schuld aan, want deze had eenaantal afzetgebieden voor de Brugse industrie en landbouwmarkt, zoals de streek van Cadzand, en de in- en uitvoer van en naar de Nederlandse koloniën afgesneden.

De belangrijkste oorzaak wellicht was, zoals ik daarnet zegde, de rijkdom van een aantal van zijn inwoners, meestal adellijke families die hun onroerende goederen tijdens het Franse bewind gevoelig hadden uitgebreid door de aankoop van z.g. "zwart goed", en - in tegenstelling tot de hogere burgerij van Gent en later van Kortrijk - bleven investeren in onroerende goederen, en niet, zoals de Journal de Bruges dat in 1837 aanklaagt op een "meer winstgevende en meer patriotische wijze" in de industrie. Komt daarbij dat zowel Gent als Oostende hun steentje bijdroegen om de tanende Brugse industrie de nek te breken, op een onverwachte wijze, door het waterniveau van de Gentse en de Oostendse vaart zo laag te houden (omwille van de afwatering van de Polders, die niet meer over Nederlandse grond kon gebeuren) dat de schepen moeilijk toegang kregen tot de Brugse haven, terwijl de manipulatie van de sas Slykens te Oostende zo geregeld werd dat schepen met bestemming Brugge er meerdere tijd verloren. Met andere woorden, omdiverse en zeer uiteenlopende redenen, heeft Brugge in het begin van de 19e eeuw de industriële trein gemist, en is gaan verkrotten. Geen sprake dus van urbanisatie of nieuwbouw. Er was geen geld.

VOULEZ-VOUS DANSER ???

Muziek betekent niet alleen ernstig luisteren naar een of andere symphonie, aria of concerto. Zij met danskriebels kwamen ook aan hun trekken, en wel in het Casino dat in het Stadhuis op het Wapenplein was ingericht.

De Balzaal van het Casino werd in 1836 ingericht naar de plannen van onze beroemde stadsgenoot Tilman SUYS. Het werd een soort polyvalente ruimte, geschikt voor dansavonden, concerten, prijsuitdelingen enz. De Balzaal is ons goed gekend door enkele heerlijke litho's van VAN CUYCK en andere artisten (1). Aanop een balkon speelde het orkest ten dans.

In 1852 werd het ensemble aangevoerd door SACRE, balmeester aan het Hof van Koning Leopold I.

En wie thuis privé zelf danspartijtjes wou organiseren kon steeds beroep doen op de heer KEVERS, althans volgens diens publiciteit in "La Flandre Maritime" van 7 augustus 1850.

"M. KEVERS, PROFESSEUR DE MAINTIEN ET DIRECTEUR DE BALS A BRUXELLES, DONNE DES LECONS DE DANSE PENDANT LA SAISON DES BAINS ET SE CHARGE DE TENIR LE PIANO POUR LES SOIREES DANSANTES.

RUE DE LA CHAPELLE, 64

COIN DE LA PLACE D'ARMES"

XXXXXXXXXX

Het Casino in het Stadhuis, waarvan hoger sprake, was tevens ook een druk gebruikte concertzaal, waar talrijke internationale solisten te gast waren.

In 1850 opende het seizoen op donderdag 11 juli. Het orkest stond onder de leiding van MEISSNER, de dirigent van het Muziekkorps van het 7de Linierregiment. Eén van de solisten dit jaar was de pianist JAELL, die in heel Europa successen oogste met zijn vertolking van "Le Bananier", een huzarenstukje van Louis-Moreau GOTT-SCHALK, een dringend aan herwaardering toe zijnde toondichter.

In 1852 opende het seizoen op 24 juli. Dat jaar had men de zangeres TUCZEK, verbonden aan het Russische hof, en de violiste BAERWOLF, een leerlinge van DE BERIOT, weten te contracteren (28 augustus 1852).

XXXXXXXXXX

F.L. VAN DEN BOGAERDE

In 1857 verzorgde de Harmonie van het 9de Linierregiment de concerten te Oostende. Hun dirigent heette F.L. VAN DEN BOGAERDE, die ook als "arrangeur" en componist bedrijvig was. Hij schreef talloze fantaisieën en pot-pourris op populaire operamuziek uit die dagen, marsen en een triptiekje genoemd "Souvenir d'Ostende" met als delen :

- Le Kursaal (polka)
- Le Bal du Casino (redova)
- Les Baigneuses (polka)

Voor die muziek vonden we publiciteit in "La Feuille d'Ostende" van 17 mei 1857. Volgens de aankondiging was deze muziek in de burelen van dit blad te koop.

De annonce vermeldde verder nog volgende werken van F.L. VAN DEN BOGAERDE :

- Le fils de l'aveugle (romance op tekst van Juffrouw J. DELCROIX)
- Liefdezuchten, op tekst van Frans DE POTTER
- Ware ik eens koning ! op tekst van S.C.A. WILLEMS.

In een aankondiging van januari 1860 vinden we nieuwe werken van VAN DEN BOGAERDE terug :

- Les adieux du Soldat
- Le Bonhomme Jadis (chansonette)
- Une perle d'Ostende (redowe)
- La Vivandière du Régiment (galop)
- Le Phare d'Ostende (scottish)

en ter perse :

- Souvenir de l'Ecosse (polka-mazurka)
- La Fleur du Bal (Scottish)

Norbert HOSTYN

(vervolgt)

Nota :

(1) : cf. N. HOSTYN, De Oostendse Kunstschilder Michel T.A. VAN CUYCK, in Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis, CXVI-1979, 1-2, p. 107 (catal. litho. 3).

afbeeldingen van een chromolitho de Balzaal voorstellend, vindt u in F. EDEBAU en Y. VYNCKE's luxe-album over het Kursaal 1875-1975: uitgegeven naar aanleiding van het "eeuwfeest" van het Kursaal in 1975 ; dezelfde litho is ook afgedrukt op de voorpagina van een der gratis reclamebrochures door het Kursaal in hetzelfde jaar uitgegeven (CKO-Bulletin).

#### OOSTENDSE SPROKKELINGEN

- BETREKKEN : in de uitdrukking "Ik ga je betrekken", ik ga je een proces aandoen.
- BOSADVOCATEN : gezegd van mensen die het goad in eigen voordeel kunnen uitleggen.
- BOURGOIRE : de seinpost op het Oosters staketsel, uitdrukking die nog uit de tijd van Napoleon stamt.
- HAZAORT : in de betekenis van "een batje doen", iets tegen een schappelijke prijs op de kop tikken. Waarschijnlijk uit het Franse "hasard"
- HOASTEN : in de uitdrukking "In groten hoasten" met dezelfde betekenis als "in zeevn hoastn", in aller haast.
- OPLOPER : een oploper, als benaming van een agressief mens.
- RAPAATJE : een bijeenkomst van verdacht allooi.
- PLEUTE : een andere naam voor een vrekking mens, een vroedzak.
- SCHEUTE : de naam die de verkoopsters van de COO (S.E.O.) gebruiken als ze het over een moeilijke klant hebben.
- SNELZEIKER : naam voor een ouderwetse vrouwenbroek van een welbepaald model.
- TRUUSEL : de gegalvaniseerde ijzeren mand voor vis die op de kaai gebruikt wordt voor de verkoop
- WUVETJESDAG : uitgangsdag voor de vrouwtjes, voor de enen de maandag, voor de anderen de donderdag.
- ZIFTE : een zifte, oorspronkelijk een rieten korf die 10 kg. garnaal zou bevatten. Voor en na opgetekend bij de Witten van de Kaai.

J.B. DREESEN

De bewogen Reis van de "Prins Charles" van de Compagnie der Zaagmolens in  
1769-1770

---

Aan het slot van de uitstekend gedocumenteerde spreekbeurt van de heer Ferdinand GEVAERT over "De Zaagmolens van Sas-Slijkens", gehouden op 27 december 1979 in het V.V.F.-lokaal, werd de vraag gesteld : Waar kwam dat hout vandaan ? Daarop wist de spreker niet met zekerheid te antwoorden.

Nu is het raadsel (geheel of gedeeltelijk) opgelost : de compagnie haalde haar hout uit een haven aan de Witte Zee, nl. Onega, gelegen in de zuidoostelijke hoek van de Onegabaai, helemaal in het zuiden van de Witte Zee. Op een afstand van ruim 2 200 mijl.

Ik vond inderdaad in het kabinet van hs. en kostbare werken van de Rijksuniversiteit Gent, onder nr. 1014 van het hs. 3385, een stuk van 11 blz. octavo getiteld "Extrait uyt het urnael onderhouden op het Fluyt-Schip genaemd Prins Charles, competeerende de Compagnie der Zaegmolens geotroyeert in Vlaenderen ..."

Een fluitschip was een koopvaardijschip uit de eerste helft van de 17de eeuw, met drie masten en een rondachtige romp, metende ongeveer 600 ton. In 1769 was het dus wel een verouderd type van vrachtschip. De bemanning van de "Prins Charles" bestond uit 19 personen, nl. de kapitein (Alexander De Vos), de stuurman, de oppertimmerman, de ondertimmerman, de bootsman, de kok, 9 matrozen, een koksmat, een grote en een kleine jongen (d.w.z. twee scheepsjongens verschillend in leeftijd) en een oploper (zoveel als : nieuw onervaren matroos).

In het onuitgegeven proefschrift "De Scheepsbemanningen der Vlaamse Oost-Indië-Vaarden 1718-1733" door Carla Jordi, R.U.G. Academiejaar 1973-74 wordt, bij de functies aan boord, een oploper-volontairvermeld (p. 32 en p. 35). Hij had ongeveer dezelfde functie als een matroos maar verdiende bijna de helft minder).

Het sober, nuchter en boeiend verhaal van hun dramatische tocht met hun worsteling tegen het voeten dikke ijs in de Witte Zee en vooral tegen de vernietigende stormen in de Noordelijk IJszee, vat ik hier samen.

16 juli 1769. De "Prins Charles" vertrekt 's avonds uit Oostende met bestemming Onega om er een lading van grenen balken en ander hout te halen.

8 september. Zonder ongemakken bereiken ze de rede van Onega, dus na 8 weken varen.

11 september. Ze beginnen te laden maar wegens ononderbroken stormwind zijn ze slechts op 7 oktober daarmee klaar.

8 oktober. Goed uitgerust en van alles voorzien vangen ze de terugreis aan, met een loods aan boord.

11 oktober. De loodsboot die ze op sleeptouw hebben, wordt door een zware zuidwestenwind losgerukt.

13 oktober. Ze kunnen de loods aan land zetten.

15 oktober. De eerste grote moeilijkheden duiken op. Bij harde noordenwind begint het zodanig te vriezen dat ze overdag het ijs van het lopend goed moeten ontdooien. Wind en vorst houden aan zodat ze 50 à 60 mijl uit hun koers geraken tot op de rede van Postslag (die haven in de Witte Zee kan ik niet thuis brengen).

23 oktober. Op 2 mijl van de wal gaan ze voor anker. 's Anderendaags komen met een jol vier man aan boord, van de "Dwina", een schip gevoerd door Jac Hendryckx die ook voor de Compagnie der Zaagmolens in Onega hout geladen heeft. De "Dwina" heeft zijn roer verloren en moet, voor reparatie, hier overwinteren. Op dezelfde plaats ligt er al meer dan 3 jaar een onder schip.

26 oktober. De zee is tot een halve mijl van de wal toegevroren. Op het schip ligt het ijs vier voet dik. Ze moeten het kapot slaan met mokers en koevoeten. De water-vaten aan dek springen aan stukken en rond de ankerkabel zit een watervat dik ijs dat ze ook moeten afkappen.

30 oktober. De reis wordt voortgezet. 's Nachts krijgen ze weer strenge vorst met felle zuidoostenwind en veel water aan boord.

31 oktober. Alle tuigage is één dikke ijsklomp zodat het schip niet meer draaien of keren kan.

Bij de Blauwe Hoek, genaamd Cantenoes (dat is vermoedelijk Mys Kanin Nos aan de noordwestelijke punt van het Kanin-schiereiland) zeilen ze, ongeveer 2 mijl van de wal, drie uur door het ijs.

Eindelijk geraken ze uit de Witte Zee en zijn ze op 11 november al bewesten de Noordkaap.

7 december. Bij grote storm en verschrikkelijk hoge zee wordt het roer in twee stukken geslagen. Ze verliezen de hiel ervan maar het bovenste stuk met drie stekers of vingerlingen blijft hangen.

8 december. Terwijl de storm raast halen ze, met heel groot gevaar, het resterende stuk van het roer aan boord.

9 december. Een kabel wordt gebruikt om het schip wat stuurvastheid te geven maar zonder succes. Ze drijven met het klein zeil van de bezaan en worden vreselijk geslingerd en gestoten door de zware zeeën. Zonder roer en dus weerloos lopen ze in dat schrikwekkend stormweer het grootste gevaar alle masten en alle tuig te verliezen. In die uiterste nood doen ze de belofte, bij behouden thuiskomst, blootshoofds en barrevoets, met de hele bemanning, ieder met twee pond was, naar de kerk van Lombardsijde te gaan op bedevaart. (zie achteraan : noot 1)

11 december. Er wordt besloten de bezaanmast te onttakelen en uit te zetten om er een roer van te maken. Dat werk wordt uitgevoerd bij aanhoudend stormweer en in de duisternis van de poolnacht.

20 december. Het hulproer met drie stekers is gereed : 35 voet lang en 4 voet breed. Ze schieten het in het water maar kunnen het eerst wegens de wilde zeeën buiten boord niet vastnaken. Twee stroppen breken. Ze brengen er andere aan en op 21 december lukt die gevaarlijke karwei. Daar het schip aan bakboord 2,5 voet slagzij maakt, gooien ze 12 à 1300 delen (planken) van 12 voet overboord waardoor het schip weer recht komt.

24 december. Intussen zijn ze ca. 300 mijl achteruit gedreven tot op 12 mijl van Jan Mayen (op bijna 71° N.Br.). Willen ze niet omkomen in het ijs, dan moet het roer in manoeuvreerbare stand gebracht worden. Na veel moeite slagen ze daar eindelijk in.

5 januari. Nieuwe tegenslag : ze constateren dat de fokkemast bijna afgekraakt is. Er wordt besloten de voorsteng af te kappen en met zeilen en toebehoorten gaat die overboord en verloren. 's Namiddags een tragisch ongeluk. Bij 't vastmaken van het groot zeil valt de oppertimmerman overboord en verdrinkt.

Na middernacht ontstaat er een ontzettende storm. Aan stuurboord slaat de zee in de verschansing een gat, 50 voet lang en 3 à 4 voet hoog. Boot en jolle, een hele partij touwen, het kruis met twee bramstengen en drie raas van de grote mast worden in zee geslagen. De kapitein, die zijn afgemat volk wat rust heeft gegund en die op dat ogenblik met één man aan het roer staat, roept : allehens. Als de mannen, boven gekomen, de ravage zien, verzoeken ze in paniek de kapitein om een tweede bedevaart te beloven, nl. zonder kousen en schoenen van Sas-Slijkens naar de kerk van Assebroek te gaan om "andermael God te bedanken van hun behout". (zie achteraan : noot 2).

6 januari. Meer averij : aan bakboord zijn over een lengte van 40 voet de potdeksels afgerukt waardoor zoveel water in het schip is gekomen dat ze voortdurend met twee pompen moeten werken om het lens te krijgen. Er wordt zoveel mogelijk hersteld.

10 januari. Met krachtige noordenwind en onstuimige zee komen ze in de trechter tussen Noorwegen en Hitland (d.w.z. de Shetlandeilanden). Door de geweldige zeeën is het schip weinig stuurvast en er slaat zoveel water aan boord dat de fokkemast afbreekt. Uit vrees voor meer schade kappen ze het touwwerk af en laten de

de mast met toebehoorten wegdrijven.

14 januari. Door de hardnekkige stormen valt de grote steng met alles eraan overboord. Ook die wordt afgekap. Ze moeten weer ijverig pompen. De grote mast, waarvoor erg gevreesd wordt, houdt gelukkig stand.

24 januari. Sterke tegenwind uit het westen. Voor Friesland, op 3 mijl beoosten Vlieland en op 2 mijl van de wal, laten ze het anker vallen.

25 januari. Ze werken om hun tuig zoveel mogelijk in orde te brengen. 's Namiddags lichten ze het anker.

3 februari. Ze krijgen verscheidene Hollandse vissers in zicht en geven signaal want het drinkwater geraakt op daar ze wegens de dorre winden er geen konden opvangen. Hoewel de vissers zien dat het vrachtschip in nood is, zetten ze zeil bij en gaan er vandoor.

6 februari. Weer bijzonder zware noord- en noordoostenwind. Ze zijn nog 40 mijl van Oostende en krijgen jachtsneeuw en hoge zee.

8 februari. Op de rede van Oostende gaan ze voor anker en steken de compagnievlag uit aan de grote mast. Daardoor zien die van op de wal dat de "Prins Charles" hulp nodig heeft. 's Nachts sturen ze een visserssloop met 15 matrozen, levensmiddelen en een loods. Daarna gaat de sloop allerlei scheepsgereedschap halen : stengen, raas, blokken, touwwerk, zeilen en nog meer levensmiddelen. Dat alles wordt de volgende nacht toegezonden met nog een andere visserssloop. Die van de "Prins Charles" worden geholpen bij het sturen en het tuien.

11 februari. Eindelijk vaart het deerlijk verminkte fluitschip, zonder fokke- en bezaanmast, de haven van Oostende binnen. Bij het aanleggen aan het Plankier (zie achteraan : noot 3) breekt het nog de schacht van zijn tuianker. Na 15 weken manhaftig vechten tegen zee en elementen zijn ze weer thuis.

12 februari. 's Morgens volbrengen de 18 behouden mannen hun eerste belofte. Om 7 u. trekken ze met twee paters Capucijnen naar Lombardsijde, blootshoofds en barrevoets. Ieder met een wassen kaars van twee pond in de hand, om hun devotie te doen.

13 februari. De douaneformaliteiten worden vervuld en de bemanning rust uit.

14 februari. Het lossen begint. Dat duurt verscheidene dagen. Als ze daarmee klaar zijn, zullen ze hun tweede belofte gestand doen. Het relaas eindigt als volgt : "Zynde dit Extrait andermaal voor alle Officieren ende Matroosen voorengelezen, die het zelve volkomentlyk geapprobeert hebben met byvoeginge dat men het zoodaenig als gepasseert is niet verhaelen, veel min beschryven kan".

Dat scheepsjournaal leert ons weer hoe onverschrokken, kundig en vindingrijk de zeelieden vroeger moesten zijn. Ze waren immers weken en soms maandenlang elke dag blootgesteld aan het omslachtige en gevaarlijke werk aan zeilen en tuigage en beschikte niet over de talrijke vernuftige hulpmiddelen die de moderne zeevaart zoveel veiliger maakt.

Noot 1 : Lombardsijde was inderdaad sinds het einde van de 16e eeuw een druk bezochte bedevaartplaats. In de parochiekerk werd nl. een madonnabeeldje - volgens een lokale legende in 1596 op het strand gevonden - vereerd onder de naam O.L.V. Ster der Zee. Vissers en zeelieden, die bijstand kwamen afsmeaken of hun dank betuigen voor verkregen gunsten, en vooral de IJslandvaarders uit de Westhoek en zelfs uit Frans-Vlaanderen gingen er "dienen". (cf. Dit is West-Vlaanderen, 1959 en J. Filliaert, De laatste Vlaamsche IJslandvaarders. Lannoo, Tielt, 1944, 2e bijg. dr. pp. 65-69).

Noot 2 : Ook in de O.L.V.-kerk van Assebroek bestond er verering voor een mirakelbeeldje waaraan een avontuurlijke legende uit 1680 verbonden is. Het marmeren beeldje behoorde aan de enige katholieke passagier die dat jaar op een koopvaardijship naar Nederland voer. De protestantse bemanning en medereizigers gooiden het in zee. Het bleef echter drijven, werd opgevist, kwam in Friesland terecht bij een katholiek die het aan zijn zuster in Diksmuide gaf. Daarna geraakte het in handen van Petrus Verhaeghe die in 1719 pastoor van Assebroek

werd en de Mariabedevoarten heeft ingesteld (cf. Dit is West-Vlaanderen, 1959).

Noot 3 : Een plankier is een houten bevloering op plaatsen waar vaartuigen aanleggen, een steiger dus . Waar is dat bewuste "Plankier" nu te situeren ? Op een schilderij uit het einde van de 18e eeuw, het Sas Slijkens voorstellend, ligt tegen de oostelijke oever van de achterhaven, dicht bij de sluis van Slijkens en dus dicht bij de zaagmolens, een driemaster die een fluitschip kan zijn. Moeten we ons "Plankier" daar zoeken ?

G. BILLIET

### Fotograaf Jules DUHAMEEUW

In aansluiting met de bijdrage van Norbert HOSTYN over de Oostendse fotografen wil ik nog een paar nota's laten worden in verband met Jules DUHAMEEUW (zie "De Plate", maart, 1980, blz. 80/49), die de grootvader was van mijn echtgenote Claire BRUNSWYCK.

Jules DUHAMEEUW werd te Schaarbeek geboren op 11.1.1874, huurde te Oostende in 1845 met Irma VAN DECRUYS en overleed te Oostende op 23.1.1929.

Fotograaf sedert 1896 had J.D. twee beroepsspecialiteiten, eerst zijn prachtige "fotomontages" met vergroting en dan zijn beroemde "pêles-mêles" eigen aan al onze Vlaamse huiskamers, in het begin van deze eeuw.

In 1899 werd hij officieel fotograaf aan het hof van de Sultan van Turkije Abdülhamid II te Constantinopel, en dit dank zij zijn schoonbroeder Hassan-Djémil Pacha (alias Edmond Delobel, geboren te Oudenaarde in 1839) en Luitenant-Generaal bij het Turks leger en Vleugel-Adjudant van de Sultan. (meer over hem in een biografie in een volgend nummer).

In Constantinopel bracht J.D., paleis, meubels en officiële gebouwen op de gevoelige plaat.

Op 7 maart 1900 verloor hij zijn moeder, Sidonie Duhameeuw geb. Schmith, die hij aldaar in christelijke grond te Férikey liet begraven.

Op 22 maart 1901 keerde hij via Salonika en Smyrna naar België terug te Oostende, terug langs "den Boulevard" vele stadsgenoten te vereeuwigen.

In 1925 verhuisde hij naar de Peter Benoitstraat 1bis in een eigen huis waar zijn weduwe in 1934 de fotografiewinkel met atelier aan fotograaf Gerard Everard verkocht voor de som van 10 000 fr.

In de periode tussen januari 1929 en 1934 werd het atelier opgehouden door fotograaf Emiel Triebels in samenwerking met Mw Duhameeuw.

M. BOUSSY

### Antiquariaatsprijzen

Gezien te Brugge :

Frans BLY : Onze zeilvischsloepen, 3de dr(1920) 1 750 Fr.

Genoteerd te Brussel in een antiquariaatboekhandel nabij de Louisapoort : Kleurenlitho's van Oostende, komende uit het album "Monuments et vues d'Ostende, dessinés et lithographiés par F. Stroobant (1847)" : prijzen tussen 2 000 en 5 000 Fr. stuk (niet ingelijst).

Als wij het album zelf nemen dan zien we dat zij die deze mooie album losrukken voor de platen, er 40 à 60 000 Fr. van weten te maken. Waar is de tijd dat men 2 000 Fr. voor een volledig album te veel vond ?

G.V.

TEKSTOVERNAME UIT DE PLATE STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

# A. VAN ISEGHEM



ALLE VERZEKERINGEN

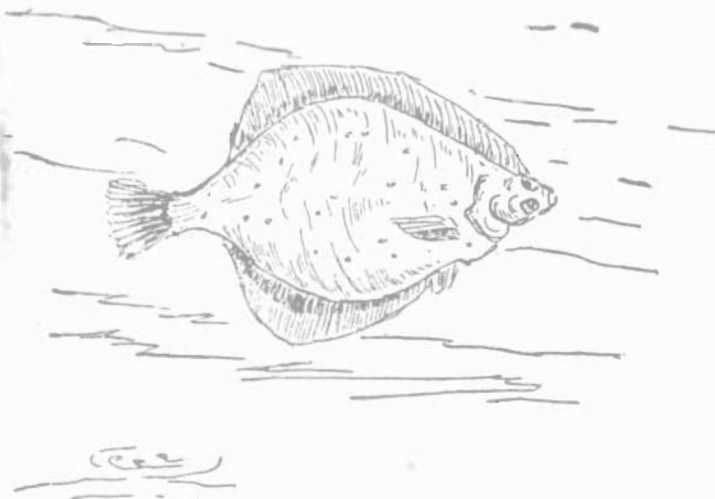
HYPOTHEKEN

STOCKHOLMSTRAAT 47 a  
8400 OOSTENDE

Tel. 70 35 73

redactie : DE PLATE  
c/o O.VILAIN  
Rogierlaan 38 - bus 11  
8400 OOSTENDE

Tijdschrift



1980

DEEL II

## de Plate

verschijnt 8 maal per jaar



Plaatsingen op korte termijn  
bij



**Kantoor Oostende:** Wapenplein 8  
8400 Oostende

geven U:

- ★ voordelige rente
- ★ vrijstelling van roerende voorheffing (tot 15.000 fr. intrest)
- ★ onmiddellijk volledig opvraagbaar
- ★ ongevalleuverzekerings

Een vriendelijk onthaal en een persoonlijke service  
zullen U te beurt vallen.

**Privé parking voor cliënten**

Elke dag open van 8.30 tot 12.30 uur  
en van 14 tot 17.30 uur  
Op zaterdag van 8.30 tot 12 uur

Ook onze agenten in de stad staan steeds tot uw dienst.

D E P L A T E  
(!)(!)(!)(!)(!)(!)(!)(!)

Tijdschrift van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE", v.z.w.

Hoofdredacteur : O. VILAIN  
Rogierlaan 38, bus 11  
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen ondertekende bijdragen.  
9e jaargang, nr 9 - september 1980.

EEN WOORDJE VAN DE VOORZITTER

De voordracht van de Heer Walter MAJOR, die aangekondigd was voor donderdag, 25 september a.s. kan wegens een zwaar heerkundig ingrijpen die de Heer W. MAJOR onlangs moest ondergaan, op de aangekondigde datum niet doorgaan. Wij hadden gehoopt een andere spreker te vinden maar dit bleek helaas te laat te zijn.

Een debat-avond over "Oostende en haar architecturale waarden" werd eveneens in het vooruitzicht gesteld, maar kon wegens gebrek aan een goed samengesteld paneel evenmin tot de laatste mogelijkheden behoren. We hopen dat de leden ons zullen willen begrijpen en verontschuldigen.

Tevens maken we van de gelegenheid gebruik om ons bestuurslid de Heer Walter MAJOR een spoedig herstel toe te wensen. Hij heeft ons stellig beloofd na zijn convalescentie in 1881 zijn voordracht te houden. Wij houden daar graag rekening mede, maar zijn algemeen herstel gaat voor alles, zodat we zullen verheugd zijn hem terug in ons midden te zien.

August VAN ISEGHEM  
Voorzitter

HET HEEMKUNDIG MUSEUM

Het Heemkundig Museum "De Plate" is tot 30 september iedere dag met uitzondering van de dinsdag, goepend van 10-12u en van 15-17 u.  
Breng geregeld eens een bezoek aan UW Heemkundig Museum, het wordt dan steeds een kommerloos uurtje waarbij U oude herinneringen kunt ophalen.

G. V.

PRENTKAARTEN

Volgende prentkaarten zijn nog te koop in het Heemkundig Museum :

1. 3 binnenzichtkaarten (visserscafé, scheepvaartafdeling, vaandels en karretjes) 20 F.
  2. 3 kaarten Kulturele Raad 10 jaar 5Verlorenstraat, Vagevuur, Oude Watertoren) 20 F.
  3. Een reeks van 15 kaarten "Oostende 1964" 20 F.
- Al die reeksen gaan vlug weg en zullen niet herdrukt worden.

G. V.

Edgard Auguin, Plages belges

I Les Pêcheurs flamands (1898)

Een der kleurrijkste toeristische geschriften over de Belgische kust, uit de vorige eeuw, is zonder twijfel het vierdelig werk van Edgard Auguin, Plages belges (1re édit. Nancy, 1898 ; 2me édit. Paris, 1898-1899) dat ik hier in vier bijdragen wil bespreken.

Uit de biografische documentatie, kort na zijn dood (1901) gepubliceerd in Nancy, licht ik het volgende.

Edgard Auguin werd geboren te Parijs op 24 februari 1844 en behaalde het diploma van mijnbouwkundig ingenieur het jaar dat de Frans-Duitse oorlog uitbrak waaraan hij deelnam. Als luitenant bij de artillerie werd hij gekwetst aan de voet en eervol uit de dienst ontslagen. Kort na de oorlog huwde hij en ging in de journalistiek. Hij werd hoofdredacteur eerst van Le Vosgien in Epinal (1871-1872), daarna van Le Journal de la Meurthe et des Vosges in Nancy (1873-1889), ook een tijdje van Nancy-Artiste (1884-85) en tenslotte verantwoordelijk directeur van de door hem gestichte "Revue industrielle de l'Est" (1892-1901).

Hij was vergroeid met zijn adoptief vaderland, lui qui était devenu si lorrain et si bon nancéien ... en speelde als journalist, letterkundige en man van de wetenschap een bijzonder actieve rol in het culturele leven van dat stuk Lotharingen. Ook als kunstcriticus was hij zeer bedrijvig, vooral op muzikaal en plastisch gebied. Hij schreef fijne concert- en theaterkronieken, was zelf een talentvol tenenaar en liet bij gelegenheid in de kathedraal zijn mooie baritonstem horen. Toch kreeg die intellectueel en moreel hoogstaande man, met zijn heldere geest, zijn vast oordeel en ruime ontwikkeling weinig eerbewijzen. De bekrompenheid, de haat en de nijd van zijn tegenstanders (o.a. van de burgemeester van Nancy) achtervolgden hem en bezorgden hem veel teleurstellingen en vernederingen. De laatste vijftien jaar van zijn leven waren versomberd door weduwschap, familie zorgen en ziekte.

Hij stierf te Nancy op 24 november 1901 aan een slepende hartkwaal. Na de rouwplechtigheid, bijgewoond door een groot aantal hooggeplaatsten, werd zijn lijk naar Parijs gevoerd waar het bijgezet werd in de familiegrafkelder. Hij liet twee zonen na.

Zijn voornaamste publicaties - buiten zijn journalistieke en talrijke andere opstellen - zijn : "Monographie de la Cathédrale de Nancy (1882) (zijn hoofdwerk) en "Plages belges".

Edg. Auguin was verliefd op onze kust waar hij vele jaren, als kleine jongen al, de zomer doorbracht, bij voorkeur in Heist. Zijn opmerkingsgave, zijn weetgierigheid, zijn historische belangstelling, zijn sociaal gevoel, zijn ruimdenkendheid, zijn natuurliefde, zijn eruditie, zijn welsprekend en vaak dichtertlijk woord, zijn humor, dat alles maakt de lectuur van zijn aantekeningen die hij zelf (dikwijls voortreffelijk) illustreerde en waarin hij verzen en citaten opnam, tot een leerrijk genoeg. Geen wonder dat K. Van Isacker in zijn merkwaardige synthese "Mijn Land in de Kering", deel I, 1830-1914, 2de dr. 1978, Auguin herhaaldelijk citeert en ook tekeningen van hem overneemt.

De inlichtingen van E.A. steunen niet alleen op persoonlijke observatie, maar ook op gesprekken met vissers, hoteliers, reders, toeristen, onderwijzers. Daarbij moeten wel eens moeilijkheden opgerezen zijn omdat hij - wat hem echt verdroot - de taal van de streek niet kende. Een sympathieke trek van de auteur is zijn bescheidenheid. Op ietwat overdreven wijze bekent hij : je ne suis qu'un touriste ignorant, un parasite de l'art, un chemineau de l'impression, de l'impression fugitive (I, p. 88).

E. Auguin was een man van de oude stijl, een zachtzinnig poëet met een nostalgieke ziel. Voor de belangstellende lezer steekt zijn omvangrijk document - waaraan hij jaren heeft gewerkt - over toestanden bij ons van ongeveer een eeuw geleden, vol boeiende bijzonderheden. Vele van zijn tekeningen hebben documentaire waarde. Ook stamboomonderzoekers vinden hier heel wat informatie.

Vooraf wegens het scherp contrast van die tijd tegenover de onze, houd ik mijn bespreking nogal uitgebreid en citeer ik de auteur herhaaldelijk in zijn eigen sierlijk Frans, om niets te bederven door een vertaling. Vele van zijn opmerkingen en uitspraken zijn natuurlijk achterhaald want door de "voortuigang" is die oude wereld weggedrukt en is er een nieuwe in de plaats gekomen die Auguin zeker niet onderdeeld zou waarderen.

Het eerste deel "Les Pêcheurs flamands" (1898, p. 92, 45 pent.), zoals de drie volgende overzichtelijk ingedeeld in korte hoogdstukjes, draagt een synthetische en enigszins misleidende titel omdat E.A. bijna uitsluitend over de vissers van de Oostkust, d.w.z. die van Blankenberge en vooral van Heist (waarmee hij het meest vertrouwd was) handelt.

Zijn zedenstudie begint onze "Parisien" met te constateren dat de bevolking van Normandië zich meer en meer van de zee afkeert. Dat is niet het geval met de Vlaamse vissers "qui sont aussi des Normands", beweert hij. "De Dunkerque à Katzand on naît et on reste pêcheur ..." Die Vlaamse vissers, zo gaat hij verder, vormen een soort van kaste en trouwen meestal onder elkaar. Katholieke tradities komen nog sterk tot uiting. Ze houden nog allen hun Pasen, maken een kruisteken vooraleer in zee te steken en gaan niet uit vissen op zondag.

De visserssloop uit Heist is dezelfde als die uit Blankenberge. Ze is ronder en plomper dan die van Oostende; een tweemastschuit van een eeuwenoud model, met geringe diepgang, geschikt voor een zee bezaaid met zandbanken en om getrokken te worden op het strand wat gebeurt door middel van ankers. Vooraan bevindt zich een kleine beschutte maar stinkende ruimte (nl. de roef) die dienst doet als kook-, eet- en slaapplek en als voorraadkamer.

Terloops wijs ik erop dat je veel meer precieze technische details over die Blankenbergse (en Heistse) schuit vindt in het rijk gedocumenteerde en overvloedig geïllustreerde werk van G. en R. Desnerck, "Vlaamse Visserij en Vissersvaartuigen", 1976, deel II, p. 113-114. Uit een confrontatie blijkt dat Auguin, ter zake nochtans een dilettant, vrij goed ingelicht was.

De bemanning van de Heistse schuit bestaat gewoonlijk uit een schipper, drie matrozen en een jongen. Tijdens de vangst, die doorgaans 36 uur duurt, wordt geen verse vis gegeten en wordt er ook niet geslapen. Ze vissen met sleepnet en stakevleet (volgens G. en R. Desnerck, a.w. II, p. 114, noot 5, werd dat laatste net gebruikt tot ca 1885, Auguin kwam al vóór dat jaar naar Heist).

De economisch zwakke vissers bezitten de schuit niet in eigendom. Wanneer die hersteld moet worden, vallen ze werkloos en zonder inkomsten. Eigenaar kunnen ze nooit worden, maar wel oud in armoede.

Hun kledij - waarover ik gauw heenglij - is zeer omslachtig (op zee o.a. drie soms vier broeken, drie paar kousen, enz.). Het jaar door dragen ze witte klompen maar naar de mis gaan ze met zwarte glimmende. Hun hele uitzet kost 225 fr., het onderhoud ervan gemiddeld 100 fr. per jaar wat 1/6 van een jaarloon betekent. In Heist schommelt dat tussen 700 en 200 fr. Een slecht jaar betekent natuurlijk ellende en schulden.

Op zee eet de visser sober: brood, smout en vis. Hij drinkt koffie met cichorei. Alcohol is streng beperkt. Ook aan wal is het dagelijks menu schraal. Er wordt veel droogvis gegeten. Bovendien hebben de meeste Heistse vissers een lapje grond ("entre la dune et Ramskapelle") waarop hun vrouwen wat groenten winnen. En velen kweken een varken.

Zoals elders halen de vissers hun geldelijke verdienste gedeeltelijk uit de totale opbrengst en gedeeltelijk uit de deelvis. Vet is dat niet want de (dure) netten, touwen, bennen e.d. zijn voor hun rekening. Daarom zitten vrouwen en oude vissers geregeld nieuwe netten te breien.



JOHANNA VAN DIERENDONCK  
(Hoest)



NAPOLEON VAN DIERENDONCK, à table.  
Le coup de genièvre.

De vissersvrouw probeert zoveel mogelijk uit de deelvis te slaan, de visser zoveel mogelijk van zijn loon achter te houden om 's zondags te kunnen drinken want hij is bezeten door de drankduivel. Voor de 2 000 inwoners van Heist waren er 80 herbergen. Op twee dagen kon een visser een heel weekloon (gemiddeld 10 fr.) verdrinken. Van daar huiselijke twisten en vechtpartijen. Soms moest een dronkelap de maandagmorgen door vrouw en dochter naar zijn boot gedragen worden om straf voor woordbreuk te ontlopen (E.A. tekent zo'n scène). De sociale achterlijkheid van de Heisterse vissersbevolking blijkt ook hieruit dat 85 % analfabeet is. De jongeren vinden geen vest werk. 's Winters wat helpen bij metselaar of timmerman, 's zomers een jobje tijdens het badseizoen en verder veel leegloperij.

In de beschrijving van de vissers zelf volgt onze romantische auteur te veel zijn fantasie want hij ziet een duidelijk verschil tussen die van Heist en die van Blankenberge. Ik citeer : "Ceux de Heyst ont un ensemble plus inculte ... plus osseux, le bas de la figure moins volumineux. Dans l'architecture même de la tête, on sent un commencement d'affinement qui disparaît plus au Nord. Les premiers sont glabres, porteurs de chevelure et de sourcils de haute futaie. A Blankenberghe la fantasie des coupes bat son plein ... (p. 50). Hij tekent (soms heel expressief) een tiental koppen en vermeldt namen, voor Blankenberge o.a. Duynslager, Sampsoon, Claeys, Marmenhout ; voor Heist o.a. De Voogt, Keesen, Beecker, Savels, Van Dierendonck.

Vooraf naar zijn Heistse zeerobben kijkt hij op. In zijn bewondering vindt hij vurige bewoordingen waarmee hij de stoerheid van die "dompteurs de lames" treffend uitschildert. Hier komt zijn zwierige, krachtige en beeldende stijl het duidelijkst tot uiting. Oordeel zelf. "Tous ont, sous leur aspect de rudesse, une bonhomie massive, énorme, qui les distingue entre tous les marins de la côte. Ce sont des modèles de sang-froid. Ils respirent la tranquille lenteur d'un métier dont la prévoyance est la première vertu. Leur placidité déconcerte nos tempéraments de citadins névrosés. Dans ces corps charpentés à coups de haches, comme leurs chaloupes, dans ces muscles où le phosphore de la mer emmagasine la force depuis des siècles, sur ces fronts où l'inquiétude perpétuelle de l'horizon burine dès l'enfance de larges sillons, dans ces yeux limpides et probes, c'est en vain, qu'en dehors du vice alcoolique, on chercherait la trace d'une de ces passions qui minent les ouvriers des villes ...

Le vent, le soleil, les alcalis de la mer ont beau bistrer et craqueler leurs épidermes comme la couverture d'une faïence japonaise, la couleur de la peau n'en reste pas moins intense, vibrante, baignée qu'elle est par les splendeurs d'un ciel incomparable. Sans le genièvre qui les ruine jusqu'à la moelle, ces hommes de fer vivraient cent ans. Ceux - très rares - qui dépassent la cinquantaine en sont la preuve ...

Leur robuste carrure, leur poitrine large, leur ossature colossale et leur musculature nerveuse jusqu'à quarante ans - caractéristique des races nourries de poisson - l'allure lente de leur marche, la souplesse de leurs mouvements alourdis cependant par l'épaisseur des habits, la pesanteur de leur démarche, tout imprime à leur personne un cachet de tranquillité grave qui naît de la confiance en soi-même et du contact permanent avec le danger. Ce sont bien les bretons de la mer du Nord" (p. 54-55).

Een sterk verspreide en geziene familie is die van Van Dierendonck. Daar is de populaire stokoude Philippe Van Dierendonck, bijgenaamd Napoleon. Met zijn hoge hoed. "Vieux cormoran, réduit tristement à louveroy d'estaminets en estaminets". E.A. heeft hem twee keer gekonterfeit. Op de tekening van 21 augustus 1885 (sprankelend van realisme) lees je : "97 ans doyen des pêcheurs de Heyst" (p. 85). Op die 1888 luidt het onderschrift : "ancien doyen centenaire" (p. 57).

Hier heeft E.A. zich, waarschijnlijk door die taaie Napoleon zelf, een beetje laten bedotten. Toch vermelden de registers van de burgerlijke stand in Heist een indrukwekkend cijfer. Philippus Jacobus Van Dierendonck werd er geboren op 7 augustus 1798, huwde er (5.09.1820) met Theresia Van de Moere (1796-1878) en

stierf er op 9 april 1895 in het huis van zijn dochter Rosalia (1823-1895) die met Philippus Savels (1823-1904) getrouwd was. In 1885 was Napoleon dus 10 jaar jonger dan de opgegeven leeftijd. Wel kan hij als scheepsjongen gediend hebben "dans la marine du premier Empire ..." en zo zijn bijnaam verkregen hebben. Terwijl hij die ouderdomsdeken portretteerde, zo vertelt E.A., verklaarde Napoleon hoe spijtig hij 't vond dat hij geen Frans kende. "Au cinquième petit verre de genièvre, il s'est indigné dans son patois flamand que deux hommes comme lui et moi, sortis de la même côte d'Adam, ne pussent s'expliquer dans le même idiome - le sien" disait-il, étant le seul vrai, celui que le bon Dieu parle en paradis" (p. 60). En dat herinnert dan onverwacht aan de humanist Jan van Gorp uit Hilvarenbeek, alias Joannes Goropius Becanus (1518-1572), die ook al zo iets beweerd had.

Die Napoleon, zegt E.A., heeft een grapjas van een zoon, Anselmus, 72 jaar oud, garnaalvisser en organisator van zeetochtjes. Dat klopt echter niet met de gegevens van de burgerlijke stand in Heist. Napoleons oudste zoon was Pieter Franciscus (1825-1860) gehuwd met ene Joanna Theresia Van Dierendonck (1821-1896). Een zoon van hen, geboren 1857, heette Anselmus en was dus in 1888 slechts 31 jaar oud. E.A. is blijkbaar verstrikt geraakt in de Van Dierendonck-puzzle. En naamdragers zijn er nog bij de vleet in Heist.

Ook voor het vrouwelijk element vindt Auguin woorden van deernis en lof. In Heist zijn de jonge meisjes, die ook voor de groentetuin moeten zorgen en dus dikwijls van huis weg zijn, vroeger dan elders geëmancipeerd. Niet zeldzaam zijn de jonge ongehuwde moeders. Bijna altijd trouwen ze met de vader van hun kind en het worden doorgaans oppassende werkzame huisvrouwen. Op hun 50e jaar zijn ze oud. Als weduwe of grootmoeder leven ze meestal van de openbare liefdadigheid en van de steun van hun kinderen in vier gezin ze helpen. Voor hun 40e jaar geven ze lichtjes toe aan de mode; daarna dragen ze weer de oude klederdracht (lintmuts en kapmantel) die de voorkeur van de auteur geniet.

Onomwonden verklaart hij: "Les vieilles flamandes? ... Je les admire avec passion" (p. 72). Die vrouwen waren de schildersmodellen van de grote Vlaamse Meesters. Ze straalden rust uit, eenvoud en natuurlijkheid. Sinds de Spaanse bezetting zijn ze onveranderd gebleven. Idealiserend mijmert E.A. over die historische continuïteit. "... ce sont bien là ces mêmes admirables visages, d'une réalité si poignante et d'une rigueur si pacide qu'elles nous déconcertent aujourd'hui par l'intensité du repos intérieur qui s'en dégage. Ce sont ces mêmes modelés aériens, ces mêmes abandons naïfs de poses, ces mêmes allures, ces mêmes airs de têtes graves, qui nous laissent stupéfaits encore, à trois cents ans de date, cherchant quel charme intime peut rayonner encore de ces faces simples et foncièrement probes" (p. 75).

Van alle schetsen van vrouwen waarmee E.A. zijn tekst illustreert, is die van Johannina VanDierendonck (waarschijnlijk die boven vermelde schoondochter van Napoleon: Joanna Theresia) veruit de merkwaardigste. (p. 73). Ze heeft iets monumentaals en ademt waardigheid en levensernst uit. Die twee portretten, dat van Napoleon (p. 85) en dat van Johannina, de mooiste uit de hele reeks, openbaren overduidelijk het groot plastisch talent van Auguin.

Na een bladzijde over het vissersinterieur - dat opgefleurd wordt door de glans van ijzer, koper, hout en faïence - onderstreept E.A. nog eens de religieuze inborst van de bevolking. De Vlaamse vissers zijn godsdienstig maar niet kwezelachtig. Die van Heist zijn wel het minst vurig. Monkeland noteert hij hun houding bij een begrafenisplechtigheid. "... ils vont prendre avant l'introït, de l'eau bénite à l'église et, pendant le Dies irae, du genièvre à l'estaminet" (p. 83). Leuk is ook het volgende. Daar de dorpspatroon de H. Antonius de kluizenaar is (die met het zwijn dus), wordt elk jaar aan de pastoor een speenvarken geofferd om de overige varkens van ziekte te vrijwaren. Sommige toeristen verwarren die heilige met zijn naangenoot van Padua. Om hun verloren voorwerpen terug te krijgen

spenderen ze mild ter ere van de minderbroeder en helpen zo het speenvarken van zijn homoniem vetmesten.

In het laatste hoofdstuk betuigt Auguin opnieuw zijn diepe sympathie voor de vissers : "ces honnêtes demi-sauvages, vestiges naïvement robustes et naïvement ivrognes des marins du moyen-âge ..." (p. 86). Hij voelt zich zelfs gesticht door de ongekunsteldheid en oprechtheid van die ruwe zeebonken. "A notre époque de "rosserie" courante, au déclin de tout principe et de toute foi (een klacht van alle tijden !), j'ai trouvé quelque profit moral au spectacle de ces mâles simplicités. A leur rudesse, mon coeur est allé demander le secret de sa vaillance comme allait aussi mon corps demander aux assauts de la lame le secret de ses plus vivaces réconforts. Je suis revenu meilleur de ce contact ; un peu mortifié sans doute, mais plus capable de sacrifice, plus respectueux de ce devoir accompli froidement, par le pilote comme par le mousse, avec, au coeur la sérénité des vieillards, aux lèvres, le sourire des enfants" (p. 87).

Hij vergelijkt het gezwets uit zijn burgerlijk milieu met de ongemaktheid van dat zeevolk. "J'ai posé nos forfanteries mondaines ; je leur ai cherché quelque commune mesure avec ces audaces ingénues. Je ne suis affligé de n'en trouver aucune. Qu'un point d'honneur nous mette l'épée à la main : vite des amis, un médecin, une attestation et deux signatures ! Eux, ne désarment jamais, sans médecin, sans témoins. L'Océan ne fournit pas de procès-verbal" (p. 87). Wie kent er oprechter eresaluut aan die zo vaak misprezen vissersstand !

Tot slot groet E.A. ontroerd de afgetakelde zeerotten "ces braves invalides de la mer". En betreurt nog een keer dat hij hun taal noch spreken noch schrijven kan. Je hoeft niet akkoord te gaan met alles wat Edgard Auguin schrijft, maar als je hem leest, hou je van hem.

G. BILLIET

---

#### Oude thesissen over Oostende van vóór Wereldoorlog II

Wijlen Prof. Dr. Hubert Van Houtte (1872-1948) was vóór en tussen de twee wereldoorlogen de geschiedenis van de moderne tijden toevertrouwd aan de Rijksuniversiteit te Gent en hij bleef die taak waarnemen tot hij, in 1943, emeritus werd. Door zijn oorspronkelijk werk, zowel als door de leiding die hij zijn studenten verstrekte, wist hij onze kennis van de te onzent al te zeer verwaarloosde 17de en 18de eeuwen aanzienlijk uit te breiden. Hij trad als promotor op voor de licentiaatsverhandelingen van B. L'Abbé : "Geschiedenis van Oostende gedurende de 18de eeuw, volgens de rekeningen en de resolutieboeken, met inleiding over het ontstaan van Oostende en hare ontwikkeling" (1935), alsook voor Nelly Terlinck : "Bede en belasting in Vlaanderen gedurende de godsdienstoorlogen tot de inneming van Oostende" (1939). L. Michielsens verdedigde zijn doctoraat (nieuw stelsel) onder de supervisie van H. Van Houtte en gaf het de titel mee van "Kapitalisme te Antwerpen in de 17e en 18e eeuwen" (1937) ; nog hetzelfde jaar verscheen van Michielsens hand een artikel in de "Bijdragen tot de geschiedenis" (jg. 28, 1937) over : "Het einde van de Oostendsche Compagnie". H. Vyaene bracht het in 1938 tot licentiaat in de geschiedenis bij H. Van Houtte met een verhandeling over : "De groote nationale compagnie voor zeevaart en vischvangst te Nieuwpoort in 1727".

E. SMISSAERT



## Nog de vliegtuigramp te Stene

In verband met de art kelen van de vliegtuigramp in 1937 te Stene, die verschenen zijn in "DE PLATE" in het voorjaar van 1980, heb ik nog enkele persoonlijke herinneringen onthouden.

In die tijd (in 1937) was ik leerling in de jongensschool van de Sint-Lodewijkschool op de Konterdam. Ik was toen ongeveer 8 1/2 jaar oud. Op gewone, klare dagen konden we vanuit de speelplaats van onze school de schouw van de steenoven zien. Laten we even het vliegveld en de steenoven situeren.

Op dat tijdstip grensde het vliegveld van Stene, aan een gedeelte van de nu bestaande Maurits Sabbeaan, de Steense Dijk, de Doze Kreek (nu overwelft) en de achterzijde van de begraafplaats van de Stuverstraat.

De steenoven, waarvan de schoorsteen een deel van uitmaakte, kan ongeveer gesitueerd worden : langs de Statiestraat (nu de Oude Stationstraat, die het kruispunt Steense Straat (nu Zilverlaan), en de Gistelse Steenweg verbond met de Guido Gezellestraat. De schouw van de steenoven stond ongeveer op het terrein rechtover het oude gemeentehuis van Stene (van na de tweede wereldoorlog), de Dhalialaan en de Jasmynlaan. Het jaar van de ramp was 1937, maar de juiste datum is mij onbekend. Ik herinner mij nog goed die bewuste dag. Er hing toen een dikke mist, vanaf de speelplaats van de school konden we de schouw niet zien. Gedurende die namiddag hadden we wel buiten lawaai gehoord, maar slechts na de schooltijd werd verteld dat een Duits passagiersvliegtuig tegen de schouw van de steenoven gevlogen was. Het bewuste vliegtuig kwam uit Keulen, en moest normaal geland zijn op de Brusselse luchthaven, maar wegens de daar heersende mist werd het afgeleid naar het vliegveld van Stene. De passagiers, die van de Duitse adel waren, waren op weg naar een bruiloftsfeest in Groot-Brittannië.

Alle 11 inzittenden van het vliegtuig werden verkoold. De lijkkasten met de stoffelijke overschotten werden opgebaard (voor enkele dagen) in de parochiezaal die deel uitmaakte van de school. (Die parochiezaal en een gedeelte van het klooster werd reeds enige tijd geleden afgebroken). De bovengenoemde parochiezaal bevond zich op de hoek van de Guido Gezellestraat en de Sint-Jorisstraat.

Bij de ramp heeft het vliegtuig een deel van de schouw afgerukt. Het afgerukte gedeelte van de schouw en het vliegtuig viel neer aan de voet van de schouw.

Maanden later werd de schouw terug opgebouwd tot zijn originele hoogte.

Met deze wat lange uiteenzetting hoop ik iets te hebben bijgedragen tot de kennis over de geschiedenis van onze stad (toen nog de gemeente "Stene").

Em. PROVOOST

## EEN TURKSE VLAMING --- HASSAN DJEMIL PACHA (alias EDMOND BELOREL)

Een buitengewone biografie is deze van Edmond Delobel ! Hij werd geboren te Oudenaarde op 19 november 1839. Zijn vader was legerkapitein en zijn grootvader, luitenant-generaal Delobel, spoorde hem aan ook de militaire carrière te kiezen.

Na de pupillenschool, op 16 jarige leeftijd, vervoegde hij het eerste linie regiment waar hij aan 21 jaar de graad van luitenant bekam. Dan ging hij over naar de grenadiers te Brussel, waar hij in 1875 het brevet bekam van kapitein om over te stappen bij het 8ste linieregiment.

Bij de oorlogsverklaring van Rusland aan Turkije in 1876 dacht hij dat het Turkse leger, zeker slecht bewapend, zijn diensten en een grote zending wapens erg zouden waarderen. Hij bekam verlof zonder soldij en vertrok naar Constantinopel !

Zijn verwondering was groot toen hij ontvangen werd door de minister van oorlog van het ottomaanse rijk die hem de Oostenrijkse repetitiegeweren en de Krupp-kanonnen van de modernste type toonde !

De bewapening van het Turkse leger was ten dien tijde veel vernuftiger dan die van het Belgische leger.

Deze constatactie was voor Delobel niet alleen een bittere verwondering maar ook een echte ruine !... Maar ja, als rasechte Belg, die nooit de moed verliest, geraakte hij bevriend met een hoger officier van het Turkse leger die hem voorstelde aan de Sultan.

Op het einde van 1876 nam hij zijn ontslag bij het Belgisch leger en werd "Hassan Jémil Pacha", kapitein van het Turkse rijkswacht !

Zijn militaire capaciteiten werden vlug gemerkt en in min dan een jaar was hij kolonel, vleugel-adjutant van de Sultan, dan brigade-generaal, divisie-generaal, luitenant-generaal tot de hoogste graad van de Turkse militaire hiërarchie : veldmaarschalk!

Steeds dienstvaardig voor zijn landgenoten die in Turkije vertoefden werd hij benoemd tot commandeur in de Leopoldorde, door Koning Leopold II.

Hassan Djémil Pacha die de oudste broeder was van de commandant van het vrijwilligers-pompierkorps van Schaarbeek was grootlint van de Osmanië Orde en van de Medjide Orde en natuurlijk van veelvuldige vreemde Orden.

Wat hij geworden is, weet ik helaas niet, maar een ding staat vast, dat het toch zeker de moeite was... TURKS te worden.

Marc BOUSSY

N.B. Edmond Delobel was de schoonbroer van fotograaf Jules Duhammeuw, fotograaf, grootvader van mijn echtgenote Claire Brunswyck.

---

EEN OPMERKELEK IN MEMORIAM OVER EEN GROOT MENS : CARLOS HOOFT

De Oostendse medicus J. van Dijstadt liet in "Wetenschappelijke Tijdingen" (jg. 39, 1980, nr 1, kol. 39-56) een zeer lezenswaardig en uitvoerig, sober maar toch gevoelig "In Memoriam Prof. Dr. Carlos Hooft (15 maart 1910 - 21 januari 1980) verschijnen. Dr. Carlos Hooft was de eerste hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Gent in de kindergeneeskunde, belast met de leiding van de kinderkliniek, en had, ook zeker in het buitenland, rang en faam verworven. Hij overleed, na veertig jaar dienst op het hoogste niveau en op de drempel van het emeritaat, plots te Gent op 22 januari 1980. J. Van Dijstadt heeft de overleden professor van zeer nabij gekend en deelt zijn necrologische notitie als volgt in : een kort, globaal curriculum vitae ; student aan de universiteit ; geneesheer, veelzijdig hoogleraar en geleerde ; een groot mens ; man van één stuk.

Terloops : "Wetenschappelijke Tijdingen", orgaan en tijdschrift van de "Vereniging voor Wetenschap", zal van 1981 af voortaan geheel in het teken staan van de wetenschappelijke studie van de geschiedenis van de Vlaamse Beweging, in haar breedste betekenis, en op dit geboed pogen een unieke rol te kunnen vervullen.

E. SMISSAERT

---

EEN EERVOLLE VERMELDING VOOR JOHN GHEERAERT IN D.W.B.

Albert Westerlinck, een gereputeerd literair criticus en emeritus-hoogleraar van de K.U. Leuven, kreeg het boek van John Gheeraert "Vertellingen uit Het Zeepaardje" toegezonden en schreef een korte recensie in "Dietsche Warande en Belfort" (nr. 2, februari 1979, blz. 151). Hij noemt het een "zeer leerrijk en plezierig boekje" en merkt op : "Wat mij persoonlijk het meest bij het lezen heeft getroffen, zijn de moeilijkheden van onze voorouders om te reizen naar Oostende en elders". Het boekje van John Gheeraert, leraar en jong prozaschrijver uit Bredene, is nog te koop aan de prijs van 200 F., ook in het Heemkundig Museum op het Wapenplein.

E. SMISSAERT

80/121

## Twee recensies over Desnerck's "Oostends Woordenboek"

Nu er een zekere recul is sedert het verschijnen van Roland Desnerck's "Oostends Woordenboek" (2de druk, Handzame, Dewilde, 1972), met een aanhangsel gepubliceerd in 1979 (kostprijs : 200 F.), ben ik even mijn licht gaan opsteken in de "Bibliografie van de Nederlandse taal- en literatuurwetenschappen", het bibliografisch referentiewerk. Wat denken de geleerden, de vorsers over Desnerck's opzet ? Antoon VIAENE, in 1979 overleden, bespreekt Desnerck's woordenboek in een artikel getiteld : "De volkstaal in Oostende" (in : Biekorf, LXXIII, 1972, nrs 7-8 (juli-augustus), blz. 243-244). Prof. Em. Willem Pée bracht lof en wat kritiek uit (de gewone gang van zaken : zoet en zuur) op het "Oostends Woordenboek" in het gespecialiseerde tijdschrift "Taal en Tongval", XXVII, 1975, nr 4 (oktober), blz. 177-180. Dat zijn, bij mijn weten, de enige boekbesprekingen op Desnerck's dialectwoordenboek... In Omer Vilain's "Langs de Galerijen" (Oostende, eigen beheer, 1976) wordt o.a. ook over het Oostendse dialect gehandeld.

E. SMISSAERT

---

## Hugo Claus' kortstondig verblijf te Oostende op het einde van de veertiger jaren

Aan de Franse acteur en dramaturg Antonin Artaud is het eerste "experimentele" gedicht van Hugo Claus gewijd uit zijn plaquette "Registreren", die Claus met een eigen bandontwerp in 1948 door de uitgeverij "Carillon", op dat moment eigendom van zijn vader Joseph, te Oostende laat publiceren. In 1948, na een kort verblijf thuis, "vlucht" Hugo Claus, 5 april 1929) - dichter, romancier, toneelschrijver en -regisseur, vertaler, scenerioschrijver en cineast - naar Oostende, waar hij al spoedig kennis maakt met de eigenaar van het "Hotel de Londres", een kunstminnaar en kriminoloog, die hem in ruil voor zijn gezelschap gratis logies aanbiedt. Tot zijn vertrek naar Parijs woont H. Claus op de bovenste verdieping van dat hotel tegenover de vissershaven. In de havenkroegen van Oostende ontmoet Claus de bohémien Dries Masure, die zich uitgever waant, sinds hij zijn eigen werk laat drukken en er mee langs de cafés leurt. Tijdens zijn verblijf te Oostende schrijft Hugo Claus in 1948 de later befaamde en dikwijls herdrukte roman "De Metsiers" en in 1949 zijn meesterlijke novelle "Het Mes" neer. In Oostende leert Hugo Claus ook Elly Overzier kennen, de dochter van een Nederlandse reder en aandeelhouder van Brunet & C°. De negentienjarige Elly heeft dan in binnen- en buitenland scholen bezocht om er o.m. muziek, Frans, Duits en tekenen te studeren. Ook volgt zij later de kunstnijverheidsschool en de film- en toneelschool. Reeds in het eerste nummer van "Tijd en Mens" verschijnen van Claus "Drie blauwe gedichten voor Ellie" en spoedig ook zijn "Ring om Ellie" in het "Nieuw Vlaams Tijdschrift". In "Tijd en Mens" publiceert Hugo Claus o.m. zijn lange gedicht "April in Parijs", zijn "Nota's voor een Oostakkerse Cantate" en de eenakter "De getuigen". Intussen is Claus sinds 3 januari 1949 in het leger terechtgekomen, waar hij als spoedig redakteur wordt van "Soldatenpost", het officiële weekblad van het Belgisch Leger. Kort na zijn afzwaaien, op 29 maart 1950, krijgt Hugo Claus zijn plaats in de beweging van "Cobra". In december 1950 verschijnt de roman "De Metsiers", maar Claus is dan al samen met Elly Overzier naar Parijs vertrokken, waar zij met enkele onderbrekingen tot 1953 zullen verblijven.

Bron voor deze notitie : KOOLJMAN (Bert), Hugo Claus, Brugge, Orion, 1976 (Grote Ontmoetingen, nr 7), blz. 9-12.

E. SMISSAERT  
80/122

Net als zijn collega's was LE BON op de eerste plaats portretfotograaf. De meeste Oostendenaars van die dagen zullen ooit wel eens plaats genomen hebben voor zijn lens, wachtend op het legendarische vogeltje. Persoonlijk heb ik er een aantal gesproken die zich het atelier nog goed herinneren. Maar vraag niet om details ... want dan krijgen we tegenstrijdigheden of laat het geheugen mijn zegslieden in de steek.

Wat het aantal voorradige decors en requisieten betreft, spande LE BON de kroon in Oostende, ongetwijfeld. Geliefde requisieten waren de strandkar (een échte), de luchtballon, het met bloemen versierde houten hekken, de opgevulde ezel, het zee-, strand- en Kursaaldecor (met écht zand). Een mooi voorbeeld van de familiefoto bij de badkar vindt u in R. CROQUEZ, Ensor et son temps ..., Oostende (EREL), 1970, p. 39. Verder ook op p. 80/51 van ons tijdschrift, in combinatie met zee- en stranddecor. Van de luchtballon drukten we in vorig nummer ook al een foto af. In dit nummer vindt u het strand- met - Kursaal decor op een opname uit de twintiger jaren. Babies werden bij voorkeur op een kussen of op een stoel met rieten rugleuning vereeuwigd.

Een "Spielerei" van LE BON waren portretfoto's op postzegelformaat, waarbij het kopje van de geportretteerde heel verrassend dat van Leopold II-met-de-baard in nam : "photo-timbres" heetten die dingen.

Op prentkaarten kon u bij LE BON uw eigen portret laten afdrucken, zoals blijkt uit een aankondiging in "Le Carillon" van 1913 :

FAITES FAIRE VOTRE PORTRAIT SUR  
CARTE POSTALE AVEC VUES D'OSTENDE  
DE UNE à 20 PERSONNES.  
3Fr LA DOUZAINE

X X X

Dan was er LE BON als reportageman of vedute-fotograaf. Achteraf bekeken ligt daar zonder twijfel zijn grootste verdienste. LE BON legde het Oostende van de Belle-Epoque voor eeuwig vast. Zo bezitten we van hem zeer interessante foto's van de Eerste Steenlegging der Havenwerken door Leopold II anno 1890, van de bezoeken die de beruchte Sjah van Perzië aan Oostende bracht (cf. Oiop, pl. 146), of stadsgezichten (vedute) die van een datum voorzien werden, zo ondermeer gezichten op de Handelskokken, gedateerd 19 april 1901. Van al het genoemde bezit "De Plate" exemplaren. Het stadsarchief bezit verder LE BON-foto's, interieurs van het oude Stadhuis & de Schouwborg in opbouw voorstellend. Zéér interessant.

Enkele foto's met Oostendse vedute werden door de Brugse kunstschilder Flori VAN ACKER (1858-1940) nageschilderd.

Ze dienden als illustraties voor volgend uiterst zeldzame uitgave : Paul LANDOY, Ostende. Station Balnéaire 1840-1890, Oostende (Jules DAVELUY), 1890 (kaft geïllustreerd door Henri CASSIERS).

X X X

Volgen nu nog enkele LE BON-publiciteiten, een bloemlezing doorheen de Oostendse dagbladen van die tijd :

PHOTOGRAPHIE LE BON  
AU DESSUS DE L'AQUARIUM  
PORTRAITS, GROUPES, TRAVAUX INDUSTRIELS  
PHOTOTYPOGRAVURE  
SIMILI-TRAIT  
PRIX MODERES

PHOTOGRAPHIE LE BON  
AU DESSUS DE L'AQUARIUM  
PORTRAITS VISITE 4 ET 8 FRANCS  
AGRANDISSEMENTS  
PRIX MODERES (Le Carillon, 1895)

PHOTOGRAPHIE LE BON  
AU DESSUS DE L'AQUARIUM  
GRANDS PORTRAITS ARTISTIQUES  
INALTERABLES  
AU CRAYON CONTE  
CLICHES POUR IMPRIMEURS  
ZINC-CUIVRE (Le Carillon 1896)

FAITES FAIRE VOTRE PORTRAIT  
SUR CATES POSTALES  
AVEC VUES D'OSTENDE  
DE UNE A 20 PERSONNES  
3 FR LA DOUZAIN  
OU 12 MIGNONNETTES ABONNEMENTS  
UN FRANC  
A LA PHOTOGRAPHIE LE BON  
BOULEVARD VAN ISEGHEM, 36  
MAISON FONDEE EN 1877  
AU DESSUS DE L'AQUARIUM  
TRAVAIL TES SOIGNE  
ON POSE AUJOURD'HUI  
ON LIVRE DEMAIN

X X X

We vonden talrijke versies van kartonsupports voor portretfoto's terug. De maten zijn telkens 10, 6 x 6,3 cm. - verso goud op groen :

PHOTOGRAPHIE ECLAIR  
LE BON  
20, RUE LOUISE  
BOULEVARD VAN ISEGHEM  
10, RUE DE FLANDRE  
OSTENDE  
PLANKENBERGHE-BRUGES  
LES CLICHES SONT CONSERVES

- verso mauve op geel :

PHOTOGRAPHIE INSTANTANEE  
LE BON  
OSTENDE  
LES CLICHES SONT CONSERVES  
N° ...

Fotograaf LE BON



- verso bruin op geel :  
wapenschild van België bovenaan en volgende tekst :

PHOTOGRAPHIE ECLAIR  
LE BON  
20, RUE LOUISE  
BVARD VAN ISEGHEM  
OSTENDE  
FABRIQUE DE PLAQUES AU  
GELATINO-BROMURE  
LES CLICHES SONT CONSERVES

- verso "goud op mauve" :

PHOTOGRAPHIE ECLAIR  
LE BON  
OSTENDE  
20, RUE LOUISE  
BVARD JEAN VAN ISEGHEM  
10, RUE DE FLANDRE

- LE BON OSTENDE  
MAGASINS  
10, RUE DE FLANDRE  
ATELIER DE PHOTOGRAPHIE  
BD VAN ISEGHEM 36  
COMPTOIR AUX ANTILLES

X X X

Vele foto's van LE BON zijn in de rand gemerkt met een inktstempeltje "LE BON OSTENDE". De suggestie die iemand me maakte dat dit alleen op de alleroudste LE BON-foto's zou voorkomen gaat, zoals verder blijkt, duidelijk niet op, want ziehier de omschrijving van enkele foto's die we zagen waarop we dat fameuze stempeltje aantreffen :

- foto's met het vliegtuig van PAULHAN op het strand te Oostende, anno 1909
- Leopold II op het strand
- "Ostende-Le Roi et le Schach aux Courses"
- de foto van de kindjes in de luchtballon (zie vorig nr), daterende van omstreeks 1906.

E BAUWENS (cf. DE PLATE p. 80/4)

Ook fotograaf BAUWENS lost stilaan zijn geheimen :

Zo weten we nu dat de foto's afgedrukt in Y. VYNCKE'S "Kent u ze nog ... de Oostendenaars", onder de nrs 12, 15 & 41 van hem zijn. We herkenden het typische decor met vensters & draperie op een getekend BAUWENS-groepsportret.

De foto's in Y. VYNCKE zijn :

- 12 Personeel Openbare Werken 1917
- 15 Vrijwilligers Wereldoorlog I 1918
- 41 Spoormaatschappij "Niets Verloren" 1918.

(vervolgt)

Norbert HOSTYN

Aansluitend op de reeks artikels van Norbert HOSTYN over de "FOTOGRAFIE TE OOSTENDE", graag de Oostendse fotograaf "P.W." voorgesteld, bekend voor zijn vele FOTO-PRENT-KAARTEN die hij uitgaf over de Duitse bezetting tijdens de oorlog 1914-1918.

In zijn artikel over de uitgevers van Prentkaarten (Zie Ostendiana III) weet Omer VILAIN ons niets te vertellen over deze 'P.W.', zodat het, tot heden, raden bleef wie deze P.W. wel kon geweest zijn ...

Onlangs kwamen wij, eerder toevallig, achter de identiteit van deze fotograaf-uitgever.

P.W. staat voor Pierre WELLECOMME die van 1930 tot ongeveer 1943 als fotograaf gevestigd was op de VAN ISEGHEMLAAN, 75. (Waar thans de MAXIM's gevestigd is).

Pierre (Eduard) WELLECOMME was gehuwd met Rachel THOMAS en had drie kinderen :

- 1° Gilbert WELLECOMME - Gehuwd en wonende te Oostende ;
- 2° Solange WELLECOMME - Gehuwd en wonende te Gent ;
- 3° Jacques WELLECOMME - Ongehuwd en wonende te Oostende.

Het was Gilbert WELLECOMME die ons de oplossing gaf aan het raadsel.

"PIERRE" was echter niet de echte voornaam van onze fotograaf. Hij heette in werkelijkheid "EDUARD" en kwam op een eigenaardige manier aan zijn andere voornaam.

Eduard WELLECOMME werkte vóór 1930 bij de Heer Jean KERCKVOORDE - eigenaar en uitbater van de Cinema PALACE, waar liefst VIJF werknemers DEZELFDE voornaam hadden ... Hoe moest je, als werkgever, daar uit wijs geraken ???

De oplossing was vlug en gemakkelijk gevonden. De Heer KERCKVOORDE gaf aan elke 'Eduard' een andere voornaam en zó werd Eduard WELLECOMME meteen "Pierre" WELLECOMME. Voor de rest van zijn leven bleef hij deze tweede voornaam gebruiken.

Gilbert WELLECOMME wist ons te vertellen dat zijn vader een reeks van 420 foto-prentkaarten uitgaf over de Duitse bezetting 1914-1918 (Foto's van gans het front). De glazen clichés van deze foto's werden kort vóór de Tweede Wereldoorlog opgeborgen in een pakhuis van de vismijn te Oostende. Wat naderhand met deze kostbare clichés gebeurd is, weet geen van de drie kinderen te vertellen. Spijtig !!!

Deze foto-prentkaarten werden pas NA de oorlog uitgegeven. Tewerkgesteld bij een fotograaf waar de Duitsers hun foto's lieten ontwikkelen, bewaarde hij zorgvuldig meerdere exemplaren tot na de oorlog, om ze dan pas in omloop te brengen. Velen waren de mening toegedaan dat de mysterieuze P.W. een speciale toelating moet hebben gekregen om overal foto's te gaan nemen. Weer iets dat kan rechtgezet worden !

Ten tijde dat Pierre (Eduard) WELLECOMME zijn beroep uitoefende aan de VAN ISEGHEMLAAN (van 1930 tot circa 1943) woedde er een felle concurrentiestrijd tussen de ZEVEN fotografen die in deze laan gevestigd waren, op een honderdtal meters van elkaar ...

Men had toen :

- 1° Georges POTTIER (Van Iseghemlaan 85) ;
- 2° YPERMAN (Waar de "pub 1500" thans staat) ;
- 3° PHOTO MATTON (Van Iseghemlaan 67) ;
- 4° PHOTO FRANCOIS (Naast het oud WIT PAARD, thans een beenhouwerij) ;
- 5° PHOTO VERMEIRE (Van Iseghemlaan 49) ;
- 6° MAISON PIERRE (Pierre WELLECOMME - Van Iseghemlaan 75) ;
- 7° VILAIN (Ex LEBON).

Over het gebouw waar thans de MAXIM's staat (ook bestemd om te verdwijnen om er een nieuw WIT PAARD te bouwen ??) valt ook nog één en ander te vertellen. Doch dit is voor een andere keer !

A. VAN CAILLIE



Wanneer je op school aan 16 jarige scholieren vertelt dat ze bij de aanstaande gemeenteraadsverkiezingen ook "een Bolletje zwart maken", zie je aanstonds een onwetend - lachende blik. Maar als je hen dan vertelt, dat in 1923 of 1937 hun meter dit niet mocht, kijken ze je verbaasd aan. Dan is het ogenblik gekomen hen wat meer bij te brengen over het cijnskiesrecht en de evolutie van ons kiesstelsel. Vóór mij ligt een werk "La Chambre des Représentants en 1894-1895", verschenen in 1896 bij de Société Belge de Librairie. Alle volksvertegenwoordigers met hun respectievelijke stemmenaantal en partijen komen er in voor. Toen ik voor het arrondissement Oostende de detailgegevens naging en er slechts 2 namen in zag voorkomen, dacht ik onmiddellijk aan het allesbehalve democratisch principe van kiezen en verkozen worden. In 1831 werd het cijnskiesrecht aangenomen : 47 000 kiezers op 4 077 000 inwoners (1 %). Vanaf 1893 werd het meervoudig, algemeen kiesrecht ingevoerd, dit onder druk van de arbeidersmassa. Resultaat : 1 355 000 kiesgerechtigden op 6 342 000 inwoners (21 %). De minvermogene massa was echter niet tevreden en wilde langs wettelijke weg inspraak in 's lands bestuur. Aldus werd in 1919 het algemeen enkelvoudig stemrecht bekomen. ("Eén man (!),  n stem") : 2 103 000 kiezers op 7 572 000 inwoners (27 %). Sedert 1949 is ons kiesstelsel volledig democratisch. Elke 21 jarige Belg, zowel man als vrouw, kan nationaal 1 stem uitbrengen : 5 635 000 kiezers op 8 625 000 inwoners (65 %). Terug naar het boek. De behaalde stemmen van de 2 Oostendenaars moeten dan ook in dit licht geïnterpreteerd worden. Het betreft Paul Carbon en Auguste Hamman. De voornaamste biografische gegevens heb ik overgenomen en verwerkt. Familievorsers van de betrokken personen vinden wellicht hun gading.

#### Paul-Joseph-Marie Carbon

De heer Carbon, Oostendenaar van geboorte (14-11-1860) en handelaar werd voor het eerst kamerlid op 12 juni 1888, ter vervanging van de Stuers die ontslag nam. Hij werd niet herkozen in 1892 tot de kans zich opnieuw voordeed bij het overlijden van zijn broer, Jules Carbon, die ook Oostends afgevaardigde was. De toenmalige katholieke partij drong aan - gezien de hevigheid van verkiezingen en het belang ervan, voor de deur stonden - om de vacante zetel te betrekken. Hij aanvaardde de kandidaat en werd herkozen op 28 juli 1895 met een overweldigende meerderheid op 7 (!) mededingers. Carbon haalde 10 047 stemmen. De andere kandidaten voor het arrondissement Oostende behaalden respectievelijk : Buyl (liberaal) 3 034, de kristen-demokraat Plancquaert 1 682, de socialist Hardyns 1 265, Verdonck 768, De Schuytter 500, Sanders 306 en De Graeve 286.

De tweede Oostendenaar die vermeld wordt als kamerlid in 1894, is wellicht beter gekend : Auguste, Michel-Bernard-Marie HAMMAN ( 29 april 1960). Was reder bij onze nationale zeevaart, lid van Belgisch comité voor maricultuur en rechter in Oostende bij het handelstribunaal. Hij hield zich vooral bezig met de materiële en morele noden bij de vissersbevolking (denk aan de conflicten tussen Engelse en Belgische vissers in 1887, 88, 89 en 90). Meerdere keren werd hij door de regering belast met een missie naar buitenlandse visserijconferenties oa. Conferenti  van Londen over de zeevisserij, de zeetentoonstelling van Cornouailles (1892). Hij was ook lid van de onderzoekscommissie aangaande onze zeevisserij en was lid van een commissie die belast was met een advies over zeeprojecten te Oostende.

Het werk vermeldt speciaal dat hij zich energiek opstelde achter het idee - dat toen veel tegenkanting kende - om de oude bassins te verenigen met de nieuwe. Verworpen ter eerste ure werd uiteindelijk in 1894 op aanvraag van de ministers De Bruyn en de Smet de Naeyer het project toch aangenomen.

Politiek gezien haalde hij op 14 oktober 1894 de 2/3 van de uitgebrachte stemmen (11 760). Zijn opponent was de liberale kandidaat en burgemeester van Oostende, namelijk Pieters.

Tot besluit mogen we stellen dat de 2 Oostendse figuren in de politiek terechtgekomen zijn op een ogenblik dat het bezit, de functies en de diploma's de rijken bevoorreedde daar ze meer dan  n stem konden uitbrengen.

Mededeling over de "Costumen ende Keuren der stadt  
ende port van Oostende" van L. Van den Hane

---

De meest merkwaardige bijdrage van Prof. René Dekkers (1909-1976) tot de rechtswetenschap ligt op het vlak van het burgerlijk recht. Duizenden bladzijden dragen zijn stempel in het bekende monumentale, tiendelige standaardwerk "Traité élémentaire de droit civil" (1939-1949) van Henri De Page (1894-1969), Belgisch rechtsgeleerde, die sinds 1934 hoogleraar burgerlijk recht was aan de Vrije Universiteit te Brussel.

Ook op het gebied van de rechtsgeschiedenis verrichtte Dekkers baanbrekend werk. In 1951 verscheen zijn merkwaardig "Bibliotheca Belgica Juridica" (1), waarin hij een volledig overzicht gaf van de rechtsgeleerdheid in de Nederlanden met een levensschets en de bibliografie van iedere schrijver. Eén auteur over Oostende, wiens plaatsbeschrijving tevens juridische documenten met commentaar bevat, werd door Dekkers geciteerd : Laureyns, van den Hane (1617-1683) uit Gent (2), advocaat voor de Raad van Vlaanderen, schepen van de Keure 1678. In 1774 publiceerde hij te Gent de "Costumen ende Keuren der stadt ende port van Oostende". In de "Handelingen van de Commissie van Oude Wetten ...", deel IV (1862) las ik op blz. 162-163 volgende ontleding en beschrijving.

Ik geeft de transcriptie in vertaling :

"Costumen ende keuren der stede van Oostende op 16 maart 1611.  
Gepubliceerd te Oostende op 7 september 1611.  
25 rubrieken, 161 artikels.  
Franse vertaling, Richebourg, deel I, p. 75}, en Legrand, deel II.  
De costumen van Oostende bestaan in handschrift in de archieven van deze stad.  
De oorspronkelijke redactie, gericht aan de commissarissen Nicolas Vuytenhove en Gerard Rym, ter uitvoering van de brieven van de Raad van Vlaanderen, van 20 maart 1545 (zie : het "proemium" van het besluit van 1611), werd tot op heden niet teruggevonden.  
Na het Beleg van 1601-1604 hebben de Aartshertogen diverse privileges en vrijstellingen toegekend aan hen, die zich zouden vestigen te Oostende : verordening gegeven te Gent op 21 oktober 1604, uitgevaardigd op 13 november volgend, in zitting van de Raad van Vlaanderen (opgenomen in "Vlaemsch recht").  
Het nieuwe costumenboek, gezonden door de burgemeester en schepenen in 1609, werd onderworpen aan het toezicht van de raalsheren Corenhuse, voorzitter, Baltyn en Malassys (van de Raad van Vlaanderen), vervolgens aan het Geheime Raad (zie : de brief van gezegde raalsheren van 16 augustus 1610).  
Nota's van Vandenhane".

E. SMISSAERT

- (1) DEKKERS (René), Bibliotheca Belgica Juridica. Een bio-bibliographisch overzicht der Rechtsgeleerdheid in de Nederlanden van de vroegste tijden tot 1800. Brussel, Paleis der Academiën, 1951. 8°, XIX-236 blz. (Verhandelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België. Klasse der Letteren, nr. 14).
- (2) voor een biografische notitie, zie E.I. Strubbe, in : Biographie Nationale, XXVI (1936-1938), kol. 302-305.
- (3) "Commission royale pour la publication des Anciennes Lois et Ordonnances de la Belgique. Procès-verbaux des séances", 4e volume (Bruxelles, 1862), blz. 151-193.

## EEN LIEDJE VAN DE VEGE

Een vriend leerde me voor de laatste Wereldoorlog volgend liedje zingen :

Ziet de bolle spriengen en laveeren,  
't Is genepen, m'hen hum mee !  
Ol voeruut ! Je moe je nieregeneeren,  
Mannetjes van de V.G. !  
Nog e pasjen en e pasje weere,  
Dor zi, 'k hen 't gezeit !  
Giv me van de neute,  
En leve de leute.  
Je zit in de kas, Ol reit !

REFRING

Hola ! Hola ! Holala !  
V.G.O. !!  
Nog intje in de kas, haha !  
V.G.O. !!  
Ol te gore en 't go wa gon,  
Holola !  
Nog e duwtje en 't is gedon !  
VEGEOLA !!

Wie kan daar meer over mededelen ?

We weten intussen reeds dat het V.G. strijdlied : "Oké, Oké, Oké, c'est le V.G. qui s'ammène ..." gedicht werd door de vader van ons medelid Julien Berard. Van waar de muziek herkomstig is, hebben we nog niet kunnen achterhalen.

JEF KLAUSING

N.V.D.R.

Het lied heet eigenlijk "VEGEOLA". Op het muziekstuk dat uitgegeven werd door éd. Julry, Brussel staat er te lezen :

"Végéola !! chanson sportive ... Paroles et musique de Max VERBIEST, auteur de "OKÉ ! V.G.", créée par le Jazz-Band V.G.O."

Het lied is in twee talen : Frans en Oostends ! De Franse tekst begint met

"Le ballon voyage sur la plaine,  
C'est à qui l'attrapera ;  
Mais voilà le V.G. qui s'amène  
Et c'est le V.G. qui l'a !"

We willen hier ook nog de tweede Oostendse stroof bijvoegen omdat die meer dan de rest de sfeer van de gouden V.G.-jaren weergeeft :

Ol de menschen ston an hunder deure,  
Wa ! wad is 't er nu gebeurt ?  
Kiek nor ol die vinters per feteure,  
't Is 'n eure da ta teurt !  
't Zien ol de Vegisten die passeeren,  
Flaggen an de kop.  
Ze gon weer no boven,  
Je mag het gelooven,  
Drienkt er mor e pientjen op !

O.V.

DE GEVELREEKS IN VLAAMSE RENAISSANCE STIJL OP HET ERNEST FEYSPLEIN

---

Een van de laatste overblijfselen uit de Oostendse Belle-Epoque tijd is de, in Vlaamse renaissance stijl gebouwde, gevelreeks op het Ernest Feysplein.

De grote waarde van deze gevels ligt voornamelijk bij het feit dat ze een eenheid vormen die drie straathoeken van een Oude Oostendse wijk innemen en daardoor een geheel vormen dat uniek is in Oostende.

Al deze huizen werden gebouwd in de eerste jaren van deze eeuw in de hierboven ver-  
noemde stijl die door het toenmalige Stadsbestuur was opgelegd.

De meeste gevels van het Ernest Feysplein zijn gebouwd met mekanisch gevormde steen van Zandvoorde. In sommige gevels werden hierbij onderdelen verwerkt in witte Euvillesteen terwijl voor sommige lager liggende delen arduin werd gebruikt.

De gevelreeks strekt zich in één aaneengesloten reeks van negen huizen uit van tegen het Stedelijk Technisch Instituut tot in de Oesterbankstraat. Acht huizen hiervan staan op het Ernest Feysplein, één huis vormt de hoek met de Oesterbankstraat en één huis staat in de Oesterbankstraat.

Op de daartegenovergelegen hoek, Oesterbankstraat met de Smet de Naeyerlaan, maakt een tiende huis deel uit van het geheel, terwijl aan de overkant van de de Smet de Naeyerlaan de huizen nr. 1, 3, 5, 7 en 9 het geheel afronden. In het totaal zijn dit 15 huizen.

Hun belangrijkheid ligt niet alleen in het feit dat ze een te waarden geheel vormen uit een glorierijke maar vergane tijd van de Oostendse geschiedenis, maar ook omdat zij ons aantonen dat zelfs eenvoudige gevels in een neo-stijl iets voor het oog te bieden hebben. Ze vervelen niet door eenvormigheid, een euvel van de meeste moderne gevels, en zijn stuk voor stuk, de ene meer dan de andere, ondanks hun kleinschaligheid het bekijken waard.

Sta ons toe dat we u deze gevels even voorstellen opdat u bij een volgende wandeling op het Hazegras er des te meer genoegen aan kunt beleven.

We beginnen op het Ernest Feysplein vlak naast het Stedelijk Technisch Instituut. Het huis nr. 3 heeft buiten het jaartal "Anno 1908" geen andere aanduidingen. Wel valt als bij de andere huizen de mooie vlakleur van zijn bakstenen op.

Op gevel nr. 4 is aan weerszijden van de jaaraanduiding "Anno 1908" een mooi schelpmotief in steen uitgewerkt.

Het huis nr. 5 werd in afwijking met de rest in een Italiaanse Renaissance stijl gebouwd naar de plannen van de heer Raoux (1). Dit gebeurde in opdracht van de Buurtspoorwegen zoals kan afgeleid worden uit het witstenen schild met lettercombinatie C.F.V. (Chemin de Fer Vicinaux) dat in de gevel is aangebracht. Voorst is de gevel versierd met drie, uit witte Euvillesteen gekapte, schilden die respectievelijk de wapens van België, West-Vlaanderen en Oostende voorstellen. Het beeldhouwwerk van deze schilden is zeer verzorgd en in goede harmonie met de rest van de gevel. Ook de puntgevel vraagt onze aandacht voor zijn evenwichtige inplanting in het geheel.

Het huis daarnaast, nr. 6, werd gebouwd volgens de plannen van dezelfde architect. Zeer kenmerkend zijn hier de acht bogen boven de ramen waarvan sluitstenen telkens een verschillend menselijk aangezicht voorstellen.

Gevel nr. 7 heeft een opmerkelijke in rondboog uitgevoerde, bakstenen omlijsting van de voordeur.

Het huis nr. 8 werd gebouwd in 1901 en draagt de aanduiding HOTEL DE LA GARE. Elk van die drie benedenvensters wordt versierd met een uit steen gekapt vrouwenhoofd. De top van de puntgevel is versierd met een stenen buste van een visser met zuidwester op het hoofd.

Gevel nr. 9 heeft buiten de jaaraanduiding 1901 geen bijzondere versiering.

Zeer sober en evenwichtig gebouwd is het hoekhuis van het Ernest Feysplein en de Oesterbankstraat. De laatste naam van dit overigens niet meer bewoonde huis van HOTEL ESPERANCE. Vroeger heette het IN DE HOOP, wat blijkt uit een in de muur gekapte aanduiding. Het is een huis waarvan de plannen getekend werden door architect J. GOBIN (2).

Naast dit gebouw staat in de Oesterbankstraat, als nr. 4 van deze straat, een eenvoudig huis in dezelfde stijl waar men in de arduinstenen riggel boven de voordeur de naam IN DEN WITTEN LEEUW kan lezen.

Aan de overkant van de straat staat het in Oostende zeer goed gekende en misschien ook wel enigszins beruchte "LES NEUFS PROVINCES". Het huis kreeg deze naam vanwege de wapenschilden van de negen Belgische provincies die in zijn gevel verwerkt zijn. Vier van deze schilden zijn zichtbaar langs de kant van de Oesterbankstraat, vier aan de kant van de de Smet de Naeyerlaan en een aan de voorkant. De top van de puntgevel is versierd met een vrouwenbuste in steen.

Aan de overkant van de straat draagt het huis nr. 1 in de de Smet de Naeyerlaan, een jaaraanduiding in Romeinse cijfers, MDCCCXI, terwijl in de gevel van huis nr. 3 twee baardfiguren verwerkt zijn.

De huizen nr. 5, 7 en 9 zijn in dezelfde stijl als de rest gebouwd en behoren tot hetzelfde tijdperk, maar hebben geen bijzondere kenmerken.

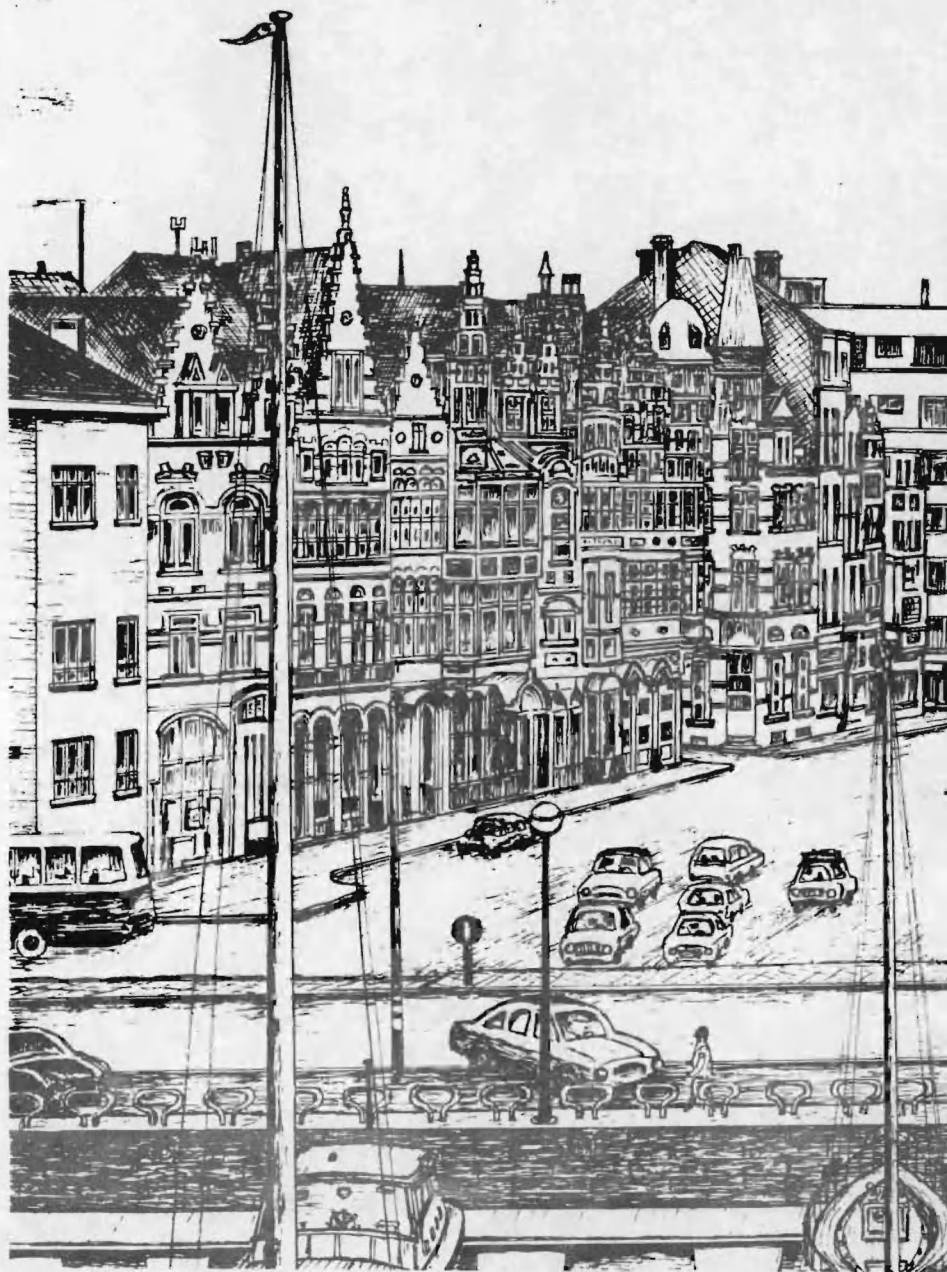
De meeste van deze huizen staan leeg. Van de reeks op het Ernest Feysplein de Oesterbankstraat weten we dat ze stelselmatig door stad worden opgekocht teneinde na afbraak de hier vrijkomende ruimte te gebruiken voor de uitbreiding van het Stedelijk Technisch Instituut. De andere leegstaande huizen staan waarschijnlijk te wachten op een bouwpromotor of zijn misschien reeds verkocht. Twee van de 15 huizen worden nog gebruikt, een als herberg en het andere als hotel.

Voor enkele jaren werd aan de stedelijke instanties gevraagd deze gevelreeks te klasseren. Er werd voorgesteld de gevelreeks van het Ernest Feysplein te integreren in de nieuw te bouwen complexen van het Stedelijk Technisch Instituut. Daar rees verzet tegen want naar zeggen paste het niet in het geheel en waren er moeilijkheden met de niveauhoogten.

De toenmalige bevoegde schepen gaf echter opdracht de mogelijkheden hiervoor te onderzoeken. Uit de studie bleek dat het voorgestelde zeer goed te realiseren was. De vensters en de verdiepingen staan namelijk op dezelfde hoogte van deze van het Stedelijk Technisch Instituut.

De toenmalige schepen ging daarop akkoord met het inbouwen van de gevelreeks in de school. Er was zelfs een voorstel van de Stedelijke Technische Dienst om de gevels met een gepast procedé hun oorspronkelijke kleur weer te geven. Als een laatste getuigenis van de Oostendse Belle-Epoque zou deze gevelreeks in haar warme kleurenpracht, (alleen verkrijgbaar met baksteen) schitteren in een overigens bijna volledig herbouwd Oostende.

Sedertdien is het stil geworden rond het onderwerp. De stad blijft stelselmatig de leegkomende huizen opkopen. Maar bij gebrek aan onderhoud verloederen de gevels geleidelijk en binnen onafzienbare tijd is de rij zo bouwvallig geworden dat men





ze niet meer hoeft af te breken, ze vallen dan wel vanzelf in. Om dit te voorkomen meenden we er goed aan te doen u deze gevels even in herinnering te brengen met een pentekening van onze stadsgenoot en medelid Raymond BORREY, die op een stemmige manier deze typische Oostendse hoek in beeld bracht.

Men vergeet al te licht dat het volbouwen van een stadscentrum met dode flatgebouwen een nefaste invloed heeft op het toerisme, dat voor Oostende toch nog altijd primordiaal blijft. Op onze vraag aan de uitbater van het vroeger goed florerende privé "Oorlogsmuseum", waarom hij het museum had opgegeven en er een "Stock Americain" had van gemaakt luidde het laconieke antwoord: "Het aantal toeristen in het Stadscentrum is in de laatste jaren zodanig gezakt dat het de moeite niet meer loonde". We treden zo langzaam aan het stadium in van de vele badplaatsen aan de Middellandse zee waar het eigene en de natuur zoveel geweld werd aangedaan door beton, aluminium, glas en plastic dat er geen mens meer komt. Het zijn spooksteden geworden waar enkel nog huisbewaarders over de vervuilde zee uitkijken en betere tijden afwachten.

J.B. DREESEN

- (1) Over Architect RAOUX lees basisartikel van Norbert HOSTYN in het tijdschrift DE PLATE van december 1977 en aanvullingen in het nummer van november 1979.
- (2) Over Architect GOBIN lees het basisartikel van Norbert HOSTYN in het tijdschrift DE PLATE van maart 1977.

— — — — —  
DE HAVEN SLAAPT

De haven slaapt.  
James Ensor gaat voorbij.

De visserssloepen wiegen  
in de nevelgloed  
van nachtelijke lampen.

Het water spiegelt in een kring  
van licht de trage vleugelslag  
van de vermoeide wolken.

Verloren in zijn mantelplooien  
gaat Ensor hier voorbij.  
Hij daalt de helling af  
en plukt de zeegeur uit zijn baard.  
De maan valt uit de nevelgloed  
en tekent maskers, poedergoud  
en bloemen op zijn hoed.

Pieter G. BUCKINX

- ° Met toestemming van auteur en tijdschrift overgenomen uit "Dietsche Warande en Belfort. Tijdschrift voor letterkunde en geestesleven", CXXV, nummer 5, juni 1980, blz. 329.



Uit de 16de en 17de eeuw zijn verscheidene verslagen van studiereizen bewaard gebleven. In die periode huldigde de "betere" stand blijkbaar het principe : reizen om te leren. Toen was het immers gebruikelijk voor adellijke en welgestelde jonge mannen om tijdens of na hun studententijd een "Grand Tour" te maken. Zo'n tocht voerde hen door heel wat steden van Europa en bracht hen niet zelden tot een verre uithoek zoals Oostende. Ook toen al zag men in onze kuststad een interessante oversteekplaats naar Engeland. Toch werd Oostende omstreeks 1600 vooral als militaire bezienswaardigheid bezocht. Deze stad is immers het hardnekkigste, protestantse bolwerk in de katholieke Spaanse Nederlanden gebleken. Pas na het schier legendarische beleg van 1601 tot 1604 slaagde Aartshertog Albert erin om Oostende weer in te palmen. Reeds omstreeks 1580 stond Oostende bekend als Geuzennest. Van dan af bereidden overheersers en inwoners zich voor op een beleg. Er werden forten en redoutes gebouwd en loopgrachten gegraven. Deze werkzaamheden lokten veel nieuwgierigen.

Een van de bezoekers te Oostende, in 1599, was de Zwitserse arts Thomas Platter d. J. (= der Jüngere ; ) 24 juli 1574 - + 1624). Zijn vader, die o.a. boekdrukker was geweest, had het tot rector van de Latijnse school te Basel gebracht. Zijn moeder heette Hester Gross of Grossman. Na een opleiding te Basel ging T. Platter d. J. naar Montpellier om er medicijnen te studeren. Op 19 april 1599 begon hij aan zijn didactische omzwervingen in het huidige Frankrijk, België en Engeland.

In februari 1600 was hij terug in Basel. Zoals meerdere van zijn tijdgenoten schreef ook hij later zijn reisindrukken neer. Het Duitstalige manuscript, dat hij op 1 augustus 1604 begon en op 1 juli 1605 eindigde, bevindt zich thans in de universiteitsbibliotheek van Basel. Het draagt volgende titel : Beschreibung der Reisen/ Durch Frankreich, Spanien, England/und die Niederlande/1595-1600. Enkele jaren terug zorgde Dr. Rut Keiser, in de reeks "Quellenserie - Basler Chroniken", voor een uitgave en over de geschiedenis van het manuscript verwijs ik naar het exemplaar van R. Keisers werk dat zich in de Gentse universiteitsbibliotheek bevindt (V 115 24).

Van 17 augustus 1599 tot 15 september 1599 doorkruiste T. Platter d. J. de Spaanse Nederlanden en bezocht er vele steden. Op 11 september 1599 was het gezelschap, waarbij hij zich had aangesloten, onder soldatengeleide, uit Gent vertrokken. Na een dag oponthoud te Brugge zijn ze naar de vesting Oudenburg getrokken. Daar koos de groep de richting Nieuwpoort, terwijl Thomas, met een soldaat, het Spaanse kamp voor Oostende is gaan verkennen. Hoewel hij hier slechts één dag doorbracht nl. maandag 13 september 1599, leveren zijn dagboeknotities daarvan een degelijke beschrijving, die bijdraagt tot een nauwkeuriger voorstelling van het uitzicht van Oostende kort voor het fameuze beleg. Hij wijst erop dat er op dat ogenblik niet meer dan 5000 Spanjaarden, Walen en Duitsers in het kamp gelegerd waren. Zo bevonden er zich de Duitse kolonel Graaf von Phrisingen en de Spaanse kolonel Heer van Rivies. De vesting Albertus was al geheel uitgebouwd : muren uit aarde en hout, en grachten eromheen. Daarbinnen bouwde men toen al huizen. Van buitenaf kon men ze niet zien, daar ze zo laag waren. Op die manier beveiligde men zich tegen de te verwachten beschietingen vanuit Oostende. Vooral de werkzaamheden aan de toekomstige woonst van Aartshertog Albert waren reeds flink gevorderd. Toen T. Platter d. J. op de wallen van deze vesting stond, viel het hem op, dat Oostende slechts enkele hoogscheuten ervan verwijderd lag. Nadien bezocht hij ook de Isabella-vesting, waar er al ettelijke stukken geschut stonden.

Onze ooggetuige merkt op dat men van daaruit heel goed op de stad Oostende kon schieten. Ondaks het reeds aanwezige grof geschut werd er nog niet gevuurd, vermits de Aartshertog nog niet daartoe had bevolen. Er werkten velen aan de vestingen,

zowel vrouwen als mannen. Onze verslaggever heeft met veel Duitsers gesproken. De bevolking installeerde zich zo goed mogelijk, zoals uit de langdurige belegering is gebleken. T. Platter d. J. heeft het eigenlijke beleg niet meegemaakt. Hij vermeldt dat er daarover veel is geschreven. De aanloop tot het beleg, vervolgt hij, heeft Oostende doen uitgroeien tot een belangrijke stad met mooie huizen, rijke kooplui, kostelijk vermaak en goede herbergen ! Bij zijn weten was er een tekort aan bevoorrading, dank zij de toelevering via het kanaal van Brugge en Nieuwpoort. De opmerkzaamheid van Thomas Platter der Jüngere registreerd ook de drassige, onbegroeide moerasgrond in en rond Oostende.

Suzanne Ponjaert

---

A. Liebaerts "Lodewyk van Male" beoordeeld door H. Van Peene

---

Amatus Liebaert, geboren te Oostende op 16 januari 1783 en aldaar overleden op 19 april 1854, was stadsontvanger en bestuurder der Godshuizen. Sedert 1804 was hij lid van de Kamer van Rhetorica te Oostende, waarvan hij later voorzitter werd. Voor het toneel, waarvan hij een warm voorstander was, vervaardigde hij o.m. : "Lodewyk van Male of misbruik van grootheid en magt. Treur- en tooneelspel in vyf bedryven en tien tafereelen" (Oostende, Kerkstraet 33 ; T. Vermeersch ; 1841).

Het stuk behoort nog tot de verouderde rederijkersliteratuur, waar een poging tot het nieuwere in merkbaar is. Het is interessant de recensie van Hippoliet-Jan Van Peene (1811-1864) in het "Kunst- en Letterblad" (jaargang 2, 1841, blz. 85-86) te citeren. De vruchtbare toneelschrijver H. Van Peene, de dichter van het volkslied "De Vlaamsche Leeuw", volgde de smaak in van het volk : met hart en ziel legde hij zich toe op het moderniseren van dit toneel. Hij was dan ook niet mals in zijn oordeel over Liebaerts treurspel :

" (...) Veel gevoel, hier en daer ryke gedachten en eene tamelyk zuivere tael is 't beste wat wy in 't gewrocht van den heer Liebaert gevonden hebben.

Trouwens veel verwaerloozingen in de tooneelwetten (zoo als vervelende herhalingen), en een goed aental "anachronismen" zullen het stuk voor altyd 't burgerregt in het vlaemsche "Repertorium" ontzeggen (...)

By 't lezen van den titel, dachten wy een geheel ander onderwerp aen te treffen : inderdaed waerin bestaet hier "het misbruik van grootheid en magt" ? (...) Ten slotte, want ik vrees reeds te lang te zyn, waertoe die eeuwige notas, aen het begin van ieder tafereel geplactst ? (...)"

E. SMISSAERT

---

Antiquariaatsprijzen

Gezien in een Erugs antiquariaat :

G. SOYER : Le drame révolutionnaire et Napoléonien à Ostende (1928)	1 800 Fr.
M. & A. HEINS : Le littoral belge (1887)	2 200 Fr.
L. LEGOUGEUX : Blankenberghe ; histoire et souvenirs (1905)	6 500 Fr.
A. RONSE : Les ports belges (1874)	1 800 Fr.
J.N. PASQUINI : Histoire de la ville et du port d'Ostende (1842)	12 000 Fr.
J. DE LANGHE : De oorsprong der Vlaamsche kustvlakte (1939)	3 500 Fr.

O.V.

## Aanvullende nota's

Naar aanleiding van de uitgave van mei 1980 van "De Plate", kan ik een paar inlichtingen bezorgen die de respectievelijke opstellers misschien van nut kunnen zijn.

1. "Het Briefhoofd circa 1850-1920"

Hierbij voeg ik een exemplaar van het bedrijf van wijlen mijn vader, Groentemarkt, 10 Oostende. Het oorspronkelijk briefhoofd is echter in het lichtblauw. (i)

2. "Ary Sleeks - Raf Seys - pag. 80/103".

Het is absoluut zeker dat er een ondergrondse verbinding bestond met het huis aan de Parijsstraat en het Koninklijk Chalet. Ik persoonlijk heb dit nog gezien. Ten andere dit huis vormde samen met het hoekhuis Parijsstraat-Koningstraat, het hotel "Chatham", later "Hotel de Paris", uitgebaat door mevrouw Esther Jonckheere, weduwe van wijlen de heer Albert Dechaene, stadsbediende en sterke Vegist. Gezegde villa werd bewoond door Baronne De Vaughan, doch dit was vóór mijn tijd...

Armand COULIER

(1) Uw fotocopie hebben we aan Robert Leroy overgemaakt, die U van harte dankt voor de aanvulling van zijn collectie.

---

## Oostendse vluchtelingen tijdens W.O. I te Veurne

Mede door paniekwaaierende vluchtelingen uit het binnenland trok vanaf einde september 1916 menig Oostends gezin op de vlucht voor het aanrukkende Duitse leger. Waar de meeste vissersfamilies uitweken naar Engeland, zochten anderen hun heil dichterbij huis, met de hoop op spoedige kentering. Eens het front gestabiliseerd was van terugkeren geen sprake meer en werd noodgedwongen uitgezien naar een voorlopig verblijf.

Een optelling van vluchtelingen gedaan te Veurne op 10 mei 1917 laat ons toe er volgende Oostendse gezinnen uit te halen die een betrekkelijk veilig onderkomen hadden gevonden op Veurn's grondgebied bij bevriende familie's, in verlaten of geteisterde woningen of in noodbarakken op de wijk Bewesterpoort.

Het gezin Aloïs Dewilde (6 pers.) : Bannekalsijde

Henri Populier met vrouw en drie kinderen : Brugsesteenweg

Emma Spellier en kind : Ollevierlaan 26

Het gezin Edmond Vandenberghe (5 pers.) : Duinkerkekeiweg

Marie Verstraten, wed. Debergh (3 pers.) : Iepersteenweg

Anna Verbanck : Noordburgweg 42

Maurits Van Nevel : Kromfortstraat 10

Arthur Hubrecht met vrouw en kind : Houtemsesteenweg 26

Stephanie Traen met twee kinderen : Veldstraat 6

Karel Maertens en echtgenote en het gezin Edward De Mersseman (3 pers.) : Veldstraat 15

Edward Knoekaert met echtgenote en kind : Moerestraat

Emiel Dewyze (3 pers.) : Moeresteenweg 16

Het echtpaar August Goethals : Brugstraat 38

Het gezin Elisa Strubbe (4 pers.) : Brugstraat 4

Alb. DAWYNDT

## AANWINSTEN BIJ "DE PLATE"

Van de Heer Raymond JAXX uit Gent ontvingen we een ets van Fr. PYCKE, Jules TOUSSAINT DE SUTTER voorstellend. Een foto van TOUSSAINT DE SUTTER met zijn vrouw, genomen op de camping te Fréjus enkele dagen alvorens zij er aan hun rampzalig einde kwamen, en een foto van de grafsteen TOUSSAINT DE SUTTER te Fréjus. Een Kursaalprogramma van 10 juli 1932 en een groepsfoto van de cellisten van het Kursaalorkest in 1922.

De Heer R. JAXX was cellist in het Kursaalorkest in de periode 1920-1930 en bewaart de beste herinneringen aan TOUSSAINT DE SUTTER, maar ook aan andere muzikale grootheden van het Oostende van toen : GADEYNE, MOQUE, VANHESTE, VAN THUYNE...  
Onze dank aan de Heer Raymond JAXX !

X X X

Van de Heer Roger EELBO ontvingen we volgende militaria :

- 1) H. QUINOT : Recueil illustré des Ordres de Chevalerie et décorations belges de 1830 à 1963 ;
- 2) 2 médailles Wereldoorlog I (met beeldenaar van Koning Albert ) ;
- 3) "Maatschappij Leopold I" Vilvoorde (Vaandel uit 1882).

Van de Heer Purie VERRAERT : Plan van de Stad Oostende, door CLEMENT opgemaakt kort na Wereldoorlog I.

N.H.

---

## OOSTENDSE SCHILDERS VAN SCHEEPSPORTRETTEN IN ACHTERGLASTECHNIEK

Onder deze titel liet ik anno 1978 enkele artikels afdrukken in "De Plate".  
Op blz. 78/III had ik het over de anonieme P.N. Zijn echte naam kennen we nog niet, maar we kunnen zijn catalogus met 1 églaisé aanvullen :

"GEVECHT TUSSEN HET BRITSE FREGAT 'SHANNON', 38 STUKKEN EN HET AMERIKAANSE FREGAT 'CHESA PEAK', 38 STUKKEN, VOOR DE AMERIKAANSE KUST NABIJ BOSTON OP 1 JUNI TIJDENS DE ENGELS-AMERIKAANSE OORLOG (1812-1814)".

Het schilderij, omstreeks 1830 uitgevoerd, werd door P. SOLVAY uit Tervuren anno 1977 aan het Nationaal Scheepvaartmuseum te Antwerpen geschonken.

Zie : "Museumleven", 6, 1979, p. 36-37 (met afb.).

N. HOSTYN

P.S. Wie doet "De Plate" eens zo'n milde geste !?

---

## VERBOUWE

Ons lid de Heer Jan CHRISTIAENS, architect, zoekt een exemplaar te kopen van het werk van A. Verbouwe : "Iconografie van het Arrondissement Oostende".

Wie hem kan helpen mag hem opbellen op nr 70.80.85.

O. V.

## VERGETEN OOSTENDSE SCHILDERS - XI : AUGUSTE MUSIN

---

In "De Plate" van februari 1976 verscheen de eerste aflevering van mijn reeks "Vergeten Oostendse Schilders". Ze was gewijd aan de figuur van marineschilder François MUSIN (1). In deze bijdrage was terloops al sprake van diens zoon Auguste, die eveneens een gevierd kunstschilder was met de marine als specialiteit.

Onderstaand artikel dan, is meer speciaal aan MUSIN-junior gewijd. Ook hij bleef tot op de dag van vandaag onbestudeerd.

Auguste MUSIN werd op 23 april 1852 te Oostende geboren als zoon van François-Etienne MUSIN en Marie-Célestine GOSSELIN, een Brusselse bloemenschilderes. François MUSIN was 31 jaar, zijn echtgenote 26 jaar toen Auguste geboren werd. Auguste's moeder zou kort na zijn geboorte sterven.

Alhoewel François toen al een gevierd marinist was, vermeldde de geboorteakte van Auguste hem nog als "koopman in oesters". Men weet dat François' vader oesterkweker was. Dat stond al te lezen in het "Oostends Oesterboek" door mezelf geschreven in samenwerking met de Heer R. HALEWYCK. Met een schilderende vader en moeder moest Auguste wel in hun voetsporen treden.

Zijn jeugd jaren bracht Auguste door in het ouderlijk huis Grensstraat 114 te Sint-Joost-ten-Noode. Hij ontving er zijn opleiding in zijn vaders' atelier.

Amper 15 jaar oud was Auguste MUSIN al druk bedrijvig in zijn vak. A. VERBOUWE (2) vermeldt werkjes die hij in 1867 te Oostende tekende : de Vuurtoren in de "Cercle du Phare" (9 september), het oude stapelhuis (14 september), een werf op het Hazegras (15 september), gezicht door een venster (4 mei), de kazerne (21 september). Uit 1868 dateert een gezicht uit Nieuwpoort.

Anno 1869 ontving de jonge Auguste al een onderscheiding te Dunkerque. Van toen af was hij ook een vaste waarde in de meeste binnen- en buitenlandse tentoonstellingen.

Op 24 augustus 1871 was hij te De Panne. Hij tekende er die dag het Casino. Dat werkje werd eveneens door A. VERBOUWE gesignaleerd (3). Nog in dat jaar schonk Auguste MUSIN een "Pier te Terneuzen" voor de expo-tombola ten voordele van de bouw van een nieuw hospitaal te Oostende.

Het werk werd in juli 1871 in het Casino (Stadhuis) tentoongesteld.

Omstreeks 1872 trad Auguste MUSIN in het huwelijk met zijn nicht Clémence MUSIN uit Neuilly-sur-Seine. Zij was schrijfster van een groot aantal nu verbleekte romans en nouvelles die verschenen in de "Revue de Belgique" en zelfs in Oostendse dagbladen van die tijd.

Hun eerste kind, François-Auguste, werd nog te Parijs geboren.

Hij werd later luitenant bij de lange omvaart. Wat er verder met hem gebeurde is me niet bekend, alhoewel ik vermoed dat hij nog voor zijn vader overleed.

Kort nadien vestigden de MUSIN's zich enkele jaren in de Blomfield Road te Shepherd's Bush, Londen. In 1874 werd er hen een dochttertje Marguerite-Raphaëlle geboren. Ze overleed jong te Sint-Joost-ten-Noode in 1899.

Op 3 oktober 1874 was Auguste MUSIN weer te Oostende : op die dag maakt hij er een tekening van het staketsel.

Uit MUSIN's Londense periode (ca. 1874-1876) stammen uiteraard veel doeken met Engelse motieven : "De Thames nabij Londen", "Boten in het Kanaal", "De monding van de Thames"...

Van latere datum zijn gezicht op Dover, Eddystone, Deal & Weymouth.

Na Londen vestigde Auguste MUSIN zich terug te Sint-Joost-ten-Noode, in het huis van zijn vader .

Van 12 juli 1877 dateert een tekening die het "Favillon du Rhin" op de Oostendse Zeedijk voorstelt.

Te Brussel was Auguste MUSIN aangesloten bij de "Cercle Libre de l'Observatoire", een alitaire, oer-conservatieve kunstenaarsgroepering. Andere leden van deze "Cercle" waren ondermeer CH. BRUNIN, J. DEVRIENDT, L. HERBO, C. VAN LEEMPUTTEN, A. SERRURE & CH. VAN DEN EYCKEN.

In de tachtiger jaren werkte MUSIN voor magazines als "The Graphic", "London News" en "L'Univers Illustré" : massa's rake tekeningen van mensen en dieren in hun gewone doen geobserveerd.

Op 2 augustus 1890 was hij te Oostende getuige van de ontvangst van Wilhem II. Hij legde het gebeuren in een aquarel vast.

Op 14 februari 1892 zat hij mee aan op het banket ter ere van zijn stadsgenoot Euphrosina BEERNAERT te Brussel (4).

In 1893 richtte A. MUSIN een brief aan het Oostendse stadsbestuur om aan te dringen op de spoedige restauratie van de werken van zijn vader uit het Kursaal. Deze aadden erg van vocht geloden. Als restaurateur stelde MUSIN zijn collega en vriend Henri PERMEKE voor (5). Omstreeks 1893 ook overleed zijn echtgenote.

(wordt voortgezet)                      Norbert HOSTYN

nota's :

- (1) over François MUSIN leze men ook :  
N. HOSTYN, De zee en de kunst. François Musin, in Neptunus. Info-Marine, 3, 1978-1979.
- (2) A. VERBOUWE, Iconografie der gemeenten van West-Vlaanderen, 3. Iconografie van het arrondissement Oostende, Brussel, s.d.
- (3) A. VERBOUWE, Iconografie der gemeenten van West-Vlaanderen, 1. Iconografie van het arrondissement Veurne, Brussel, s.d.
- (4) N. HOSTYN, Vergeten Oostendse Schilders, Euphrosine Beernaert, in "De Plate", december 1978
- (5) H. PERMEKE, Catalogue descriptif illustré. Musée Communal d'Ostende, Oostende, 1897.

---

#### AANWINSTEN VAN 'DE PLATE'

Vanwege de Heer DE CANDT ontving "De Plate" het Vaandel van de "Lustige Whisters", een kaartclub gesticht in 1929 en ontbonden in 1979.

De Heer DE CANDT schonk de vlag in naam van alle nog levende leden van de ontbonden maatschappij.

Het is een mooi geborduurd vaandel, waarop men o.a. de 52 speelkaarten heeft afgebeeld.

G.V.

## Fotografische documenten

In het Heemkundig Museum "De Plate" zijn tot eind september twee bescheiden thematentoonstellingen te bezichtigen.

- Een eerste hangt, door prentkaarten en documenten uit de verzameling van Gilbert Vermeersch, een beeld op van de kusttram-historiek, dit naar aanleiding van de proeven met de nieuwe kusttrams.
- De tweede houdt verband met "150 jaar België". Met behulp van fotodocumenten uit de archieven van de Stedelijke Musea en de Heemkring "De Plate" wordt het verband Vorstehuis-Oostende geëvoceerd.

Het Heemkundig Museum is in september nog dagelijks (uitzond. dinsdags) geopend van 10 tot 12 en van 15 tot 17 uur.

Oktober is sluitingsmaand, maar in november pakken we uit met een expo rond het thema "DE VROEGE OOSTENDSE FOTOGRAFIE".

N.H.

## Vraag

Ik bezit een prentkaart van uit Gistel verzonden, gedateerd 9 oct. 1913, met volgende tekst :

Mon cher Edouard,

Sur une proposition la ville d'Ostende qui a accepté mon travail historique et héraldique de la façade de l'hôtel de ville, a déjà commencé les dessins ; il y aura 5 écussons : 1. Marguerite Constantinople 1267 (éleva Ostende au rang de ville) ; 2. Armoiries communales ; 3. Philippe le Bon 1445 fit creuser le port ; 4. Maison autriche-espagnol : un seul écusson pour Marguerite d'Autriche (qui fit vendre de la patrie 1747 prospérité d'Ostende ; Joseph II agrandissement du port ; 5. Ecusson des armes de Saxe Cobourg, fondateurs d'Ostende.

Tache de trouver les armes personnelles du Roi des belges. C'est un lion en noir Ce sera de l'art sculpture sur pierre blanche. Je comptesur toi...

ton Robert

De kaart is geadresseerd aan Edouard de Beaucourt, 153 Avenue de la Couronne - Kroonlaan Ixelles-Bruxelles.

Het spreekt vanzelf dat de verzender van de kaart niemand minder was dan Robert DE BEAUCOURT DE NOORTVELDE, die talrijke historische werkjes over de kust publiceerde. Doch is er nog iemand die kan zeggen over welk ontwerp het hier ging ? Waarschijnlijk werd het in 1914 door het naderend oorlogsgevaar nooit uitgevoerd. In ieder geval spreekt C. LOONTIENS er in zijn "Monuments historiques d'Ostende" er niet over.

O. VILAIN

## Laattijdig

Dat het september-nummer wat laattijdig verschijnt is buiten onze wil. We dienden te wachten of de voordracht van september zou doorgaan. Inmiddels is dit nummer weer aangegroeid tot 29 blz., zodat men niet alle redenen tot klagen heeft.

De illustraties op pag. 4 en 13 werden deze maand aangeboden door Norbert HOSTYN, die voor zijn laatste spreekbeurt in "De Plate" het geld van een geschenk liever zag gespendeerd worden in 2 illustraties.

Hartelijke dank !

O. VILAIN

TEKSTOVERNAMES UIT "DE PLATE" IS STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE



De laatste  
uitgegeven boeken

zijn **ALTIJD**

te verkrijgen bij

**INTERNATIONALE BOEKHANDEL**

Adolf Buylstraat 33

8400 - Oostende Tel. 70.17.33

en in haar bijhuizen





DE PLATE  
(!)(!)(!)(!)(!)(!)(!)

Tijdschrift van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE", v.z.w.

Hoofdredacteur : O. VILAIN  
Rogierlaan 38, bus 11  
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen odertekende bijdragen.  
9e jaargang, nr. 10 - oktober 1980

OCTOBER - ACTIVITEIT

Het bestuur van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE" heeft de eer en het genoegen U uit te nodigen op de voordracht met documentatiemateriaal die doorgaat op  
donderdag 30 oktober 1980

om 20u30 in de lokalen van de V.V.F. Oostende, Kan. Dr. L. Colenstraat 6 te Oostende, rechtover de Volksbond.

het onderwerp : HET ONTSTAAN VAN DE VLAAMSE KUSTVLAKTE

de spreker : de heer Maurits COORNAERT

De Vlaamse kustvlakte dankt haar huidige vorm en uitzicht aan een eeuwenlange strijd tussen de zee en onze voorouders, de kustbewoners. Tussen de eerste eeuw voor onze tijdrekening tot in de 11de eeuw hebben de overstromingen en inpolderingen zich opgevolgd in een nooit aflatende strijd tussen mens en natuur. Het is een passio-nante geschiedenis waarover het laatste woord nog niet gezegd is. Getuige hiervan zijn de recente Gallo-Romeinse vondsten in Bredene.

Een van de beste kenners van de oorsprong van de Vlaamse kustvlakte is de heer Maurits COORNAERT. Geboren te Heist tussen de kustbewoner van de harde soort. De geschiedenis van het lage land achter de duinen heeft hem van jongsaf geintrigeerd. Hij staat als leraar Klassieke Talen in het Lyceum te Waregem, maar al zijn vrije tijd gaat naar de geschiedenis van de kustvlakte, zijn kustvlakte.

Het aantal werken dat hij over dit onderwerp schreef begint omvangrijk te worden. Vermeldenswaardig zijn de volgende, degelijk geschreven en goedgedocumenteerde studies :

"UITKERKE"  
"SINT-PIETERS OP DEN DIJK TOT 1899"  
"KNOKKE EN HET ZWIN"  
"HEIST EN DE EIESLUIS"

Als bestuurslid van onze zustervereniging SINT-GUTHAGO (Oostkerke-Damme-Lissewege-Heist) is hij met zijn talrijke bijdragen een vaste medewerker van hun gekende tijdschrift : ROND DE POLDERTORENS.

Dat hij zich als geschiedkundige niet uitsluitend beperkt tot de Polderstreek blijkt uit zijn meest recente bijdrage die verscheen in het nr. 10 van de CULTURELE BIJDRAGEN VAN DE PROVINCIE OOST-VLAANDEREN. Hier gaat het over de geschiedenis van het kanaal Brugge-Gent die hij publiceerde onder de titel : "GESCHIEDENIS VAN DE BRUGSE LEIE". Een avond om van te snoepen voor allen die belangstelling hebben voor de ontstaans-geschiedenis van onze kustvlakte. Zoals altijd is de toegang vrij en kosteloos, ook voor niet leden.

J.B.D.

Uit de Bibliografie van Oostende (3)

Edgard AUGUIN, Plages belges

II De Dunkerque à Ostende (1898, 125 p., 52 pentek.)

Bij wijze van inleiding verklaart onze auteur rust en stilte te gaan zoeken niet in Zwitserland, Rome of Madrid maar : "en Flandre ... en face de la mer, dans la solitude imposante des dunes". Hier wil hij : "noter quelques impressions alternativement folles ou tristes, gaies ou sévères, au courant d'une course rapide où la plume et le crayon s'efforceront tour à tour d'être sincères".

In Adinkerke is hij uit de trein gestapt en dokkert - noodgedwongen - op een met stro belegde kar ("moeurs mérovingiennes") zeewaarts. "Ah ! le joli pays, coquet, ombragé, calme créé bien à souhait pour le repos des sens et de l'esprit !". "Une route en frais berceau de verdure" leidt naar De Panne (mooie tekening). Toen 300 zielen groot. (Verschiet niet Auguin : dat gehucht heeft sindsdien zijn moeder opgeslokt en telt al 10 000 inwoners).

De geschiedenis van de kust is voor E.A. geen terra incognita. "Là s'élevait jadis ... l'insigne abbaye des Dunes, dont il ne reste plus rien". Hoe dankbaar zou hij nu Van Buggenhout zijn die meer dan een halve eeuw later een mirakel hielp voltrekken.

"Aimez-vous la solitude ? Allez aux deux points extrêmes du rivage belge : à la Panne ou à Knocke". (Wat 'n ogen zou onze reiziger vandaag opzetten !). In de groene verlatenheid hier en daar een villa. Hij logeert in het pension Dallein. Wie komt hier de eenzaamheid opzoeken ? " .. une clientèle de silencieux, de fatigués, de méditatifs, d'intellectuels en rupture de surménage. C'est moins une plage qu'un ermitage maritime pour les artistes". Er is weinig afwisseling. "Comme lieu de promenade, la mer ; comme sujet d'occupation, la mer : comme distraction, la mer ...". Op het strand liggen kleine schuitjes voor de sprotvangst. En er is ook een kursaal : "sorte de baraque entourée d'un balcon.." (aardige tekening).

Een zijsprongetje brent Auguin naar Veurne. Een doods stadje. "L'éloquence de l'art et la poésie de la mort". Stadhuis, gerechtshof, de Sint-Niklaastoren, het Spaans Paviljoen (tekg) : "étonnants vestiges d'une civilisation éteinte". In de boetprocessie ("l'une des plus étonnantes processions de l'Europe") steekt er bedrog, zegt hij met spijt. Er worden nepkruisen van panlatten gedragen en hij betreurt dat er geen geraamten meer meegevoerd worden zoals in 1429. "La foi s'en va", besluit hij, "Schopenhauer est Dieu".

Veel hartstochtelijker heeft de geniale Rainer M. Rilke (1875-1926) de leegheid van het stadje ervaren einde juli 1906, tijdens zijn bezoek aan Vlaanderen. In Veurne troffen hem, "te midden van een Teniersiaanse kermis", "die Masslosigkeit flandrischer Türme" en "der ungeheure Hauptplatz" die hem tot twee diepzinnige visionaire gedichten inspireerden, nl. Der Platz en Der Turm (= de Sint-Niklaastoren) (cf. H. Uyttersprot, Praags Cachet, Ontwikkeling, Antwerpen, 1963, p. 43-61).

Gezellig het stoomtrammetje dat Veurne met Oostende verbindt. Koksijde. "... hameau pauvre mais curieux". Met tuiniers en vissers, weggestopt tussen de duinen. (Auguin moest er nu eens het wriemelende zomerleven kunnen zien !) Daar wordt met paarden gevist, dag en nacht. Sprot en garnalen. "Vie de labeur et de courage, coupée par de longues ivresses et par les fureurs brutales du dimanche" (zuippartijen dus zoals in Heist, cf. Plages belges, I). Op de Hoge Blekker schuilt een doeanier, met een geweer tussen de benen. Hij waakt en organiseert - in noodgevallen - reddingsacties. Het gebeurt dat man en paard aanspoelen.

Oostduinkerke. "... moins qu'un village, moins qu'un hameau. Ce n'est qu'une halte, où déjà perce l'ambition d'une plage. Le microbe balnéaire a germé dans ce coin." (En of het gekiemd heeft !). In 1906 was het volgens R.M. Rilke al te veel "bain de mer" geworden. Zodat de Praagse dichter, die erg de eenzaamheid nodig had, uitroept : "Gott, wo geht die Einsamkeit der Erde hin !".

En dan Nieuwpoort. Is het wel een stad ? "Qui, comme Pompeï et Herculanium ... Furnes était déjà triste. Nieuport sépulcral ... c'est l'oubli ... une nécropole ...". Kerk, halle, belfort, marktplein, oude burgershuizen verliezen hun statig karakter in die menselijke verlatenheid (bevallige tekening van de Langestraat).

Van de zgn. Duvetorre of Tempelierstoren, nl. de Sint-Laurenstoren, waarschijnlijk uit 1281, (E.A., die met onze spelling meestal overhoop ligt, schrijft "Duaventoren"), zegt hij : "tout au loin dans la campagne ..." (tekg.). Ook dat suggereert het desolate aspect van de stad. Nu ligt de povere ruïne en beroemde observatiepost uit 1914-1918, weggemoffeld door de urbanisatie, verscholen in de bocht van de De Roolaan.

Zes sierlijke bruggen die zes sluizen verbinden. Maar er is geen scheepvaart. Een zeldzame boot voert Engelse kolen in de haven aan. In het stadje zelf : verveling en werkeloosheid. Alleen de verzameling in het stadhuis (toen in de Langestraat) is vermeldenswaard : een veelluik met de legende van St.-Antonius (nu in het Berquinmuseum, stadshalle), de Slag bij Nieuwpoort door L. Morritz (het grote doek door koning Willam I in 1821 aan de stad geschonken hangt nu in de O.L.V.-kerk), portretten van Filips II en zijn vrouw, Elisabeth van Frankrijk, van de aartshertogen Albrecht en Isabella (alle nu ook in de stadshalle).

Nieuwpoort-aan-Zee is een nieuwe teleurstelling. In het Grand Hotel des Bains hebben de gasten "la permission de chasser les lapins dans les dunes". En Auguin aan 't klagen : is er van het rijke verleden van Nieuwpoort, eens stapelplaats van Ieper en getuige van de beroemde veldslag van 2 juli 1600, niets meer over dan een konijnenjacht ? Strand en dijk (fijne tekg.), waar drie stroken voorzien zijn - voor ruiters, rijtuigen en voetgangers - liggen verlaten. Een van de drie hotels heet ook : "Pavillon de la Presse". Ironisch noteert E.A. : "il ne s'y presse personne ..." en voegt erbij : "Heureux lapins !". Zijn conclusie is scherp : "Passer trois heures à Nieuwport, soit ! Y coucher ? Jamais !".

Gelukkig is er in de stad van Jan Turpin ondertussen een en ander verandeerd. Auguin kon niet vermoeden dat Nieuwpoort eerst volledig in de as moest gelegd worden om als een feniks te kunnen herrijzen.

Het gezegend trammetje brengt onze speurende bezoeker naar Lombardsijde : "qui comme tous les hameaux de la côte, rêve de devenir : Bain de mer ...". Het vroegere haventje is uitgestorven na verzanding van de IJzerinham. Levendig gebleven is de verering van het miraculeuze O.L.V.-beeld. De geleerden, zegt onze erudiete reiziger, vragen zich af of hierachter niet de oeroude cultus steekt van de Germaanse godin Nehalania, beschermster der zeelieden (Die schutsgodin werd vereerd o.a. op Walcheren. Aan haar heeft F. Vercnocke een zwierig gedicht gewijd).

Westende. "... pauvre bourgade de 800 habitants, sans ressources, sans essor, sans avenir. Touristes, ne descendez pas pour voir la plage de Westende". (Hij zou nu eens 's zomers langs de dijk moeten wandelen !).

Middelkerke (tekg. van kerk en strand). Hij is er enkele jaren voordien geweest. "... jolie station balnéaire en train de naître et de se développer... j'y ai vu gonfler des mongolfières...". De vooruitgang is duidelijk. Middelkerke ligt nog achter bij Heist "la troisième des grandes digues belges". Maar over tien jaar wordt dat anders. (O tempora ! "la jolie station" heeft sindsdien acht naburige gemeenten opgeslorpt !). Het heeft twee grote troeven : de telegrafische verbinding met Engeland en het therapeutisch instituut voor rachitische kinderen, uit de Brusselse agglomeratie, opgericht met een legaat van 500 000 fr. geschonken door burggraaf Roger de Grimberghe. De aanblik van de arme mormels daar ontroert Auguin.

EDGARD AUGUIN



Le village de Mariakerke en 1890.



Mesdames les « Préposées aux Bains d'Ostende ».

Die instelling, geopend in 1884, stond in de duinen (tekg.) schuin tegenover het huidige Excelsior-hotel, ter hoogte van de bocht waar de tram uit Oostende Middelkerke binnenrijdt. Het was een groot gebouw met een hoofdvleugel van 75 m. lengte, parallel met de dijk, en drie vleugels loodrecht op de eerste. Tussen de binnenmuren uit baksteen en de buitenbekleding uit planken was er een spouw. Het was dus geen "construction, toute en bois" zoals E.A. beweert (p. 21). Rond het geheel liep een hoog ijzeren hekken en om veiligheidsredenen was het speelplein verbonden met het strand door een tunnel.

Dat maritiem hospitaal, gebouwd naar de plannen van Hendrik Beyaert (1823-1894) - bijzonder populair op onze 100 fr.-biljetten - was uitstekend toegerust en beschikte o.m. over een bakkerij, zoetwaterwinning uit de duinen en een vruchtbare groentetuin, ten zuiden van het gesticht aangelegd tegen de Duinenweg. Een aantal Middelkerkenaars waren er tewerkgesteld. Koning Leopold II heeft, samen met prinses Clementine, de instelling bezocht in september 1890.

In het begin van W.O.I. kreeg het hospitaal een Engelse voltrefter van uit zee waardoor de keuken werd vernield. Op bevel van de Duitsers werd het instituut ont-ruimd en verhuisden de 67 kinderen met hun verpleegsters naar Gent (cf. Oostende onder de Duitse Bezetting, Elleboudt-Lefèvre, p. 123). Daarna gebruikten de Duitsers het als Lazarett. Het stond echter bloot aan bombardementen en was op het einde van de oorlog volledig in puin geschoten. De resten werden voorgoed afgebroken.

De groentetuin werd door de Duitsers veranderd in een kerkhof waar in 1914-1918 enkele honderden en in '40-45 een drietal soldaten werden begraven. Tot 1955 werd het kerkhof goed onderhouden. In 1956 werd het afgeschaft en de graven overgebracht naar het Duits Militair kerkhof in Vladslo. Nu ligt de plaats overwoekerd door wilde rozen en onkruid. Als een kleine menhir staat de symbolische granietsteen er nog. Met nog sporen van een ingebeiteld kruis maar zonder de vroegere tekst :

Auf deutscher Wacht am fernen Strand.  
Bis zum Tode getreu dem Vaterland.

De meeste inlichtingen betreffende dat instituut en dat kerkhof dank ik aan de heer Carlo Van Troostenberghe uit Middelkerke, die een rijke documentatie bezit.

Auguin trekt verder oostwaarts en merkt foutief op : "Leffinghe et Reversyde (sic), deux écartes de Mariakerke, qui ne méritent pas une mention". (Verdiende de 42m-hoge vuurtoren van Raversijde uit 1894 geen vermelding en heeft hij hier Leffinge niet verward met Stene ?).

Voor Mariakerke is hij genadiger : "un embryon de plage, il y a dix ans, a déjà aujourd'hui quelque célébrité ..." Het dankt zijn ontwikkeling aan zijn dijk en de nabijheid van Oostende. In 1888 stonden er al 10 badkarren. Nu wel 20 ..." n'en déplaie aux Guides vieillots qui assurent qu'on s'y baigne encore sans costume". (Dat is een allusie op het zgn. "Paradis", d.w.z. het eenzame Maria-kerkse strand vóór de duinen, westwaarts van de huidige Parijsstraat en gehoord door Oostende, waar van omstreeks 1850 tot 1870 het naaktbaden toegelaten was. Cf. O. Vilain, Langs de Oostendse Kateien, 1974, p. 109-115).

Oostende heeft vroeger - zo heeft E.A. horen zeggen - de ontwikkeling van die concurrent willen tegenhouden. Maar Mariakerke zou alleen een bedreiging betekenen was het, in plaats van een vlek van enkele honderden zielen, een stadje van 5.000 of 6.000 inwoners. En hier maakt onze vlijtige toerist een geografische blunder. "Mais Mariakerke-village est à 13 kilomètres de la plage ! Voilà une station balnéaire dont le développement final se fera peut-être longtemps attendre". Een onbegrijpelijke vergissing. Bovendien is hij hier beslist geen profeet geweest en heeft hij de ... gebiedshonger van Oostende onderschat.

Wat is er in Mariakerke veel veranderd op tien jaar tijd, constateert E.A. Naast de stoomtram (1885), nu ook de elektrische tram (1896) en rijke hotels zoals Kursaal, Quitmann (36 kamers), Timmermann (150 kamers) (nu alle ter ziele gegaan of ... gereïncarneerd). Hotelbouwkundig spant Oostende echter de kroon want daar wordt een Ostende Palace Hotel opgetrokken met 635 kamers, de laatste op 27 m. hoogte.

Zoals iedereen is Auguin naar de oude herberg met "la fameuse chambre d'Albert" geweest, waar aartshertogin Isabella haar beruchte eed zou afgelegd hebben (het tekeningetje daarvan geeft een origineel gezicht op de duinen). Maar E.A. is niet zo naïef als E. Bochart in zijn Diction. historique, p. 133-134. Die "aubette" lijkt hem geen 300 jaar oud te zijn. Meer nog : "cette cabane, visiblement réparée au moins quinze fois pour une, me fait redouter une lourde mystification". (Volgens oude Mariakerkenaars zou die herberg gestaan hebben in de Raversijdestraat, ongeveer op de plaats waar later het Plazahotel gebouwd werd - nu vervangen door het flatgebouw L'Orient, zeedijk 173 - maar iets lager, dus links van de helling en tegenover de huidige Meibloempjeslaan. De herberg moet in 1903 afgebroken zijn om de Raversijdestraat te verbreden.)

Van Mariakerke tekent E.A. nog drie andere hoekjes waarvan het dorpsgezicht vooral de aandacht verdient.

Oostende. Onze auteur maakt geen blijde intrede want hij heeft de huurkoets zeven keer verlaten en zeven keer bestegen om van alles te zien. Dat zijn zeven ritten, dus zeven frank. Hij steigert bij dat getal. In aanwezigheid van commissaris Tilkens wordt een compromis gesloten : 4,50 fr.

Eerst logeert E.A. in het hotel Fontaine (Louisastraat, 6) maar stapt dan over naar het bescheidener hotel de la Couronne (Quai de l'Empereur, nu Vindictive-  
laan, tussen Christina- en Kapellestraat van waaruit hij de geluiden van treinen en boten hoort. Speurend, snuivend, luisterend gaat hij rond. En gretig beschrijft hij de bedoening op de sloepen en op de kaai. In uiteenlopende kledij : vissers, kalfateraars, sjouwers, zeelieden ... (tekg.). Intens treft hem het zien van de spartelende vis en de doordringende geur van de vismijn. De oesters brengen hem in verrukking. "O les déjeuners joyeux aux parcs de Hazegras, là-bas, près de la porte de Bruges !". Een volle lyrische bladzijde wijdt hij aan de oesterpenietingen van gezicht en smaak. Met "là-bas" bedoelt E.A. heel waarschijnlijk het café-restaurant "Jardin de la Concorde" in de onmiddellijke nabijheid van de oesterparken Vanderheyde, die in 1883 openbaar verkocht werden (cf. R. Halewyck en N. Hostyn, Oostends Oesterboek, 1978, p. 22-23, Pl. nr 1).

En onze toerist varieert zijn genoegens. Op het staketsel haalt hij vol verwachting het zware visnet op. "On augurait une anguille et l'on retire triomphalement ... la carcasse d'un chien mort ...". Maar de zeelucht is er krachtiger dan elders.

Met sympathie vermeldt hij "le Paradis d'Ostende" (nl. het Klein Strand en dus niet te verwarren met het oudere Mariakerkse "Paradis" cf. supra) waar het baden slechts 70 centiemen kost in plaats van één fr. Het gewone volk gaat er naartoe, zonder aanstellerij. Het enige ongerief zijn (selecte) vlooiën die, volgens sommige dokters, dan nog weldoend zijn.

In kunsthistorisch opzicht krijgt onze stad van E.A. geen punten. Buiten zijn dijk en zijn strand heeft Oostende niets te bieden. Het stadhuis : un monument insignifiant. Het theater : une bicoque trop petite pour 500 personnes. De S.S. Pieters- en Pauluskerk (vermits E.A. de fameuze brand niet aanhaalt, moet zijn verblijf in Oostende dateren van vóór augustus 1896) is de enige bezienswaardigheid, en dan nog. Van de 14 schilderijen, opgenomen door E. Bochart in zijn Diction. histor., p. 114, noemt hij slechts : de Aanbidding van het H. Sacrament door Ph. de Champaigne uit Brussel en verder de preekstoel. Het grafmonument van koningin Louise (1859) - sentimenteel beschreven door Bochart, a.w. p. 115 - is volgens

E.A. meer een uiting van nationale vroomheid dan een kunstwerk. Naar mijn smaak kan ik hem niet tegenspreken. Hoewel bevallig in de details mist dat drieledig symbolisch werk van de Herentalse beeldhouwer Ch. Aug. Fraikin (1817-1893) expressieve kracht. Ook architectonisch is er in de stad niets te vinden dat aan haar verleden herinnert.

Merkwaardig is zijn commentaar in verband met "Het Bosje". Auguin moet de vroegere toestand aldaar gekend hebben. "Il y avait là, jadis, de larges fossés toujours pleins d'eau, de grandes futaies ombreuses, des ponts jetés au hasard sur des ruisseaux bordés de hautes herbes et, partout, des oiseaux, des fleurs, des odeurs de cytise. On s'y sentait en pleine campagne, en pleine gaieté, en plein amour".

Nu constateert hij met spijt de teleurgang van "le Bois des Amoureux", zoals die plaats genoemd werd. Vroeger trokken hele families er naartoe en werd daar stevig gevrijd. "Aujourd'hui, plus rien", zegt hij en dat is dan beslist na 7 juni 1892 datum waarop het nieuwe Maria-Hendrikapark officieel opengesteld werd (cf. De Plate, VIII nr 2, febr. 1979, p. 5-6). De naam "Bois de Boulogne" staat hem ook niet aan. En hij concludeert met een erotische ondertoon: "Vandales ! N'avez-vous pas regret d'avoir fait taire les éclats de rire des fraîches flamandes enamourées ? ... Que ne redonnez-vous au Bois joli son nom d'antan ? ... Faites renaître le fouillis de valérianes et de roses trémières où le libre soleil de Teniers se glissait entre les lèvres impatientes des amants ! N'était-ce donc pas assez de violer les solitudes des grandes dunes par un tramway ? Fallait-il encore que vous prissiez leur ombre aux routes, leurs nids aux grands arbres et l'amour aux buissons en fleurs ? ..."

Zeeziekte verafschuwte hij. En zo gaat zijn medelijdende belangstelling naar de zieke maalbootpassagiers. Zijn welsprekendheid vermijdt geen overdrijving. "On débarque. Connaissez-vous spectacle plus pénible que celui de ces éperdus, sans pouls, sans voix, hâves, échevelés, ruisselants, qui, par toutes les issues de l'entrepont, surgissent, emmaillotés dans des plaids à carreaux, comme des cadavres dans leurs suaires". (Er voeren toen natuurlijk nog geen zeeziektewerende Maria-Esmeralda's !)

Oostendes voornaamste badgast is koning Leopold II. Op een hoge duin, ten westen van de stad rijst zijn comfortabel maar sober chalet ontworpen door Engelse ingenieurs. Het hinderende oesterpark in een aanpalende straat (nl. het nu verdwenen deel van de toen tot aan de dijk doorlopende Chaletstraat) werd door de koning aangekocht en wordt vervangen door een paviljoen voor de koningin. Over de straat wordt een brug gebouwd. Op die plaats - westelijk van de huidige Parijsstraat - had inderdaad het oesterpark van Royon-Bettger gelegen - opgericht in 1856 - waaraan het restaurant "Pavillon du Rhin" verbonden was. Na veel peripetieën werden de gronden door koning Leopold aangekocht in 1895 en de parken gedempt in april 1898 - cf. Oostends Oesterboek, p. 39-43, Pl. nr 8).

De koning verdeelt zijn tijd tussen staatszaken en ontspanning: baden, wandelen, fietsen, rondrijden in een koets ... Om zijn vaderlijke waardigheid en zijn grondwettelijke trouw, is hij zeer geliefd, vooral in Oostende dat zijn faam aan hem dankt. En E.A. noteert gevat: "Un dessinateur de beaucoup d'esprit, un belge parisianisé dont les croquis font justement fureur à Ostende comme à Paris - j'ai nommé Mars - a représenté sous la rubrique du "plus fidèle habituel d'Ostende", le roi Léopold II en tenue familière de plage, tel qu'on l'aperçoit, coiffé d'un simple chapeau de paille, sur le sable dont il est l'hôte assidu". (Ieder herinnert zich een magistraal portret van Leopold II door Mars, alias Maurice Bonvoisin, getekend in zijn "La Vie d'Ostende" - cf. mijn bespreking in "De Plate" IX, maart 1980).

Nu naar de hippodrome (tekg) die hij op 15 augustus (1895 ?) bezoekt. Iets prikkelt hem, nl. de disharmonie tussen het mondaine galante gedoe en het oude militaire aspect van het bouwwerk waartegen de renbaan aanleunt - dat bovendien de naam Fort Wellington draagt. Onder dezelfde gewelven moet het donderen van het kanon plaats maken voor het knallen van champagneflessen. En weten de dametjes hier, insisteert E.A., dat Wellington een jonge Enselse 17 jaar aan het lijntje heeft gehouden "et qu'il est mort impénitent et ... chaste ?". Onze ijverige zomergast is hier tweemaal bijzonder slecht ingelicht. In dat zgn. Wellington-Fort, in 1813 begonnen, niet vóór 1855 voltooid en in 1883 verbouwd met kantelen en uitkijktorentjes, hebben wel enkele maanden Franse krijgsgevangenen gezeten (van december 1870 tot maart 1871) maar stonden er nooit kanonnen opgesteld (cf. C. Loontjens, Le Fort Napoléon, 1935, p. 44-45 ; 47-48). Bovendien was de overwinnaar van Waterloo al vóór Napoleons knockout goed en wel gehuwd met Catherine Pakenham, nl. in 1806 - al was het geen gelukkig huwelijk - orakelt de Encycl. Brit.

E.A. die - we weten het al - ook van geschiedenis houdt, herinnert bondig aan enkele episoden uit het bewogen verleden van onze stad. Dat de voorouders van de Vlaamse vissers lange tijd, d.w.z. tot de 11e eeuw, zeeschuimers en bandieten geweest zijn, kan men in het licht van de ingewikkelde geschiedenis van de kustvorming moeilijk staande houden. Hij vermeldt natuurlijk het beroemde beleg, de kortstondige glorie van de Oostendse Compagnie, de Franse Oorlogen. Tenslotte is Oostende "bombardé par les anglais en 1789 (toen haalde Muscar zijn bravourestuk uit), repris par Napoléon ... (waar heeft E.A. dat gelezen ?).

Dijk, strand en kursaal ! "Tout Ostende est dans ces trois mots." De dijk met zijn luxueuze hotels en pompeuze villa's (tekg.) is het glansstuk van de koningin der badsteden. Nieuwsgierig en geamuseerd bekijkt E.A. de elegante wandelaars. Veel Duitsers en Engelsen. Tussen 16 u. en 17 u., het piekuur, roezemoest het tussen kursaal en hotel du Phare. "La promenade cesse ; l'exposition permanente commence".

Hij neemt ook een zeebad. Leve de badkoetsen die je tot de heupen in het water brengen (2 teksg.). Maar je moet je beurt afwachten. Kijk, zijn cabine is bezet. Door jonggetrouwden. Maar als na ruim een half uur de deur opengaat, komt er een Hollander naar buiten die een lange pijp uitklopt. "Ja, goeie klanten mag je niet storen", zegt de gewiekste verhuurder.

Wat 'n gejoel in het verfrissende water. Ook hier beraamt de koketterie haar listen. "Quel notaire a jamais fait conclure aussi vite un mariage qu'un joli maillot ?".

De baders worden beschut door engelbewaarders. De zgn. badmeesters behangen met 'n nummerplaat en getooid met een emmer (tekg. - Mars heeft ze ook zo vereeuwigd in "La Vie d'Ostende") zingen graag, maar vals. De pittoreske badvrouwen, gerimpeld en ernstig (tekg.), "moitié femmes, moitié poissons", spoelen hun cliënten af en wrijven ze droog. Dan gaan ze zitten breien en kletsen bij een kan koffie, tot de volgende klant komt.

E.A. haalt nog een vriendelijke herinnering op aan twee koninklijke badmeesters die jarenlang over het leven van Leopold II gewaakt hebben. En hij tekent ze uit : Michel Leontjens (=Loontjens ?) en Bekaars (?). Wegens de foutieve spelling van hun naam zijn ze moeilijk te identificeren.

De weetgrage wandelaar bestijgt ook de nieuwe vuurtoren, zo onmisbaar op onze gevaarlijke kust ; 57 m. hoog, 287 treden. Uit de glazen kooi schiet het licht door de lenzen 27 mijlen ver. Op de eerste verdieping is er een observatiekamer voor de koning. Boven geniet Auguin van een schitterend vergezicht. "... la minque grouillante ... les barques de pêche serrées le long du quai, comme des oiseaux frileux ; la digue où le kursaal étale, les jambes en l'air, son gros ventre d'hippopotame ... à perte de vue, la dune moutonnante, déployée en gai tapis. Sa flore



luxuriante, tour à tour grise, rose, verte, violacée, diapre de notes furtives et claires les ravins et les blancs éboulis de sable".

Hij bewondert de vuurtorenwachter, de vreemde styliet, met zijn verschrikkelijke verantwoordelijkheid. Van op zijn hoge uitkijkpost loert hij de verraderlijke zee af die daar, tussen de Buitenratel en de Kwintebank, veel verwanten en vrienden heeft verzwolgen.

Auguins laatste aantekeningen betreffen de kursaal (op de grote tekening daarvan, beneden links, twee windmolens). Hier vinden de verwende badgasten alle ontspanningsvormen. De directeur (Brunfaut, teksg.) is een uiterst druk bezet man die maar één wens heeft : de tijd te vinden om eens een bad te nemen in zee. Van het lagere personeel van de kursaal herinnert E.A. zich het best Michel, de stoelenzetter, nu gepensioneerd. "Greziffez la tête d'un vicaire paroissial en retraite sur le dos d'un ancien gardien de musée, campez le tout sur les jambes d'un vétéran de cavalerie, vous aurez Michel ..."

Geboeid is hij ook door het puik orkest dat een uitgelezen kieskenrig cosmopolitisch publiek tevreden moet stellen. Het staat nu onder de leiding van de heer Rinskopf (teksg.), opvolger van de populaire en beroemde maëstro Périer (teksg.), "pendant un quart de siècle, l'entraîn du kursaal, ostendais d'adoption, vrai parisien dans l'âme".

Na een levendige beschrijving van een kinderbal in de kursaal, suggereert Auguin in de laatste bladzijden de verleidelijke sfeer van een dansavond in de grote feestzaal. Hij zelf, sceptische spotter, geraakt in de ban ervan. "Impressions féériques ... douces obsessions de retour ..." waaraan hij zal toegeven. Want onweerstaanbaar lokt Oostende met zijn luxe en zijn vermaken. "... adorables hallucinations de vie, de mouvement, de jeunesse, d'élégance et de beauté souveraine ...".

September. Frisser nachter. Hoge vloed. Russen en Engelsen blijven, maar de kouwelijke Duitsers, Fransen, Zwitsers pakken in.

Vinden we mekaar terug volgend jaar, vraagt onze geestdriftige toerist, Ja, in Blankenberge. Met pen en potlood.

Voor allen die zich een idee willen vormen van het badseizoen tussen De Panne en Oostende, gedurende het laatste decennium van de vorige eeuw, bevat dit tweede deel tal van belangwekkende details. Ze worden verstrekt door een kritische ooggetuige die scherp observeerde en genuanceerd oordeelde.

Dat Auguin hier bijna niets over de Oostendse vissersbevolking mededeelt, ligt wel hoofdzakelijk aan het feit dat hij in Oostende, een stad, veel verder afstond van de vissers dan in Heist, een dorp.

G. RILLIET

#### EEN PUBLICATIE OVER EMILE BULCKE

Ons bestuurslid, de Heer NORBERT HOSTYN verwerkte zijn artikelreeks over kunstschilder Emile BULCKE (vorig jaar in "De Plate" verschenen) tot een 50 bladzijden dikke monografie.

Voorzitter Auguste VAN ISEGHEM schreef het voorwoord.

De uitgave gebeurde in verzorgde fotocopiëdruk, aangevuld met 11 fotobladzijden. De monografie kent een beperkte oplage en wordt te koop gesteld aan de prijs van 400 fr. Ze is enkel te bekomen aan het boekenstalletje van het Heemkundig Museum "De Plate" in het Feest- & Cultuurpaleis.

O.V.

## ORGELS IN GROOT-OOSTENDE : HET ORGEL IN DE SINT-JANSKERK

---

DIT instrument is afkomstig uit de kerk van de Grauwzusters Franciscanessen in de Nonnenstraat I te Roeselare. Daar plaatste Charles Anneessens uit Geraardsbergen in 1891 een orgel. In een klein notaboekje waarin de uitgaven voor de kerk werden aangetekend staat :

"1891 belles orgues Anneessens Grammont	4 650,-
placement, port, etc.	<u>180,-</u>
	4 830,-

Toen de kerk een nieuw orgel kreeg, voorzien met een elektrische motor voor de windvoorziening, kwam het orgel bij de firma Jules Anneessens uit Menen terecht. Dit gebeurde in 1933.

Toen de nieuwe Sint-Janskerk in datzelfde jaar in gebruik werd genomen werden de gezangen in den beginne op een harmonium begeleid. Het orgel dat in juni '33 bij Anneessens werd besteld zou slechts in het voorjaar 1934 klaar komen, ook al was het voor eind 1933 voorzien. In het contract op 10 juni 1933 tussen pastoor Houdmont enerzijds, en Jules Anneessens anderzijds afgesloten staat te lezen dat de "orgelmaker" eerst de nodige herstellingen aan mecaniek en pijpwerk zou doen, en ook dat heel het orgel, vooral het pijpwerk, zou gekuist worden. De orgelbouwer beloofde dat het orgel evengoed zou functioneren als een nieuw. Hij gaf zelfs 5 jaar waarborg tegen alle constructiefouten. De kostprijs : 25 000 frank.

In februari 1934 kreeg het orgel zijn bestemming in de rechterzijbeuk van de kerk. Op 20 februari echter, nog vóór de inhuldiging, schreef de pastoor reeds een brief aan Anneessens waarin hij zich over allerhande tekortkomingen beklaagde : enige pijpen spraken niet aan, de tremelo werkte te traag enz. Op 22.2.1934 schreef Anneessens terug met o.a. de volgende bedenking : "Aan het beste orgel kan men altijd iets afkeuren als men wil, een echte kenner weet dit wel : daarbij U weet toch dat het geen nieuw orgel is, en ik mag U verzekeren dat het nu veel beter speelt dan het eens gespeeld heeft in Rousselaere". De orgelbouwer beloofde niettemin aan een en ander te verhelpen, daar waar het mogelijk was. Op 30.4.1934 ontving Jules Anneessens 27 000 frank "voor het leveren en plaatsen van een occasie-orgel voorzien van nieuwen motor", over de inhuldiging, eventueel inspelning van het instrument vonden we geen gegevens.

Hier dan een beschrijving van het instrument :

### Dispositie :

Manuaal I            C - g''' 56toetsen Hoofdwerk

Bourdon 16  
Bourdon 8  
Montre 8  
Viole de gambe 98  
Prestant 4  
Doublette 2

Manuaal II            C - g''' 56 toetsen Reciet

Bourdon 8  
Salicional 8  
Voix Céleste 8  
Flûte écho 4  
Nazard 2 2/3  
Trompette 8

Pedaal C - d' 27 toetsen

Sousbasse 16  
Basse 8

Koppels die met de voet kunnen aangehaakt worden :  
Klavier I aan Pedaal  
Klavier II aan Pedaal  
Klavier II aan I  
Verder is er nog een tremolo en een zweltrede ;

Register- en Klaviertractuur zijn mechanisch.

De oude neo-gotische eikenkast van het orgelmeubel werd tot sacristiemeubel verwerkt. Het orgel staat nu in een stijlloze mahoniehouten orgelkast, "wat beter past bij de stijl van de kerk en de kleur van koor- en muurbekleding". (zie "Geschiedenis van de Sint-Jansparochie te Oostende" 1944-1974 door E. Deschep- per en G. Moerman)

Op het orgelmeubel prijken nog twee psalmverzen :

Laudate Pueri Dominum en Laudate Nomen Domini (Ps CXII)

Het orgel is gesigneerd : Jules Anneessens-Tanghe  
Leverancier van Zijne Heiligheiden Paus  
-Meenen-

Algemeen kunnen we zeggen dat het orgel in slechte staat verkeert ; het orgelmeubel is aangetast door houtworm.

R. HOSTYN

#### EEN OUDE VRAAG EINDELIJK BEANTWOORD

In "De Plate" van december 1972 werd om meer gegevens gevraagd betreffende 3 grote beelden die rond 1900 de voorgevel van een huis op de hoek van de Torhoutsesteenweg en de Koninginnelaan sierden. Het eerste stelde Karel de Stoute voor, het tweede Jacob Van Artevelde en van het derde wist de vraagsteller niets meer af. Onlangs nu, keek ik bij de Oostendse kunstschilder Jozef SEYNAEVE een fotoalbum in, en daarin zag ik iets dat me een belletje deed rinkelen : een foto namelijk, waarop we twee beeldhouwers in lange witte voorschoot zien poseren in een atelier. In dat atelier zien we o.m. van die fantastische dolfijnen, die destijds graag in architectuur verwerkt werden, maar ook een groot beeld dat luidens een opschrift op de sokkel niemand minder dan ... "Charles le Téméraire" (Karel de Stoute) voorstelt. Op de sokkel van dat beeld lezen we verder ook nog : ATELIER DE SCULPTURE

BH. MOUTON  
OSTENDE

BH. MOUTON staat voor Balthasar MOUTON, een beeldhouwer die in de Belle-Epoque zijn atelier te Oostende inrichtte, aangetrokken wellicht door de vele opdrachten die de bouwwoede alhier teweegbracht. Over deze beeldhouwer hebben we voorlopig niet meer gegevens. De ene beeldhouwer op de foto is dus Balthasar MOUTON, de andere is diens practicien Emile SEYNAEVE, een verwant van Jozef SEYNAEVE die volgens deze laatste ook beeldhouwerk aan het Hôtel Osborne & de H. Hartkerk had uitgevoerd. Een andere verwant was Henri SEYNAEVE uit Eernegem, die beeldhouwerk zou hebben uitgevoerd in de Dominikanenkerk.

18. LE BON (deel 3 en slot)

Een speciaal kapittel bij LE BON is diens bijdrage tot de Oostendse prentkaarten- en andere fotosouvenirindustrie.

LE BON was een der grootste pioniers van de Oostendse prentkaart. En inderdaad, bij elke verzamelaar van Oostendse prentkaarten vertegenwoordigt hij vaste waarden. Omer VILAIN gaf u reeds een voorsmaakje in zijn baanbrekende studie "Uitgevers van Oostendse Prentkaarten" (Ostendiana III, 1978, p. 106). Hij schreef toen o.m. : "... belangrijke uitgaven wegens de talrijke vissers- en strandberoepen die in deze prenten opgenomen werden". Dat kunnen we ten volle beamen : de lens van LE BON legde het mondaine en het volkse Oostende van de periode 1895-1920 voor eeuwig vast. Een onuitputtelijke informatiebron voor een betere kennis van onze geliefde stad tijdens haar glorie-tijd.

Niet zonder reden kunnen we LE BON de ANTONY van het vóóroorlogs tijdperk betitelen.

Een idee van het massale debiet aan prentkaarten allerhande in LE BON's bazar in de Vlaanderenstraat 44, biedt u de prentkaart afgedrukt op p. 80/93 van ons tijdschrift (ca. 1905). Uiteraard is het onbegonnen werk hier alles te willen opnoemen. Insiders weten trouwens dat onze vriend en Ostendiana-verzamelaar André VAN CAILLIE werkt aan zo'n compleet mogelijke catalogus van Oostendse prentkaarten. En we laten die taak dan ook graag aan hem over. Toch vermelden we enige merkwaardige exemplaren en reeksen :

- een prentkaart met pittige baadsters voor een zeedecor (studioopname) in of voor 1900
- Le Bon edit. Ostende N° 33  
Ostende-Les Bains (bijgekleurd)
- Le Bon Editeur Ostende  
48. Ostende Les Bains
- Le Bon Editeur, Ostende  
79. Ostende. Bains à marée basse  
(gereproduceerd t.o.v. p. 112 in "Ostendiana III"/ dezelfde cliché werd eerder gebruikt voor prentkaarten met schrijfruimte op de voorzijde)
- Le Bon Editeur  
86. Ostende. Salle de Yeux Kursaal  
(vóór 1907)
- een interessante reeks met "Laitières Flamandes"
- een reeks met telkens een pittoresk stadsgezicht, verwerkt in een montage met telkens een figuur in folkloristische klederdracht op het voorplan, bv. :  
137-Ostende-Le Bain  
136-Ostende-La Plage  
138-Ostende-Quai de Pêcheurs

Geliefd waren ook de panoramakaarten van respectabele afmetingen. Gok deze duiken zo nu en dan nog eens op tijdens veilingen en ruilbeurzen.

Het is trouwens op zo'n grote foto en op de afgescheurde helft van een tweede dat we het relaas over LEBON vonden, geschreven door Gaston LE BON (zie p. 80/92).

We noemen er enkele op :

- 15 Ostende-Tir aux Pigeons
- 21 Ostende - Dunes - Châlet - Plage
- 33 Ostende - Kursaal
- 151 Ostende - Digue Est
- Ostende - Châlet - Plage - Hôtels

Bezitters van Y. VYNCKE's "Oostende in oude prentkaarten" vinden er LE BON-kaarten terug op de nrs. 64 (Leopoldpark), 100 (Strandscène met Leopold II) en 146.

(Met dank aan ons medelid, de Heer PARMENTIER voor enkele bijkomende gegevens betreffende de LE BON's).

19. CESAR MITKIEWICZ & CIE

Data zijn ons niet gekend, maar alleszins een der allereerste fotografen te Oostende.

Hij had zijn zaak in de Nieuwstraat 9 te Brussel en een bijhuis in het Hôtel de Flandre (Vlaanderenstraat, Oostende).

MITKIEWICZ had ook een fotografie-kabine op het Kleine Strand. Een foto daarvan vindt u op p. 80/24 van ons tijdschrift.

Op de achterzijde van een portretfoto vonden we volgende tekst :

CESAR MITKIEWICZ & CIE  
PHOTOGRAPHES  
9 RUE NEUVE 9  
BRUXELLES  
SUCCURSALE A OSTENDE  
HOTEL DE FLANDRE

20. JEAN RZETKOWSKI

Had zijn zaak in de Vlaanderenstraat 17

21. GASTON TEIRLYNCK

Had zijn zaak op de Nieuwpoortse Steenweg, 86

Vooraf gezins-portretfoto's, niet al te goed verzorgd

22. TER BRUGGEN

Veldstraat 17 (nu Jules Peurquaetstraat)

"De Plate" bezit van hem een foto, 3 vrouwen bij een stootkar waarop een man was goed voorstellend.

23. PROSPER VAN HOVE

Karel Janssenslaan, 7

"De Plate" bezit van hem een "Rekruten van de klas 1914 aan het station te Oostende" (september 1914).

24. Mevrouw Léon VAN LANDSCHOOT

Werkzaam vóór 1914, zeker omstreeks 1908

Was gevestigd in de Sint-Petersburgstraat 35 (nu Léon Spilliaertstraat).

Het Oostends Stadsarchief bezit een portretfoto uit dit atelier.

Op het kartonsupport is in gouden letters gedrukt :

EPSE, L. VAN LANDSCHOOT  
OSTENDE  
RUE ST. PETERSBOURG, 35

25. YERNA

Louisastraat, 6

Wellicht omstreeks 1860 of vroeger reeds.



E. DUBAR & DANIELS  
de Louisastraat in 1867

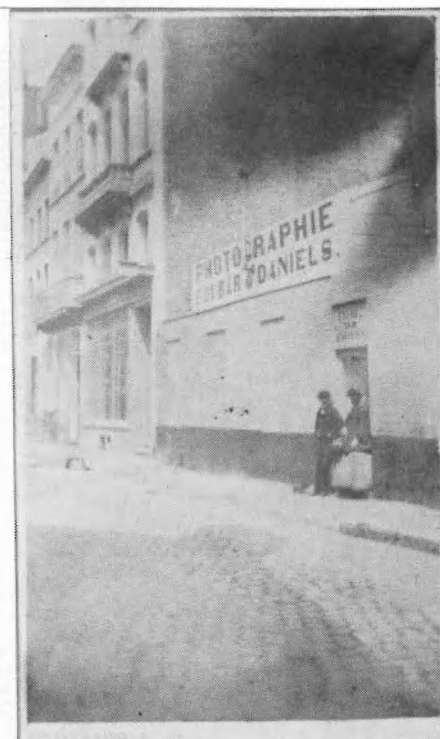


FOTO-ATELIER  
E. Dubar & Daniels  
in de Louisastraat - 1867



EDOUARD DUBAR  
op latere leeftijd



LE BON  
Photo timbre



SUSTAVE BURVENICH  
Kleine garnalenvangster  
voor staketseldecor

We kennen van het huis YERNA enkele portretfoto's op kartonsupport (10,6 x 6,3 cm)

Teksten voorkomend op de achterkanten :

- YERNA PHOTOGRAPHE OSTENDE
- YERNA PHOTOGRAPHE 6 RUE LOUISE OSTENDE

Op de foto's die we te zien kregen kwamen volgende requisieten voor : een stuk gecanneleerde zuil dienstig als armsteun, of met een "anteke" siervaas op, een ballustrade, een geschilderd parklandschap als decor.

X X X X X

AANVULLINGEN BIJ DUBAR & DANIELS (p. 80/23).

Enig zoekwerk in de registers van de Burgerlijke Stand bracht méér gegevens over DUBAR aan het licht.

Hij werd als Edouard-Julien-Joseph DUBAR geboren te Oostende op 2 augustus 1803 als zoon van Ignace-Vincent-Joseph DUBAR & Thérèse-Amélie ROSELT.

Ignace was chirurg te Oostende en is de auteur van de "Ostéographie de la Baleine échouée à l'est du port d'Oostende le 4 novembre 1827" (Brussel, 1828).

Edouard huwde Thérèse RACKMANN.

Op 1 mei 1826 werd hun dochter Adèle-Thérèse DUBAR te Oostende geboren.

Edouard DUBAR overleed te Oostende op 27 mei 1879. Zijn adres was toen Kapellestraat 29.

Adèle DUBAR huwde Joseph-Philippe DANIELS.

Het is deze man die samen met Edouard DUBAR de drukkerij, de souvenirwinkel en het fotoatelier uitbaatte. In 1867 onder de naam "E. DUBAR & DANIELS". Enkele jaren later "J. DANIELS-DUBAR".

Adèle DUBAR overleed te Oostende op 20 april 1917.

Joseph & Adèle DANIELS-DUBAR waren de grootouders van de architect André DANIELS.

Van Adouard DUBAR, die we zonder twijfel kunnen vereenzelvigen met een der eerste leermeesters van James ENSOR, bezit het Oostends Stadsarchief een door hemzelf bijgekleurde portretfoto.

Van de firma vond ik tot nu toe drie verschillende kartonsupports terug (10,5 x 6 cm), met firmanaam op de achterzijde.

Omstreeks 1867 :

E. DUBAR & DANIELS  
PHOTOGRAPHES  
3, RUE DE LA CHAPELLE, 3  
OSTENDE

later :

DANIELS - DUBAR  
PHOTOGRAPHE  
3, RUE DE LA CHAPELLE, 3  
OSTENDE

nog later :

DANIELS - DUBAR  
PHOTOGRAPHE  
25, RUE DE LA CHAPELLE, 25  
OSTENDE

X X X X X

Daarmee bereikten we voorlopig het slot van ons overzicht. Indien er aanvullingen mochten binnenlopen (wat we ten zeerste hopen), komen we op de fotografen van voor 1914 zeker nog terug. We eindigen met een oproep, speciaal tot de oudere Oostendenaars :

Weet u nog bijzonderheden over genoemde fotografen ? Speel ze ons door, of liever nog, neem zelf de pen ter hand. Hebt u nog foto's van hen in een vergeten schoendoos op uw zolder ??? Schenk ze aan uw kring !!! Wellicht komen we binnen enkele jaren terug met een vervolg over de fotografen van de tussenoorlogse periode.

#### TENTOONSTELLING "FOTOGRAFIE VOOR 1914 TE OOSTENDE"

Nu we aan het einde van deze reeks over de vroege Oostendse fotografie gekomen zijn, is het moment aangetroffen om bij middel van een kleine tentoonstelling de hele zaak nog een visueel voor te stellen.

Een paar vitrines in het Heemkundig Museum worden speciaal geledigd en gevuld met allerlei documenten betreffende de vroege Oostendse fotografie. Deze tentoonstelling is te zien van oktober tot december, telkens op zaterdagmorgen van 10 tot 12. Zeker een reden om uw bezoek aan uw museum te hernieuwen !!!

Norbert HOSTYN

#### BRIEF AAN "DE PLATE"

Bij het lezen van één van de laatste nummers van de Plate, is mij een licht opgegaan bij het lezen van de naam van het schoolschip : "Comte de Smet de Naeyer". Als kind is het verhaal mij verteld in ± 1961 en ± 1965. Eerst door een broer (Kloosterbroeder in Eeklo) van een opvarende en later door de vrouw van de opvarende zelf !). Het volgende is mij voor altijd in het geheugen gegrift : "Ik (de opvarende) heb het lek gezien. Het was een MOOI ROND gat". Waaruit de Broeder besloot : "Hier is duidelijk sprake van sabotage, zodanig gemaakt dat alleen bij hoge zee het lek ontstond". Zijn vrouw vertelde ook nog : "Ik weet dat er naijver was tussen de kapiteins". Mijn gesprekken hierover met oudere mensen liep altijd uit op een terughoudendheid of : "Ja ja, daar was iets niet pluis". Er over oordelen kan ik niet : mijn geboortjaar is 1950 !

De naam van de opvarende is mij spijtig genoeg ontgaan. Na zijn dood is zijn weduwe na enige jaren hertrouwd met Florent Standaert (broer van mijn grootvader de schilder Hektor Standaert). Samen hebben ze een garage uitgebaat waar nu de magazijnen van Caluwaerts zijn. Mijn groottantes naam was Sylvie De Clippel.

De opvarende en zijn broer waren wezen. De ene is zeeman geworden en heeft als volwassene de ramp overleefd, de andere is in het klooster getreden. Hij gaf les te Eeklo. Wegens het ontbreken van een onderwijzersdiploma mocht hij bij het uitvoeren van het schoolpakt geen les meer geven. Bij het jaarlijks bezoek op Pasen sprak de familie hem aan met "Broeder Prosper". Tijdens de oorlog was hij brancardier en werd hij omvergereden door een Amerikaanse tank. Hiervoor heeft hij (= de Orde) een fikse vergoeding getrokken. Op hoge leeftijd begon zijn oude wonde (achter het oor ?) hem last te berokkenen en heeft zo zijn dood versneld.

Om te eindigen zou ik graag tot de leden een kleine oproep doen over het maken van foto's en dia's over Oostende. Ik zou hen willen vragen, die over een fototoestel beschikken (U weet het, in Oostende wordt zeer veel afgebroken of verandert het stadsbeeld heel vlug ; volgend jaar misschien nieuwe trams) : Fotografeer wat er zal verdwijnen ! Allemaal samen kunnen we een beetje de onvolprezen Antony nadoen !

R. STANDAERT

#### REKENINGNUMMERS "DE PLATE" V.Z.W. Oostende

We brengen nog eens de rekeningnummers van onze Kring in herinnering :  
750-9109554-54 en 384-0051822-11



Recente bibliografie van en over de geschiedenis van Oostende en kuststreek.

---

Uit de "Bibliografie van de geschiedenis van België, 1978" samengesteld onder de leiding van Romain van Eenoo en telkenjare gepubliceerd in het "Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis" (LVII, 1979, 4, blz. 935-1035) blijkt, dat andermaal wetenschappelijke studies over het Oostendse gewest en de kuststreek in het algemeen schaars zijn. Ditmaal werden noch index, noch artikels uit ons tijdschrift "De Plate" van 1978 opgenomen ! ...

Wij hebben voor onze belangstellende lezers ijverig en aandachtig genoteerd wat wel voorhanden is in deze, gewild beperkte, bibliografie. "Ostendiana III" werd toch geëxcerpeerd, getuige opname van het artikel van W.P. Blockmans, "Voor wijn en vis : de politieke rol van de Vlaamse kustplaatsen aan de vooravond van de nieuwe tijden", in : "Ostendiana, III", 1978, pp. 119-134. Ook een andere uitgave van de V.V.F. komt aan bod : het boek van R. Vancraeynest, "Volkstelling 1748, Jabbeke, Keiem, Koolkerke, Leke, Vlissegem, Wenduine. Roger de Peuter hield een lezing over "De Compagnie de la pêche des baleines" te Oostende (1727-1734)."

Een poging tot economisch herstel in het begin van het bewind der Oostenrijkse Habsburgers", gepubliceerd in de Handelingen van de "Fédération d'Histoire et d'Archéologie de Belgique", 44ste Congres gehouden te Koei in 1976, blz. 227. Eveneens merken wij Richard Verbancks, "Rond de forten van Oostende (Bredene, Ter Cuere, 1978, 28 p.)" ; Maurice L. Sebrechts "De Oostendse kaper Michiel Mansvelt en zijn familie" en Daniël Farasyns "Het Mijneplein te Oostende", afgedrukt in Ostendiana III, 1978, respectievelijk op blz. 17-40 en op blz. 41-60. Eveneens in Ostendiana III : J. Coopman, "Het Godshuis "De Drie Koningen"" (blz. 61-80) ; Paul Vandewalle, "Oostende 1604-1645 (ibidem, blz. 81-95)" ; Walter Debrock, "François Carpentier, Oostendse kaper" (ibidem, blz. 147-158) ; L. Dankieux, "De vernieuwing van de magistraat van Oostende in 1738" (ibidem, blz. 167-176). Urbain Naert gaf in eigen beheer zijn studie over "Baron August de Maere d'Aertrycke, vader van Brugge-Zeehaven" uit de Eernegem (149 blz.) in 1977. Robert Demaegdt gaf, eveneens in eigen beheer, "De bevolking van Leffinge in 1814" in het daglicht (30 blz.). D. Dalle werkte over het "Toerisme te De Panne voor wereldoorlog I", in : De Gidsenkring, XVI, 1978, blz. 3-20. De Dienst voor Cultuur van de Provincie West-Vlaanderen stuurde aan alle gemeenten een vragenlijst voor een inventaris op in 1977 (55 blz.) : "De landelijke gemeente 1944-1976". Ook de studie van Raoul Halewijck en Norbert Hostyn, "Oostends oesterboek. Historiek van de Oostendse oesterteelt vanaf de 18de eeuw tot op heden" (Oostende, De Plate, 1978, 68 blz.) kreeg een nummer. A. De Vos behandelde "De Marine Academie : 40 jaar maritiem-wetenschappelijk onderzoek" (Antwerpen, Marine Academie, 1977, 8 p.). Norbert Hostyn bestudeerde "De Oostendse Periode van Antoine Dujardin, architect", afgedrukt in de "Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis "Société d'Emulation" te Brugge", CXIV, 1977, 3-4, pp. 389-396. Tot slot nog twee artikels uit Ostendiana III : O. Vilain, "Uitgevers van Oostendse prentkaarten (ibidem, pp. 96-117)" en Luc François, "Jean Baptiste Serruys : een orangistische stem in het Nationaal Congres (1830-1831) (ibidem, pp. 159-165)."

E. SMISSAERT

Marie-Christine van Oostenrijk

Velen onder u kennen wel de "Christinastraat" te Oostende. Dat deze straat haar naam dankt aan een dochter van Keizerin Maria-Theresia van Oostenrijk en zuster van Keizer Jozef II, is al minder bekend. In 1979 werd haar een studie gewijd door E. Van Impe, "Marie-Christine van Oostenrijk, Gouvernante-Generaal van de Zuidelijke Nederlanden 1781-1789 ; 1790-1792, uitgegeven te Kortrijk-Heule door U.G.A. (202 bladzijden, in de reeks "Standen en Landen", nummer 77).

E.S.

In de archieven van onze kring berusten een klein aantal concertprogramma's van het Kursaal. Ze stammen uit de jaren 1865-1872, de periode van het EERSTE KURSAAL dus. Het waren geen luxueuze programmaboekjes, maar pretentieloze foldertjes in wit of gekleurd papier (1). Er werden zowel door het huis-symphonieorkest als door harmonieorkesten (enkel kopers & houtblazers) concerten gegeven.

We drukken hieronder deze programma's af. Ons inziens is dit niet zonder belang : ze geven ons immers een goed inzicht van wat er in die tijd "populaire klassiek" was. Let meteen op de diversiteit van de 19e eeuwse muziekprogramma's en ook op het hoge aantal langvergeten toondichters !

- Het Concert-Harmonie van 28 augustus 1865 werd gedirigeerd door de Heer VAN GRONINGEN. Het begon om 7 uur en bevatte :

1. Marche militaire (anoniem ; door VAN GRONINGEN zelf ??)
2. Béatrix di Fenda-ouverture BELLINI
3. Ernani, mélange VERDI
4. Scène et air de Judith CONCONE
5. La Cascade. Valse STRAUSS
6. Jérusalem. Fantaisie VERDI

- Programma van het "Concert-Symphonie" o.l.v. de Heer MERCK, op woensdag 12 september 1866 :

1. Etterbeek. Pas redoublé MERCK
2. Ouverture du Lac des Fées AUBER
3. Polka des Halles MERCK
4. Fantaisie n° 2 sur Faust GOUNOD
5. Ouverture du Cheval de Bronze AUBER
6. Pepita. Polka Mazurka MERCK
7. FANTAISIE SUR ORPHEE AUX ENFERS, arr. MERCK

- Het "Concert - Harmonie" van 13 september 1866 werd gedirigeerd door MEISSNER, de "chef de musique" van het 7e Linierregiment.

1. Pas redoublé sur Roland à Roncevaux MEISSNER
2. Ouverture du Caïd THOMAS
3. Les Echos d'Allemagne Pot-pourri MEISSNER
4. La Course en traîneaux. Valse BOUSQUET
5. Ouverture de Sémiramis ROSSINI
6. Charivari Musical N° 4 ZULEHNER
7. Pour et Contre Polka MEISSNER

#### SINGELEEE

Vanaf 1867 af vinden we Jean-Baptiste SINGELEEE als dirigent van het Kursaalorkest. SINGELEEE werd op 25 september 1812 te Brussel geboren en overleed te Oostende op 29 september 1875. Hij was een vioolvirtuoos, en had veel nu vergeten vioolmuziek, concerti en fantasieën op toen geliefde operamuziek op zijn compositorisch actief staan. Alvorens hij te Oostende kwam werken, was hij dirigent geweest bij de Brusselse Munt en bij theaters te Gent en Antwerpen. In zijn programmakeuze legde SINGELEEE nog steeds de nadruk op gemakkelijke ontspanningsmuziek. Pas met PERIER en RINSKOPF zou daar drastisch verandering in komen. Bekijken we ook eens wat programma's uit de "SINGELEEE-PERIODE" :

- (1867) Programme du concert-symphonie donné au Kursaal par le Corps de Musique sous la direction de M. J.B. SINGELEEE, le lundi 2 septembre, à 7 heures :

1. Lohengrin. Grande marche WAGNER
2. Haydée. Ouverture AUBER
3. Miacara. Polka Mazurka FAUST
4. Don Carlos, Fantaisie VERDI
5. Le Voyage en Chine Ouverture BAZIN
6. Air Varié pour orchestre DEMERSEMAN
7. Les Huguenots fantaisie SINGELEE

- Programme du Concert-Symphonie donné au Kursaal par le Corps de Musique, sous la direction de M. J.B. SINGELEE, Samedi 22 août 1868 à 7 heures

1. Klagenfurter. Marche DOPPLER
2. Sémiramis. Ouverture ROSSINI
3. Silesia. Polka RILSE
4. Air varié pour orchestre DEMERSSMAN  
(met solo's door DENHAENE, VAN DER AA, WILLAME en GIROUX)
5. Le Beau Danube Bleu. Valse STRAUSS
6. Le Pardon de Ploermel, fantaisie SINGELEE
7. Waffnbrüder. Galop MAHR.

- Programme du Concert-Symphonie donné au Kursaal par l'Orchestre sous la direction de Mr. J.B. SINGELEE

Lundi 17 Juillet 1871 à 7 heures du soir.

1. Jubiläums Marche RILSE
2. Obéron Ouverture WEBER
3. FPurstensteiner Polka-Mazurka ZIKOFF
4. Une fête à Aranjuez. Fantaisie espagnole avec solo de violon par M. MAUHIN  
DEMERSEMAN
5. Die Prager. Valse GUNG'L
6. Les Huguenots. Fantaisie. Solistes M. DUHEM, Professeur au Conservatoire Royal  
de Bruxelles et Mr. VAN DER AA SINGELEE
7. Windsbraut. Galop PARLOW

- idem. Vrijdag 23 juli 1869 :

1. Un ballo Maschera. Quadrille VERDI
2. Kriegs-Marsch aus Athalia MENDELSSOHN
3. Le siège de Corinthe. Fantaisie SINGELEE
4. Mignon. Polka FAUST
5. Der Praetendent. Ouverture KUKEN
6. Le Beau Danube Bleu. Valse STRAUSS
7. Lucrece Borgia. Fantaisie COEN

- idem. Woensdag 18 augustus 1869

1. Deutscher Kriger. Marsche STRAUSS
2. La Dame Blanche. Ouverture BOIELDIEU
3. Mignon. Polka FAUST
4. La Favorite. Fantaisie DUNKLER
5. Stabat Mater (n° 2) ROSSINI
6. Die Publicisten. Valse STRAUSS
7. Revue Musicale HAM

Noten :

1. Tot in 1867 gedrukt bij Ad. WAHLEN-FIERLANTS, de directeur van "La Flandre Maritime" en Bestuurssecretaris van het Kursaal (Christinastraat 6) ; Van 1868 af bij DAVELUY. Meer gegevens over de componisten en hun vernoemde werken vindt de geïnteresseerde lezer in gespecialiseerde naslagwerken, bv. de muziekencyclopedie van GROVES.

(vervolgt)

Norbert HOSTYN

## Universitaire proefschriften over Oostende en de kuststreek

In het "Verslag over de toestand van de Universiteit Gent gedurende het Academiejaar 1978-1979", verschenen in 1980, hebben wij enkele thesissen van studenten van de Rijksuniversiteit opgemerkt. Allereerst het proefschrift van John Devos (Oostende), "De Vissers te Oostende : 1870-1889, Grondlijnen voor de studie van hun Gemeenschap". Verder Jan Parmentier (Sint-Niklaas), "De Oostendse handel op de Arabische Zee en Voor-Indië (1714-1735)", en Erwin Rombaut (Oostende), "Studie van de demografische en sociaal-economische componenten van een Plattelandsstreek. Het Arrondissement Oostende van 1800 tot 1830". Henri Bouillon (Knokke) bestudeerde leven en werken van "Dr. Eugeen van Oye". Paul Soete (Oostende) vergeleek de "Interferentieverschijnselen in het An van Oostendse dialectsprekers". Elsje Casier (Oostende) had het over "Koekelare, een historisch-geografische benadering aan de hand van een landboek", Hans Dufourmont (Kortrijk) over het "Eolisch transport en golfwerking bij de strandevolatie te Oost-Duinkerke". Anne-Marie D'Hondt (Sint-Niklaas) maakte een "Vegetatieanalyse van enkele duinpannen gelegen aan de Belgische Westkust". Luc Toye (Kortrijk) handelde "Over een nieuw betonneringsvaartuig voor het Bestuur van het Zeewezen te Oostende". Gina Fichet (Oostende) onderzocht "De economische betekenis van de luchthaven van Oostende". Geen enkele publikatie van het Onderwijzend en het Wetenschappelijk Personeel van de Rijksuniversiteit Gent handelt expliciet over onze stad en streek. Dit is eveneens het geval voor de reeks "Bibliographia Academica" (XIV, 1969-1975, deel A : Groep der Humane Wetenschappen) (Leuven, Universitaire Pers, 1980) die, sedert 1834, de bibliografieën uitgeeft van het academisch en wetenschappelijk personeel van de Leuvense Katholieke Universiteit ... Proefschriften van studenten van de K.U. Leuven worden, gezien het grote aantal, nergens in druk opgesomd, voor zover althans ik hier weet van heb !

Emiel SMISSAERT

## Gaston Duribreux en zijn oorlogsthematiek

Na 1945 gaat de grootste aandacht bij de Nederlandse prozaschrijvers naar de recente gebeurtenissen van de tweede wereldoorlog. De eerste wereldoorlog verdwijnt praktisch totaal uit de literatuur. Gaston Duribreux (°Oostende 28 mei 1903), romancier en novelist, grijpt nog regelmatig terug naar het eerste grote wereldconflict en zijn nasleep. In een essay over "De Eerste Wereldoorlog als thema in het Vlaams verhalend proza" (Brussel, 1969), blz. 53-57, is H. Van Hoecke van oordeel dat G. Duribreux "(...) in de Vlaamse oorlogsliteratuur een eigenaardige figuur is" en durft hem, wat de tweede wereldoorlog betreft, "een centrale, zoniet de centrale figuur" noemen. H. Van Hoecke : "Het eigene ligt hierin dat hij één der zeldzamen is die de twee wereldoorlogen scherp met mekaar heeft geconfronteerd, en die kennelijk ermee begaan is het verband te vinden tussen beide. (...) Twee van zijn romans "De grote Heme" (1950) en "Het wrede Spel" (1960) brengen het relaas over de thuisfrontbelevissen tijdens de eerste wereldoorlog. (...) Een derde roman, de sleutelroman voor zijn ganse oeuvre, is "De zure Druiven" (1952), die zich afspeelt tijdens de tweede wereldoorlog, hoewel het precies in deze roman is dat de connecties met de eerste oorlog worden gelegd". De essayist bespreekt en vergelijkt kort Duribreux' drie romans en looft de figuur van de ten onrechte miskende schrijver, die zijn verhalen situeert onder de bevolking van zijn geboortestad Oostende en streek : zeelieden, boeren, handelaars, soldaten, de jeugd. Twee onuitgegeven licentiaatsverhandelingen bestuderen Duribreux' verdienstelijk werk. Georges Ingels ontleedde "Het oeuvre van Gaston Duribreux" (Brussel, 1968) en Marie-Joseph Deknudt besprak het thema van "De zee bij Gaston Duribreux" (Leuven, 1970).

E. SMISSAERT

In mijn bijdragen kwam de Oostendse "Cercle des Beaux-Arts" reeds herhaalde malen ter sprake (1). Op donderdag 12 juli 1894 was Auguste MUSIN aanwezig bij de opening van het eerste Salon dat door de "Cercle" werd ingericht in een paviljoen nabij het Kursaal. Nog andere exposanten waren op de opening aanwezig : HERBO, BELLIS, COPPENS, LAGAE, CASSIERS, BOUDRY, MARCETTE, ENSOR ... Criticus E. MATHY noemde hem in "La Saison d'Ostende" en in "L'Echo d'Ostende" : "... Fils d'une des gloires Ostendaises, digne héritier du pinceau paternel, et qui ne compte plus ses succes en France et surtout en Angleterre".

Ook in 1895 was Auguste present bij de opening van het Oostendse kunstsalon (24 juli) en op het banket dat nadien doorging in het "Hôtel Moderne". De stad kocht dat jaar voor 2 000 fr. zijn tentoongesteld schilderij "Storm op de Noordzee" (2). Het verdween in de brand die anno 1940 het Stadhuis vernietigde.

In 1900 zou Auguste MUSIN opnieuw te Oostende exposeren, en wel met Pinksteren in het Stedelijk Museum. Er waren toen ook werken van Emile BULCKE, Félix BUELENS, Oscar HALLE en Emile SPILLIAERT te zien. MUSIN toonde er een "Maas te Dordrecht" (3).

Nadien verliezen we Auguste MUSIN een beetje uit het oog. Hij en zijn soortgenoten werden traag maar zeker verdrongen door jongere generaties hemelbestormers : een "reus" als ENSOR was tenslotte maar 3 jaar jonger dan Auguste MUSIN ! Maar wat een onoverbrugbare kloof tussen beider opvattingen en levenswijze !!!

Auguste MUSIN overleed te Brussel in 1920. Met hem ging een der laatste vertegenwoordigers van de Belgische 19de eeuwse marineschilderkunst heen, een waardig vertegenwoordiger van een traditie gestart door Louis VERBOECKHOVEN, Henri LEHON, Aimé SCHAEF, Egide LINNIG en Auguste's eigen vader (4).

In 1924 werd de inboedel van zijn atelier onder de veilingshamer gebracht : 230 werken van hemzelf en 160 van zijn vader.

Zo'n gebeurtenis zou nu een veiling van universele betekenis zijn, toen was het niet meer dan een stil fait-divers.

Auguste MUSIN was een van die talloze kunstschilders die resoluut voor een "commerciële specialisatie" kozen. Zijn domein was dat van de marine, getrouw in de voetsporen van zijn vader. MUSIN schilderde zijn marines aan de lopende band, zoals de PORTIELJES hun notarisinterieurs en vissersinterieurs, of een CROEGAERT zijn lekkerbekkende kardinalen, rood als kreeften.

Zijn successen waren enorm, vooral bij het rijke reactionnair-burgerlijke amateurspubliek. Deze successen zijn weerspiegeld in de talloze onderscheidingen die Auguste MUSIN tijdens de vele officiële Salons te beurt vielen. Ziehier zijn indrukwekkend palmares :

Antwerpen 1885, goud te Rouen 1874, goud te Nîmes 1881, goud te Arcachon 1896, Tarare 1880, London 1872, Lille 1902, Lorient 1903, Périgueux 1891, Limoges 1892, Marseille 1889, Dunkerque 1869, New-Orleans 1886, Reims, Compiègne, Avignon 1877, Scheveningen 1892, Amiens 1877, Chicago 1893, Paris 1889, Saint-Etienne 1895, Bordeaux 1899.

Een groot aantal van zijn schilderijen waren bestemd voor uitvoer naar Groot-Britannië, en ook naar Amerika, alwaar een onstelpbare vraag naar "oude" en eigentijdse Europese kunst bestond. Vele kunstenaars bij ons leefden van technisch knap uitgevoerde seriestukken die met hele scheepsladingen naar Amerika werden getransporteerd. MUSIN was één van hen. In de persoon van Albert D'BUYVETTER hadden MUSIN en zijn soortgenoten een uitstekende promotor voor eigentijdse Belgische kunst aan de overzijde van de grote plas.

De topografische weergave in de werken van Auguste MUSIN kunnen we als accuraat bestempelen, zolang het niet gaat om marines of riviergezichten omwille-van-het-speciaal-effect (zoals ochtendglören, avondval, maneschijn, neveleffect of het destijds zo geliefde "doré").

Norbert HOSTYN

(vervolgt)

nota's :

- (1) zie o.m. mijn bijdragen over Antoine DUJARDIN, Emile SPILLIAERT, Euphrosine BEERNAERT ...
- (2) Le Carillon, 25 december 1895
- (3) R.M.L., Beaux-Arts. L'Exposition de peinture au Musée in La Saison d'Ostende, 23, 6, 10 juni 1900, p. 2.
- (4) zie over hen mijn artikelenreeks in "Neptunus. Info-Marine" : "De Zee en de Kunst".

DE STERREKIJKER

Mijmerend over dokter Eugeen van Oye,  
Torhout 1840 - Gistel 1926

Dagelijks zwierf hij de vloedlijn langs  
liefst naar het westen :  
welkome kim voor wie vin of vleugel derft.

Grijs hoedje, roze gezicht,  
witbaard en knijpbril,  
koppig naar wolken of 't blauwe geheven :  
de Sterrekijker.

Ik glimlach als kind,  
vertrouwd met zijn naam,  
zijn rood huis langs het park,  
zijn genezend beroep,  
het geheim van zijn eenzelvig zwijgen.  
In ons leesboek stond een gedicht van hem,  
edel als zijn witwijde das :  
'Waarheid, bruid der eeuwen ...'  
Onder zijn naam schreef ik vredig ontroerd :  
'Lagerarts in de Frans-Duitse oorlog .

Uit mijn steeds krimpender vaderstad  
zie ik hem stilaan verdwijnen,  
achter een ruisend gordijn.

Maar dat Gezelles liefste student,  
herinner u die roos en die avond,  
zijn allerkoelste doktersoor  
eens tegen mijn jagende jongensborst hield,  
geneest in mij nog steeds het kind  
van zijn grotemensen-kwalen.

Karel JONCKHEERE

Met toestemming overgenomen uit het tijdschrift "Dietsche warande & Belfort", jaargang 125, nummer 2, februari 1980, blz. 82.

## DE OVERZETBRUG

Onlangs kwam mijn kleine thuis met een woordje, op school gehoord, dat ze niet kende : "jolletje...!". Mijn vader die net op bezoek was, vertelde haar dat hij nog met een "jolletje" soms in de zomermaanden de havengeul overstak. Waarop de kleine fantasierijk repliceerde of men nog nooit aan een brug had gedacht... Inderdaad, haar idee was beslist niet nieuw.

Reeds in juni 1907 werd door een zekere Arnodin aan graaf de Smet de Naeyer een vergunning gevraagd om een verbindingsbrug over de havengeul te exploiteren. Aanvrager argumenteerde met de Vuurtorenwijk die een grote uitbreiding zou nemen ten gevolge van haveninstallaties en het oprichten van de Koninklijke Baan. Door de afschaffing van de Schapenbrug en het leggen van de nieuwe brug van Molendorp scheen de Vuurtorenwijk als een eiland.

De oprichting zou geschieden in de verlening van de Langestraat, op 50 meter boven het hoogwatertij, met een lengte van 200 m. De vergunning zou verleend worden voor een tijdstip van 50 jaar, met een jaarlijkse staatstoelage van 50.000F. De prijzen voor de overzet waren ook al bepaald : "0,05 F. per persoon, grote beesten 0,10 F., kleine 0,05 F., karren en rijtuigen van 0,10 F. tot 0,25 F., automobielen 0,50 F."

Op 27 juli 1907 gaf de gemeenteraad een gunstig advies ; ook in Kamer en Senaat werd gunstig gedebatteerd. Een jaar later sprak de toenmalige minister van Openbare Werken Dalbeke zich uit voor ferry-boats. Op 15 maart 1909 kwam op het stadhuis een petitie toe, getekend door al de inwoners van de Vuurtorenwijk.

De zaak deemsterde echter wel tot in 1913 een Duitser, Conrad Herren een brief stuurde naar het gemeentebestuur ten einde een vergunning te bekomen voor een overzetbrug van ... Oostende naar Dover ! Het stadsbestuur stuurde hem door naar het staatsbestuur. Sedertdien is Conrad naar de oorlog geweest en heeft ook Arnodin de overtocht gemaakt, van het tijdelijke naar het eeuwige.

De zaak werd definitief wanneer Openbare Werken aan het Bestuur van Bruggen en Wegen bekend maakte dat er voortaan geen sprake meer kon zijn van een overzetbrug, bij gebrek aan geld.

### I. VAN HYFIE

N.v.d.r. Na het graven van de tunnels onder de Schelde te Antwerpen (1933), kwam nogmaals de verbinding Oostende-stad met de nieuwe Oostendse vissershaven (die moest klaar komen tegen 1934) ter sprake. De aannemer van de Antwerpse tunnels was bereid naar Oostende te komen om onder de havengeul een tunnel te graven. Na korte bespreking verwierp het ministerie van Openbare Werken dit voorstel. Kwestie van kredieten en de havenwerken zouden nog zoveel kosten veroorzaken !

O. V.

---

### "DE HAAN" OF "DEN HAAN" ?

In het "Jaarverslag over de werkzaamheden van -e Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie", afgedrukt in de "Handelingen", deel 52, 1978, blz. 9, noteerden wij het volgende. "(...) Een aanvraag strekkende tot wijziging van de nieuwe gemeentenaam "De Haan" tot "Den Haan" werd gunstig geadviseerd, want de Commissie is van oordeel, dat, om historische redenen, en gelet op de parallelle gevallen in Nederland (Den Haag, Den Bosch, enz.) de spelling Den Haan te verantwoorden is".

E. S.

## MERKWAARDIGE GEBOUWEN TE OOSTENDE

### EEN BESTEMMING VOOR DE OUDE WATERTOREN

Een vraag die zich steeds weer stelt als het om een geklasseerd gebouw of monument gaat is deze van "Wat gaan we er mee doen !".

Dit is ook het probleem van de Oostendse Oude Watertoren, die in zijn bakstenen schoonheid met lege ogen (lees gebroken ruiten) over Oostende uitkijkt.

Zo'n gebouw kan allerlei bestemmingen krijgen, meestal afhankelijk van de wil en de verbeeldingskracht van de autoriteiten die er iets voor moeten doen.

We kunnen misschien even het voorbeeld aanhalen van een gelijkaardige geklasseerde watertoren in Nederland, waarvan de binnenzijde omgebouwd werd tot kantoorruimte, die nadien zeer vlug verhuurd werd. Dit laatste is wel begrijpelijk, want ergens heeft de spreiding over verschillende kleinere ruimten van een personeelsbestand, een gunstige invloed op het rendement van de groep.

Ons voorstel ligt anders. Bij een recent bezoek aan Saint-Malo (de oude gekende kapersstad in Frankrijk) hadden we het genoegen het museum van de Kaap Hoornvaarders te bezoeken. Dit museum is ondergebracht in een oude toren. Deze toren, Tour SOLIDOR, is een middeleeuws bouwsel dat ooit als wacht- en uitkijktoren over de haven diende en regelrecht uit een ridderverhaal schijnt te stappen.

De verzameling was verdeeld over het gelijkvloers en drie verdiepingen.

De verdiepingen waren onderling verbonden door een zeer ongenakkelijke stenen wenteltrap, van de soort die we uit de oude belegeringsverhalen kennen.

Over de SOLIDORverzameling willen we het niet hebben, maar wel over het gebruik van een toren als museum en dan bijzonderlijk onze watertoren.

Onze oude Watertoren is oersterk gebouwd. Hij is te vergelijken met de wachttoren van een middeleeuws kasteel. Toen voor enkele jaren plannen bestonden om hem af te breken maakte hij de wanhoop uit van de slopersondernemingen die prijs moesten geven voor de afbraak. Hij was te stevig gebouwd en in een te moeilijke omgeving geplaatst om hem op een rentabele manier te kunnen afbreken.

De Watertoren bestaat uit een ondergrondse verdieping die ongeveer op straatniveau ligt, een gelijkvloers, drie verdiepingen en een vierde verdieping waarin de watertank steekt.

In het midden van het gebouw draait een metalen wenteltrap met leuning, steunende op een viertal stalen buizen, tot boven tegen de tank. Door het centrum, waarrond de trap draait, loopt één zware buis naar boven, waarschijnlijk de oorspronkelijke waterleiding. Daar juist naast, in dezelfde geleiding, is er plaats voorzien voor een tweede buis die werd weggenomen of misschien nooit geplaatst is geweest ?

Drie platvormen gevormd door metalen balken belegd met planken vormen de verdiepingen. In het midden rusten deze balken in een metalen band gedragen door de vier buizen die ook als steun van de trap dienen, terwijl ze in stervorm naar de overkant uitwaai-eren om daar in de muur te steken.

De vloer van de platvormen wordt gevormd door planken, die met een kleine spatie op de metalen banken gelegen liggen.

Hoe ziet de toestand van het geheel er op dit ogenblik uit ?

Door de gebroken ruiten kunnen sedert jaren weer en wind in het gebouw spelen, met al de gevolgen vandien. Waarschijnlijk is ook de topbedekking lek, maar daar de toegang naar boven verboden is konden we dit niet controleren. Door de invloed van vocht en weersomstandigheden zijn een groot gedeelte van de draagbalken van de platvormen in meerdere of mindere mate doorgeroest.

De trapboom met zijn bespiegeling en leuning, evenals de steunen zijn nog in zeer goede staat. Er zitten echter verschillende treden in de trap die gedeeltelijk doorgeroest zijn en vervangen moeten worden.



Dit is naar ons insziens, bekeken met de ogen van een huisvader die niet zomaar onmiddellijk alles eruit gooit en het laat vervangen door nieuw, geen onoverkomelijk euvel. Het is zeer gebruikelijk bij de herstelling van metalen constructies zoals schepen, bruggen, Eiffeltoren enz., minder goede stukken te vervangen zonder dat dit aan het geheel afbreuk doet. Zo zien we dan ook zeer goed de slechte treden van de trap alsook de door-gemieterde draagbalken van de platvormen vervangen worden met niet teveel moeite en kleine kosten, eventueel door eigen volk.

De planken vloer van de platvormen zou best vervangen worden door metalen platen die achteraf overgoten worden met een anti-slip materie.

Al het nog dienstige metaalwerk zou ontroest en behandeld moeten worden en daarna geschilderd.

Waterketel en leidingen kunnen blijven bestaan om na de behandeling met antiroeste verf als een voorbeeld van Industriële Archeologie te dienen.

De top van de toren zou toegankelijk moeten gemaakt worden door het optrekken van de wenteltrap doorheen de tank. Deze top zou dan kunnen omgevormd worden tot een uitkijk-platvorm met uitzicht op het Oostendse Stadsgebied.

Eens zover zou in de gelijkvloers, op halve hoogte, een bijkomend platvorm moeten gestoken worden. De beschikbare hoogte aldaar is het dubbel van de andere verdiepingen. Voorzien van de gepaste verlichting en verwarming zou het geheel dan kunnen ingericht worden als het "MUSEUM VAN DE OOSTENDSE GESCHIEDENIS".

De indeling van een dergelijk museum zien we als volgt.

In de kelderruimte een afdeling over de historiek van de Oostendse waterbevoorrading. Op het gelijkvloers ; de ingang van het complex, kassa voor tikettenverkoop, kleine souvenirshop, klein buffet en toilettes.

Op het nieuw aangelegde eerste platvorm een eerste tentoonstelling die de naam DE VOOR-OOSTENDSE TIJD zou krijgen en zou bestaan uit kaarten, teksten en stukken verband houdende met de transgressies en de kuststreek, de pré-Romeinse en Gallo-Romeinse bewoning Testerep enz.

Het tweede platvorm zou de verzameling herbergen over Oostende vanaf de gekende oorsprong van de Stad tot aan het Beleg van 1601.

Het derde platvorm zou uitsluitend gebruikt worden voor het Beleg van Oostende van 1601 tot 1604.

Op het vierde platvorm zou de periode van na het Beleg tot het begin van de Belle-Epoque kunnen behandeld worden.

Terwijl het vijfde platvorm (in of op de plaats van de tank) de Belle-Epoque, de twee wereldoorlogen, de periode ertussen en de naoorlogse periode zou kunnen weergeven.

Op het dak zou een oriënteringsplaat kunnen ingebouwd worden met aanduiding van de bijzonderste punten in de omgeving.

Al de tentoongestelde stukken (fotocopies voor de meest waardevolle) zouden volgens de nieuwste technieken achter glas moeten geplaatst worden of in tafelkassen. Hierdoor wordt de bewaking tot een minimum herleid.

De muren zouden, gezien de mooie natuurlijke kleur van de baksteen, in hun oorspronkelijke staat moeten behouden blijven.

Een probleem, dat zich tenandere in alle oude gebouwen stelt, is dit van de toegankelijkheid voor gehandikapt. Dit zou achteraf kunnen opgevangen worden door de installatie van een kettingzetel van het model zoals die in bepaalde kloosters en inrichtingen van de derde leeftijd bestaan. Met een dergelijke installatie, geplaatst op de nog bestaande centrale waterbuis zou dit euvel kunnen overkomen worden. De installatie van een lift, uitsluitend voor gehandikapt, zou te duur uitvallen. Voor de overige bezoekers, die zoals de meeste moderne mensen reeds overgemekaniseerd zijn, houdt men het best bij systemen waar zij aan oefening toe is. Het zijn niet de enkele trappen tussen de platvormen die een hinder kunnen zijn voor de doornsee bezoeker, zelfs indien hij van gevorderde leeftijd is.

De onmiddellijke omgeving van de watertoren is te verfraaien met een bloemenperkje, terwijl de ingang naar de toren, op de Mercatorlaan kan uitkomen.

Al deze werken kunnen uitgevoerd worden door de Stedelijke diensten met een minimum van kosten. Het lag voor enkele jaren tenandere in de bedoeling van het toenmalige Stadsbestuur de platvormen te laten vernieuwen door eigen personeel. Onder de uitvoering van werken door eigen volk is zeker en vast al het verfraaien van de omgeving, het steken van nieuwe ruiten, het ontroesten, behandelen en schilderen van het nog dienstbare metaalwerk, het vervangen van de doorgeroeste draagbalken en treden begrepen. Het museum zou al kunnen toegankelijk gemaakt worden, zodra de keldering en twee platvormen klaar zijn.

Er zou een normale ingangsprijs gevraagd worden en shop, buvette en toilet zouden uitbesteed worden tegen opgelegde prijzen.

Als clienteel kan in eerste instantie gedacht worden aan de Oostendse schooljeugd.

Het museum moet derwijze ingericht worden dat de leerlingen er bij herhaling een actief gerichte geschiedenisles kunnen beleven.

Met de nodige richtingwijzers en publiciteit zou het museum, bij minder goede weersomstandigheden, een attractie kunnen vormen voor de toeristen, waarbij het bezoek aan de watertoren gekoppeld kan worden aan een bezoek aan de Beplantingsdienst. Maar daarover meer als de Watertoren-museumbrok vertaerd is.

J. B. DREESSEN

#### Aanwinsten bij "De Plate"

Weerom kan onze kring zich in enkele zeer interessante aanwinsten verheugen :

- Vanwege de R.M.T. ontvingen wij 11 oude affiches van de maalboten Oostende-Dover  
- Vanwege Mevr. GHEERAERT ontvingen wij een authentiek oud galauniform van een commandant der maalboten.

- Vanwege ons lid Emiel VEREECKE ontvingen we een prachtige maalbootmaquette.

Deze aanwinsten zullen de hernieuwde sectie "Oostende-Dover" in het Heemkundig Museum versieren.

De Heer VAN DE CASTEELE schonk ons een foto van de praalwagen der Beenhouwersgilde die in de grote stoet van 1907 meereed.

Vanwege de Heer DEVOS ontvingen we heel wat oud schoenmakersalaam.

N.H.

#### ERRATA

In het vorig nummer van "De Plate" slopen een paar storende fouten, waarvoor onze excuses.  
1e I.v.m. de voordracht van de heer W. MAJOR gelieve men op p. 1 1981 i.p.v. 1881 te lezen.  
2e Op p. 4 bovenaan de illustraties moest er EDGARD AUGUIN en niet EDOUARD AUGIN gedrukt worden

O.V.

3e Op de fotobladzijde 13 wordt het familierportret boven links ten onrechte als een LEBON-opname voorgesteld. In feite gaat het hier om een foto uit het atelier BURVENICH, Rogierlaan 63, omstreeks 1913 gemaakt.

et op het typisch decor, een rijk opgesmukt Louis XV-interieur voorstellend. Zulke geschilderde decors waren op rollen bevestigd en konden naar believen op- of uitgerold worden.

N.H.

#### OPROEP

Voor studiedoeleinden ter inzage gevraagd alle documenten en foto's met betrekking L. DELBOUILLE en architect A. DUJARDIN.

M. CONSTANDT (tel. 323.111)

Stokersstraat, 10

8400 Oostende

TEKSTOVERNAME UIT "DE PLATE" STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE.



De laatste

uitgegeven boeken

zijn **ALTIJD**

te verkrijgen bij

**INTERNATIONALE BOEKHANDEL**

Adolf Buylstraat 33

8400 - Oostende Tel. 70.17.33

en in haar bijhuizen



D E P L A T E  
(!)(!)(!)(!)(!)(!)(!)

Tijdschrift van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE", v.z.w.

Hoofdredacteur : O. VILAIN  
Rogierlaan 38, bus 11  
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen ondertekende bijdragen.

9e jaargang, nr. 11 - november 1980

---

NOVEMBERACTIVITEIT

De Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE" heeft de eer en het genegen u uit te nodigen op een voordracht met dia's die doorgaat op

donderdag 27 november 1980 om 20U30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr. Coolensstraat 6, 8400 OOSTENDE.

Het onderwerp : ASPECTEN VAN HET OOSTENDSE STADSBEELD EN -LEVEN ROND 1830.

De spreker : De heer Daniel FARASYN, Provisor aan het Koninklijk Atheneum van Gent-Sint-Pieter.

Opdat ook onze kring haar steentje zou bijdragen tot de viering van "150 JAAR BELGIE" werd de heer Daniel FARASYN bereid gevonden om ons over het Oostende van 1830 te spreken.

De heer FARASYN is de Oostendekenner bij uitstek die al zijn gegevens ontleent aan nog niet geraadpleegde archieven. Dit monnikenwerk houdt hij sedert jaren vol. De informatie die hij ons op elk van zijn voordrachten doorspeeld is dan ook van de bovenste plank. Zij getuigt van een zeer grote originaliteit en een hoge wetenschappelijke waarde. Het beeld dat hij ons op deze avond zal schetsen is dit van een Oostende en de Oostendse bevolking bij het ontstaan van de Belgische Natie.

Net zoals in vele andere steden van het land, hebben zich omtrent deze tijd op een achtergrond van voor- en tegenstanders, een reeks grote en kleine drama's afgespeeld. Deze avond wordt een unieke gelegenheid om een weinig gekend aspect uit de Oostendse geschiedenis te leren kennen. Een avond die door geen enkel rechtgeaard Oostendenaar mag worden gemist.

Zoals altijd is de toegang vrij en kosteloos, ook voor niet leden.

J.B.D.

---

LIDGELD 1981

Het nieuwe jaar nadert vlug. Nu 1981 al dicht bij de deur staat durven we onze leden dringend vragen gebruik te maken van het hierbijgevoegd stortingsbulletin ten einde zich met hun lidgeld 1981 in regel te stellen. Er zal niet meer rondgegaan worden om lidkaarten aan te bieden, tenzij men daar uitdrukkelijk om verzoekt.

Het lidgeld 1981 bedraagt :

aangesloten lid : 250 F.

steunend lid : 500 F.

beschermend lid : minstens 1.000 F.

G. V.

## Uit de Bibliografie van Oostende (3)

Edgard Auguin, Plages belges

III D'Ostende à Blankenberghe (1899, 119 p., 47 pentek.)

Met de stoomtram reist Auguin van Oostende naar Blankenberge. "Au revoir moulins d'Hazegras, parcs d'huîtres blondes ... Kursaal et Paradis". Voorbij Slijkens en Bredene ... "le clocher immobile entre les ailes de moulins en liesse ...". (Van Bredene als badplaats is er nog geen spraak. Dat duurt nog een tiental jaren.)

De Haan. Onze nieuwsgierige reiziger vraagt zich af waarop de etymologie daarvan steunt. Op de legendarische haan die hoog op de mast van de schipbreukelingen voor de reddingsboot de weg kraaide of op een uithangbord ?

Natuurvrienden moeten hier uitstappen en te voet naar Wenduine trekken om te genieten van het ruige duinenlandschap. In 1836 begon de Bruggeling Van De Walle hier in Klemskerke aanplantingen. (Dat was de wieg van de "bosjes" van De Haan. Die Theodoor Van de Walle-van Zuylen was de werkgever van Pieter Jan Gezelle die zijn tienjarige zoon Guido van uit de Brugse Rolweg eens meenam naar het bebossingswerk in de duinen. Een enthousiast bezoeker hier was Lenaart De Bo (1826-1885) - Deken De Bo van het Westvlaams Idioticon - die jarenlang enkele dagen vakantie kwam doorbrengen bij zijn oom Ignatius De Bo (1794-1867) die van 1832 tot aan zijn dood pastoor was in Klemskerke. Lenaart De Bo ging er herboriseren in de duinen of wandelen in de "lustwarande" en bezong in verzen het wonder van die "plantagie" met popel, abeel, els, eik, es, wilg, olm, berk, den .... Cf. J. De Smet, Meester Lenaart op Vakantie te Klemskerke, Biekerf, 1957, p. 10-15).

Tussen de witte duinkruinen enkele huisjes neergehurkt. Verder "l'enchantement calme de cette grande solitude". Helaas ! klaagt onze "groene" toerist, die prachtige streek tussen Slijkens en Wenduine wordt bedreigd door rampzalige ontwerpen. Over enkele jaren krijgen we hier : "la tyrannie du bruyant, du rythmé, du périodique, du prévu, de l'artificiel, du rectiligne ...". Dat wordt heiligschennis want hier vind je "la vivifiante simplicité du silence, de la lumière, de l'étendue, de l'harmonie des choses ..."

Die geliefde duinen beschrijft Auguin met het scherpe oog, het warm gevoel, de levendige verbeelding en het indringend woord van een poëet. "Tour à tour douces et âpres, invitantes et perfides, les dunes ont des gaucheries d'enfant et des sauvageries de vierges. Leurs sombres manteaux de hoyats, clairsemés de fleurettes méconnues, sont pleins de surprises. Les buissons revêches et les épines bistrées s'y hérissent pour préserver les pensées naines de sacrilèges écrasements. Provocante comme la déesse antique, née comme elle d'un flot d'écume et d'un souffle de vent, cette nature vierge a des fiertés incomprises. Sa solitude est un demi sourire."

De Vlaamse duinen zijn bijzonder mooi bij De Panne en bij Klemskerke. Daar zijn ze het breedst en het rijkst begroeid. "C'est là... que leurs croupes et leurs cols endoient plus fièrement ; que leurs échinés s'enfuient plus tumultueuses vers les polders, avec des effarements de troupeaux poursuivis...".

Het winstbejag heeft de eenheid verbroken. "Sans pitié pour les amoncellements inviolés, les spéculations brutales y ont porté leurs tumultes, leurs fièvres, leurs audaces impatientes". Hij bekent het. Als voetganger waardeert hij de hinderlijke tram, maar als kunstenaar is hij kwaad op het monster dat met de stilte de vogels verjaagt. "Kunstenaars ! Gauw naar De Haan ! " roept hij uit. "Doorkruist het te voet of per ezel vóór dat de hotelwoede hier de ongereptheid vernietigd heeft". Schamper voegt hij erbij : er bestaat al een vereniging van grondspeculanten. Tussen Oostende en Wenduine komt er een park : rechte lanen, zalen, consumptietenten, bassins met academische standbeelden...

Een beetje troost vindt hij in de oude geschiedens van het Vlissegemse kruisbeeld, hem verteld door een kind van vijf jaar ("qui parlait bien le français, -chose rare").

Het kwam op de golven aangedreven, werd uit het water gehaald door de pastoor en herkend als behorend tot een bekende visserssloop waarvan de in nood verkerende bemanning tenslotte gered werd. Door dat wonderdadig beeld.

Zoals vele andere auteurs (die elkaar vaak afschrijven !) is ook Auguin hier misleid. Die cliché-legende (vgl. de wonderbare beelden of kruisen o.a. in Lombardsijde, Middel-

kerke, Damme, Assebroek, enz.) slaat op Wenduine en niet op Vlissegem waar de huidige pastoor, de heer J. Verhulst, mij duidelijk gemaakt heeft dat er in zijn kerk, gewijd aan de H. Blasius, geen miraculeus kruis vereerd wordt. In Wenduine daarentegen bestaat er een oude kruisdevotie, zeker al in 't begin van de 16de eeuw, met een Omme-gang op Pinkstermaandag. Het zgn. mirakelkruis daar dateert waarschijnlijk uit de tweede helft van de 17de eeuw (cf. Pr. Verduyn, Geschiedenis van Wenduine, 2e dr., 1960, p. 65-74).

Wenduine. Vóór de aanleg van de tram : twee groepjes huizen, een stukje dijk, een plekje om te baden. Wat E.A. illustreert door een charmante schets. Nu is het plaatsje veel belangrijker geworden. Het heeft nog indrukwekkende duinen van waarop je 56 kerktorens kunt tellen. (Hij heeft ze niet geteld, zegt hij, en ik vrees dat hij het niet gekund zou hebben). Dit staat vast, voorspelt hij : "... cette station est appelée à un développement considérable". En hij heeft zich niet vergist.

Blankenberge. Vol van herinneringen uit zijn jeugd. Het mirakel dat hier gebeurd is, verrast hem. Wie had dertig jaar geleden vermoed dat Oostende door die rivaal bedreigd zou worden ? Nergens is die metamorfose van vissersdorp tot badstad zo snel voltrokken. Dank zij de spoorweg en ondernemende hoteliers. Tot spijt van een minderheid die rust en stilte zoekt. Uit de behoefte daaraan is het primitieve Blankenberge van 1840 geboren.

Bijna een halve eeuw was het oude Blankenberge : "pour les amis du silence, de la libre allure et du bon plaisir, un paradis incomparable par sa situation splendide, par l'étendue de sa plage, par la simplicité de ses mœurs, par l'économie et la variété de ses ressources à la portée des budgets les plus humbles". Nu, vijftig jaar later, blijft er daarvan niets meer over. (Toch beweert de Blankenbergenaar Raym. Brulez in het eerste deel van zijn pittige memoires, nl. Het Huis te Borgen, Heideland, Hasselt, 1950, p. 104 : "Borgen (= Blankenberge) was toen - nl. In 1895 het jaar van zijn geboorte - maar een gewoon vissersnest met kerngezonde bevolking").

Auguin herineert zich het Blankenberge uit 1850 (hij was toen zes jaar oud !) : "un village ensablé dans la dune ... où l'on trouvait la paix ... au grand air de l'océan, loin des trombones du kersaal et du rateau des croupiers ...".

Al in 1888 herkende hij Blankenberge niet meer. Waar toch waren die gemodelijke herbergen, vooral die ene met die genereuze baas die erop stond vóór elke maaltijd zijn cliënten te trakteren op de sappigste mosselen. Zoveel smakelijker was alles dan wat de moderne hotels nu voorschotelen. En dan lekker het duin opklauteren "où l'on ne parvenait qu'à quatre pattes, pestant, jurant, luttant des pieds et des mains, avançant d'un pas, reculant de quatre ...". Ha, verwenste gemeentebesturen die zulke beklimmingen te lastig vinden en trappen aanleggen "pour relier le village à la mer ! L'océan à l'entresol ! A-t-on jamais vu cela ?" En wat heb je met het oude duin gedaan, barbaren ? "Le sable, les chardons, les cytises, oui les cytises, où les avez-vous mis ?". Nu moeten we drie km ver lopen om in het zand te kunnen rollen !

In vogelvlucht overloopt hij - niet zonder humor - de geschiedenis van Blankenberge dat ook goed zijn deel kreeg van brand, plundering, verwoesting. Het leven hier op de Vlaamse kust tussen de 13de en de 16de eeuw beperkte zich tot : "bien boire, combattre vaillamment, réparer les désastres causés par les inondations ou les guerres ...". Grote herer, in de Blankenbergse zandgronden verdwaald, moesten in ruil voor hun behoudenis, een groot aantal kannen wijn leveren. Huidige bezoekers betalen dezelfde dure bijdragen maar in een andere vorm. Tegenover de vreemde gasten gedragen de moderne hoteliers zich even listig als hun voorouders uit de 15de eeuw die - min of meer onrechtmatig - verworven goederen soms rijkelijk betaalden met ... missen en wijwater. In zijn liefde voor het verleden is E.A. blij dat het oude stadhuis met zijn sierlijk torentje (fijn door hem getekend), niet afgebroken werd. Maar het was fout de nabij gelegen melkerij te slopen. Tot alle oude Vlaamse steden zou hij willen zeggen : "Ajoutez l'indispensable à vos vieux monuments, n'en changez jamais ni la destination ni le caractère fondamental". Hij citeert de moralist Jos. Joubert (1754-1824) : "Les monuments sont les crampons qui unissent une génération à une autre". En de gevoelige wandelaar roept uit : "Flamands, gardez les crampons ... Le cœur du peuple est tout

# EDGARD AUGUIN



14. La Place du Marché, à Blankenberghe.



16. Le Casino et la plage, vers midi.

entier dans ses archives et dans ses vieux hôtels de ville".

Levendig beschrijft E.A. een typische vakantiedag in dat zomerse Blankenberge ("la ville préférée de Marie-Thérèse") door aardige tekeningen gesuggereerd. 's Voormiddags de ontwakende villa's, de drukte op markt en zeedijk. De uitgelatenheid van jonge meisjes waarvan de coiffure geïnspireerd is op die van gevierde theateractrices. Het getikketik van de stapels eetborden op de restauranttafels ("la fanfare des salles à manger"). Op het strand ("plage ... vaste dix fois comme celle d'Ostende") gewichtigdoenerij van baders en baadsters.

Onze alerte auteur onderbreekt herhaaldelijk zijn beschrijving. Hier last hij enkele bijzonderheden in over vroegere badzeden. In 1750 verbood de Blankenbergse municipaliteit, op een klacht van de bisschop, naakt of in onzedige kledij te baden of zich aldus in de stad te vertonen op straf van tien florijnen. Wie niet kon betalen ging de gevangenis in. Bij dezelfde verordening liepen even strenge straffen op : herbergiers en winkeliers die tijdens de goddelijke diensten "gewerkt" hadden, kopers in 't bezit van hun waren, chirurgijns en barbiers die geschoren hadden en de geschorenen zelf. In 1815 nieuw reglement. Om schandalen te vermijden, meestal door vreemden veroorzaakt tijdens het badseizoen, moeten de baders behoorlijk gekleed zijn : mannen met een broek, vrouwen met een hemd of met jasje en rok. Overtreders worden aangehouden. (Glunderend tekent E.A. "le costume de bain à Blankenberghe en 1750" ... een vijgeblad !). Wanneer hij de strandtenten, de badpakken en de reddingsdienst nu bekijkt, moet hij bekennen dat het schaamtegevoel en de openbare hygiëne hebben toegenomen. Maar of de zeden daarom beter zijn ? In elk geval de organisatie van de baden is indrukwekkend. "La grève déserte de 1750 est devenue l'une des plus grandes, sinon la plus grande de l'Europe. L'aspect de ses innombrables cabines rangées sur une longueur de près de deux kilomètres offre un panorama féérique beaucoup plus intéressant dans son ensemble que celui d'Ostende".

En de stad blijft zich maar uitbreiden. Belgische, Hollandse, Duitse, Engelse banken ("le monde israélite principalement") investeren in nieuwe constructies. "Les hôtels y sont solennels comme des palais et les villas étincelantes comme des chapelles ardentes".

Intussen is het middag geworden. Op het strand bereiken het gejoel en gewriemel een hoogtepunt. Kalm, in dat hysterisch gedoe, blijven de redders die naar die hoofden, ruggen, armen en benen turen. Niet één op tien baders kan zwemmen. Nagestaard, gekeurd, bewonderd lopen de jonge baadsters naar hun cabine terug. "Prenez garde", waarschuwt E.A. - "Les artistes passent, les croquis restent. Sortez victorieuses de l'épreuve et, si vous rencontrez Ars ou Guillaume, que leur crayon vous soit léger !". (Mars, alias Maurice Bonvoisin (1849-1912) kennen we al. De andere zal wel de jonge Parijzenaar Albert Guillaume zijn (geb. 1873), een humoristisch tekenaar, die werk van Courteline en Willy heeft geïllustreerd).

Nieuwe digressie. De visverkoop wordt nog aangekondigd door een belleman maar gebeurt nu niet meer op de kaai maar in de pas opgericht mijn. Met een gebaar van piëteit herinnert E.A. aan de oude Callewaert, de gebochelde belleman (tekeng), zeer populair om zijn gediensstigheid en zijn grappen. (Zo'n belleman of omroeper is in Blankenberge tot het einde van W.O. I in functie gebleven. Cf. het tweede deel van de memoires van R. Brulez, Het Pakt der Triumviren. Die eerste triumvir is nl. Julien Martijn, de zoon van de stadsomroeper).

Een attractie van de dijk is de "pier", een stevig metalen bouwwerk van 220 m bij 9 m, met een rotonde-restaurant en een muziekkiosk met 'n goed orkest (mooie teksg.).

Etenstijd. Tegen halféén gaan de badgasten aan tafel. "Le carillon enragé des hôtels" breekt los. Het strandgewoel concentreert zich nu in de eetzaal van pensions en hotels waar "la danse des ventres" begint. Anglais, Hollandais, Français, Belges, Allemands ... coalisés contre les serveurs, dans ces Babels du ventre où ils gardent ... leurs allures et leurs préférences culinaires : deux traditions de terroir natal, qui ne s'effacent jamais". En daar heb je het ! Naast onze "Parisien" beginnen drie Engelsen plots luidop te giechelen. "Le plus âgé avait accaparé une sole frite qui m'était destinée. Bien



anglais le rire. Plus anglais encore, l'accaparement". (Piep ! zei het chauvinistisch muisje).

Na de middag digereert bijna heel Blankenberge met een dutje. L'heure lourde. Daarna geraakt de dijk weer vol wandelaars. Velen slaan een partijtje lawn-tennis of croquet. En dan volgt het souper. E.A. loopt het casino binnen waar er elke avond gedanst wordt. Maar hij gaat gauw weg om aan de verleidelijke sfeer te ontsnappen. Hij zou anders te lang blijven. "... et le docteur m'a dit : soyez sage". Dat was ongetwijfeld zijn hart-ziekte waaraan Auguin (te vroeg) gestorven is.

Een wandeling naar de haven en het staketsel roept bij hem de oude "viermast" op waarvan de lantaarn in 1463 gestolen werd. Vermoedelijk door Wenduinaars. Nu zendt een vuurtoren, 22 m boven het water zijn licht 12 mijlen ver. Schilderachtig is het dok met zijn boten, masten, touwwerk en netten. Bij ebbe liggen de schuiten op het slijk. Auguin tekent een slank meisje gezeten op een lompe boot en onze romanticus krijgt ineens een voorgevoel dat de bevolking hier door contact met frivole zeden haar stoerheid zal verliezen. "Allons ! jeune fille, point de ces mèches folles sur le front ... Mieux vaut le hâle de la tempête sur ton front que la pernicieuse atmosphère de nos bars ... Fi des discoureurs à vestons clairs ! Epouse quelque gros gars à lourds sabots blancs et à veste de flanelle bleue ..."

Enkele dagen later ziet hij ze terug als bloemenverkoopstertje en wordt weer bevangen door een vage droefgeestigheid. Het schitterende moderne Blankenberge kan hem de badstad van 40 jaar geleden met zijn gezellige herberg niet doen vergeten. De cosmopolitische gasten van de hotels, waar een kamer 3 tot 15 fr per dag kost, volgens de verdieping, interesseren hem niet. Het banale amusement dat ze hier houdt, vindt men overal. "... la vraie beauté du pays, c'est l'Océan et la Dune ; non les jeux et les bals ... Je suis de ceux qui vont à la mer pour fuir les émotions de la roulette et du trente et quarante. S'il y a quelques solennités locales, processions, retraites aux flambeaux, elles me paraissent autrement curieuses dans les petites villes que dans les grandes ...".

Op twintig jaar tijd is Blankenberge totaal veranderd : mooie straten, degelijke verlichting, flinke scholen, netheid, hygiëne. In 1852 : 1456 vreemdelingen ; nu (ca 1895) : 30.000. Maar de oude vrienden van Blankenberge zien die voortdurende veranderingen aan met weemoed. Met die nostalgieke noot besluit Auguin zijn Blankenbergse wandelingen. De laatste twintig bladzijden, ook met historische prenten geïllustreerd, wijdt hij aan de grootse waterbouwkundige werken die tussen Blankenberge en Heist aan de gang zijn. Ze hebben tot doel Brugge opnieuw tot een belangrijk handelscentrum te maken.

E.A. herinnert aan het machtig verleden. In dat historisch overzicht noemt hij die West-vlaamse streek, vreemd genoeg, "pays nervien". Brugge, verbonden met het Zwin door de Reie (E.A. schrijft : Reyne) komt vroeg tot grote bloei. In de 12de eeuw wordt Damme de stapelplaats. Oorspronkelijk heet het Hondsdam dat volgens ernstige (?) vorsers (E.A. blijft weetgierig) teruggaat op de zeehonden die in de nabije Schelde voorkomen, en volgens romantici op een duivelse hond die het dijkwerk keer op keer kwam vernielen. (Ik hoef wel niet te verzekeren dat het woord "hond" hier volstrekt niets te maken heeft met Honte, de naam van de Westerschelde, een hydroniem die eigenlijk "jager" betekent en verwant is met het Eng. to hunt. Cf. J. Devleeschouwer, Nervische hydroniemen, Naamkunde, 4de jg., 1972, p. 21-25).

In de 15de eeuw teleurgang van Brugge, hoofdzakelijk door de verzanding van het Zwing. Tijdelijke oplossing door het kanaal van Damme naar Sluis. Herhaalde pogingen van Brugge om verbinding met de zee te verkrijgen. Het kanaal naar Oostende brengt geen wezenlijke heropleving. Eerst in 1890 zijn indrukwekkende plannen rijp. De werken voor die haven in Zeebrugge - dat door een zeekanaal met Brugge verbonden zal worden - aangevangen in 1895, zullen 7 jaar duren en bijna 39 miljoen fr kosten. (Hoe verstomd zou Auguin nu in Zeebrugge rondkijken, verpletterd door de omvang en de astronomische cijfers van het jongste project !).

Die zakelijke beschouwingen - waarvoor E.A. zich bijna excuseert - behandelen een ophefmakende actualiteit uit die dagen (nu voltooid verleden tijd). Ze bewijzen duidelijk de veelzijdige belangstelling van onze ingenieur, kunst- en natuurminnaar die ook historische en economische onderwerpen vlot en gevat kon uiteenzetten. En tot besluit : aan dat derde deel van "Plages belges" mag een Blankenbergse heemkundige in geen geval voorbijgaan.

G. BILLIET

ONVOLTOOID VERLEDEN TIJD...

't Gebeurde in het voorjaar van 1942, dus in volle oorlogstijd. Wij hoeven niet telkens onze mizeries van die tijd in herinnering te brengen en te herhalen voor de jeugd ; doch het gaat hier om iets anders.

Wij waren toen van plan een gewestelijke Studiekring voor heemkunde op te richten te Oostende. We overlegden de zaak met de heer A. Vervaeke en de heer Carlo Loontiens. Maar de zaak sleepte aan, deels door materiële moeilijkheden, deels door overlast van werk. Wij waren nl. toen druk bezig met psychologische studies.

In februari van 1943 eindelijk, stuurden wij het volgend schrijven aan personen, die zich op het gebied reeds verdienstelijk hadden gemaakt.

"Waarde Heer,

Wij zijn van plan een studiekring voor heemkunde op te richten te Oostende. De heer C. Loontiens verzekerde zijn volle medewerking.

Wij bedoelen hiermede het stichten, niet van een oudheidkundige kring, doch van een werkgemeenschap, waarin de studie van onze omgeving op veelzijdige manier wordt aangepakt. Ook initiatieven ter beveiliging van heemschoon en heemkunst kunnen daar van uit gaan.

Dit alles nu is slechts mogelijk door samenwerking. Mogen wij U vragen of U principieel akkoord gaat ? Mogen wij vervolgens rekenen op spoedig antwoord ?

Gelief inmiddels te aanvaarden, Waarde Heer, de uitdrukking onzer gevoelens van hoogachting."

Wij ontvingen reeds spoedig zestien enthousiaste antwoorden van personen uit de kuststreek, waaronder wij gekende namen vermelden als : C. Loontiens voornoemd, Karel Loppens, M.A. Waterschoot, Pr. Verduyn, J. Filliaert, R. Hansoul... Wij kunnen niet nalaten het antwoord van K. Loppens te vermelden :

"Ik ben gelukkig mijn medewerking te verlenen aan alle pogingen tot uitbreiding van wetenschap, en namelijk de studie der omgeving, die op zeer uitgebreide manier kan opgevat worden. Ik moet U nochtans doen opmerken dat mijn medewerking maar zal mogelijk zijn na de oorlog, aangezien ik geen papieren meer kan bekomen om te reizen ! Het belangrijkste in het stichten van zulk een studiekring : het is dat men van het begin af, de wetenschappelijke methoden volgt en streng onderhoudt ; het is het eenigste middel om ernstig werk voort te brengen. Met mijn hertelijke groeten".

(get). K. Loppens

In samenwerking met de heer Loontiens werd inmiddels een voorlopig programma samengesteld. Ook werd de uitgave van een klein bibliografisch blad voorzien, dat alle verschenen werken betreffende onze streek zou vermelden. Wij waren dus startklaar. Maar... zoals de heer Loppens reeds schreef : men diende een speciaal pas te bekomen om 5km verder te gaan. Iedereen kreeg voortaan zoveel beslomeringen, en veel tijd had men ook niet wegens al de "loperij" die de rantsoenering ons bezorgde. Wegens de moeilijke en benarde tijd, die iedereen noodgedwongen moest doormaken, geraakte ons initiatief tenslotte in de (lege) ijskast !

Karel CLYBOUW

## EVEN KENNIS MAKEN MET ... HET STADSARCHIEF VAN OOSTENDE

Tijdens de brand van Bibliotheek, Stadhuis & Museum in mei 1940 gingen ontelbare on-  
vervangbare kunstwerken & archiefstukken voor goed verloren. Fotodocumenten getuigen  
hoe compleetverwoestend het vuur te werk ging.

Het huidige historische stadsarchief is dus na 1945 aangelegd. Ten gevolge van de om-  
schreven omstandigheden moet men er dan ook geen geschreven documenten van historisch  
belang zoeken. Het archief is quasi volledig op iconografie toegesptist : plannen,  
kaarten, topografische grafiek, foto's ...

Een inventaris of catalogus die het de vorsers moet toelaten vlug en efficiënt te  
werken is niet voorhanden. In de nabije toekomst zal daar echter werk van gemaakt worden.  
Toch in 't kort hier reeds enkele basisfondsen :

1. Topografie (of copiën ervan) geklasseerd volgens A. VERBOUWE's "Iconografie van  
het arrondissement Oostende"  
(op een exemplaar van VERBOUWE, bewaard in het Stadsarchief staan de nummers aange-  
geven, in bezit van het archief).
  2. Een foto-archief dat grotendeels per thema is geklasseerd.  
Enkele van de talrijke trefwoorden : HAVEN, MAILBOTEN, VUURTOREN, STAKETSEL, GE-  
BOUWEN, HOTELS, PARKEN, PLECHTIGHEDEN, PERSONALITEITEN ...
  3. Een verzameling 'oude prentkaarten' van Oostende en omliggende geklasseerd per  
thema ; een pas aangelegde verzameling moderne prentkaarten, gebaseerd op een klasse-  
ment per uitgever.
  4. Tal van losse nummers die nog nader onderzochten geklasseerd moeten worden.
- Zoals elk ander stadsarchief is dat van Oostende door de geïnteresseerden te con-  
sulteren.
  - Het bevindt zich in de burelen van de archivaris-conservator, Feest-en Cultuurpaleis.
  - De originele documenten worden in principe niet aan privepersonen uitgeleend :  
Raadpleging gebeurt ter plaatse.
  - Gebruik van inkt of balpen om nota's te nemen is verboden : enkel potlood.
  - Waardevolle stukken mogen niet op eigen initiatief uit hun beschermendehoezen worden  
genomen.
  - Het is toegelaten met eigen apparatuur foto's te nemen, doch enkel van de foto's die  
niet meer onder de copyright-bepalingen ressorteren.
  - Foto's kunnen desgevallend geleverd worden door de vaste archief-en museumfotografen.  
Kosten ten laste van de besteller.

N. HOSTYN

### K. Jonckheeres "hertaling" van de Reinaert en de kritiek

De gezaghebbende hoofdredacteur van het maandelijks tijdschrift voor letterkunde en  
geestesleven "Dietsche Warande en Belfort", Albert Westerlink, vindt lovende woorden  
voor de hertaling van "Van den Vos Reynaerde" (Brussel, Manteau, 1978) : "een hertaling  
van het middeleeuwse verhaal in een juxtalineaire vorm : de tekst van handschrift F  
en de moderne versie van Karel Jonckheere naast elkaar. De hertaling van Jonckheere  
geeft een frisse, plezierige indruk en is in bepaalde passages duidelijk gewiekt en  
knap. De wetenschappelijke inleiding van Dr. Maurits Gysseling is vooral voor de geleerde  
"vossenjagers" bestemd".

(D.W.B., nr. 2, februari 1979, blz. 151).

E. SMISSAERT

## SCHEEPSBOUW TE OOSTENDE TUSSEN 1797 EN 1847

Uit een mededeling door de heer R. De Bock gedaan op de zitting van de Marineacademie van 25 maart 1939 met als titel :

### DE BELGISCHE HANDELSVLOOT ROND HET MIDDEN DER XIXDE EEUW

noteerden we met betrekking tot Oostende, het volgende :

... De Belgische Handelsvloot telde op 31 december 1847 135 zeeschepen met een gezamenlijke tonnemaat van 26.688 Ton, wat een gemiddelde geeft van 197 ton per schip. Slechts twee schepen waren opgegeven als zijnde van ijzer, namelijk twee schoeners van 133 en 134 ton, de "VILLE DE LIEGE" en de "VILLE D'OOSTENDE", thuis horende te Luik en te Oostende ...

Het kleinste schip was de "TWEË GEBROEDERS", een Oostendse sloep van 42 ton, kapitein GILLEGODT, toegehorende aan de rederij J. DE BONNINGE, die benevens deze sloep varende in de koopvaardij ook verschillende vissersschepen bezat. Vandeze 135 zeeschepen waren er 23 te Oostende gebouwd te weten : 2 driemastbarken, 1 brik, 13 schoeners, 5 sloepen, en 2 bijlanders en dit tussen 1797 en 1847. De oudste van de schepen waren bijlanders, pleiten, een kof en een schoener. De jongste waren driemastbarken, brikken en schoeners gebouwd te Antwerpen, Boom, Brugge en Oostende. Al deze inlichtingen putte de heer R. De Bock uit een brochure uitgegeven door "COURRIER D'ANVERS" en getiteld "Etat général de la Marine Marchande Belge et les bateaux naviguant à l'interieur au 31 decembre 1847". De lijst vermeldt 410 binnenschepen waarvan er geen enkele te Oostende thuis heert. De tekst van deze mededeling verscheen in BOEK II VAN "MEDEDELINGEN van de MARINE ACADEMIE", 1938-1939.

J.B. DREESEN

### NIEUWS ROND BALTHASAR SOLVIJNS

Elke Oostendenaar (en Bredenaar - nietwaar Dicky ?) met enige historische belangstelling kent ongetwijfeld de beroemde gravure van DAUDET naar Frans-Balthasar SOLVIJNS' schilderij "Gezicht op de stad en haven van Oostende" (VERBOUWE, 373) (1). Onlangs nog werd ze door de Handelskamer in fac-simile heruitgegeven. Nu waren we al lang wel eens benieuwd het schilderij zélf te zien te krijgen. Volgens de legende onderaan op de gravure hoorde het schilderij toe aan Prinses Marie-Christine. VERROUWE noteert het als zijnde bewaard te Wenen. Dus navraag gedaan in het Kunsthistorisches Museum aldaar (want als men het daar niet weet, wie dan wel ?).

Het antwoord kwam vlug, en is voer ons eerder teleurstellend :

- Na grondige navorsingen blijkt het SOLVIJNS schilderij niet meer te Wenen te berusten.
- De gehele inboedel van Marie-Christine's paleis (het huidige prentenkabinet Albertina) werd met uitzondering van de grafische collecties in 1919 door de erfgenamen ten gelde gemaakt.

Ongetwijfeld hoorde het schilderij van SOLVIJNS daar bij.

Onze zoektocht naar het doek is dus nog niet ten einde.

Wie weet er meer over ? Want we menen vroeger toch van diverse personen gehoord te hebben dat ze het schilderij met eigen ogen gezien hebben.

N. HOSTYN

(1) Zie N. HOSTYN, De Zee en de Kunst. Balthasar SOLVIJNS, in Neptunus, 1980-1981, nr. 1.

Zie R. VERBANCK, Twee figuren - Kruisende paden. Solvijs - Popham, in Jaarboek Ter Cuere, 1973.

VERGETEN OOSTENDSE KUNSTSCHILDERS XI : AUGUSTE MUSIN (vervolg & slot)

Percentsgewijze gezien komt Oostende het meest voor in A. MUSIN's oeuvre : de haven bij dag en nacht, de kaaien, de dokken, de oesterparken ... Maar ook de scheepvaart op de Schelde is een veel terugkerend thema, evenals de stranden van Blankenberge, Heist of De Panne.

En dan is er Nederland : Scheveningen, Noordwijk, Terneuzen, Rotterdam, Dordrecht, Vlaardingen, de Moerdijk, de Maas ... Nog andere doeken stellen Gravelines of de Bretoense kust voor, de Noorse Kusten en soms ook Alicante. MUSIN was blijkbaar veel op reis. Een onvermoede rijkdom aan iconografisch materiaal zo te zien !

Laten we nu eens speciaal nagaan hoe Oostende en de Belgische Kust naar voor komen in de doeken van Auguste MUSIN :

- in een vorige bijdrage vermeldden we reeds de jeugdwerkjes die te Oostende en Nieuwpoort ontstonden. Ze staan ook bij VERBOUWE vermeld.
- een afbeelding van A. MUSIN's tekening "De vuurtoren van Blankenberge" uit 1870 treft u aan in E. BILE, Blankenberge. Een rijk verleden, een schone toekomst, Blankenberge, 1971, p. 70.
- Zicht op de haven van Oostende (tent. Den Haag, 1878)
- Kaaien te Oostende (1878) (veiling Paleis voor Schone Kunsten, Brussel, 23-24 maart 1955)
- Oesterpark en strand te Oostende (tent. Liège, 1878)
- Dokken te Oostende (tent. Brussel, 1878)
- Eerste Handelsdok te Oostende (26 juni 1879) (VERBOUWE 863)
- Binnenvaren van de Oostendse haven met nachtsignalen (tent. Mechelen 1882)
- Oostende. Sloepen vissend met sleepnet (tent. 1882 Antwerpen)
- Nachtsignalen aan de haven van Oostende (tent. Mechelen 1882)
- Heist (1884) (geveild P.V.S.K. Brussel, 6-8 oktober 1970)
- Oostendse vissers op de Noordzee bij storm (tent. 1886 Brussel)
- Entrée de sa majesté Guillaume II à bord du yacht Hohenzollern le 2 août 1890 (aquarel) (VERBOUWE 977)
- Oostendse vissers door een windvlaag verrast (tent. 1893 Chicago)
- Visserskaai te Oostende (tent. 1898 Tournai)
- De Haven van Oostende bij storm (VERBOUWE 814)
- Oude kaai te Oostende (VERBOUWE 816)
- Vissersdok te Oostende (VERBOUWE 818)
- Vissersdok te Oostende (VERBOUWE 949)
- Oostende, de haven bij maneschijn (VERBOUWE 950)
- Aanlegplaats van de pakketboten (VERBOUWE 951)
- Oostende. Hotel du Kursaal (VERBOUWE 1055)
- Strand te De Panne (VERBOUWE 118 119 120 121 122 123 124)

Volgende openbare verzamelingen bewaren nog werk van Auguste MUSIN :

- Brugge, Provinciale Bibliotheek
- Het Casino te De Panne (1871, potlood)
- Brussel, K.M.S.K.
- Brussel, Kon. Bibliotheek - Prentenkabinet
- Compiègne
- Oostende, M.S.K.
- De Zeedijk te Oostende (29 x 50) 1877
- Het Pavillon du Rhin (aquarel) (15 x 24) 1988
- Oostende, Stadsarchief
- Liège. Boten op de Vlaamse kust (aquarel)
- Praha
- Reims - De Thames bij Maneschijn.

N. HOSTYN

## OOSTENDS DIALEKT

(Het zeldzaam geworden en moeilijk bereikbare Antwerps tijdschrift voor Taal-, Volks- en Oudheidkunde "Ons Volksleven" nam in haar elfde jaargang, 1899, blz. 178-180, "Eene Proeve van Oostendsch Idioticon" op, een artikel geschreven door Jonas van den Zeekant, schuilnaam van een mij onbekend auteur. In de "Nederlandse Volkskundige Bibliografie", deel X : Tijdschriften provincie Antwerpen 1850-1960", uitgegeven door L. Van Laer, komt op blz. XXIX tot en met XXXV een korte historische schets voor van "Ons Volksleven". Ik beperk mij tot een getrouwe, diplomatische weergave en transcriptie van dit curiosum. (E. SMISSAERT) ) :

De woorden in deze "Proeve" vervat, zijn bij onze wete, nog in geen enkel "Idioticon" te vinden, zelfs DE BO gewaagt er niet van in zijn nochtans zoo uitgebreid "West-Vlaamsch Idioticon", tenzij voor enkele woorden, over welke beteekenis wij het met hem niet eens zijn.

X X X

BECHTEN : komt van "buchten" (zie Schuermans, bl. 83 en De Bo, I, bl. 170) met klankverandering. "Buchten" wordt in het Oostendsch als "beuchten" (met korten "eu"-klank) uitgesproken ; van dien korten "eu"-klank is de korte "e"-klank gekomen. "Bechten" beteekent "iemand bedriegen", het is het Antwerpsch "kullen".

BEUTERSCHUTTE of BUTTERSCHUTTE, beteekent vlinder ("papillon"). Elders "schoenlapper", "zomervogel", enz.

BULT wordt zeer eigenaardig gebruikt in : "zijnen bult uitsteken", voor : hard werken.

DOK klanknabootsend woord voor stoot of stamp. Het ww. is "dokken" = pijnlijk slaan. Schuermans geeft : "tokken", slaan, kloppen ; "mijn herte dokt" ; ook : genaken, raken. Dit is echter onvoldoende. De Bo komt er dichterbij, daar hij het stamwoord "dok" door "coup" vertaalt.

GELF = geel, en staat als "geluw" in Schuermans, bl. 146 en als "geelw", "geluw", "felw" in De Bo, I, bl. 306.

HUIZEKOTJE . Een spel waarbij de kinderen onder hen het huishouden nadoen ; in Antw. : "kokeneten", of "met de potttekens spelen". Staat als "huizekot" (waarvan "huizekotje") in De Bo, I, bl. 393, doch met de beteekenis van het Fr. "cellule".

KATIJEN . Eene "katij" is een steenen, aarden en wisselend rug, die zich van op het strand tot in de zee uitstrekt om de golven te breken. Vl. : "golfbreker" ; Fr. : brise-lames. De Bo geeft "katei", waardoor hij echter met zichzelf niet overeenstemt, daar hij ook schijnt aan te nemen dat er verwantschap moet bestaan tusschen "katij" en het Hollandsche "kadijk" (kaaidijk).

KEGGE, bij Schuermans en De Bo een soort van p. eg, is te Oostende een van de reis teruggebrachte zeebeschuit, die dan met boter besmeerd wordt. (Zie "Ons Volksleven", 10e jg. bl. 112).

LIEZE. "Lieve van hooren zijn" zegt men voor : goed hooren. "Lieze" komt hier waarschijnlijk van het Duitse "leise" = zacht, of van het Oudduitsch "liso". Schuermans vermeldt (bl. 338) "liesde" of "lies zijn" = fijnhoorig zijn, en (bl. 341) "lijs", soms "lies" uitgesproken = zacht. Dit leste eveneens bij De Bo, I, 589, die ook "lijzig gehoor" vermeldt.

LIFBOOT, d.i. de boot, waarmede de mannen van den bestendigen reddingsdienst de in nood verkeerende sloepen of schepen ter hulpe snellen. Het is het Engelsche "life-boat", met Oostendschen tongval (ij = i). Vl. : reddingsboot.

MASSEPAALIE. De visschers zeilen jaarlijks verscheidene malen de Noordzæ in : bij elken terugkeer wordt de opbrengst van den visch in drie deelen verdeeld, het eerste voor den reeder, het tweede voor de "mas" ("la masse", evenals bij de soldaten), en het derde is de zuivere winst der schippers, de "paaie" ("la paie"). Wanneer zij echter van hunne reis

terugkeeren rond Paschen - het visschersjaar begint en eindigt met Paschen, en dan zijn al de sloepen binnen - ontvangen zij niet alleen hunne "paaie", maar ook het overschietende van de "mas". "Massepaaie" is dus de "mas" en de "paaie" ("la masse et la paie").

SEENAPPEL, het Antwerpsche "appelsien" met verplaatsing van lettergreep en klankverwisseling.

STRAND wordt eigenaardig en zeer schilderachtig gebruikt in : "Op strand ligge" d.i. in grooten nood verkeerren of reddeloos verloren zijn.

UITZEILIËN (= uitzeilen). De spreekwijze : "Ik kan dit niet blijven uitzeiliën" klinkt zeer schilderachtig voor : Ik kan zulke uitgaven niet blijven volhouden.

VIN wordt heel eigenaardig gebruikt in de volgende spreekwijzen : "Alles aan de vinnen hangen" = te veel geld aan kleederen besteden ; "ik wil met dat volk niet achter de vinnen (= achter mij) loopen" ; "vuile vin" = vuile vrouw.

WEI - JE. Gewestelijke uitdrukking van "weet gij" ; wordt gebruikt in den zin van het Antwerpsche "zulle". Het voornaamwoord "je" voor "ge" of "gij" wordt te Oostende algemeen gebruikt.

Jonas van den ZEEKANT

#### DE KORTSTONDIGE JETFOILVERBINDING VAN P & O OOSTENDE-LONDEN

Sedert 29 februari 1980 vaarden de P & O - vleugelboten heen en weer tussen Oostende en Londen. De verbinding tussen deze twee steden duurde amper drie uur. Het stadsbestuur van Oostende had aan P & O de nieuwe diepzeekaaien naast de vissershaven ter beschikking gesteld. Voordien had P & O al een vol jaar proef gevaren met de jefoilvleugelboten vanuit Zeebrugge. Einde 1979 besliste de direktie in Londen, dat P & O zich definitief in Oostende zou vestigen. In de loop van donderdagnamiddag 26 september 1980 werden alle reisagenten in Oostende er per telefoon van verwittigd, dat P & O alle overzeese aktiviteiten, voorlopig en volledig, had stopgezet. De P & O-vleugelboten waren voor het toerisme in Oostende een hele attractie. Niettegenstaande de prijs per overvaart, vergeleken met de mailboten aan de hoge kant lag (2.500 F. heen en terug), kwamen heelwat Engelandvaarders naar Oostende om van hieruit naar Londen te varen. De "General Steam Navigation Company", later een dochteronderneming van P & O, was de eerste zeevaartmaatschappij die in 1824 een Kanaaldienst begon, en dit met onmiddellijk sukses. Binnen een jaar werden er in de Londense Times twee afvaarten per week geadverteerd van Tower Pier in Londen naar Oostende, evenals diensten naar Calais, Duinkerken, Dieppe en Boulogne. In modieuze kringen werd het al gauw een rage om het Kanaal over te steken. Hele gezinnen, met koetsen, paarden, koetsiers en bedienden begonnen geregeld op reis te gaan. Toch lieten de reisomstandigheden veel te wensen over. Passagiers die in 1826 op het stoomschip "The Earl of Liverpool" van Londen naar Oostende reisden, deden meer dan 16 uur over de overtocht. De band tussen P & O en Oostende bestond echter al veel langer. In 1815 was Arthur Anderson, oorspronkelijk een klerk bij de Marine in Shetland, een afgelegen eilandengroep bij de Schotse kust, in dienst getreden bij een Londense reder. De rederij was kort daarvoor opgericht door een te Oostende geboren Engelsman Brodie McGhie Willcox. De samenwerking begon officieel in 1822, zeer vlot en met stijgende voorspoed. Tegenwoordig is P & O één der grootste rederijen ter wereld met wijdstrekkende belangen in weg- en luchttransport, het verzekeringswezen, de constructieindustrie en onroerend goed.

Emiel SMISSAERT

Deze maand gaan we even door met de verzameling muziekprogramma's bewaard in het archief van onze kring. Ze bieden als het ware een doorsnede van de muzikale smaak in de betere ontspanningsmuziek van toen. Stippen we hier nogaan dat MAUHIN in die tijd le viool (ofte "chef d'attaque" zoals dat in 't frans heette) van het orkest was.

Eerst en vooral nog enkele programma's van J.B. SINGELEEE :

- Programme du Concert-Symphonie donné au Kursaal par l'orchestre symphonique, sous la direction de M. J.B. SINGELEEE, aujourd'hui dimanche 4 septembre 1870, à 7 heures.

1. En avant marche DUPPLER
2. Guillaume Tell ouverture ROSSINI
3. L'enclume, polka PARLOW
4. Les Huguenots. Fantaisie SINGELEEE  
soli : DUHEM & VANDER AA
5. Les Immortelles. Valse GUNG'L
6. Offenbachiana OFFENBACH
7. Galop Final FAUST

- idem .... Lundi 26 août 1872.

1. En avant marche DUPPLER
2. Wanderers Ziel SUPPE
3. Feische Geister STRAUSS
4. Robin des bois fantaisie WEBER
5. Polka pour piston  
composée et exécutée par Mr. SAUVEUR
6. L'Africaine, fantaisie SINGELEEE
7. Imer Fidel. Galop ZIKOFF

Dat er af en toe ook wel iets gedaan werd ten bate van de Vlaamse toondichters, bewijst het nu volgende concertprogramma waarin een cantate van F.A. GEVAERT de hoofdbrok vormt :

- Grand Concert donné le dimanche 4 août 1872 à 7 heures du soir par le société royale des chœurs de Gand sous la direction de M. Edouard DEBOS et l'orchestre de symphonie dirigé par M. J.B. SINGELEEE.

1. Ouverture de Zampa HEROLD
2. Septuor du 3e acte des Huguenots MEYERBEER
3. Elégie de Dom Sébastien, pour violoncelle DONIZETTI  
exécuté par M.G. VANDERHEYDEN, Membre de la Société.
4. Le départ des pasteurs LIMNANDER  
choeur avec soli de ténor, chanté par M. Ed. EECKHOUTE, soliste de la S.D.C.
5. La Muette-fantaisie AUBER
6. Pepita choeur MULLER
7. Jacob Van Artevelde F.A. GEVAERT.

dit was een cantate voor koor en orkest. De leerlingen van de Oostendse muziekschool verleenden hieraan hun medewerking.

X X X

Het muziekkorps van het 7e Linierregiment onder leiding van MEISSNER liet zich ondertussen ook niet onbetuigd :

- Programme du concert-harmonie donné au Kursaal par le corps de musique du 7e Régiment sous la direction de M. MEISSNER, Jeudi 3 septembre 1868, à 7 heures.

1. Marche
2. Ouverture de la médaille d'or GURTNER



3. Fantaisie sur Lucie de Lammermoor arr. MINNE
4. Uber Land und Meer, Valse GUNG'L
5. Ouverture zum Freischutz Ch. M. VON WEBER
6. La Grande Duchesse de G rolstein, pot-pourri MEISSNER
7. L'Enclume, polka LAUBE

- idem ... Mardi 12 juillet 1870   7 heures :

1. Pas redoublé
2. Ouverture de la Bohémienne BALFE
3. Fantaisie sur le Pardon de Ploermel arr. MEISSNER
4. Deutsche Lust, valse STRAUSS
5. Pot-pourri sur le Proscrit VERDI
6. Air Varié sur le motif d'Anna Bolena FESSY
7. Pour et contre, polka MEISSNER

- idem ... dinsdag 20 juli 1869 :

1. La Belle Hélène. Pas redoublé
2. Notenernte. APOLLONI
3. Fantaisie sur le Toréador ADAM
4. Valse des Gardes GODFREY
5. Ouverture du Caïd THOMAS
6. L'encl me, polka LAUBE
7. Les echo's de l'Allemagne. Pot-pourri HAMM arr. MEISSNER
8. Galop DECOO

- idem ... dinsdag 17 augustus 1869 :

1. La Charmante Rosalie. Pas redoublé FRIDT arr.
2. Ouverture de La Dame Blanche DOIELDIEU
3. Les Echo's d'Allemagne. Revue Musicale d'HAMM arr. MEISSNER
4. La Course en traîneaux, valse LABITZKY
5. Prière et finale de Moïse ROSSINI
6. Le départ. Galop DECOO
7. Pot-pourri populaire belge MEISSNER

X X X

Nu en dan waren andere militaire korpsen te horen in het Kursaal zoals blijkt uit volgende programma's :

- Programme du Concert - harmonie donné au Kursaal par le Corps de Musique du 10e Régiment sous la direction de M. WALHAIN. Aujourd'hui Mardi 14 septembre 1869   7 heures.

1. Kaiser Franz Joseph March VON WINTER
2. Ouverture du Domino Noir AUBER
3. Sara. Polka pour piston, exécutée par M. DEPERCQ G. CHRISTOF
4. Marche du Proph te (MEYERBEER) arr. WALHAIN
5. La Dame Blanche. Grande Fantaisie BUYSENS
6. Lichtenstein, valse LABITZKY.

- Programme du Concert-Harmonie donné au Kursaal par le Corps de Musique du 11e rgt de ligne sous la direction de M. A. BENDER. Mardi 15 juillet 1872   7 heures du soir.

1. Pas redoublé BENDER
2. Ouverture de Martha FLOTOW
3. Sophie Cruvelli, mazurka LEMAIRE
4. Fantaisie La Traviata VERDI
5. Rêve sur l'Océan, valse GUNG'L
6. Gastibelza ROSAR
7. Pot-pourri VAN CALCK

- idem, Jeudi, 29 août 1872, à 7 heures du soir :

1. Pas redoublé C. BENDER
2. Ouverture la Médaille d'or GURTNER
3. Fantaisie sur Mac Beth VERDI
4. L'Ardennaise. Polka de Concert WALHAIN
5. Im Frühling FESCA
6. La Royale Belge. Scottish BENDER
7. Grand Pot-pourri Burlesque et Populaire CLEMENT.

N. HOSTYN

-----  
ORGELS IN GROOT OOSTENDE : HET ORGEL VAN DE SINT-RAFAELKERK TE RAVERSYDE  
-----

"TE KOOP : PIJPORGEL 3 registers, mogelijkheid tot 4e register, voetklavier, electr.  
"aandrijving, bj. '74 (Delmotte, Doornik).  
"Inl. tel 059/80.09.08 - 059/50.54.13".

Zo vernamen we in Tips van 7.8.1980 het besluit van pastoor en kerkfabriek om het amper 6 jaar oude positieforgel gebouwd door orgelbouwer DELMOTTE, te verkopen. Op de jongste jaarbeurs te Oostende had de kerkfabriek een nogal prijzig elektronisch instrument aangekocht omdat het pijporgel maar weinig klankmogelijkheden bood en verder een paar gebreken begon te vertonen : barsten in de windlade, beschadigd pijpwerk, slechte houtverbindingen ... Vandaar ...

Beschrijving : 4 registertrekkers aan weerszijden van het klavier (verdeling baskant-diskant)

3 reële spelen : Gedekt 8'  
Roerfluit 4'  
Octaaf 2'

Er is ruimte voorzien voor een vulwerk 3st.

Het orgel heeft een mechanische register- en toetsentractuur.

Het manueel heeft een omvang van C tot G''', het aangehangen pedaal heeft slechts 27 toetsen (C-D').

Het sobere orgelmeubel is 1.45m breed, 2.40m hoog en 75cm diep.

Het orgel scijsnt een gift aan de kerk te zijn geweest.

Voor eventuele liefhebbers : het instrument staat te kijk in een garage aan de Nieuwpoortsesteenweg (Restaurant "De Ton").

Vraagprijs : 250.000 frank ...

Robert HOSTYN

-----  
VRAAG

In aansluiting met het artikel "Gaston Duribreux en zijn oorlogsthematiek" verschenen in het oktober-nummer laat de familie Dufait ons weten dat zij destijds na veel zoeken alle gepubliceerde werken van Gaston Duribreux hebben weten aan te schaffen. Eén boek ontbreekt hen nog : "De visscher" (Kunstkringuitgaven, 1942). Wie hen dat werkje kan bezorgen kan zich in verbinding stellen met Mark Dufait, Maurits Sabbestraat, 23, 8400 OOSTENDE.

O. V.

## WAT DOEN WE ER MEE.

### VAN BEPLANTINGSDIENST TOT ROTANISCHE TUIN.

De Stedelijke beplantingsdienst is in de laatste jaren herhaaldelijk in het nieuws geweest. De reden hiervan lag bij een mogelijke verhuis naar een eerder vaag gehouden plaats langs de Stuiverstraat.

Waarom de beplantingsdienst van zijn huidige standplaats weg moest werd er nooit bijgezegd. De reden was echter dat onder druk van bepaalde machten deze ruimte beschikbaar moest komen voor de bouw van ja, u weet het nog wel, een hotel en wat sociale hoogbouw. Gelukkig heeft de klassering van de "Oude watertoren", de door de Oostendse bevolking gevoerde actie "ROSJE" en de daarbij bewezen oorsprong van deze gronden, als behorende tot een geheel van een schenking van openbaar nut, voor een relatieve kalme op dit front gezorgd.

Als er nu op deze plaats niet mag gebouwd worden, is er ook geen reden om de beplantingsdienst te verhuizen. Integendeel, dan is het ogenblik aangebroken om deze dienst te valoriseren.

Dit kan zeer gemakkelijk gebeuren door, in navolging van wat sommige binnenlandse en buitenlandse steden doen, een gedeelte van de beplantingsdienst uit te bouwen tot een BOTANISCHE TUIN. Waarom een botanische tuin ?

Onze stad ontbreekt om en nabij het centrum toeristische attractiepunten, die bij minder goed weer een gedeelte van het strandleven kunnen opvangen. Anderzijds zijn de inwoners van onze stad en voornamelijk de schoolgaande jeugd op het gebied van FLORA en FAUNA maar slecht bedeed. De onechtige duinresten aan weerszijden van onze stad kunnen dit tekort niet aanvullen.

Een oplossing zou er in bestaan een hoek van de huidige beplantingsdienst te reserveren voor de typische zeekustflora, terwijl een van de in onbruik geraakte gebouwen ingericht kan worden als een centrum van de zeekustfauna. Een mooi voorbeeld van wat er op dat gebied kan gerealiseerd worden is te vinden in het Natuurcentrum van het Brugse Stadspark BEISBROEK.

Voeg hierbij een ruime serre met mooie en zeldzame bloemen ; planten en gewassen ; een kruidentuin ; een rosarium ; een heestertuin en de traditionele bloem- en plantbeddingen die de beplantingsdienst nodig heeft voor een normale werking en bediening van de stedelijke vereisten, en de zaak is rond.

Zeg nu niet dat er geen plaats is. De bedding van het vroegere zwenbad, de braakliggende gronden en de top van de reservewatertanks vormen onvermoede ruimten waar aardig wat mee gedaan kan worden.

Van educatief standpunt is het belangrijk dat we ergens een groot aantal soorten bomen en heesters samen kan aantreffen. Hiervoor zou een hervormde beplantingsdienst-botanische tuin zeer goed aanleunen bij het Maria-Hendrikapark. In een bepaald gedeelte van het park alsook in de Botanische tuin zouden de wetenschappelijke en Nederlandse naam van de aanwezige bomen heesters, planten en bloemen duidelijk moeten vermeld staan. Ook moet de mogelijkheid geboden worden dat vooral de vaste planten van dichtbij geobserveerd kunnen worden. Een plan van de totale tuin aan de ingang is een must, terwijl een goede bewegwijzering van groot belang is.

En als er dan iemand zou ter beschikking staan om de nodige uitleg te geven, rond dit de zaak meteen af. Oostende zou met weinig kosten een nieuwe toeristische attractie tot stand hebben gebracht, waaraan buiten de toeristen ook de Oostendse bevolking veel plezier aan zou beleven.

J.B. DREESEN

---

### FOTOPAGINA'S

"De Plate" bezit nog een klein overschot van fotopagina's, welke in vroegere nummers gepubliceerd werden. Wie belang stelt in één of meer van die fotopagina's, welke ook nuttig kunnen zijn voor schooldocumentatie, kan die in het Heemkundig Museum verkrijgen tegen 5 F. per blad.

G. V.

## 130 JAAR GELEDEN : VERZEN OM EEN DODE KONINGIN

"Notre bonne Reine est morte à 7 1/2 heures du matin !

"A 5 heures elle a fait appeler le Roi et tous les membres de la famille ; elle leur a fait ses adieux avec autant de calme

"et de résignation que si elle n'allait faire qu'un voyage ordinaire. Sa présence d'esprit et sa sérénité ne l'ont pas abandonnée un seul instant ; son courage et sa patience ont été admirables. C'est un ange qui semblait s'envoler vers le ciel ; "elle est morte dans les bras du Roi" (1).

Zo overleed op 11 october 1850, amper 38 jaar oud en volledig uitgeput door een lange slepende ziekte, onze eerste koningin Louise-Marie in haar paleis, Langestraat 53, Oostende.

Aan haar sterfbed stonden Leopold I, de Hertog van Brabant, haar moeder Marie-Amélie d'Orléans, haar broers en zusters. Louise-Marie had zich in minder dan 20 jaar tijd in het land algemeen geliefd weten te maken. Zelf had ze een leven vol tegenslagen achter de rug. Geen wonder dan ook dat haar overlijden en begrafenis het ontstaan van een hele stroom kunstgewrochten in de hand werkte ; heel verheven zaken naast meer volks-populaire gevoelsuitingen : schilderijen (2), litho's (3), gedenkpenningen, een praalgraf te Oostende (4), en uiteraard een massa gelegenheidsverzen die de gedachtenis aan de koningin moesten vereeuwigen.

Gedichten hoorden er dus anno 1850 nog steeds bij ; een laatste uitloper van een hardnekkige rederijkerstradie wellicht ? Hoeft het gezegd dat het bombast uit dit soort poësie droop en dat de literaire kwakiteit dan ook zeer bedenkelijk was ? In Eugène BOCHART's "Oostende à la main" (Brussel, 1861) vinden we diens eigen treurverzen op de dood van Louise-Marie terug. F.M.J. VAN MOORTSEL, Pastoor van Sint-Joost-ten-Node kroop eveneens in zijn pen en voltooide op 9 november 1850 een Treurzang bij de plechtige ter aardebestelling van de stoffelijke overblijfsels van wijlen Hare Majesteit onze dierbare en onvolprezene Koningin Louise-Marie". (5) En ook Jan VAN BEERS (Antwerpen 1821-1883) dichter en leraar letterkunde aan het atheneum van zijn geboortestad voelde zich geïnspireerd. Uit de Eeuwfeestuitgave van zijn gedichten (Antwerpen, OPDEBEEK, 1921), lichten we volgende verzen (6) :

### Bij den dood der Koningin

De Geest had mij met zich gevoerd : - ik zag  
Oostende : - niet, zoo als ik haar te voren  
Aanschouwen mocht, waar ze op heur zaestrand lag,  
In 't lauwe nat wellustig heel den dag  
Zich badend, om, blij 't avondzonneglorien,  
Met dansgewoel, en zang, en luid gelach,  
Het lied van 't tintlend watervlak te storen ;  
Ik zag haar, waar ze op d'oever van heur zee,  
Stil, onbewogen neerzat, als verloren  
In de overpeinzing van een grondloos wee.

.....

't Scheen alles angstig, doodsch ; wanneer stadstoren,  
Op eenmaal waggelende in zijn nevelkleed,  
Hoog in de lucht een kreet liet hooren,  
Die gansch den omtrek siddren deed.

Zij is dood ! Zij is dood !  
Klonk het aaklig in 't rond,  
Uit zijn koperen mond.  
Zij is dood ! Zij is dood !  
En dit klokkengebrom  
Liep in België's schoot,

Steeds verzwaaard en vergroot,  
Als een donder herom.

.....

Daar stak een wind op. - Was 't het klagan,  
Dat uit heel 't vaderland ten hemel schoot,  
Wat hij, Oostende, in wilde vlagen,  
U op zijn vleugelen kwam overdragen,  
Ten rouwzang voor de Dierbre, wie de dood  
Daar even op uw oever de oogen sloot ?

.....

Zoo deden, op de vleuglen van 't orkaan,  
Liefde en bewondering, van uit den lande,  
Als rouwbeklag onzichtbrer geesten, aan  
Dit vorstlijk sterfbed, op Oostendes strande,  
Hun hulde in beurtgezang ten hemel gaan.  
En, door wat stemme er lof werd aangeheven,  
Geen klonk er, die niet eindigde in een klacht ;  
De een riepen ; "Wie zal thans ons 't voorbeeld geven,  
Dat zij van elke deugd te geven placht ?"  
En de andre : "Wie zal onzer zich erbarmen,  
O God ! Nu gij voor eeuwig in den dood  
De koninklijke hand der moeder sloot,  
Die troost en zegen regende over de armen ?  
Wie zal den grijze, wie het kind beschermen ?  
Wie hongerigen spijzen in den nood ?"  
En al de stemmen smolten in één kermen  
Weer samen ; en, door 't schokkend luchtruim, sneed  
Plots zoo vertwijflend en zoo diep een kreet,  
Dat de oceaen, opspringend, zijne baren  
Verhief, alsof een nooitgekend ver aren  
Zijn diepste diep van ijzing siddren deed.

.....

1850

Jan VAN BEERS

Tot daar Jan VAN BEERS (hopelijk blijft het voorgaande niet te zwaar op de maag  
liggen).

X X X

Tot slot nu nog een fragment uit de mémoires van journalist Louis HYMANS anno 1877  
bij LEBEGUE te Brussel gepubliceerd onder de titel "Notes & Souvenirs". Nu gaat het  
werkelijk om een tijdsdocument, een ooggetuigeverslag van het rouwende Oostende  
anno 1850 :

"J'étais entré à l'Indépendance depuis environ deux mois, quand arriva à Bruxelles  
"la triste nouvelle de la mort de la reine Louise-Marie.  
"Elle était morte à Ostende, à la suite de cette cruelle maladie qu'elle avait dissi-  
"mulée à tous ceux qui l'entouraient. On résolut de lui faire de splendides funé-  
"railles. Je fus chargé d'en rendre compte.  
"Mes instructions portaient : "Partir pour Ostende, recueillir tous les détails re-  
"latifs à ses derniers moments, revenir à Bruxelles par le train funèbre et suivre  
"le cercueil jusqu'au lieu de repos".

"A la gare du Nord, ge trouvai De Leutre, qui avait reçu la même mission de l'Observateur, et nous partîmes ensemble pour Ostende, où nous descendîmes à l'Hôtel Fontaine. A ce même hôtel étaient descendus ou descendirent la reine Marie-Amélie, le duc d'Aumale, le prince de Joinville, M. Cuvillier-Fleury, M. Seribe, frère de l'illustre écrivain et notaire de la famille d'Orléans, puis les ministres et la plupart des hauts fonctionnaires qui devaient accompagner le train royal. Rien de plus triste qu'Ostende à cette époque de l'année. Il faisait froid, le vent soufflait par rafales ; il tombait par moments des pluies glacées. Nous vécûmes, pendant plusieurs jours, dans une atmosphère de tristesse et de deuil. Il n'y avait un peu de mouvement qu'entre l'Hôtel Fontaine et cette sombre maison qu'on appelait le Palais. La reine Marie-Amélie sortait à pied, suivie d'un vieux valet de chambre, appelé Gouverneur. Le prince de Joinville fumait sa pipe dans la cour et causait volontiers avec tout le monde. Le roi Léopold sortait parfois du palais en longue redingote et se promenait sur la digue. C'est la seule occasion dans laquelle je l'aie vu en habit civil. Au service funèbre, dans la petite église d'Ostende, je le vis sangloter".

X X X

Het paleis in de Langestraat ligt er vandaag de dag maar droevig bij, alhoewel geklasseerd. En toch kan het gebouw herleven. Want zie eens hoe het Paleis te Antwerpen of het Hôtel Bellevue aan een nieuwe jeugd zijn begonnen ! Waarom niet bij ons ?

Norbert HOSTYN

Nota's :

1. A.R.A., Papieren Ch. ROGIER, nr. 269
2. oa. door J. MEGANCK (Brussel, Kon. Paleis).
3. oa. MANGIONI, VAN CUYCK, V. DEDONCKER, H. VERDEYST.
4. Door Charles FRAIKIN, SS. Petrus & Pauluskerk, Oostende.
5. A.R.A., Fonds DE STASSART, Handschriften, nr. 188.
6. Het gedicht van VAN BEERS werd ons bezorgd door E. SMISSAERT

#### KAMER VAN RHETORICA

Een van de laatste stukken gepubliceerd door de Oostendse Kamer van Rhetorica was ook een rouwgedicht over Koningin Louisa-Maria. Een exemplaar er van berust in het stadsarchief. We laten hieronder de tekst volgen :

#### OOSTENDSCHE ROUWKLAGT

by het vertrek van het

doodelyk overhlyfsel onzer dierbare en betreurde koningin

LOUISA MARIA VAN ORLEANS

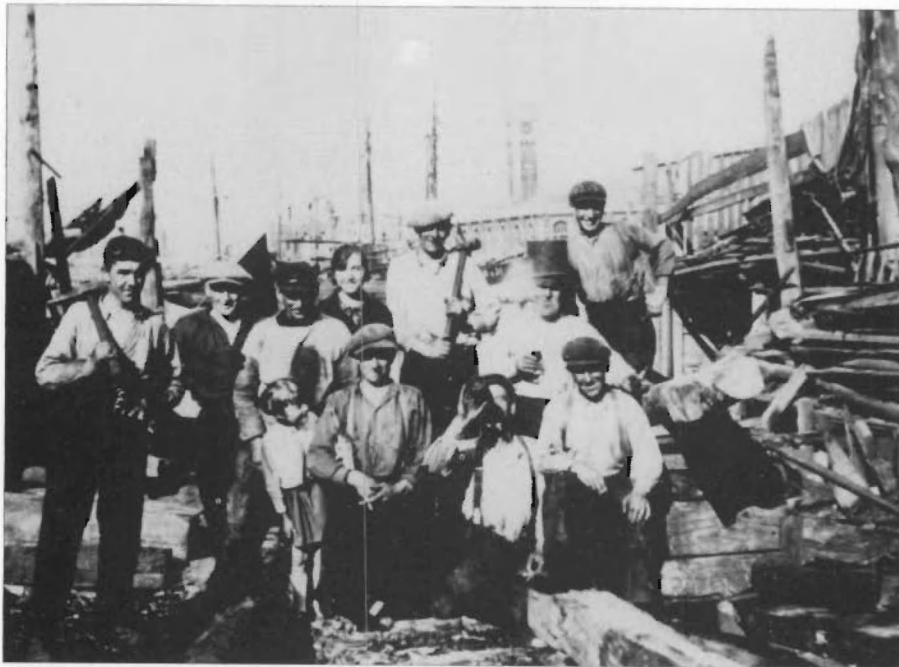
\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$

Schreit Belgen, Belgen schreit, uw vorst, uw heil behoeder  
 Verliest zyne edele Ga, zyn kind'ren hunne moeder,  
 Gy verliest 't onderwerp van algemeene min,  
 De schuts-engel van gansch het Belgisch huisgezin.  
 Schreit, Belgen, uw vorstin zoo deugdenryk zoo teder,  
 Is hemelwaerts getreën en keert hier nimmer weder.  
 Bidden wy dus te zaem op dat Gods magtige hand,  
 Nog altyd zeg'nen moge en vorst en vaderland.

Door de Maetschappy Rhetorica

## KENT U ZE NOG ?

Ter gelegenheid van het bouwen van de 0.96 "Lydie-Georgette" (eigenaar Jan Deckmijn) werd in 1930 de hieronderstaande foto genomen op de scheepswerven van Jan Borrey aan het derde dok te Oostende.



*Iste rij van links naar rechts:* Georgette Deckmijn, Pros Thiry, Robert Borrey, Frans Borrey  
*2e rij van links naar rechts:* Frans Ostin, Emiel Ostin, Jan Deckmijn (vader van Germaine en Georgette Deckmijn en schoonvader van Emiel Ostin), Germaine Deckmijn, Joseph Noté, Jan Borrey (vader van Raymond, Frans en Robert Borrey), Raymond Borrey.

Jean-Pierre FALISE  
(kleinzoon van Jan Deckmijn)



Dank zij een foto geschonken door de heer René VAN WYLIÏCK kunnen wij U uit dezelfde hoek nog een beeld geven van het IJzerpanorama, met op de voorgrond 2 Amerikaanse destroyers. Rechts ziet men de oude gasfabriek en het oude Hotel des Thermes (alias Kanonhotel). (1926 ?).

J.B.D.

## VROEGE FOTOGRAFIE TE OOSTENDE - (AANVULLINGEN)

### GHEMAR

De Heer Daniël FARASYN deelde ons mee dat het gekende huis GHEMAR uit Brussel destijds een filiaal had te Oostende. Het atelier, dat niet meer dan een houten barak zou geweest zijn, stond op de hoek van de Van Iseghemlaan en de Louisastraat, daar waar later LE BON kwam.

### LAGAST-HUYS

De kartonnen supports waarop foto's bevestigd werden betrok LAGAST van de firma's PRAGER & LODJA uit Berlijn en D. HUTINET te Parijs. (Medegedeeld door L. VANDECASTEELE).

### Mevrouw L. VAN LANDSCHOOT

De Heer L. VANDE CASTEELE signaleerde me foto's met achteraan volgende tekst :

PHOTOGRAPHIE ARTISTIQUE  
EPse L. VAN LANDSCHOOT  
OSTENDE  
RUE ST. PETERSBOURG 35  
LES CLICHES SONT CONSERVES  
ON OPERE PAR TOUS LES TEMPS

N.H.

### OOSTENDSE VERENIGINGEN IN 1841

In het september/oktober nummer van "Bachten de Kupe" deelt A. Dawyndt mede dat in 1841 voor een feest te Pervyze verschillende verenigingen een uitnodiging toegestuurd kregen. Eén vereniging uit Oostende was erbij : DE MOSTAERDSLOKKERS. Voorwaarde tot deelname was het dragen van een blazoen met de naam van de stad waaruit zij afkomstig waren en het voorafgaan van de groep van het muziekkorps.

J.H. K.

### HET VOLKSLIED IN WEST-VLAANDEREN

Met wat vertraging, wégens verblijf in het buitenland, kreeg ik het boek "HET VOLKSLIED IN WEST-VLAANDEREN" met teksten en melodieën uit de volksmond opgetekend door R. HESSEL, in handen.

Het is de eerste bundel die ik zo oprecht vind kwa inhoud en weergave van de opgetekende liederen. Tegen wat in onze leefgemeenschap aan het verdwijnen is, heeft R. Hessel een punt willen zetten door alles op te tekenen en weer te geven zoals hij het optekende. Een pionierswerk in onze tijd van radio, L.P., hi-fi, televisie en andere mechanisatie van het volksgevoelen. Daarom zoveel te meer waardevol op dit ogenblik waar nog enkelen de oude liederenschat hebben bewaard en nog... zelfs maar gedeeltelijk, kennen. We mogen de samensteller zeker niet verwijten dat hij onvolledig geweest is, hij heeft zijn uiterste best gedaan en uit de schat die nog voorhanden is met volle handen geput. Helaas is zijn werk niet een volledig overzicht van het Westvlaamse lied zoals het enkele tientallen jaren geleden nog druk gezongen werd. Er blijft nog betrekkelijk veel in de oude volkskeel zitten, menen we. Een tweede deel wordt met spanning verwacht. Intussen was het voor mij een openbaring volksliedjes die ik dacht aan Oostende gebonden te zijn, ook opgetekend uit andere Westvlaamse kelen in boekvorm te zien : het lied van de paling, onder andere opgetekend te Sint-Andries bij Brugge, en het lijflied van Irma Bubbelinne : van het nunnetje (opgetekend te Brugge). Ten zeerste aanbevolen voor verzamelaars en genietters van ouderwetse liedjes. (Uitgave in eigen beheer : R. Hessel, Hoveniersstraat, 30, 8000 BRUGGE).

J.H. K.



## VANWAAR DE BENAMING "KRUGERSHOF" EN DE WIJK "TRANSVAAL" ?

Een detailstudie getiteld : "De invloed van de Anglo-Boerenoorlogen op de naamgeving hoofdzakelijk in Vlaams-België" van de hand van J.M. Goris verdient enige uitweiding. Is gepubliceerd in het tijdschrift "Naamkunde. Mededelingen van het Instituut voor Naamkunde te Leuven...", VIII, 1976, blz. 193-256. Het artikel situeert de historische kontekst en de penetratie van Zuidafrikaanse namen in Vlaams-België in de benaming van herbergen, "Spioenkop" (enig Natals toponiem in België), namen van verenigingen en firma's, straatnamen, met een poging tot verklaring van het succes van de naam "Transvaal". In bijlage een inventaris van de "Zuidafrikaanse" herbergnamen in Vlaams-België (in Oostende het "Krugershof", Nieuwpoortsesteenweg 148) en een inventaris van de "Zuidafrikaanse" straatnamen. Niet-officieel is de wijk "Transvaal", die deel uitmaakt van het gehucht Raversijde. De benaming "Transvaal" is afkomstig van de herberg "Transvaal" (1901) die daar gelegen was en lokaal van "De Transvaalsche Boeren", een gaaiboldersvereniging te Raversijde (gedetailleerd besproken in "Biekorf", jg. 63, 1962, blz. 152). Het café kreeg later een andere naam nl. café "De Ton", doch verdween door de uitbreiding aan het vliegveld Oostende-Middelkerke.

E. SMISSAERT

## HET SCHOOLESCHIP "COMTE DE SMET DE NAEYER"

Graag wou ik nog even inpikken op de redactionele brief van de heer Standaert in het vorige Plate-nummer. Ook ik herinner me rare verhalen, die ik als kind op Sas-Slijkens, van oude familieleden gehoord heb omtrent het bewuste schoolschip.

Ik ben op zoek gegaan en vond in het standaardwerk "Vlaanderens's economische ontwikkeling" van Lodewijk de Raet. Gezien de belangrijkheid van dit werk licht ik er volgende gegevens uit : Op 19 april 1906, twee dagen na zijn vertrek uit Antwerpen, verging bij kalm weder het schip in de Golf van Gaskonje. De bevelhebber, 2 officieren, 26 kadetten en het grootste gedeelte van de bemanning vonden een zeemansgraf. Op p. 301 lees ik o.m. "Tal van tekortkomingen kwamen aan het licht, tal van beschuldigingen werden geuit, die weerklank vonden in de wetgevende Kamers en voor het gerechtshof "(...)". Waarom had de Staat de opleiding van zeeofficieren aan particulieren opgedragen en niet zelf deze taak ondernomen, vooral daar de regering zeevaartscholen te Oostende en te Antwerpen bezit, waar men onverstoord voortgaat diploma's uit te reiken !..." En verder : "Ofwel is de oorzaak niet te vinden in het feit dat men al te dikwijls oude schepen in Engeland opkocht die dan genaturaliseerd worden, en dan, bij gebrek aan toezicht, nog zo overladen worden, dat zeerampen onvermijdelijk zijn ?".

Ivan VAN HYFTE

## EEN STAKING IN 1880 TE OOSTENDE

Honderd jaar geleden kende Oostende een der eerste stakingen aan onze kust. Het waren de kelners die in volle seizoen het bijtje erbij neerlegden. Eerst waren het de kelners die in het hotel Vincent Fonteyne aan de Zeedijk stopten met werken omdat hun patroon hen nog niet betaald had. Na een korte staking hernamen ze het werk. 's Anderendaags deden hun collega's van het "Cercle du Phare" hen dit na. Ook een deel van het Kursaalpersoneel volgde hen, gevolgd nog door enkele kelners van andere inrichtingen. De zondag 22 en maandag 23 defileerden ze langs de Zeedijk en doorheen de stad. De heer Backhans recruteerde toen personeel op clandestiene wijze, met gevolg dat hij achternagezet door de stakers zich in het hotel Fontaine moest verschuilen waarop de stakers de ruiten van het hotel ingooiden. Drie manifestanten werden door de politie opgeleid en in Brugge opgesloten. Zo bloedde de staking uit.

G. V.



De laatste  
uitgegeven boeken  
zijn **ALTIJD**  
te verkrijgen bij

**INTERNATIONALE BOEKHANDEL**

**Adolf Buylstraat 33**

**8400 - Oostende Tel. 70.17.33**

**en in haar bijhuizen**



D E P L A T E  
(!)(!)(!)(!)(!)(!)(!)

Tijdschrift van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE", v.z.w.

Hoofdredacteur : C. VILAIN

Rogierlaan 38, bus 11  
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen ondertekende bijdragen.

9e jaargang, nr. 12 - december 1980.

-----

DECEMBERACTIVITEITEN

A. OOSTENDSE KLEINKUNSTAVOND

Op zaterdag 13 december 1980 om 19u30 stipt gaat onze jaarlijkse kleinkunstavond door in de typische en unieke sfeer van een heropgeknapt "VOSSENHOL" rechtover de Sint-Annakerk te Stene.

Op het programma staat de Oostendse groep "VOEKESJUUS" onder leiding van de heer Roger VANDENBERGHE en bestaande uit de volgende instrumenten ; doedelzak, contrabas, hobo, fluit, accordeon en allerlei percussie-instrumenten. Ook vokaal staan ze zeer goed hun man. Ze brengen ons typische Oostendse liedjes, volksliedjes uit Frans-Vlaanderen en de Kempen, alsook Volksdansmuziek.

Zoals altijd wordt dit optreden voorafgegaan door ons jaarlijks etentje. Op de menu staat een BREUGELMAALTIJD van de bovenste plank zoals die alleen maar in Stene kan geserveerd worden. Een reeks lokale specialiteiten worden geflankeerd door verschillende soorten groenten, bruin en wit brood, smout en boter. En van alles is er à volonté.

Het geheel is voorafgegaan door een aperitief aangeboden door de kring.

Deelnemers in de kosten 350 fr. per persoon. Hierin is maaltijd en optreden begrepen.

Inschrijvingen door overschrijving van voornoemde som op postrekening :

000-0507753-55

Jan DREESEN

Rode Kruisstraat 4 Oostende

met vermelding "INSCHRIJVING DE PLATE-FEEST VAN 13 DECEMBER 1980" en dit tot uiterlijk maandag 8 december 1980.

B. DE OOSTENDSE HEEMKUNDIGE KRING "DE PLATE" heeft de eer en het genoegen u uit te nodigen op de voordracht met documentatiemateriaal die doorgaat op :

donderdag 18 december 1980 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr. Colenstraat 6 Oostende.

met als onderwerp : HET OUDE AMBACHT SIGAREN MAKEN MET DE HAND

met als spreker : de heer Lucien DEGRAEVE.

Vóór de ontdekking van Amerika was het roken in gans Europa, Afrika en Azië - niettegenstaande herhaaldelijke tegenovergestelde beweringen - heel waarschijnlijk onbekend. Na de ontdekking van Amerika verbreidde het roken van tabak zich onweerstaanbaar over de ganse wereld. Oorspronkelijk tot aan de oorlogen van Napoleon werd tabak slechts in pijpen gerookt of gesnoven. In het midden van de 17de eeuw kwam echter bij de Engelse zeelieden ook reeds de gewoonte van het tabakkauwen voor. De legers van Napoleon brachten het roken van SIGAREN in de mode.

Het sigaren maken of rollen gebeurde oorspronkelijk met de hand en nog steeds worden bepaalde HAVANNAS met de hand gerold, maar die zijn dan ook onbetaalbaar geworden. Hoe sigaren in een huiselijk bedrijf gemaakt werden, vertald ons vanavond een ras-echte SIGARENMAKER. De heer DEGRAEVE stamt uit een geslacht van sigarenmakers die het bijltje er bij neerlegden toen de mechanisatie hen het werk uit de handen nam. Waarschijnlijk weet de heer DEGRAEVE ons ook waarom er in een bepaald Oostends liedje gezongen wordt van : "En nooit geen sigarenmaker meer aan mijn zij !". Een echte Oostendse avond over een verloren gegaan bedrijf, waarop iedereen welkom is. Zoals altijd is de toegang vrij en kosteloos en zijn ook de niet-leden van harte welkom.

J.B.D.

#### MEA CULPA

We publiceerden in ons nr. 10/1980 van de Plate op blz. 80/155 een foto van de fotograaf Gustave BURVENIGH met als ondertitel "Kleine garnalenvangster voor staketseldecor". Nu blijkt het jonge meisje op deze foto een van onze Plateleden te zijn, met name mevrouw weduwe Johanna GRIJSPEERD-MESSING, geboren in 1896. De foto geeft haar weer toen ze in 1906, dus op tienjarige leeftijd, in het Kursaal van Oostende, voor een talrijk publiek waaronder de Shah van Perzië met zijn gevolg, de rol speelde van een VISSERIN aan de zijde van de heer Robert PATFOORT (In leven schoolhoofd van de Vercamerschool). Een stevige proficiat voor ons kranig lid dat nog steeds op al onze activiteiten aanwezig is.

J.B.D.

#### DE GARRE VAN KONNEE

Ondanks de bedreiging van de heer Richard Verbanck, erevoorzitter van onze zustervereniging TER CEURE, om de eerste die ins ons tijdschrift weer over de GARRE VAN KONNEE begint de godsklop te geven, moet me in verband met het versje "Cissen stoeg te pissen in de Garre van Konnee" iets van het hart. Het versje klonk me zo Oostends in de oren dat ik het hoogstens een verspreidingsgebied in Westvlaanderen gaf. Nu vind ik in het uitstekende werk van Kannunik E. VAN DER DONCK

#### MAASEIK EN ZIJN MAASLANDSE TAAL

uitgegeven bij De nieuwe mijnstreek, drukkerij-uitgeverij van de beide Limburgen, Beck-L. Ned. 1980 het volgende vers in onvervalst Maaslands :

"Dao waas eine boor aan 't pisse	boor = boer
in 't gengske van Verkisse.	gengske = de gang
Dao kwoeme twee polisse	
dij hauwe det geziën.	
Ze brachten hem nao Hacke	
Hacke loet hem ins kakke	loet = liet
Ze brachten hem nao Pernot	
Dê houwden hem vuur zijn vot.	houwden = sloegen
Ze brachten hem nao Steyvers	vot = achterste
En Steyvers joeg hem heivers".	heivers = huiswaarts, naar /huis

Leerden de Westvlamingen het aan de Limburgers of omgekeerd ? Of is het onderwerp zo universeel dat het ook elders geciteerd wordt ...

J.B. DREESEN

## Uit de Bibliografie van Oostende (3)

### Edgard Auguin. Plages belges

#### IV De Heyst-sur-Mer à la frontière hollandaise (1899, 124 p., 54 tek.)

In dit laatste deel van zijn uitgebreide aantekeningen schetst E. Auguin ("le crayon en main") het zomerleven in Heist en Knokke. Hij resumeert het in een korte inleiding : "Vie de bonhomie patriarcale, de simplicité flamande ; vie de tranquille humeur, de large joie et de naturelle santé ... vie d'expansion familiale dont la franchise laisse à grande distance les réserves décoratives de Blankenberghe et d'Ostende".

Hij trekt er naar toe per trein. Met zijn twee zoons. Rechts de kloeke toren van Lissewege. Hoor, wat 'n lawaai ! En wat 'n stank ! 't Zijn de sluizen van het Schipdonk- en Leopoldskanaal (tekeng). Het zeewater schuimt oorverdovend tegen de ijzeren platen. Een bezienswaardigheid. (Moet ik hier aanstippen dat die sluizen intussen afgebroken en meer naar het oosten herbouwd zijn ?). Heist zelf is toch interessanter, zegt E.A.

In 1887 is Guy de Maupassant hier onverwacht geland met een luchtballon. Hij vertrok weer direct om zijn emoties te beschrijven in "Le Figaro". "Jammer", meent E.A., "C'était bien l'écrivain qui convenait pour saisir au vol les tendresses clarteuses du beau pays flamand, la brutalité massive et la candeur religieuse des pêcheurs de la rue des Crevettes. Quel beau poème en prose nous avons perdu là !".

Heist is anders dan Oostende of Blankenberghe. Het is de enige Belgische badplaats waar vissersboten rustig stranden. (Een pittoresk getuigenis daarvan is het waardevolle kleine doek - in ons stedelijk museum bewaard - van Henri Permeke (1849-1912, de vader van Constant) getiteld : "Het Strand te Heist". Op de voorgrond een Heistse schuit op het strand getrokken tegen de duinen, met ernaast het beveiligend anker. In de achtergrond : badkarren. Er is nog geen dijk). Heist heeft nog het meest weerstaan aan het modernisme. De spoorweg splitst het : aan de zee kant de hotelwijk, naar de poldervlakte toe het visserskwartier. Tussen de twee de Grave Jansdijk, min of meer verzand. Hier is het strand het wijdst, de zee het wildst, de zon het schitterendst, de duinen het dichtst bij het dorp, de vissers het natuurlijkst. "Voilà pourquoi j'aime Heyst, son vieux quartier de maisons basses, sa digue puissante, sa plage où frétille des tentes, des chapeaux, des ombrelles, des éventails, des coques de nourrices ...".

Aan het station geen rijtuigen maar karretjes voor de koffers. En de hoteliers met hun vriendelijke knechten. Allen boordevol dienstvaardigheid. En wat een copieuze en lekkere keuken. 's Morgens koffie en broodjes met garnalen. Geen luxe maar het nodige, goedkoop en in overvloed. De lakens zijn soms een beetje kort, 'un léger défaut qui leur vient des hôtels d'Allemagne, pays où l'habitude est assez volontiers de se moucher dans des draps et de se coucher dans des mouchoirs'. Voor het overige is Heist één zaligheid.

Hoe heerlijk is het op het strand, 's morgens tegen zes uur. Dadelijk is E.A. in dichtertelijke stemming. "Le vert incertain des lames laisse encore transparaître au large les dessous ocreux des sables soulevés. La mousse des brise-lames échelonnés en longs rubans soutache de velours la grève, dont la surface, monotone et plate, se répand comme un immense tapis de toile grise".

Zeven uur. Langzaam ontwaakt de dijk. Hier wordt een voorraad broden neergezet, daar worden vensters geopend. De klompen van de dijkkeerders klabetteren. Krachtige meisjes duwen een vroege badkoets naar het water. De ezels lopen het strand op. Tegen acht uur verschijnen de garnalenventsters. Vissers op rust, in rood hemd, blauwe broek, witte klompen, brengen een rollende kiosk op zijn plaats voor het festival. Op de hotelterrassen wordt gedekt voor het ontbijt. Het wordt al warmer. "La digue s'anime, les flanelles blanches courent, les cerceaux roulent, les balles bondissent, les tambourins résonnent. Heyst est éveillé ...".

# EDGARD AUGUIN



37. Le Moulin de Heyst.



Heyst 5. 9. 77  
E. Auguin

45. Ancier et baudet, à Heyst.

Is het strand hier geen paradijs voor de kinderen die naar hatelust kunnen ravotten met water en met zand ! ('n reeks tekeningen). In Oostende stikken ze in het gewoel. In Blankenberge voelen ze zich verloren. Maar niet in Heist waar golfbrekers het strand in stroken indelen en de kinderen zich als vanzelf groeperen. Auguin is hier eens drie jaar na elkaar geweest. Wat 'n plezier hadden ze a.m. bij het bouwen van zandkastelen. "Quelle hygiène, grand Dieu ! Mais aussi, quels bains salutaires, à onze heures, et quels coups de fourchettes à midi !".

En hoe gezellig en ongedwongen ging het er toe. "Point de coquetterie ; point de pose ; point de ces mille façons d'être, inventées à plaisir pour rendre insupportables les hasards de l'intimité ... un bon et brave laisser-aller honnête et franc ... la vie de famille plantureuse, indépendante ... Point de cancans et aucun snobisme ; l'air, le soleil, la vague, le bien-être, un appétit de fauve, l'océan pour se baigner, la digue pour marcher, la plage pour s'asseoir, la dune pour se rouler et dormir. Voilà la véritable volupté de ce petit pays primitif, celle de Heyst d'il y a dix ans seulement". En hij voegt erbij met een angstig voor gevoel : "Doux Heyst familial ! Que Dieu te garde des sociétés financières et du carnaval des grandes distractions mondaines !". (Zijn gebed werd niet verhoord !).

Drie dingen merk je hier op, meer dan elders : "des enfants, des nourrices et des ecclésiastiques". De band die ze verbindt ? Heel eenvoudig. "La nourrice est, dans les familles catholiques et fortunées l'alpha de l'éducation dont l'ecclésiastique est l'oméga. Et j'ai vu, chose rare ailleurs, des alphas très maigres et des omégas très gros, qui se baignaient côte à côte, sans préjugés comme sans malice". Er wordt in groepen gebed, 'les vieux, les jeunes, les nourrices, les militaires, les collégiens, les orphéonistes, les ecclésiastiques".

De badkoetsen worden hier niet door paarden getrokken zoals in Oostende. Ze worden zo ver mogelijk in het water geduwd. Je moet wel het nummer onthouden. Van alle verhuursters van badkarren had Marie Van de Pitte (geen vleiende tekening !) het meeste aanzien. Ze was klein en mager, getaand door de zeelucht en droeg een enorme strocien hoed. En altijd druk in de weer met dweilen, badkostuums, handdoekken. Onvermoeibaar duwde ze haar rollende cabines tot tegen de dijk. Nu is ze met een timmerman getrouwd en onderhoudt haar tuintje.

In Heist komen rustige mensen. Want hier zijn geen grote bals, geen luidruchtige concerten. 's Avonds kan men kaart spelen in de kursaal. In een van de zalen wordt er een beetje gedanst. Ook in de andere hotels, in besloten kring. Af en toe is er een muzikale avond. Maar om 10 u. is alles gedaan. De clientèle van de kursaal bestaat vooral uit de Belgische en vreemde aristocratie.

Nog is het verblijf in Heist gezellig en ongedwongen. "L'intérêt de Heyst n'est pas dans la distraction continue comme à Ostende. Son charme n'est pas dans l'accumulation des spectacles comme à Blankenberghe. Il est dans l'expansion, naturelle et libre, de toutes les joies de bonne société ... dans la vie à l'état de nature, corrigée par toutes les courtoisies du véritable savoir vivre."

Maar de aantrekkelijke dijk met zijn smaakvolle constructies breidt zich uit in de richting Knokke. Een ontwikkeling die het familiaal karakter van het badplaatsje dreigt te veranderen. De vooruitgang heeft al het hôtel du Phare en de kursaal aangestast. Over minder dan een eeuw (E.A. zag ver vooruit !) zullen Blankenberge, Heist en Knokke nancengegroeid zijn, over de aanleghaven (van Zeebrugge) heen. We zullen het niet meer zien, zegt E.A. "Mais, si nous devons vivre cent ans, nous irions peut-être alors, mais alors seulement, nous reposer ailleurs". (Zijn profetie is voor de oostelijke helft realiteit geworden. De fusiegemeente Knokke-Heist telt al 29.000 inwoners. Zou Auguin zich nog thuis voelen in het moderne Heist ? En wat zou hij zeggen van de nieuwste ontwikkeling waarbij hotels worden gesloopt om er flatgebouwen op te trekken ! Nu zijn er al meer dan 20.000 "tweedeverblijven"!).

Een pluspunt voor Heist zijn de matige prijzen. "A Ostende les prix sont inabordable ; à Blankenberghe, le tarif bien qu'encore élevé, a baissé un peu. A Heist

seulement, il devient raisonnable". Daarom zitten 's namiddags alle terrassen vol. Zijn voorkeur gaat naar "La Maison des Familles , rendez-vous des jeunes, des bons vivants, des hommes politiques ou littéraires, des artistes". Om de aangename herinnering heeft hij het hotel uitgetekend (heel mooi trouwens), want "la mémoire a aussi ses dettes". Van de vorige eigenaar, de ascetische heer Decorte, een belesen en ervaren man en schepen van de stad, heeft hij veel vernomen dat hij in deel I heeft verwerkt. Ook zuster Ignace, die meer dan 25 jaar schooldirectrice was in Heist, heeft hem veel geleerd.

Maandagmorgen. De kleine vloot zal uitvaren. (keurige tekst). Daar komen de vissers, vergezeld van hun vrouwen. Sommige dronken kerels worden ondersteund. Een weerbarstige zeebonk krijgt een emmer water in zijn gezicht. Nuchterder kameraden wurmen hem aan boord. Zijn geschreeuw en gestommel zullen pas stil vallen zodra de boot begint te schommelen. De vrouwen brengen de gewone spullen aan : brood, vet, wat kledingstukken, visbennen. De golven beginnen de kielen op te tillen. En weldra dobberen ze, gedreven door hun twee zeilen. Vóór de kursaal kijken oude invalide vissers ze na. De vrouwen gaan naar huis, weduwen voor twee, drie dagen en misschien de hele week, als het slecht weer wordt.

Heist heeft ook een kleine fanfare die mazurka's en walsen speelt en op grote dagen potpourri's. Een bedenkelijke mode uit Duitsland overgenomen, "un écartèlement de l'attention et du goût". Enkele jaren geleden was Verschoore dirigent, maar daarnaast ook barbier, lijstenmaker en trombonist. Hij had een net vrouwtje en E.A. bekent het : "J'aimais à me faire raser par lui ; j'aimais à laisser choisir mes savons par elle".

De vooravond van 15 augustus wordt luidruchtig gevierd. Met grappige nummers van clowns uit een rondreizend circus, met muziek van de fanfare. Later op de avond met lantaarns, voetzoekers, Bengaals vuur en een fakkeltocht. Daarna ontstaat een wilde danspartij waarin iedereen, inboorling en vreemdeling, wordt meegesleurd. Hier heeft E.A. de kermissen van Steen en Teniers beter verstaan. 's Anderdaags geweldige drukte op de markt. Vreemde bezoekers met eigen fanfare. De kerk is stampvol (portret van kerkbaljuw Ph. Kempe) en loopt dan leeg voor de processie. Met de klassieke groepen en beelden. Stoere vissers dragen hun patroon, de H. Antonius de Kluizenaar. Jonge meisjes verbeelden heiligen o.a. "Sainte Anne, apprenant à lire à la Sainte Vierge dans un livre imprimé à Bruges". Achter het H. Sacrament stappen ook katholieke vreemdelingen, Fransen, Engelsen, Duitsers. De stoet is voorbij. En onze moralist noteert : "L'heure du Bon Dieu est finie. Pourquoi faut-il que celle du diable soit si prompte à sonner ?".

Wat is er gaande op het strand ? De dijk is zwart van de toeschouwers. Ze komen kijken naar de loopwedstrijd met hindernissen, voor jonge meisjes (aardige tekening). Vissersdochters die, meestal bedrijvig in de groentetuin of in de keuken, weinig door de vreemdelingen gezien worden. Op een estrade met muziekkapel : de notabelen. Koddige loopstijl van de deelneemsters. "Ces rudes gaillardes, charpentées comme des piliers d'estacades, courant sans principes, jetant leurs hanches aux quatre points cardinaux, la tête basse entre des épaules énormes ...". En er wordt ook gewed.

Zonsondergang. Fosforescentie. Telkens geeft E.A. een fijne genuanceerde beschrijving. "Des serpents de feu ondoient sur la surface immense...". En hoe heerlijk is het in het duizend ! Spelen, lezen, tekenen, schilderen, flirten, luieriken, slapen (tekeng). Ook op het strand kan je schilderen. Als het niet te sterk waait. Die tegenvaller overkomt zijn vriend Ernest (een plezierige anekdote) die de raad krijgt de mooie molen, op de weg naar Ramskapelle, tot thema te nemen (prachtige tekening van E.A.).

Onze auteur wil met zijn twee zoons het lichtschip "Wielingen" bezoeken. In de boot van Anselmus (herinner je die zgn. zoon van "Napoleon" uit deel I). Maar het lichtschip blijkt ontoegankelijk en het wandeltochtje (2 tekeng) eindigt met zeediekte.

September. Herfststorm. Met vereende krachten worden de badkarren in veiligheid gebracht. In regen en wind. "Pas un bras étranger ne chôme. Ce qu'il faut sauver là, c'est le pain de ces pauvres gens". Van uit zo'n badkoets geniet E.A. dan van het machtig spektakel der opgezweepte golven.



Een pittoresk onderwerp vormen de ezeltjes. Er zijn jonge grijze, heel vriendelijk, en ernstige zwarte. Zo staan er 22, geheel opgetuigd tegen de dijk en genummerd. Want de liefhebber moet de ezels huren in de volgorde.

Onze tekenaar wenst nr. 7 te schetsen en wil hem daarvoor huren per uur, maar dat gaat niet. Eerst moet hij de eerste zes nemen. Joseph Hoste, de enige politie-agent van Heist (knappe tekening) wordt bijgeroepen en ook "Veyrhas, le peintre éminent des enfants". (E.A. bedoelt Jan Frans Verhas, geb. Dendermonde 1834, overl. Brussel 1896. In het museum van Schone Kunsten in Antwerpen hangt van hem : Promenade sur la plage de Heyst-sur-Mer). Maar alle discussie is vergeefs. Het reglement staat muurvast.

's Anderdaags gaat E.A. terug. Hij zal ze allemaal tegelijk tekenen. Joseph Hoste komt ook bij de ezels zitten. En E.A. aan het schetsen. De geprikkelde ezeldrijvers plegen sabotage door de ezels te doen bewegen of ermee een rondje te rijden. Maar onze kunstenaar werkt onverstoord verder. Geërgerd komt er tenslotte één nieuwsgierig toekijken. Tot zijn verbouweratie. E.A. heeft Joseph uitgetekend !

Dat artistiek probleem krijgt tenslotte een dubbele oplossing. Petrus, de grote zwarte ezel van Marie Van de Pitte (parmantekening) zal voor E.A. poseren. Bovendien zijn er de ezels van de karavaantjes die door de duinen naar Knokke trekken (hevallige tekening).

Prettig is zo'n uitstapje voor de badgastenvan Heist. "Il fait bon s'y dérober à la curiosité vulgaire des nouveaux venus d'Ostende ou de Blankenberghe". Je legt die 4 à 5 km het aangenaamst af langs het strand waar de verstandige ezels goed het verschil kennen tussen het zachte en het harde zand.

Hoe petieterig was het Knokse badplaatsje in 1890 (naaldfijne schets). Op een duintop stond er een groene vuurtoren. Bij het strand : drie tenten, drie herbergen, waaronder "l'estaminet du Congo" en een belvedere. De voornaamste bezienswaardigheid echter was de vuurtorenwachter, een origineel man met artistiekerige neigingen, die een curieuze verzameling bezat.

Knokke was toen slechts een halte waar de toeristen in een van de cafeetjes binnenstapten om de ezels wat grassprietjes te laten knabbelen en de drijvers een borrel te betalen. De kinderen beklommen de belvedere, een armzalige uitkijkpost (tekeng). Daarnaast hing hoog aan een paal, een razende Chinees, in hout uitgesneden, die met een bezwerende vinger naar de zee wees. Dat vreemd skelet verlevendigde de eenzaamheid.

In die "thébaïde flamande" kwamen zich schilders-kluizenaars begraven. Ze logeerden in de kamertjes van de "Congo". Een stormnacht moet daar schrikwekkend geweest zijn. Naar kunstenaarszede waren de houten binnenwanden versierd met aforismen die het moreel van de artiesten uitdrukten. Zo b.v. "L'art est un mensonge, comme celui que murmurent les lèvres passionnées de la femme adorée. Mais comme lui, il est divin".

Maar wat is Knokke aan het veranderen. "Aujourd'hui (1895) tout s'y transforme de plus en plus. O profanation du progrès !". Nu ligt er een dijk van 500 m. met grote hotels : Beauséjour, Cygne, Phare, Grand Hôtel de Knocke ... De kiem van een grote badplaats. Knokke heeft nog een familiaal karakter zoals Heist 20 jaar geleden. Maar hoelang zal die idylle nog duren ?

Van op de vuurtoren (tekng) overziet onze natuurminnaar de uitgestrekte zandvlakte, het Zwin, de Zee. In het noorden Walcheren, in het zuiden Knokke-dorp met zijn kerktoren en zijn twee molens. Hij loopt van de Knokse dijk naar het dorp. Een ellendige boomloze weg van 2 km, een stuk van de oude Grave Jansdijk. "Trajet excellent pour les cordonniers".

En hij voorziet alles. "Le jour où l'Etat fera, du village à la mer, une route solide, bien entretenue et ombragée, la fortune de Knocke sera certaine". Er is al een maatschappij gesticht om de arme duinen hier om te toveren in een vakantieverblijf. Er zijn al villa's gebouwd. En bijbels geïnspireerd merkt E.A. op : "C'est un peu comme dans l'Evangile. Ostende a engendré Blankenberghe qui a engendré Heyst, qui est en train d'engendrer Knocke. Seulement je me demande ce que Knocke pourra bien engendrer. Au delà, plus rien".

Nu is Knokke (bijna) nog "heureusement à l'état nature ... un ravissant petit trou ...". Waar enthousiaste schilders naartoe trokken. (E.A. noemt ze niet maar bedoeld zijn o.m. Verwee - die er zijn borstbeeld heeft - Van Rijsselberghe, Rops, Artan). "Tout cela disparaît peu à peu". Wie nog stilte willen vinden moeten voortaan, zoals de konijnen en de duinvogels, het Zwin intrekken. (Ik hoef hier niet te herhalen hoe Knokke zich sindsdien ontwikkeld heeft tot een luxebadplaats).

Terug naar Heist op de ezels die het liefst lopen langs smalle wegeltjes tussen hoge struiken waarvan de takken je gezicht zwepen. Onverwacht galoperen ze weg en gooien vaak hun berijder af. Rieken ze hun Heistse stal dan zijn ze niet te houden en stormen de helling af naar het strand. De toeristen zijn hier onvoldoende beschermd. De ezeldrijvers van 15 jaar (bijzonder fraaie tekening van ezel en jonge menner), die alleen hun eigen dialect kennen, scheppen er plezier in de dieren aan te drijven als men ze doen stil houden wil en ... omgekeerd.

Helaas, de vakantie en de wandelingen zijn voorbij. Onze scherpzinnige en ontvankelijke commentator moet afscheid nemen. Voor goed. Bekommerd, maar toch bescheiden en sceptisch, vraagt hij zich af welk lot zijn aantekeningen zullen kennen. "... ces trop nombreux croquis ... ces notes prises au vol ; exagérées, souvent ; banales, peut-être ; sincères, le plus possible ; méchantes, jamais". Velen zullen er waarschijnlijk weinig aan hebben. Over tien jaar kan de belangstelling stijgen uit nieuwsgierigheid naar wat de huidige generatie heeft kunnen boeien. "Parcourra-t-on alors avec moins d'indifférence ce travail de plusieurs années, cet ensemble de documents, littéraires ou artistiques, dus à la plume et au crayon du même inconnu voué très probablement à l'oubli ?".

Hij heeft nog hoop. Vele oude schetsen, soms een eeuw lang verwaarloosd, worden opgezocht "moins pour le talent fort douteux de leurs auteurs que pour les détails de moeurs qu'ils consignent ingénument. Et c'est tout ce que ceux-ci méritent. Peut-être, en l'an 2.000 seulement, feuillera-t-on distraitement, dans un fonds de vieille librairie, ces alinéas, ces titres, ces esquisses oubliées, ces portraits inaperçus aujourd'hui ? ... mes naïvetés lourdes, mes admirations absurdes, mes étonnements, mes joies ...".

Morgen gaat hij weg. Hij is één maand in Heist gebleven en zegt niet zonder ontroering, adieu aan zijn zomervrienden uit Frankrijk, Brussel, Luik.

En zo eindigt dat merkwaardig relaas van een onovertroffen vakantieganger.

X X X

Beminnelijke, veelzijdig begaafde Edgard Auguin. Zo menselijk was je bezorgdheid om je geesteskinderen. Ruim verspreid is je roem niet. De nuchtere titel "Plages belges" hebben velen waarschijnlijk niet uitnodigend gevonden. Sommigen hebben je zelfs hooghartig miskend.

In het nummer van 28 juli 1966 heeft het weekblad "Pourquoi Pas ?" een spottend hoofdartikel gewijd aan je kostbaar werk en dat als een koddig curiosum afgemaakt onder de stupiede kleinerende titel "Les secrets de vacances de grand-papa". De anonieme schrijvelaar verwringt of verraadt er schaamteloos, op verscheidene plaatsen de oorspronkelijke tekst. Een voorbeeld. Bij het hoofdstuk "Ostende-Etape de Londres à Calcutta", deel II, waar de uit Dover komende zeezieke maalbootpassagiers beschreven worden, heeft de Brusselse Beotiër het over : "l'arrivée de la malle de Calcutta qui débarquait des passagers à Ostende". Plomp onwetend betitelt die cultuurvandaal, jou, hoogstaande Parijzenaar, als "un joyeux peintre alsacien" en noemt je neerbuigend "le bon Edgar". Zo trapt arrogante onwetendheid en onbevoegdheid een fijnbesnaard kunstenaar in de vergetelheid. Je volle naam Edgard Auguin, je bezielde beschrijvingen, je sierlijke tekeningen moest niemand kennen.

Noch in Frankrijk noch in België sta je vermeld in biografische woordenboeken of grote literaire naslagwerken. Je hebt immers geen gedichten en geen romans geschreven en volgens een enggeestige opvatting ben je dus geen literator. Maar om je suggestief

en poëtisch woord verdien je die naam dubbel en dik. Het achtdeilig repertorium van de alleswetende E. Bénézit, met zijn blufferige titel (Dict. crit. et docum. des peintres, sculpt., dessinateurs et graveurs de tous les temps et de tous les pays, nouv. édit. 1966) kent je ook niet. Maar in je beste tekeningen ben je onbetwistbaar een waarachtig plastisch kunstenaar.

Meer nog - en dat is het voornaamste - als belangloze, charmante en voortreffelijke getuige van een stuk verleden van onze badplaatsen, van onze Vlaamse kust "in de kering", heb je bij allen die je leren kennen hebben, een plaats in hun hart veroverd.

G. BILLIET

N.B. Onze Stadsbibliotheek bezit 3 exemplaren van het hierboven besproken werk van E. AUGUIN.

3 OOSTENDENAARS OP CEYLON ANNO 1753

Enige passages uit : Memorie door den afgaanden Heer Gouverneur van Ceylon JOAN GIDEON LOTEN (1) aan desselfs vervanger Jan Schreuder ged:den 23n Februari 1757.

's Konings dankbetuyging  
voor de priesters onder  
afzending van vier  
Europeesche gevangenen.

En in het laatste van hetzelfde jaar 1753 sag men gelijk omstandiglijk bij de afgaande Bataviasche brief van den 20 January 1754 te zien is, ten kasteele verschijnen (2) een zeer gedistingueerd gezantschap, betuygende 's Konings uytneemende blijdschap wegens de geluckige overbrenginge in Zijne Majesteits land der zoolang gewenschte Siamsche priesters, en tot erkentnisse van de aan dien vorst daardoor bewezen buytengemeene groote dienst eenige mede buytengewone aanzienlijke geschenken aanbiedende, waar en boven de gezanten uyt 's Konings naam ons hebben overgegeven vier Europeërs als eenen Engelschman en drie Oostendenaren, welke toen voor drie en dertig jaaren aan dit eyland schipbreuk geleeden, in Kandi gekomen en aldaar zoo lang zijnde aangehouden nu ten verzoeke der Siamsche priesters derzelver vrijdom nevens hunne in Kandi gehuwde vrouwen en daarbij geprocreeërde kinderen hebben verkregen, med verzoek aan die luyden transport na hun land te bezorgen.

Kort hierop deed het Hof door een aanzienlijk gezantsschap verzoek om de daar tegelijk mede uyt Kandi afgekomen gezanten des Konings van Siam een vaerdig transport na Batavia te bezorgen, ten eynde van daar na Siam te retoornaeren, hetgeen hun ook op het spoedigste med het schip van Kasteel van Tilburg is verleend geworden.

Deze Siamsche gezanten in vijf persoonen bestaende boden ons met veel ernst aan om van hun over te neemen drie getande eliphanten van den Kandischen Koning (3) aan haar vereerd, med dewelke zij zig betuygden als in hun eygen land geheel niet zeldzaam zijnde, grootelijks belemmerd te vinden, wij hebben gemeend deeze aanbieding te mogen accepteeeren, niet onder den naam van koop, om van de zijde der Kandianen alle opvatting van belediging te eviteeren, maar onder schijn eener gifte die wij med een wedergeschenk op ontrend de helfte der waarde van die beesten geschikt hebben, waardoor met een winstje op Jaffenapatnam heeft kunnen behaalen en 's Compagnies schip van een zoo schaadelijk emploi libereeren.

Medegedeeld door de Heer  
F.J. DE JONGE uit Preda

Noten :

1. Joan Gideon Loten = bekend als "de Naturalist Gouverneur". (1752-1757)
2. Kasteel = woonplaats Gouverneur te Colombo.
3. De Koning van Kandy = Kirti Sri Raja Sinha.

Vergeeten Oostendse Schilders - XII : de Dames DE PAPE, JACQUART-RUCLOUX, ROYON,  
DE COCK, DONNY en LEVY.

---

Deze maand zijn de dames weer eens aan de eer. We hebben het over 6 amateur-schilderessen die rond de eeuwende te Oostende werkzaam waren. Uiteraard waren alhier net als elders wel méér dames bedrijvig met het penseel. Aquarelletjes schilderen behoorde immers tot de standaard-educatie van welstellende juffrouwtjes. Maar de 6 hoger genoemden stelden tentoon tijdens semi-officiële salons, en dat geeft hen meteen een meer professioneel karakter.

Tot nu toe ben ik er niet in geslaagd meer gegevens over hen te vinden. Dat is ook niet zo noodzakelijk. Bedoeld is onze leden, die werkjes van hen mochten hebben, toch iets mee te delen over het wat, hoe, wie en wanneer ervan.

Vermoedelijk bevindt veel werk van deze dames zich nog in privé-bezit in het Oostendse.

Alle aanvullingen blijven welkom !

#### Madeleine DE PAPE

Madeleine DE PAPE woonde eerst in de Sint-Pietersstraat 2, in de schaduw van de "Peperbusse" ; in 1913 vinden we haar terug in de Muscarstraat 42.

Ze was een lid van de "Cercle Artistique d'Ostende" die op 5 november 1908 in het atelier van Jan DE CLERCK werd gesticht. Samen met Louis ROYON en Jef DE BROCK was ze commissaris van het "2e Salon des Peintres Ostendais" in het Kursaal van 11 tot 25 april 1909 georganiseerd.

Zelf stelde ze toen vijf werkjes tentoon :

- 2 pentekeningen : "Gros Temps-marine" en "Soleil couchant"
- 3 aquarellen : "Marguérites", "Panier de Fleurs - Anthémis" en "Tulipes". (1)

In het 4e Salon (1910) was ze er terug met 5 schilderijen : "Bloemen en vruchten", "Mand met viooltjes", "Anemonen", "Dreef van het kasteel DE SAVENEL te Nethen in Brabant" en "Marine" (2).

Het Heenkundig Museum "De Plate" bewaart een grappige pêle-mêle getiteld "Le Cercle Artistique d'Ostende à son vice-président, 18 mai 1912", en samengesteld uit silhouetten, muziek van M. VANHESTE, foto's en een lang gedicht, alles in verband met de vele verhuisperikelen van de "Cercle". De silhouetten, de leden van de "Cercle" opstappend achter een verhuiskar voorstellend, zijn gedeeltelijk door Madeleine DE PAPE getekend, blijkens de signatuur.

De catalogus van de "Exposition des Beaux-Arts 1913" ingericht door de "Cercle Artistique d'Ostende" vermeldt 6 aquarellen van Madeleine DE PAPE : "Nethen (Brabant)", "Vieille Eglise", "Un oasis dans les dunes", "Au long des dunes", "Ruisseau (Moere)" en "Environs de Nethen".

Nethen is een dorpje ten zuiden van het Meerdaalbos, in de nabijheid van Heverlee en Overijse.

#### Mevrouw JACQUART-RUCLOUX

Woonde te Raversijde ; stelde tentoon tijdens het Paassalon 1909 van de Oostendse "Cercle Artistique" (1) :

"Klaprozen" (olieverf), "Vruchten" (olieverf) en "Margrietten" (olieverf). Met de eerste twee schilderijen zou ze eerder een gouden medaille behaald hebben te Bordeaux en Limoges, met het laatste een zilveren medaille te Lille.

Het Museum voor Schone Kunsten bezit een werk van haar ("Rozen").

#### Lucie ROYON

Wellingtonstraat, 11.

Geboren te Oostende op 10 april 1886, gestorven te Nice op 15 maart 1940 ; zuster van Louis ROYON, de beroemde marineschilder, die volgend jaar behandeld wordt in deze artikelenreeks. Familiaal verwant met de kunstschilders BEERNAERT, HAMMAN en VAN CUYCK.

Stelde tentoon tijdens het Paassalon 1909 van de Oostendse "Cercle Artistique" :  
"Stilleven" en "Begijnhof te Brugge" (1).

Elisabeth DE COCK

Kerkstraat 26, Oostende

Stelde eveneens tentoon tijdens het genoemde salon van 1909 (1) : "Matin-Nieuport"  
(olieverf).

Mevrouw A. DONNY

Woonde Wellingtonstraat, 33

Ze stelde tentoon tijdens het 2e Salon van Oostendse schilders (1909) met volgende  
drie olieverfschilderijen : "Capucines"  
"Nature Morte"  
"Oeillets" (1)

Marie LEVY (3)

Huwde met Carlos VAN HALME, zoon van Isidore VAN HALME.

Ze hadden drie kinderen : Berthe, Claire & Pedro. Ze woonden in de IJzerstraat, 3.

Mevrouw VAN HALME-LEVY was in januari 1894 medestichteres van de "Cercle des Beaux-  
Arts d'Ostende", samen met Emile SPILLIAERT, James ENSOR, Antoine DUJARDIN, Félix  
BUELENS, Auguste MUSIN en nog enkelen. Ze stelde tentoon tijdens de Salons van die  
kunstkring.

In de verzameling van de Oostendse Familie VAN CAILLIE vonden we talrijke schilderijen  
van Marie LEVY terug. Het zijn bijna allemaal werken die uiterst interessant zijn  
voor de iconografie van onze stad. Haar kunst kunnen we omschrijven als "beter amateurs-  
werk" in realistische stijl.

- 2 GEZICHTEN OP HET KANAAL OOSTENDE-BRUGGE  
Tentoongesteld te Oostende in 1894.  
Het ene werkje is een gezicht op het oude kerkje van Slykens
- TEERPUT IN EEN TOUWSLAGERIJ AAN DE LIJNDRAAIERSTRAAT  
Tentoongesteld in het Driejaarlijks Salon van 1900.
- HET MOLENDORP
- DE SMIDSE VAN SCHEPENS IN DE CHRISTINASTRAAT
- DE VAART TE SAS-SLYKENS  
olie op doek
- BINNENZICHT IN DE SINT PETRUS & PAULUSKERK VOOR DE BRAND  
olie op doek
- BINNENZICHT IN DE SINT PETRUS & PAULUSKERK NA DE BRAND  
olie op paneel
- BOTEN OP EEN VAART  
olie op doek.

Norbert HOSTYN

nota's :

- (1) : Cercle Artistique fondé le 5 novembre 1908. 2me Salon des Peintres Ostendais.  
Kursaal d'Ostende 11 au 25 avril 1909, Oostende, 1909 (catalogus).
- (2) : Cercle Artistique d'Ostende. Quatrième Salon au Kursaal 1910, Oostende, 1910  
(catalogus).
- (3) : Met dank aan André & Filip VAN CAILLIE.

## Inventaris van het Archief van het "Bestuur van het Zeewezen" (1830-1976)

Deze zeer lijvige en uiterst gedetailleerde "Inventaris van het Archief van het "Bestuur van het Zeewezen" 1830-1976" (Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1979, 8<sup>o</sup>-gr., 662 blz.) werd op degelijke wijze samengesteld door Cyriel Vleeschouwers, assistent. 92 pagina's "Ter Inleiding" gaan de eigenlijke inventaris vooraf.

Daarin biedt hij een Schets van de administratieve geschiedenis van het Bestuur van het Zeewezen (Ministeries met bevoegdheid over het Zeewezen, Indeling in kantoren) ; Klasseringsschema van de inventaris : het Bestuur van het Zeewezen en zijn archief (lijst der bundelnummers in het Bestuur van het Zeewezen) ; Het Bestuur van het Zeewezen en het Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën (Algemeen Rijksarchief ; Rijksarchief in de Provinciën) ; Archivalia over het Zeewezen. Vijf bijlagen worden toegevoegd aan de Inleiding, waaronder: Waterschoutsambt te Oostende (klassement R. de Bock-Doehaerd) ; Concordantie referenties Nationaal Scheepvaartmuseum te Antwerpen met huidig klassement ; Waterschoutsambt te Zeebrugge (klassement M. Van Osta). Wij geven nu de hoofdlijnen van de indeling van de inventaris bondig weer :

### BESTUUR VAN HET ZEEWEZEN :

- 1) ADMINISTRATIE : algemeenheden, personeel, boekhouding.
- 2) EXPLOITATIE : I. Pakketboten Oostende-Dover  
II. Loodswezen, slepen, redding, verlichting, seinen en peilingen.
- 3) KOOPVAARDIJ : I. Economie : individuele scheepsdossiers : aan-en verkoop schepen ; scheepshouw ; toelagen aan Koopvaardij ; scheepskrediet voor nieuw-, om- en inbouw Zeevisserij België ; Transatlantische lijnen ; internationale verdragen of conflicten.  
II. Sociale zaken : Hulp- en Voorzorgskas der zeelieden varende onder Belgische vlag (H.V.K.) ; Zeevaartpolitie (Waterschoutsambt Brussel, Oostende, Antwerpen en Gent Zeebrugge) ; Belgische Pool der Zeelieden ter Koopvaardij (Antwerpen) ; Onderwijs (zeevaartscholen, Psychotechnisch Comité ; onderwijs Koopvaardij en Zeevisserij ; Herinrichting Zeevaartonderwijs ; Hogere Zeevaartschool te Antwerpen, Belgische Zeevaartvereniging ; Rijkemarinieschool te Oostende).  
III. Wetgeving en Documentatie : Wetgeving ; Documentatie (juridisch, sociaal, technisch, buitenland, verdragen, juridische afvieszen en artikels) ; Tentoonstellingen en congressen.  
IV. Havenbelangen :
  - Binnenlandse havens : Havens Antwerpen, Gent, Brussel ; Brugge, Zeebrugge ; Brussel ; De Panne, Gent, Leuven, Luik, Nieuwpoort, Oostende ; Belgische havens.
  - Buitenlandse havens : Buitenlandse havens en zeevaartinstellingen ; Verslagen van ambassades en consulaten
- 4) TECHNISCH BESTUUR : Pakketboten.
- 5) BINNENVAART :
  - A. Kabinetdossiers : laureaten en eredekens van de Arbeid.

B. Algemene politiek van vervoer te water : Infrastructuur ; Vloot ; Technische aspecten : bouw der schepen, onderdelen, reglementen ; Vrachten ; Verzekering, Rechten, Deviezen ; Organismen en Congressen ; Nederlands-Belgische betrekkingen.

6) ZEEVISSERIJ :

- Lijst der vissersboten.
- Vlootwijzigingen.
- Hulp- en Voorzorgskassen. Sociale zekerheid vissers.  
Stichting Godtschalck - Gemeenschappelijke Kas voor de Zeevisserij - Herziening arbeidsongevallenwet en zeeongevallenwet.
- Onderwijs Zeevisserij :
  - x Onderwijs Zeevisserij. Inspectieverslagen.
  - x Brevetten, beurzen, examens.
  - x Toelagen, Begroting. Wedden : Begroting onderwijs ; Onderwijs en onderzoek. Algemene bundels ; Wedden van het onderwijzend personeel ; Toelagen aan Visserijscholen.
  - x Rijkvisserijschool. Koninklijk Werk "IBIS" : Uitgavenstaten en uitbatingsstaten ; Uitbetaling van toelagen op wedden van het personeel ; Toelagen ; Balansen ; Varia.
  - x Scholen van zeevisserij-onderwijs.
    - Vrije vissersscholen.
    - Vrije Vissersschool te Oostende
    - Scheepsjongensschool te Oostende.
    - Stedelijke vissersschool te Oostende.
- Zeevisserij. Zeeonderzoek.

BELGIE IN OORLOGSVERBAND MET NASLEEF :

1) WERELDOORLOG 1. LE HAVRE EN LONDEN

- a) Studies en documentatie : Lloyd Royal Belge N.V. ; Studies Hendry de Vos : "Raadgevende Commissie van het Zeewezen".
- b) Vrachtenkantoor : Documenten ; Vrachtenkantoor in werking ; Opeising ; Toestand der vloot ; "Commission for Relief in Belgium".
- c) Verzamelplaats der zeelieden.
- d) Oorlogsschade : Frijsgerecht ; Verlies en herstel Belgische koopvaardijvloot ; Zeevisserij ; Wapenstilstand en Vredesconferentie.

2) WERELDOORLOG 2. BESTUUR TE BRUSSEL

- Dienst Mobilisatie en Vracht : Havencommissariaat ; Zending Casteur ; Militair ; Brandstof schepen ; Tonnement ter beschikking ; Omzendbrieven ; Documentatie ; Opeising ; N.A.T.R.A.M.A.
- Scheepvaart in oorlogstijd.
- Oorlogsschade ; Dienst voor Identificering en Vereffening der onbeheerde goederen in het buitenland, toebehorend aan of bestemd voor Belgen ; Vereniging voor Onderlinge Zeeverzekeringen tegen Oorlogsrisico ; etc.

- Dienst voor Overzeesch Vervoer : Herinrichting van D.O.V. in 1945 ; Individuele schepen D.O.V.

3) WERELDOORLOG II. REGIE VAN HET ZEEWEZEN TE LONDEN LATER TE BRUSSEL

Frans-Brits Coördinatie-comité. Comité voor economische oorlogsinspanningen.  
Belgische Economische Zending.  
Belgian Shipping Advisory Committee.  
Belgische Dienst voor Beheer en Liquidatie.

I. KABINET

II. ADMINISTRATIE

A. BESTUURLIJKE AFDELING :

1. Personeel

2. Rekenplichtigheid en wedden

3. Waterschoutsambt :

- Marinerechtbank
- Bemanningen
- Bemanning in U.S.A.

4. Maatschappelijke zekerheid :

- Gemeenschappelijke Kas der Koopvaardijvloot
- Gemeenschappelijke Kas der Zeevisserij
- Hulp- en Voorzorgskas
- Lonen : Koopvaardij : Lonen en Vergoedingen. Loonschalen ; Delegaties ; Spaarkas der zeelieden. "Continucus Service bonus" ; Bijdragen gestort per rederij of per schip ; Sleepbotenpersoneel.
- Werkloosheid.

5. Admiraliteit :

- Royal Navy. Belgian Section
- Belgian Naval Control Officers
- Kanonniers.

B. UITBATING :

1. Staats- en handelsvloten :

- Rederijen : C.M.B.-A.M.I. - John Cockerill Line - L. Dens & Co. Ltd. en Deppe - Rederij René Geurts - Rederij M. Goossens - United States Lines.
- Schepenbundels : Dossiers per schip
- Allied Tonnage Replacement Scheme
- Pakketboten : Teruggave en heruitrusting der pakketboten door Britse regering
- Sleepboten, Kleine schepen.
- Time-charter ; Gross charter.
- Inval Normandië 1944. Liberator-charter.

2. Verzekeringen : Algemeen - Koopvaardij ("Surplus Marine Insurance") - Zeevisserij.



### 3. Zeevisserij :

- Verlaten van België. Opeising.
- Verstiging in Engeland. Opvang.
- Vestigingsplaats.
- Administratie : vloot, bevoorrading, studies.
- Vergoedingen aan schipbreukelingen in visserij.
- Uitbating.
- Opeisingen (oorlogsdienst)
- Time-charter.
- IJsland-visserijschepen voor Kongo-bescherming.

### C. TECHNISCHE DIENST :

1. On-survey per schip.
2. Zeevaartonderwijs : Visserijschool Brixham - Visserijonderwijs te Preston en te Swansea - Zeevaartschool Southampton - Zeevaart-Radio-telegrafistenschool.

### 4) NA-OORLOG

- I. Dossiers op Kabinetsniveau : afrekening tussen Britse en Belgische regeringen.
- II. Internationale organismen :
- III. Varia.
- IV. Staatsuitbating.

Om de inventaris algeheel en grondig te kunnen ontsluiten, heeft de samensteller uitvoerige registers gemaakt van persoons- en plaatsnamen, organisaties, rederijen en schepen. C. Vleeschouwers publiceerde onlangs ook een artikel in het tijdschrift "Archief- en Bibliotheekwezen in België" (XLIX, 1978, nrs. 3-4, pp. 504-540 en L, 1979, nrs. 1-4, pp. 84-101) over de "Administratieve evolutie van het Bestuur van het Zeewezen 1830-1978" (administratieve geschiedenis van dit Bestuur en haar ambtenaren). Ingelijks afgedrukt in het tijdschrift "Archief- en Bibliotheekwezen in België", deel 50, nrs. 1-4, 1979, pp. 30-83, een bijdrage van C. Vleeschouwers over "Het bestuur, respectievelijk de Regie van het Zeewezen tijdens de Tweede Wereldoorlog". Beide historische studies zijn grondig uitgewerkt, voor belangstellenden zeer boeiend en knap verwoord.

Emiel SMISSAERT

### BELGISCHE KOOPVAARDIJSCHEPEN in 1829

Uit een artikel van Alex DEVOS verschenen in de MEDEDELINGEN van de MARINE ACADEMIE deel XV met als titel :

De Antwerpse Koopvaardijvloot omstreeks 1830 met Vlootlijst der Belgische Koopvaardij-schepen in 1829 - 1835 lichten wij de volgende inlichtingen met betrekking tot OOSTENDE ... In het register van het Bureau Veritas voor het jaar 1829, zijn in totaal 182 Belgische Schepen vermeld, waarvan er 21 OOSTENDE als thuishaven hebben...

In een bijlage zijn deze schepen opgenomen met volgende inlichtingen : naam, scheepstype, tonnemaat, bouwjaar, thuishaven, naam reder of eigenaar, naam van de Kapitein, jaar van uitgifte van de register, waaruit de inlichtingen werden verzameld.

Op de vlootlijst 1828 - 1835 komen 41 schepen voor met thuishaven OOSTENDE.

J.B. DREESEN

Het jaar 1878 betekende in twee opzichten een mijlpaal in de muziekgeschiedenis van Oostende. Het was uiteraard het jaar waarin het nieuwe Kursaal werd ingehuldigd. Anderzijds werden er in 1878 enkele belangrijke reorganisaties doorgevoerd in de muziekschool, die zo stilaan de kinderschoenen aan 't ontgroeien was.

Anno 1878 stelde de muziekschoolcommissie, bestaande uit de Heren Ch. JANSSENS, J. MARION, E. VAN DER HEYDE, J. KINT & J. VAN CLEEMPOEL voor als schooldirecteur iemand aan te stellen die deel uitmaakte van het Kursaalorkest. Zijn loon zou 2.500 Fr./jaar bedragen.

Tevens werd het zwaartepunt in de doelstellingen van de school verlegd. Het leveren van bekwame musici voor het Kursaalorkest en voor andere Oostendse muziekensembles kreeg voorrang, terwijl ook bepaald werd dat het lerarenkorps deel moest uitmaken van het Kursaalorkest.

Zo had Oostende dan toch een vaste kern musici die er zowel winter als zomer een verzekerd inkomen hadden (de meeste orkestlieden werden slechts voor het seizoen gecontracteerd en speelden 's winters te Gent, Brussel, Liège of elders).

#### FRANCOIS DE MOL

Tijdens de Gemeenteraad van 7 november 1878 werd François DE MOL tot muziekschooldirecteur benoemd. Hij was de broer van Willem DE MOL (1846-1874), de toondichter van het destijds populaire "Ik ken een lied". François DE MOL, geboren te Brussel in 1844 had zijn studies gedaan aan het conservatorium aldaar, en was er nadien organist van de Begijnhofkerk. Korte tijd was hij dan titularis van de orgelbank in de Saint-Charles te Marseille.

In de jaren 1872-1875 was DE MOL harmonieleraar te Marseille, terwijl hij er ook directeur was van de "Concerts Populaires".

Anno 1876 werd hij dirigent van het "Théâtre Nationale" te Brussel om dus in 1878 aan het hoofd van de Oostendse muziekschool geplaatst te worden.

Hij was de componist van de opera "Le Chanteur de Médine", van een ouverture "Ambiorix" en van een "Gavotte Favorite". François DE MOL stierf te Oostende op 29 november 1883, amper 39 jaar oud.

Als directeur van de muziekschool en pianoleraar werd hij dan opgevolgd door de Luikenaar Joseph MICHEL (aangesteld in de Gemeenteraad van 18 december 1883).

#### DE MUZIEKSCHOOL ONDER HET BESTUUR VAN FRANCOIS DE MOL (1878-1883)

In het schooljaar 1881-1882 telde de school 217 leerlingen.

Het lerarenkorps was als volgt samengesteld :

Notenleer : Jos VAN DER AA  
Ernest PIERKOT  
E. LIMBOR  
Ch. HAES

Koperblazers : Ernest PIERKOT

Houtblazers : Jos VAN DER AA

Cello-contrabas : Ch. HAES

Viool-alto : E. LIMBOR

Piano : François DE MOL

Ernest PIERKOT werd op 27 juli 1857 geboren te Cul-Des-Sarts. Op 10 november 1879 werd hij benoemd als professor in de muziekschool. Omstreeks 1882 was zijn adres Warschaustraet 16.

E. LIMBOR was tevens Muziekleraar aan het Atheneum. Hij woonde in de Van Iseghemlaan 59. LIMBOR overleed op 9 mei 1895.

Ch. HAES overleed op 4 oktober 1883 en werd als celloleraar opgevolgd door de Gentenaar Hippolyte VAN ACKER (Gemeenteraadsbesluit van 18 december 1883).

EN DAN HET KURSAAL !

In 1865 al gingen stemmen op om het bestaande houten Kursaal te vervangen door een meer prestigieus gebouw in steen. Jarenlang werd in de Gemeenteraad over de pro's en contra's gepalaberd. Pas in 1875 kon na veel moeilijkheden de eerste steen van het nieuwe Kursaal worden gelegd. De werken vorderden snel en op zaterdag 22 juni 1878 kon het Kursaal II ingehuldigd worden.

Platen 8 & 9 in het herdenkingsalbum "Kursaal 100 1875-1975" van F. EDEBAU ter gelegenheid van het zogenaamde eeuwfeest van 't Kursaal in 1975 tonen prachtige beelden van dit superbe gebouw, ontworpen door NAERT & LAUWERIJNS en versierd door mensen als MUSIN, DUBOIS & VERWEE. Ook in "Oostende in Oude Prentkaarten" vindt u het Kursaal II (pl. 108-112).

Het inhuldigingsconcert werd gespeeld door het muziekkorps van het Gidsenregiment. Aanvang op 19 h. De toegang was gratis.

Ziehier het programma :

GRAND CONCERT INSTRUMENTAL PAR LE  
CELEBRE CORPS DE MUSIQUE DU  
REGIMENT DES GUIDES SOUS LA  
DIRECTION DE M. STAPS

ECLAIRAGE A GIORNO

- |  |                           |
|--|---------------------------|
| - Grande marche internationale               | J. Th. RADOUX             |
| - Ouverture Tannhauser                       | R. WAGNER                 |
| - Fantaisie Concertante sur les<br>Huguenots | G. MEYERBEER<br>arr. SNEL |
| - Entracte & Valse de Charlotte<br>Corday    | P. BENOIT                 |
| - Ouverture Carnaval Romain                  | H. BERLIOZ                |
| - Solo pour Saxophone                        | SINGELEEE                 |
| - Un jour d'été en Norvège                   | WILLMERS                  |
| - Rhapsodie Hongroise N°2                    | F. LISZT                  |

X X X X X

De ingebruikname van Kursaal II markeerde in het begin van een nieuwe periode in het Oostends muziekleven. We kunnen ze best de "Periode PERIER" noemen, naar de toenmalige dirigent van het Symphonieorkest van het Kursaal, Emile PERIER die dat jaar in dienst trad. Onder zijn bezielende leiding ging het Kursaalorkest hoge toppen scheren. Dat alles zullen we zien in volgende bijdragen die volledig aan de figuur van Emile PERIER, zijn orkest en zijn verwezenlijkingen gewijd zullen zijn.

Norbert HOSTYN

Bronnen :

E. DE SEYN, Dictionnaire Biographique ..., Brussel, 1935.  
Oostendse dagbladen, Gemeenteraadsverslagen ...  
de Almanachs van A. STRACKE.

## HET PORTJE VAN HOERAH

---

In zijn "Oude Oostendse Straten en Gebouwen" wijdde de betreurde Ary SLEEKS enkele bladzijden aan de "Oude Steegjes" van onze stad : Den Iempas, Het Hovetje van Plaisance, 't Hol van Flutel ...

Schilderachtige benamingen voor sloppen waar de allerarmsten, de verschoppelingen van de maatschappij een tochtig onderkomen vonden in vochtige krotten zonder het minste comfort. Typisch Oostends was het wel niet. Dergelijke sloppenwijken waren een gemeen verschijnsel in de Belgische steden van toen.

Gent, Brussel en Leuven (1) waren legendarisch op dat gebied ! Uiteraard waren dit de grote broeihaarden van misdaad, maar ook van allerlei ziekten en epidemiën.

Pittoresk waren deze dingen wel ! Maar wie zou om dié ene reden deze gore buurten verdere levenskansen gunnen ? En destijds was er nog geen sprake van "vernieuwbouw", "renovatie" en dies meer.

Het "Portje van Hoerah" was dus ook zo'n steeg, uitmondend in de Aartshertoginnestraat, daar waar het "Klein College" nu expansieve momenten beleeft. "De lage huisjes van het "Portje" verschaften onderdak aan talrijke huisgezinnen waar de grootste ellende heerste ... Gedurig ontstond er krakeel in die huisjes. Ruzietjes, die alsdan meestal op de spotkreet "Hoerah" onthaald werden..." (SLEEKS).

In de locale pers van die jaren nu, vonden we zoekend naar andere zaken, enkele echo's van dit alles terug. Stille getuigen van bedenkelijke toestanden van eertijds. Ofwel... de keerzijde van die "goeie oude tijd"!

### 'T POORTJE VAN HOURRAH !

Nous nous demandons où l'on a pu chercher ce titre pour appeler ainsi l'ignoble impasse connue sous ce nom et située rue Archiduchesse.

Nous serions heureux qu'un historiographe voulût bien nous donner l'origine de cette appellation.

Nous venons de qualifier d'ignoble, cette impasse ; et elle mérite cette qualification sous tous les points de vue : en effet, trente et une familles de pauvres diables s'abritent dans cette impasse, dans une promiscuité sans nom ; pour ces trente et une familles on peut, à raison de cinq personnes par famille, compter environ 150 êtres humains vivant dans de véritables taudis, dans des conditions dégradantes, bestiales.

Parler d'hygiène à propos du "Poortje van Hourrah", il ne faut pas y songer, car les habitants de cette impasse ignorent à peu près tous que c'est avec l'eau qu'on se lave et qu'on lave son linge et les appartements.

Mais il n'y a pas que l'hygiène qui laisse à désirer là ; il faut savoir que chaque de ces trente et une familles n'habite qu'une petite et misérable chambre boîteuse, un morceau de table et un grand bac rempli de paille, dans lequel père, mère et enfants, masculins et féminins, dorment tous ensemble !!!

La réputation de cette impasse n'est pas assez connue du public ; à la police on sait sans doute mieux ce qui en est. Il nous souvient qu'un jour un individu, logé dans ce quartier, se trouvait, après une dispute, sur le pas de l'impasse, dans la rue Archiduchesse. Il avait la chemise toute déchirée, le sang inondait son visage et coulait sur sa poitrine nue ; il brandissait un grand couteau et menaçait quiconque voulait l'approcher. On appelle du secours ; un agent de police arrive ; à la vue de l'individu, il s'en retourne, disant qu'il va chercher du secours, mais ... ne revient plus - et pour cause !!!

Il se passe quasi tous les jours des scènes scandaleuses dans cet assemblage de bouges infects. C'est encore là que Roelants, ce père dénaturé, a saisi, l'autre soir, son enfant à bras le corps et l'a jeté, par la fenêtre, dans la cour.

N'y aurait-il pas lieu d'ordonner la fermeture de cet ignoble quartier jusqu'à ce que des mesures d'hygiène soient prises - ou bien de le faire démolir entièrement ? On a jadis pris des mesures tout aussi radicales vis-à-vis d'autres impasses qui avaient moins mauvaise réputation, sous tous les points de vue, que le "Poortje van Hourrah".

On fait très bien d'embellir Ostende, mais on ne doit pas réserver tous les faveurs pour les quartiers habités par les étrangers. En assainissant une ville au point de vue hygiénique, on l'assainit en même temps au point de vue moral.

(Le Carillon, 4 mei 1899)

#### AU PORTJE VAN HOURAH !

Les Ostendais ont tous entendu parler de cette impasse, située rue Archiduchesse. Toujours ç'a été un lieu de dispute, mais depuis quelque temps pas un jour ne se passe sans qu'il y ait une bataille en règle, à laquelle se mêlent hommes et femmes. C'a été encore le cas mercredi et jeudi soir, hommes et femmes se battaient entre eux, et on n'y allait pas de main morte ; à croire ce que l'on nous rapporte, un des combattants aurait, au cours de cette dispute, perdu un oeil.

Il paraîtrait également que de part et d'autre on se fait des reproches, qui dénoteraient dans ce quartier des mœurs extraordinaires, et la police agirait sans doute sagement en s'en préoccupant.

Seulement la police est loin d'être suffisante et encore ne se risque-t-elle pas dans ces parages !

A notre humble avis, c'est là surtout que pour cause de salubrité publique il y aurait lieu à expropriation."

(Echo d'Ostende, 23 juli 1899)

Let er op hoe deze journalist aandringt op onteigenen, maar zelf geen alternatief naar voor brengt !

#### TOUJOURS CETTE POORTJE VAN HOURRAH

Mardi après midi, une disputé éclata Poortje van Hourrah. Dans un ménage, la fille qui devait se marier rentra à la maison avec son futur et réclama à sa mère les effets qu'elle avait lavés pour son futur gendre ; la mère ne voulut les rendre que contre paiement de 1,80 fr., somme convenue : de là des gros mots. La fille alla chercher son père ; ce dernier arriva fort émêché et força la femme à rendre les effets. Alors le père, le futur gendre et la fille sont tombés sur la malheureuse qui a été rouée de coups. La police est intervenue et a dressé procès-verbal."

(Le Carillon, 19 déc. 1901)

N. HOSTYN

(1) Brussel, breken, bouwen. Architectuur en stadsverfrissing 1780-1914, Brussel (GEMEENTEKREDIET), 1979.

M. VAN DER HAEGEN & R. DE VOS, De cholera-epidemie te Leuven in 1849, in Gemeentekrediet van België, 34, 133, juli 1980, p. 197 ev.

(2) O. VILAIN : Met 12 in 1 kamer, in : Langs de Oostendse kateien, 1974, p. 5 ev.

## OOSTENDE - ZEEHAVEN ?

Honderd vijftig jaren terug kende onze kuststreek slechts drie haventjes : Nieuwpoort, Blankenberge en het grotere havencomplex van Oostende. Van Zeebrugge was nog geen sprake !

Hoe nu deze titel "Oostende-Zeehaven" te verantwoorden ?

Allereerst dienen wij de figuur Baron August de Maere d'aertrycke, de "vader van Brugge-Zeehaven" beter bekend te maken.

Op 30.1.1826 werd Camille-Charles-Auguste de Maere geboren te Sint Niklaas. In de familiekring en in zijn verder leven zou hij bekend blijven als August de Maere. Na zijn jeugd in Noord-Nederland te hebben doorgebracht studeerde hij af te Parijs als ingenieur van waterbouwkundige werken.

Na zijn huwelijk met mejuffer Limmander de Zulte vestigde hij zich te Gent waar hij het politiek mandaat bekleede van Schepen van Openbare Werken. In dit kader deed hij in 1866 stad Gent een voorstel om de Gentse haven te verbinden met de Vlaamse kust. Dit ingenieus plan werd echter door de Gentse gemeenteraad afgekeurd en weggestemd... Daarop verliet hij Gent en kwam zich vestigen op zijn pas gebouwd kasteel te Aartrijke. Hier zouden in alle rust en stilte zijn nieuwe plannen kunnen rijpen.

Ondersteund door zijn ingenieursstudies wilde hij persé ons land aan een zeehaven helpen, een haven gesitueerd aan onze Vlaamse kust.

Het is logisch dat daarbij zijn eerste gedachten uitgingen naar een bestaande haven. Nieuwpoort en Blankenberge kwamen er zeker niet voor in aanmerking. Wel Oostende die reeds een havenstructuur had. Zijn eerste schetsen, berekeningen en plannen waren dan ook alle aan de Oostendse haven gewijd. Met een grondige kennis van alle waterbouwkundige begrippen woog hij de voor- en nadelen tegen elkaar af. Met spijt in het hart diende hij uiteindelijk deze eerste idee te laten varen.

Opnieuw richtte hij zijn gedachten naar beide afleidingsvaarten te Heist en Damme en daaruit zou uiteindelijk het plan rijpen om een gans nieuwe haven te scheppen : Brugge-Zeehaven.

Via het plaatselijk Willemsfonds kwam dit plan stad Brugge ter ore. Daarop wierp Brugge zich in de ideologische strijd, samen met al zijn bestaande en nieuw opgerichte verenigingen. Wij denken daarbij aan de stichting van "Brugge-Zeehaven" op 28.2.1880. Bij het bezoek van de Heer Van Nieuwenhuyze, voorzitter van de Brugse "Meeting der Handelskringen" aan Koning Leopold II, in zijn zomerpaleis te Oostende, zei de koning tot deze :

"Help u zelve en God zal u helpen. Ik zal de laatste niet zijn om een kloeke hand tot uw zegepraal toe te steken. Mij moeten alle steden van België toch wel even lief zijn.

"Maar beken, dat het voor mij nochtans aangenaam zou wezen hier vanuit dit verblijf, heel de beweging eener grote haven te zien plaats grijpen, zo "die haven Oostende was."

Voor Oostende was dit een vleiende toespraak maar de werkelijkheid was zwaar om verteren. Het was niet Oostende maar Zee-brugge...

Uiteindelijk zou "Brugge-Zeehaven" in een gewijzigde vorm uitgewerkt en gerealiseerd worden. De komplette haveninstallaties werden in 1907 door koning Leopold II ingehuldigd.

Maar August de Maere, die voor zijn plannen en inzet in 1896 het baronschap verkreeg, mocht deze huldiging niet meer meemaken. Hij stierf op 7.10.1900 te Aartrijke aan een hartaanval. Dit jaar : tachtig jaar geleden...

U. NAERT

Bibliografie :

- Boeken : U. NAERT : "Baron August de Maere, vader van Brugge-Zeehaven" (1977)  
U. NAERT : "Brugge-Zeehaven, een schepping van August de Maere en de Reizigerskring" (1975)  
U. NAERT : "Tachtig jaar geleden stierf Baron August de Maere, de vader van Brugge-Zeehaven" in "Het Brugs Handelsblad" (24.10.1980)  
M. LIEVENS : "Schepen de Maere-Limmander" in "Gendtsche Tydinghen" (nr. 3-1980)  
H. POPPE : "Baron de Maere, vader van Brugge-Zeehaven" in "Het Laatste Nieuws" (5.10.1965)

-----  
EEN FRAAI WERK : "OOSTENDE IN DE KUNST"

De uitzonderlijke mooie publikatie "Oostende in de kunst" (in eigen beheer uitgegeven door Jac Leduc, Oude Kuringerbaan 115, 3500 Hasselt ; 7.500 B.F.!), op slechts 22 exemplaren, bestaat uit één telkens originele gekleurde zeefdruk en 9 originele lithografieën, genummerd en gesigneerd, met tekst van A. Moors. Zij werd uitgevoerd op Velin cuve BFK Rives, in luxe-map, 50 x 65 cm. Het is een hulde aan Oostende, de inspiratiebron voor zovele schilders als Ensor, Spilliaert, Permeke, Jan de Clerck, Paerels, Brusselmans, Delvaux, Wolvens en zovele anderen. Voor Jac Leduc is in de laatste jaren de lithografie het bevoorrechte expressiemiddel geworden, dat hij bij voorkeur gebruikt in verband met de zee, de stad en de haven. Voor deze uitgave heeft hij 22 originele zeefdrukken en een paar honderd verschillende litho's gemaakt, zo dat elk exemplaar een volledig zelfstandige originele publikatie is, een uniek geheel van een buitengewone diversiteit. Kunstcriticus Albert Smeets uit Oostende recenseert dit werk in het tweemaandelijks tijdschrift voor kunst en letteren "Vlaanderen", nummer 177, jaargang 29, juli-augustus 1980, blz. 253.

Emiel SMISSAERT

-----  
EEN MENING OVER "VERBANNEN IN HET VADERLAND" VAN K. JONCKHEERE

Het in 1978 verschenen boek "Verbannen in het vaderland" (Brussel, Elsevier-Manteau) is reeds het vijfde deel van de memoires van Karel Jonckheere, Oostendes bekendste en vermaarde, nog levende auteur. Zijn levensverhaal begint hier bij zijn terugkeer van de verplichte vlucht naar Frankrijk (1940) en gaat tot in de eerste tijd van de bezetting. "Het boek behelst niets sensationeels, maar geeft het eenvoudig relaas van doorgewone gebeurtenissen in die bezettingstijd. (...) Heel veel van wat hier wordt verteld, gaat over het dagdagelijkse en culturele leven in Oostende, in die besloten tijd, en is wellicht later voor de lokale geschiedenis interessant", aldus A. Westerlinck in een kritische beschouwing, verschenen in het tijdschrift voor letterkunde en geestesleven "Dietsche Warande en Belfort", 1979, nr. 7, blz. 554, waaruit ik hier attendeer en resumeer.

E. SMISSAERT

-----  
Vraag

De Heer Jacques BESONNE, Lesbroussartstraat 87 (Elsene) 1050 BRUSSEL verzoekt om inlichtingen over de 0.31 "LEON".  
Welke Plate-lid helpt hem aan een historiek van dit schip ? Antwoorden mag via redactie.

N.H.

Onlangs kwam het toeval ons ter hulp gesnel, meer bepaald wat de aloude vraag naar de anoniem P.N. (1) betreft : in oktober 11. werd ik opgezocht door de competente Hamburgse verzamelaars van maritieme kunst Nicolai en Ingeborg KNUPFFER, mensen die de gelukkige bezitters zijn van heel wat scheepsportretten, o.a. enkele WEYTSSEN en een P.N..

Dit laatste dateert van omstreeks 1849 en stelt een Engels zeilschip voor de haven van Oostende voor. Ik meen dat de naam van het schip "SYMMETRY" was.

Achteraan nu, staat in oud, vervaagd handschrift (dat van de oorspronkelijke kapitein-besteller ??) in het Engels vermeld wie de schilder was. Het zou een zekere Peter Norsen betreffen. Deze zou dus de fameuze anoniem "P.N." zijn.

Verder gezocht : Opzoekingen in de registers van de Burgerlijke Stand, verricht door mezelf en de heer GLIBERT bleken niets op te leveren. In de onlangs door het V.V.F. heruitgegeven Volkstelling 1814 van Oostende treffen we een Petrus NOSEN, werkmán, 49 jaar, geboren te Bredene aan. Er bestaat een kleine kans dat hij ons man is, al zou hij rond 1849 al een heel hoge ouderdom bereikt hebben.

Besluit : "P.N." lost voorlopig nog zijn geheimen niet !

Norbert HOSTYN

(1) zie "De Plate" p. 78/111 en 80/138.

---

#### "ABENTEUER EINER DAME"

Is een roman met historisch fondje geschreven in 1923 door Marietta SCHAGINJAN uit Armenië. Een Russische schrijfster met interessante bijdragen over literatuur en muziekgeschiedenis ? O.A. "Goethe-Buch" 1952. Ze reisde zeer veel in de D.D.R., Frankrijk, Italië en Engeland. Geboren in 1888.

In de titel vernoemde boek leest men o.a. op blz. 2 het volgende :

"Mir tat België und der König Albert leit, den wir noch im vergangenen Frühjahr in Ostende kennen gelernt hatten". (1913)?

Ze spreekt over de tijd voor "Belgiën unter dem Druck der Deutschen Heer Brachte...".

Verder leest men op blz. 47 - 3de par. iets over de kledij en de mode :

"Bei den Konditoren, bei den Tabak-, Galanteriewaren- und Streichholzfabrikanten kam der Belgische König Albert in Mode und gab die Marke ab für unzählige Arten von Zigaretten, Pfefferkuchen und Herrenkrawatten".

Niets nieuws onder de zon ... nu zijn het andere figuren die deze markt beheersen.

Simon IPPEL

---

#### RAOUL SERVAIS

In 1979 werd onze stadsgenoot, de kunstenaar Raoul SERVAIS, stilaan befaamd in binnen- en buitenland, bekroond voor zijn film "Harpya" met de Gouden Palm op het filmfestival te Cannes. Het tweemaandelijks tijdschrift voor literatuur en communicatie "Yang" (jaargang 16, nummer 3, mei 1980) publiceerde, verdeeld over circa vijftig bladzijden, een profiel van de gelauwerde : een interview met Raoul SERVAIS, zijn filmografie, een bespiegeling van R. VRIELYNCK over de filmanimator ("gevestigde waarde, pionier of animator ?"), enz. Dit bijzonder nummer van 144 bladzijden (alles samen met andere, meer literaire teksten) kost 125 fr., is keurig verzorgd en te bestellen bij Carlos de Vriese, Meulestede-steenweg 293, 9000 Gent.

Emiel SMISSAERT



Zestig medewerkers, uitgezocht onder de meest voortreffelijke deskundigen wat betreft de geschiedenis der gemeenten, stelden samen het geschiedkundig en administratief-geografisch woordenboek "Gemeenten van België", dat in totaal vier boekdelen zal omvatten. Ontwerp en wetenschappelijke directie : Hervé Hasquin, met de medewerking van R. van Uytven en J.-M. Duvoisquel. 4 linnen boekbanden van elk 750 bladzijden (afmetingen : 18,5 x 24 cm), met gekleurde omslag, circa 3.000 wit-zwart illustraties, bestaande uit originele documenten, evenals 64 buitentekstplaten in vierkleurendruk. Dit reusachtige werk over onze gemeenten is het resultaat van jaren opzoekingswerk. Het beschrijft de politieke en tot data en feiten beperkte geschiedenis van al de gemeenten van het koninkrijk sedert de aanvang tot heden, evenals het economische en sociale leven, vooral dan voor de hedendaagse periode ; het gaat dus zowel over de 589 nieuwe eenheden van vandaag als over de vroegere gemeenten, die nog steeds een sociale werkelijkheid vertegenwoordigen. Het werk bevat drie onderdelen : Vlaanderen - Brussel - Wallonië. In elk onderdeel werd de alfabetische orde gevolgd, zonder echter rekening te houden met de provinciale indelingen ; het geheel bestaat uit vier boekdelen, zoals reeds vermeld. De auteurs hebben hun historische navorsing niet willen beperken tot het Ancien Régime, zoals dit vaak het geval is in de voorafgaande werken. Tevens krijgt de economie een aanzienlijke plaats ingeruimd. Het eerste deel over Vlaanderen verschijnt in november 1980 ; de volgende drie delen in de loop van 1981. Alle delen zullen vertaald worden zodat de 4 delen zullen beschikbaar zijn zowel in het Nederlands als in het Frans. Kortom, deze unieke uitgave weerspiegelt onze meest recente kennis in het domein van de historische navorsing wat betreft onze gemeenten ; het houdt eveneens rekening met de laatste fundamentele hervormingen, zoals het vastleggen van de taalgrens en natuurlijk de gemeentefusies. Deze boekdelen zullen dan ook de verwachtingen tegemoetkomen van de burger die zich voor zijn eigen bodem interesseert. Iedereen zal er gemakkelijk een antwoord in vinden op de vragen omtrent historische, economische, administratieve en parochiale geschiedenis waarmee hij vaak geconfronteerd is. Intekenprijs : 2.915 frank per deel. Te bestellen bij de boekhandel.

Emiel SMISSAERT

EEN FOTOHERDRUK VAN EEN BROCHURE OVER HET "BELEG VAN OOSTENDE"

Beroepshalve ontving ik, enkele tijd geleden, een catalogus getiteld : "The English experience" Books printed in England before 1640. A descriptive catalogue of 964 facsimile editions now available for immediate delivery". Het opzet van deze commerciële reeks is bronnen te bezorgen aan geleerden, studenten, bibliofielen en bibliothecarissen die oorspronkelijke Engelse teksten, in boekvorm uitgegeven voor 1640, zoeken ; elk boek werd zorgvuldig gekozen omwille van zijn betekenis voor de hedendaagse wetenschap en omdat elk boek gewoonlijk niet meer te vinden is op de markt, zelfs in antiquariaten. Ieder boekdeel vormt een getrouwe facsimilacopie van het origineel, gedrukt door middel van het foto-offset procédé op speciaal vervaardigd papier dat lang zal bewaren. Elk facsimile bevat een titelbeschrijving van het origineel dat voor de reproductie dienstig was, evenals een woord van dank (met vermelding van de signatuur) aan de bibliotheek wiens exemplaar gereproduceerd werd. Onder de 964 opgesomde, voorhanden titels bevindt zich een zeer zeldzaam en schier onvindbaar boekje over het fameuze "Beleg van Oostende" : "A breefe declaration of that which is happened as well within as without Oastend" (London, for M. Law, 1602, in-4°, 8 pp., \$ 11.50, ISBN : 90 221 0406 0, catalogusnummer : EE 406 (1971)). De catalogus omschrijft de betekenis van het document nader : "An contemporary account of the defence of Ostend during that part of the three year siege when Sir Francis Vere was in command. An episode in the Dutch wars to which numerous references will be found in contemporary literary works". Het boek kan besteld worden bij de boekhandelaar, of rechtstreeks aan : "Theatrum Orbis Terrarum B.V.", Keizersgracht 526, 1017 EK AMSTERDAM (Nederland) ; gelieve de titel, het catalogusnummer en de prijs te vermelden. Bovendien kost het boekje in feite de aangegeven 11.50 dollars + 3 dollars voor facturatie- en verzendingskosten.

Emiel SMISSAERT

## DIALECT

We ontdekten onlangs een kleine brochure "Dialect op school" door Edw. SNEYERS, schoolinspecteur, gepubliceerd in 1937 bij J. Van In te Lier inde reeks "Pedagogische trakten". We troffen er een paar passussen aan die we onze taalpuristen niet willen onthouden :

"Tegenover de dialecten of strecktalen staat de landstaal of Algemeene Taal ; de taal die op school geleerd wordt en waarin men zich overal verstaanbaar kan maken. De dialecten wijken van die Algemeene Taal af in : klanken, vormen, woordgebruik, woordbeteekenis, zegswijzen, wendingen, enz.

Sprekend over soorten taal, plaatst men "plat" tegenover "beschaafd" en bij het eerste wordt dan wel eens - ten onrechte - aan "dialect" gedacht.

't Vraagt niet veel nadenken om te achterhalen : dat dialect heel goed beschaafd kan zijn, zowel in zijn uitspraak als in zijn uitdrukking, en omgekeerd : dat z.g. beschaafd-sprekenden de beschaafde uitdrukkingen en zinswendingen alleedaags en vulgair kunnen bedoelen.

Dit laatste toonde VAN GINNEKEN aan in zijn striemend betoog aan het adres van hen die het dialect ignoreeren en de volkstaal misprizen. Ik ken - schrijft hij - de opgeschoten bengels : altijd met een kwasi-beschaafd woord in den mond, die nooit een fout maken tegen de taalvormelijkheid, altijd met "U" spreken, keurig met "zou" en "even" goochelen en toch : harde ongevoelige naturen, met een onbeschoftheid in de rollende oogen en een sinje-vulgariteit in het hart... Ik ken de parvenus en arrivisten, die uit de hoogte van hun waan diep neerzien op de vermeende vunzigheid aller dialecten en heel de volkstaal : wier levenssucces gesymboliseerd ligt in de kwasi-deftigheid van hun stijve aangeleerde boekentaal, een taal even hoekig, even leeg en hard en droog, als de volkstaal vol en sappig en gesmijdig is... Ik ken ze nog in voornamer posities, de hooge heeren, die alle vertrouwelijkheid, alle familiariteit uit hun mond hebben verbannen, met een nietszeggende beleefdheidsglimlach om de lippen zich altijd een air weten te geven van voornaamheid, en die juist daardoor en daarmee au fond "niets" meer zeggen... louter vormendienaars, hoogstaande windijzers, met een sierlijken boog zwenkend al naar de wind der modewoorden waait...".

"Omdat de term "beschaafd" zoo licht aanleiding geven kan tot verkeerde waardeschatting, raadt VAN GINNEKEN dan ook aan : liever van "Algemeen Nederlandsch" te spreken, dan van "Algemeen Beschaafd", een hoogl. Juul PERSIJN geeft ons de goede formule voor het gebruik van dialect en algemeen Nederlandsch, waar hij schrijft : "Dialekt onder den dorpstoren, zooveel als het u lust, hoe ronder, hoe malscher, hoe kleuriger, des te beter ten slotte voor de heele volkstaal. Maar, waar het hoort, waar de Limburger naast den West-Vlaming komt te staan, of de boer tegenover den koning, algemeen Nederlandsch, a.u.b."

"Dat dialect een soort knoeitaal of verbasterd Nederlandsch zou zijn, is een wanbegrip. Historisch hebben de dialecten de oudste brieven ; ze zijn zoo oud als het volk, ze zijn ouder dan de algemeene landstaal. In de middeleeuwen was van een algemeene taal bij ons nog geen sprake...".

"Bijzonder interessant zijn de dialecten voor den taalkundige. Doordat ze ieder hun min of meer onafhankelijke ontwikkeling hebben gehad, vindt hij er woorden en vormen die nooit in de algemeene taal zijn opgenomen, of die daar sinds lang buiten gebruik zijn geraakt". En verder : "Dialect is kromtaal, is slecht Nederlandsch" zoo heette het. En toch is de streektaal voor het kind, voor ieder van ons : de echte moedertaal, de eenige en innige taal, de taal van thuis. Ze heeft alle schakeeringen om te zeggen wat we te zeggen hebben en zij alleen is geschikt om onze allerintiemste gevoelens uit te spreken. "Vertaal een dialectstuk in de beschaafde taal" zegt VAN GINNEKEN, "en ge zult merken hoeveel daarbij verloren gaat aan naïeveteit, aan eerlijke openhartigheid, aan 't rond er voor uitkomen aan 't vierkante van een weigering, aan 't humoristische van een kwasi-domheid, aan 't gezellige van een praatje, aan 't lief hartelijke van een moederlijk troostwoord."

O.V.

## OOSTENDE

De zoute zee hield ons gevangen.  
Je haastig hart brak mijn twijfelende stap.  
Je droeg het licht van 1900 in je haveloze ogen.

Maar het licht leek te oud.  
Het kostte te veel.  
Waardeloze houten paarden onder een hopeloze hoepelrok.

's Avonds in de straat streelde een vreemde vrouw vieze vragen dood.  
Zij spuwde wel duizend woorden waar geen boodschap aan was.

Achilles M. SURINX

° Overgenomen met toestemming van de dichter uit diens dichtbundel "Het vredelievend bedrog", uitgegeven in eigen beheer in 1980 in de "Yang Poëzie Reeks" (Gent).

---

## LIDGELD 1981

Op bladzijde 26 van ons tijdschrift herinneren we aan de tijdige storting van het lidgeld 1981. Sommige leden deden dit reeds verleden maand, waarvoor onze oprechte dank. Doch mogen we er aan herinneren dat het minimum lidgeld 250 F. is. Enkele leden hebben maar 200 F. gestort. Om administratieve moeilijkheden te vermijden rekenen we op een verder vlot verloop van de overschrijvingen.

G.V.

---

## ROUWBEKLAG

Het is met droefheid dat wij het overlijden vernamen van ons geëerd bestuurslid FERNAND BOEHME.

Hij was geboren op 23 april 1902 en overleed op 13 november 1980. Eenvoudig en hartelijk heeft hij zich steeds in het verenigingsleven van onze stad verdienstelijk gemaakt. We wisten op hem steeds beroep te mogen doen. Zijn interesse ging vooral naar Oostende en de fotografie.

Verleden jaar werd aan Fernand BOEHME nog bij het 25-jarig bestann van "De Plate" de eervolle bronzen "Plate" toegekend voor al zijn bewezen diensten aan onze Kring. We bieden de familie van ons geacht bestuurslid onze oprechtste gevoelens van deelneming aan.

August VAN ISEGHEM  
Voorzitter "De Plate"

## NADERE GEGEVENS OVER JOZEF GEZELLE, PASTOOR TE STENE

---

In de loop van het jaar 1960 kwam de Sint-Andriesabdij (Zevenkerken) in het bezit van een boekenmolen en twee wandelstokken die toebehoord hebben aan Guido Gezelle. Op een sierlijk tekenschrift, aangebracht op deze draaiende boekenmolen, leest men het volgende : "Guido Gezelle legerde deze boekenmolen en wandelstokken aan zijn vriend Eerwaarde Heer Jules Ghijselen, Onderpastoor te Stene en later te Ieper (1865-1925), door diens neef en erfgenaam, de Heer Jules Vercruyssen te Ieper, werden zij aan de abdij van Sint-Andries geschonken in het jaar 1960". Jules-Henri Ghijselen, geboren te Elverdinge op 8 juni 1865, was, na zijn priesterwijding, eerst hulp priester te Loppem (op 10 februari 1892). Op 14 oktober 1893 werd hij overgeplaatst naar Stene, in de parochie Oostende, eerst als hulp priester en, vanaf 26 april 1894, als (enige) onderpastoor. In september 1898 kreeg hij als pastoor te Stene Jozef Gezelle, de jongere broer van de priester-dichter Guido Gezelle (1830-1899), die aanwezig was op de pastoorinhaling van zijn broer te Stene op 19 oktober 1898. Op dat ogenblik telde de parochie Stene 2.415 inwoners, met slechts één onderpastoor. Over Jozef Gezelle, zie : Robert Lagrain, De moeder van Guido Gezelle (Tielt-Amsterdam, Lannoo, 1975), blz. 72 en vlg. de opvolger van Jozef Gezelle te Stene was de Roeselaarse priester (°1854) Karel-Lodewijk Maselis, benoemd in juni 1903. Onderpastoor Jules Ghyselen bleef te Stene tot 28 september 1922, datum van zijn benoeming tot onderpastoor op de Sint-Pietersparochie te Ieper alwaar hij overleed op 19 november 1925 (zie : "Almanach bisdom Brugge", jaargang 1926, blz. 170). Het belang van deze notitie kan als volgt omschreven worden : voor de eerste maal, bij mijn weten, zocht iemand de exacte data en feiten bijeen omtrent het pastoraat van Jozef Gezelle en zijn medewerker. Mocht dit artikeltje de aanzet zijn tot verder vlijtig speurwerk van een lokaal vorser, bij voorkeur vertrouwd met de toestanden te Stene einde 19de eeuw-begin 20ste eeuw. Mijn bron voor deze schier letterlijk overgenomen bijdrage : DEMEULEMEESTER (André), Bij een onuitgegeven brief van Stijn Streuvels. Verklarende toelichting. In : "Gezellekroniek. Bijdragen en Mededelingen van het Guido-Gezellegenootschap" (Kapellen, 1980), nummer 14 (1980), blz. 37-39.

Op blz. 108 van dezelfde "Gezellekroniek" (op. cit.) lezen wij nog : "(...) Pastoor Jozef Gezelle (heerbroer van Guido) is overleden op 18 juni 1903 (niet op 3 december 1892) ; trouwens hij wordt daar eerst pastoor in 1898. Of Guido Gezelle in zijn laatste levensjaar zo vaak in de pastorie van Stene op bezoek kwam - bij ieder bezoek kwam er een versje bij !! - is een kwestie van geloof en liefde".

Emiel SMISSAERT

---

## JAARLIJKSE VEILING

---

De jaarlijkse veiling van "De Plate" gaat door op donderdag 29 januari 1981. Al wie stukken i.v.m. Oostende of de kuststreek wil geveild zien, gelieve dit vóór 10 januari kenbaar te maken aan O. VILAIN, Rogierlaan, 32, bus 11, 8400 OOSTENDE. Komen enkel voor veiling in aanmerking : boeken, tijdschriften, affiches, programma's, catalogussen, plannen en gravures. Breekbare voorwerpen (zoals borden, plannen achter glas, e.d.) worden niet meer geveild, tenzij op verantwoordelijkheid van de eigenaar, die ze de avond zelf dient mede te brengen. Afrekening gebeurt de avond zelf met de verkopers.

Het spreekt vanzelf dat om tot de veiling toegelaten te worden men in het bezit moet zijn van een lidkaart 1981.

O.V.

## LIDGELD 1981

Onze leden worden vriendelijk verzocht - voor zever ze dit nog niet deden - zich in orde te stellen met hun lidmaatschapsbijdrage voor 1981. (Hierbij vindt U een stortingsbulletin).

Het lidgeld bedraagt : Aangesloten lid : 250 F.  
Steunend lid : 500 F.  
Beschermend lid : minstens 1.000 F.

We schreven reeds dat er niet meer zal rondgegaan worden met de lidkaarten.

Onze bestuursleden Mevr. VALKENBORG en de Heer G. VERMEERSCH moesten zich bij sommige leden 3 à 4 maal aanmelden om tenslotte te vernemen dat ze toch liever per bankrekening zouden storten of dat ze na lang beraad toch geen lid wensten te blijven.

Inmiddels waren reeds nrs. 1 en 2 van het tijdschrift verzonden, met het gevolg dat een nieuw lid welke graag de eerste nummers van de lopende jaargang wenste te ontvangen, die niet meer kon bekomen.

Leden die evenwel geregeld onze voordrachten bijwonen kunnen ter plaatse hun lidgeld vereffenen of het lid dat aan een beheerraadslid vraagt zijn lidkaart voor 1981 te bezorgen, die kan dat eveneens doen. Het is voor ons geen moeite. Doch opgelet : Leden die hun lidgeld voor 1 januari a.s. niet vereffenen, zullen voorlopig althans, geen tijdschrift meer ontvangen. De kosten liggen ons te hoog !

O.V.

---

## JEF KLAUSING

Zoals iedereen weet verblijft ons bestuurslid Jef KLAUSING voor een periode van 4 jaar in Bangladesh. Onze Jef is daar aangesteld als specialist in visserijprojecten. Thans willen we zoals we in het verleden reeds deden, toen hij in KWALALUMPUR verbleef, een beroep doen op al onze Plate-leden en zijn vrienden : stuur de Jef tegen Kerstmis of Nieuwjaar een kaartje. Hij stuurt er U zeker een terug. Zijn adres is :

J.H. KLAUSING  
Road B A, House 49  
DHANMONDI Residential Area  
DACCA - 9  
BANGLADESH

O.V.

---

## PRENTKAARTEN

Vergeet niet dat de prentkaarten van het Heemkundig Museum (3 voor 20 F.) heel goed geschikt zijn voor uw Nieuwjaarswensen aan uw Oostendse familie of vrienden die in het binnen- of buitenland verblijven. Het doet hen altijd genoegen iets typisch van Oostende te ontvangen.

Ter herinnering : Het Heemkundig Museum is open iedere zaterdagvoormiddag van 10 tot 12 u.

G.V.

---

## TENTONSTELLING "FANFARES EN HARMONIES"

Op 6 december begint in het Feest- en Kultuurpaleis de tentoonstelling "Fanfares en Harmonies", ingericht door het Gemeentekrediet van België, in samenwerking met het Stadsbestuur van Oostende. Het geheel wordt met talrijke concerten opgeluisterd, maar daarvoor verwijzen we onze leden echter naar de lokale dag- en weekbladers.

"De Plate" heeft de organisatie van het lokale gedeelte der tentoonstelling op zich genomen en dat zal voor onze leden zeker het bezoeken waard zijn !

O.V.

---

TEKSTOVERNAMES UIT "DE PLATE" STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE.